

**TC
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ
YEREL YÖNETİMİ, KENT VE ÇEVRE ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLER VE TOPLULUKLAR -
KAMERUN'UN BAMENDA KENTSEL BÖLGESİ ÇALIŞMASI**

**NGU ELVIS
2501131377**

**TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ.DR. Eylem ÖZDEMİR**

İSTANBUL, 2017

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ELVIS NGU Numarası : 2501131377

Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : YEREL YÖNETİMLER KENT VE ÇEVRE ÇALIŞMALARI Danışmanı : YRD. DOÇ DR. EYLEM ÖZDEMİR

Tez Savunma Tarihi : 21.07.2017 Saati : 16:00

Tez Başlığı : "SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLER VE TOPLULUKLAR: KAMERUN'UN BAMENDA KENTSEL BÖLGESİ ÇALIŞMASI"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. PELİN PINAR GİRİTLİOĞLU		Kabul
2- DOÇ. DR. BESİME ŞEN		Kabul
3- YRD. DOÇ. DR. EYLEM ÖZDEMİR		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. BEGÜM ÖZDEN FIRAT		
2- YRD. DOÇ. DR. BERRİN OKTAY YILMAZ		

ÖZ

SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTLER VE TOPLULUKLAR - KAMERUN'UN BAMENDA KENTSEL BÖLGESİ ÇALIŞMASI

NGU ELVIS

Geçmişte, kentlerin ve toplulukların gelişimi ve değişimi kentsel tartışmaların çoğunun odak noktası olurdu. Fakat son zamanlarda, sürdürülebilirlik fikrine doğru yavaş yavaş bir yönelim başlamıştır, öyle ki Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, sürdürülebilir gelişim amaçlarına sürdürülebilir kentleri ve toplulukları eklemiştir. Bu yönelimin nedenleri geçtiğimiz on yılda kent nüfusundaki artış, gecekondu mahallerindeki artış ve aynı zamanda çevresel bozulmada artıştır. Bunlar nedeniyle, çoğu ülke, bu sorunları çözmek amacıyla gökdelen kentler kurmuşlardır, fakat bu çözüm de başarısız olmuş gibi görünmektedir. Aslında kentler, tüm toplumun ya da ülkenin sosyo-kültürel, ekonomik ve ekolojik durumunu kalkındırmada büyük bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, bir kent inşa ederken, yukarıdaki üç etmen ve gelecek nesillerin çıkarları da hesaba katılmalıdır. Fakat, bu araştırma giriş ifadeleriyle başlamakta ve kentlere ilişkin küresel ve yerel olarak farklı fikirler ortaya koymaktadır. Bir kenti ya da topluluğu sürdürülebilir kılarak uygulanabilecek mantıklı görüşler oraya koyarak devam etmektedir. Dahası, Bamenda kentinin gelişim ve değişim tarihini, alan ve yerel yönetim açısından sunmaktadır. Bu bağlamda, göç, sömürgecilik ve Bamenda'nın mevcut alansal dağılımının en önemli etkilerinden biri olan çarpık kentleşme gibi yönleri ele almaktadır. Bununla beraber, bu araştırma daha da ileri gidip sahada toplanan istatistik bilgileri ışığında Bamenda kentinin sürdürülebilirlik seviyesini belirlemektedir. Son olarak, Bamenda kenti için tavsiyeler ve hem Kamerun'da hem de dünya nasıl daha iyi sürdürülebilir kentler oluşturabileceğimiz hakkında ifadeler bulunmaktadır.

ANAHTAR KELİME: Sürdürülebilirlik, Çarpık Kentleşme, Kentsel Dönüşüm, Kent, Sömürgecilik

ABSTRACT

Sustainable Cities and Communities: Case Study of the Bamenda City Area in Cameroon

NGU ELVIS

In the past, the growth and transformation of cities and communities used to be the paramount point of focus in most urban debates. But in recent times, there has been this gradual shift into the idea of sustainability - such that the United Nations General Assembly included sustainable cities and communities as one of the sustainable development goals. The rise in focus towards this direction, results from the rise in urban population over the past decades, rise in city slums as well as a rise in environmental degradation in cities. Due to these, most states have resulted into erecting skyscraper cities with aim to solve these problems, but this seems to be failing. Actually, cities play a very major role towards uplifting the sociocultural, economic and ecological wellbeing of the entire society or state. In this regard, the above three factors and the interest of the future generation needs to be considered in the creation of cities. However, this study opens up with introductory statements, and puts forth other ideas with regards to cities both globally and locally. It continues by bringing out reasonable views that can be applied in sustaining a city or community. And furthermore presents the growth and transformation history of the Bamenda city with regards to space, and local administration. In this length, it takes into consideration aspects like: migration, colonialism as well as urban sprawl which happens to be the key triggering factors of Bamenda's current spatial distribution. Nonetheless, this study goes ahead to ascertain the sustainability level of the Bamenda city with the aid of statistical information collected from the field. Finally, it ends up with recommendations for the city of Bamenda and other enriching lessons for theory and practice on how to improve the creation of sustainable cities both in Cameroon and in other countries across the world.

Keyword: Sustainability, Urban Sprawl, Urban Transformation, City, Colonialism

ÖNSÖZ

Türkiye Bursları, yüksek lisans hocalarımı, arkadaşlarım ve ailem desteklediğiniz için çok teşekkür ederim.

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Bamenda Kentin Üç Ana Kabilesi	52
Tablo 2: Bamenda Kentin Nüfus Artışı	61
Tablo 3: Bamenda Kentin Yetkililer	65
Tablo 4: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	70
Tablo 5: Katılımcıların Cinsiyete Yaş Aralıklarına Göre	72
Tablo 6: İşsizlik Oranı Puanlamalarına Göre Dağılım	73
Tablo 7: Okur Yazarlık Oranına Göre Dağılım	75
Tablo 8: Sürdürülebilirlik Kavramını Bilimlerine Göre	77
Tablo 9: Bamenda Kentin Sürdürülebilir Kılan Özellikleri	78
Tablo 10: Tarih Ve Kültür Bilgisine Gore Dağılım	81
Tablo 11: Kentin Tarih ve Kültür Korunumuna Dair Bilgilerine Göre Dağılım	83
Tablo 12: Çevre Korunumuna Dair Bilgilerine Göre Dağılım	86
Tablo 13: Ulaşım Türlerine Göre Dağılım	87
Tablo 14: Altyapı ve Atık Yönetim Düzeyi	89
Tablo 15: Boş Zamanlarını Dışarıda Gecirmelerine Göre Dağılım	93
Tablo 16: Kamusal ve Yol Kenarında Rekreatif Alanlara Duyulan İhtiyaç	94
Tablo 17: Kişisel Güvenlik Hissine Göre Dağılım	95
Tablo 18: Güvenlik Düzeyine Göre Dağılım	97
Tablo 19: Günlük 1\$ Altında Gelire Sahip İnsanların Varlığı	99
Tablo 20: Bazı Mahallelerde Bir Odada Yaşayan İnsan Sayısı	100
Tablo 21: Elektrik Fakturası Ödemeyen Mahallelerin Varlığı	101
Tablo 22: Kamu Hizmetlerinin Kentinde Eşit Olmayan Bir Şekilde Dağıtımını Dair	103
Tablo 23: Kadınlara Karşı Cinsiyet Ayrımcılığı	105
Tablo 24: Engellilerin Konumu	107
Tablo 25: LGBT, Çocuklar ve Yaşlılar Gibi Azınlıkların Konumları	108
Tablo 26: Yönetim Dağılım ve Eşit Haklar	112
Tablo 27: Yönetimde Şeffaflık	113
Tablo 28: Kentin Sakinlerinin Vatanseverliği	114
Tablo 29: Yöneticilerin Halkın Çıkarlarına Yönelik Hizmetlerde Etkinliği	116
Tablo 30: Yetki Dağılımının Olumsuz Etkisi	117
Tablo 31: Yeterli ve Etkin Su Temini	120
Tablo 32: Yeterli ve Etkin Sağlık Hizmetleri	121
Tablo 33: Kentin İmkanlarının Yeterli Olup Olmadığı	123

ÇİZELGELERİ LİSTESİ

Çizelge 1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı	69
Çizelge 2: Bamenda Kentinde Bulunma Süresine Göre Dağılım	71
Çizelge 3: Yaş Gruplarına Göre Dağılım	72
Çizelge 4: İşsizlik Oranı Puanlamalarına Göre Dağılım	73
Çizelge 5: Emformel Sektöründe Çalışma Oranına Göre Dağılım	74
Çizelge 6: Okur Yazarlık Oranına Göre Dağılım	75
Çizelge 7: Sürdürülebilirlik Kavramını Bilimlerine Göre	77
Çizelge 8: Bamenda Kentin Sürdürülebilir Kılan Özellikleri	78
Çizelge 9: Sürdürülebilirlik Iararak Kişisel Cevaplar	79
Çizelge 10: Tarih Ve Kültür Bilgisine Gore Dağılım	82
Çizelge 11: Kentin Tarih ve Kültür Korunumuna Dair Bilgilerine Göre Dağılım	83
Çizelge 12: Çevre Korunumuna Dair Bilgilerine Göre Dağılım	86
Çizelge 13: Ulaşım Türlerine Göre Dağılım	88
Çizelge 14: Altiyapı ve Atık Yönetim Düzeyi	89
Çizelge 15: Boş Zamanlarını Dışarıda Gecirmelerine Göre Dağılım	93
Çizelge 16: Kamusal ve Yol Kenarında Rekreasyonel Alanlara Duyulan İhtiyaç	94
Çizelge 17: Kişisel Güvenlik Hissine Göre Dağılım	96
Çizelge 18: Güvenlik Düzeyine Göre Dağılım	97
Çizelge 19: Günlük 1\$ Altında Gelire Sahip İnsanların Varlığı	99
Çizelge 20: Bazı Mahallelerde Bir Odada Yaşayan İnsan Sayısı	100
Çizelge 21: Elektrik Fakturası Ödemeyen Mahallelerin Varlığı	101
Çizelge 22: Kamu Hizmetlerinin Kentinde Eşit Olmayan Bir Şekilde Dağıtımını Dair	104
Çizelge 23: Kadınlara Karşı Cinsiyet Ayrımcılığı	105
Çizelge 24: Engellilerin Konumu	107
Çizelge 25: LGBT, Çocuklar ve Yaşlılar Gibi Azınlıkların Konumları	109
Çizelge 26: Yönetim Dağılım ve Eşit Haklar	112
Çizelge 27: Yönetimde Şeffaflık	114
Çizelge 28: Kentin Sakinlerinin Vatanseverliği	115
Çizelge 29: Yöneticilerin Halkın Çıkarlarına Yönelik Hizmetlerde Etkinliği	116
Çizelge 30: Yetki Dağılımının Olumsuz Etkisi	117
Çizelge 31: Yeterli ve Etkin Su Temini	120
Çizelge 32: Yeterli ve Etkin Sağlık Hizmetleri	122
Çizelge 33: Kentin İmakanlarının Yeterli Olup Olmadığı	123
Çizelge 34: Kentin Büyümesinin Kişi Başı Gelire Etkisi	124
Çizelge 35: Bamendanın Sorunlarından Sorumlu Tutan Kişiler	126

HARITALAR LİSTESİ

Harita 1: Kamerun Haritasında Bamenda'nın Yer/Mezam Bölgesinde Bamenda'nın Yeri	39
Harita 2: Bamenda Kentin Mekansal Yapısı	40
Harita 3: Bamenda I, II ve III Fiziksel Özellikleri	42
Harita 4: Bamenda II Haritası	48
Harita 5: Göç Yolu	49
Harita 6: Bamenda I Haritası	50
Harita 7: Bamenda III Haritası	51

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
TABLolar LİSTESİ	vi
ÇİZELGELERİ	vii
HARİTALAR	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BOLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.0 Kentsel Sürdürülebilirlik Kavramına Genel Bakış	4
1.1 Kavramların Yaklaşım	6
1.1.1 Az Gelişmiş Kentler	6
1.1.2 Sömürge Kentleri ve Toplamları	12
1.1.3 Sürdürlebilirlik	13
1.2 Kentsel Teoleri ve Kentsel Büyüme Modelleri	27
1.2.1 Kentleşme Teorileri	27
1.2.2 Kentsel Büyüme Modelleri	36

İKİNCİ BÖLÜM

BAMENDA ŞEHRİNİN BÜYÜMESİ VE DÖNÜŞÜMÜ

2.0 Bamenda kenti hakkında genel bilgiler	38
2.0.1 Çorafi ve Demografik Yapı	40
2.0.2 Kültür, Eğitim Tesisleri ve Ekonomi yapı	42
2.0.3 Tarihçe	44
2.1 Bamenda Kentin Büyümesi ve Dönüşümü	44
2.1.1 Sömürgecilik Öncesi Dönem	44
2.1.2 Sömürge Dönemi (1884-1960)	52
2.1.3 Sömürge Sonrası Dönem (1960'dan günümüze)	60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAMENDA ALAN ARAŞTIRMASI

3.0 Karşılaşılan Problemler	68
3.1 Demografi	69
3.2 İşsizlik / Ekonomi / Eğitim	72
3.3 Sürdürülebilirlik Bilgisi	76
3.3.1 Kişisel Cevaplar	78
3.4 Tarih Ve Kültür	81
3.5 Çevre	85
3.6 Güvenlik Ve Sosyal Hizmetler	92
3.7 Yoksulluk Ve Gecekondulaşma	98
3.8 Eşitsizlik	102
3.9 Yönetim / İdare	111
3.10 Diğer	119

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER	129
SONUÇ	135
KAYNAKLAR	142

GİRİŞ

Son zamanlarda, sürdürülebilir kent ve topluluk, kent planlamacıları yöneticiler ve çevreciler arasındaki ulusal ve uluslararası akademik tartışmaların çoğunun önemli bir konusu haline gelmiştir. Kentler, giderek dünyanın yükselen nüfusu için ana ev sahibi haline gelmiştir. Bu bağlamda, sürdürülebilir bir kentleşme konusunu araştırmak uze re, çalışma alanı olarak Orta Afrika ülkesi olan Kamerun'un Bamenda kentini, seçtim. Bamenda, Mezam bölgesinin hem yöresel başkenti hem de ana merkezidir. Bamenda şehri, Kamerun'un Kuzey batı bölgesinde(Grass Field bölgesi) yer almakta ve de yaygın olarak Abakwa ve Mankon olarak bilinmektedir. Bamenda şehir yönetimi, Bamenda I, Bamenda II ve Bamenda III olmak üzere üç belediye meclisinden oluşur ve seçilerek başa gelen belediye başkanları tarafından yönetilir. Fakat bu meclisler, şehir belediyesinde başkanlık eden, hükümet temsilcisi tarafından dolaylı olarak kontrol edilir.

Ancak, devletin izniyle belediye meclisleri üzerindeki dolaylı kontrol sadece Bamenda şehri ile sınırlı değildir. Kamerun Cumhuriyetinde, ülkenin ön bölgesinde yerel yönetişimin etkililiği ve verimliliği engelleyen unsur, yüksek yetki dağılımıdır. Bu durumun bir ölçüde, Bamenda için olduğu gibi diğer toplulukların ve kentlerin sürdürebilir büyümesini engellediği görülmektedir.

Bamenda, Kamerun'da İngilizce konuşan kesimin yaşadığı en büyük şehirdir. Sürdürülebilir bir kentleşme üzerine çalışmak için Bamenda'yı seçme nedenim, bu şehirde seneler içinde yaşanan nüfus artışı, bununla beraber gelen çevresel bozulma, kentsel yayılmayla birlikte tarım arazilerinin ve sosyo-kültürel mirasın kaybolmasıdır. Bamenda şehrinin yerlisi olmam, bilgi toplama aşamasında yerli halkın kullandığı kültürel normları ve dili anlayıp anlatmakta bana üstünlük sağlamıştır. Burada toplanan bilgilerin, coğrafi olarak Bamenda'ya benzeyen, başka şehirlerde de bir ölçüde, uygulanabileceğini düşünüyorum. Bu çalışma Bamenda şehri ile sınırlı olmasına rağmen, bir kenti ya da bir topluluğu sürdürülebilir hale getirmek için ne gerektiği konusunda fikirler ortaya çıkarmaya odaklandı ve şehir alanının zamanla nasıl değiştiğini ve sürdürülebilirlik düzeyini bulmaya çalıştı. Aynı zamanda, Bamenda kentinin sürdürülebilirlik seviyesi ile ilgili fikir oluşturabilmek için gerekli, nicel ve nitel bilgi ile özgün veriler üretilmiş, eleştirel incelenmiştir. Ayrıca, Bamenda kenti, diğer kentler ve topluluklar için hem Kamerun'da hem de dünyanın başka yerlerinde gerekli olan politika ve stratejik planlama fikirlerinin daha sürdürülebilir olması önerilmektedir.

Bu çalışma için şu sorulara odaklanılmıştır:

- Bamenda kentin sürdürülebilirliği ne ölçüde tespit edilebilir ?
- Bu şehre büyüyen kapitalist yapısına rağmen sürdürülebilir denilebilir mi?

- Kamerun ve dünya çapında diğler ülkelerde, sürdürülebilir kentlerin artması için hem teoride hem de pratikte ne gibi dersler çıkarılabilir?

Araştırmaya baslarken, Bamenda'daki eşitsizlik ve cinsiyetçilik, yönetici sadakatsizliğı, merkezi hükümetin ihmali, politikacıların cehaleti, düşük sermaye gelir oranı, yetki genişliğı, yüksek oranda yolsuzluk ve ıkarcılık ozellikleri Bamenda'ya dair gozlemlerim idi. Araştırmada, yukarıda sayılan faktörlerin Bamenda'da sürdürülebilir bir kentlesmenin önündeki engeller olduğı ileri sürülmektedir. Bu faktörleri ölçmek üzere, nitel ve nicel yöntemlerle veri toplanmıştır.

Bir yandan, kitap, dergi, gazete, uluslararası organizasyonların yıllık raporları, diğler araştırmacıların eserleri, makale, dergi, web sitesi vb. Kaynaklara başvurulurken, aynı zamanda Bamenda kentinin sınırları içindeki kişisel gözlemler, anketler ve mülakatlar gerçekleştirildi. Veri toplama aşamasında, Bamenda bölgesi altındaki  belediyenin tamamı örnek alana dahil olmuşlardır. şehrin nüfusunun heterojenliğı nedeniyle, veri toplama sistemini takiben basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun için kent, yerel halk, iş adamları, öğrenciler, akademisyenler, rahibeler, güvenlik görevlileri, sivil toplum, geleneksel liderler, avukatlar ve yöneticiler veya politika yapıcılar (atanmış ve oylanmış) olmak üzere n bir kümeye bölünmüştür.

Bu kümelerin her birinde, yaklaşık beş kişi örneklenmiş; sorular, sürdürülebilir kentsel gelişme ile ilgili konuları ele almıştır. Son olarak, alandan toplanan tüm veriler Sosyal Bilimler İstatistik Programı (SPSS) kullanılarak analiz edilmiştir. Görüşmelerden ve kişisel gözlemlerden elde edilen bilgiler, birincil bulgulardan elde edilen verilerin sonuçlarını desteklemek için de kullanılmıştır.

Bu çalışmayı yürütmek için beni tetikleyen soruların ve kaygıların bulgularını almak için yaklaşık 12 ayımı harcadım. Bu süreç boyunca, Amsterdam, Mannheim, Manchester, Londra, Melbourne, Paris, Douala, New York, Brüksel ve Ankara gibi farklı ülkelerin farklı kentlerini gezme fırsatı buldum. Bu hususta, bu kentlere yaptığım ziyaretler, sürdürülebilir kentler ve topluluklara ilişkin görüşlerimin şekillenmesine yardımcı olmuşlardır. Edindiğim deneyimler ve gözlemler, bu araştırmaya ilişkin önerilerin glendirmesinde yardımcı olmuşlardır. Ancak, bu çalışmanın sonucunun önem taşıdığını düşünüyorum çünkü az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin nasıl küresel kentlere geçiş yapabileceğini, kapsamlı ve sürdürebilir kentleri nasıl oluşturabileceklerine dair bazı nerileri ortaya koymaktadır. Yani, akıllı büyüme prensibi olarak, kentsel yayılma ve otomobil bağımlılığının sınırlanması, dünyanın büyük bölümünde kentsel sıkışmanın hafifletilmesine odaklanmaktan çok toplumsal, ekonomik ve çevresel hedeflerin karar alma sürecine entegre edilmesi ileri sürülmektedir.

Bununla beraber, bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın ana konusuyla doğrudan bağlantılı olan fikirler ele alınarak, ana konunun kavramsal ve teorik çerçevesi incelenmektedir: Kent kurma teorileri, ilkeleri ve modelleri. İkinci bölüm, konuyla ilgili literatürü gözden geçirmektedir. Üçüncü bölüm ise, Bamenda'nın kentsel dönüşüm tarihi üzerine yoğunlaşıyor. Bu bölümde, Bamenda'nın boyut ve nüfus açısından bugüne kadar nasıl evrimleştiği tartışılmaktadır. Araştırmanın dördüncü bölümü veri toplama, analiz, değerlendirme ve yorumlardan oluşmaktadır. Son olarak beşinci bölüm, sonuç ve Bamenda kent bölgesinde ve dünyanın her yerindeki topluluklarda sürdürülebilirliği sağlamak ve geliştirmek için nelerin yapılabileceği üzerine tavsiyelerden oluşmaktadır. Kentsel büyümeye dair sömürge kentleri ideolojisinin kökeni, keşifler dönemi olan 15. yüzyıla kadar sürülebilir. Ancak en fazla öne çıkan, sanayi devriminin şafağında

BİRİNCİ BOLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sürdürülebilir şehir terimi, sürdürülebilir gelişme ve kentleşme terimlerinin bir kombinasyonudur. Bu açıdan bakıldığında, sürdürülebilir kentsel gelişme olarak da kullanılabilir. Araştırmanın bu bölümü; sürdürülebilirlik, şehirlerin oluşumu (kentleşme) ve sürdürülebilirlik üzerine çalışma yapmış uzmanların görüşlerini ve iddialarını özetlemeye ve bunlardan bir sentez oluşturmaya ayrılmıştır. Ayrıca, şehir oluşumuna dair, dünyanın farklı yerlerinde halen uygulanmakta olan ya da geçmişte uygulanmış temel görüşlerin uygulamalarına ve sonuçlarına da göz atmaktadır. Bu bağlamda, bu araştırmada, farklı görüşler tartışılarak yeni bir yaklaşım geliştirmek amaçlanmaktadır. Bu nedenle, uygulanmış ve halen uygulanmakta olan bir modeli ya da politikayı doğrudan almadan ve mevcut bir uygulamayı kopyalamadan sürdürülebilirliğin nasıl başarılabileceğine dair görüşler ortaya konmaktadır. Çünkü bu, gelişmekte olan dünyanın yıllardır mustarip olduğu bir meseledir ve her toplum bu soruna hitap edecek kendine ait bir modele sahip olmalıdır.

Ancak, araştırmanın bu kısmı, okuyucunun bakış açısını genişletmeyi ve araştırma dahilinde kullanılan bazı kentleşme terimlerinin, modellerinin ve teorilerinin üzerinde durarak, kentleşmenin neden ve nasıl gerçekleştiğine dair geçmişte geliştirilmiş ve bugüne ait açıklamaları sunmayı hedeflemektedir.

1.0 Kentsel Sürdürülebilirlik Kavramına Genel Bakış

Sürdürülebilir bir kentsel yerleşim yeri oluşturma bu çağın en büyük sorunlarından biridir ve denetlenmeyen gelişigüzel kentleşme, çevre ve sosyal ve ekonomik denge için ciddi bir tehdittir. Ancak, sürdürülebilirlik için küresel hedeflere ulaşmakta hızlı kentsel büyümeler çevre dostu, sürdürülebilir ve yaşanabilir kentsel çevrelerle kanalize edilmelidir. Sebeblerin başladığı nokta, ne kadar tatmin edici yada yüksek bir GSMH'ya sahip olması gerektiğinden daha fazla sürdürülebilirliğin sağlanması hedeflediğinden beri her ulusun yada her topluluk sürdürülebilirliğinin, GSMH 'yı(gayri safi milli hasıla) arttırmak için uzun bir yol katmesi gerçeğidir.

Geçmişte dünya nüfusuna ait bir kesit, kırsal alanları yaşam alanı olarak kullandı. Onlar toplumda ortak bir düşünceyle çok güçlü sosyal bağlarla doğal olan bir hayat yaşadı. Ama Dünya'nın gelişen yüzü,

yani sayıların ve fikirlerin yaptığı nüfustur. Bu bağlamda, şehirler ve kasabalar artık insanlar tarafından işgal edilen ana alanlar haline gelmiştir. Sekiz yılı aşkın bir süredir dünya, kent sakinleri olarak nüfusunun yarısından fazlasında ciddi bir değişim yaşanmıştır. Hatta bu 2050 yılında, yaklaşık otuzbeş yıl içinde, kent sakinlerinin % 70'den çok daha fazla bir oranda artarak devam edeceği tahmin edilmektedir. BM raporuna göre 9 milyar küresel nüfus tahmin edilmektedir.¹ Bu insanların kendi temel ekonomik ve sosyal yapıda bir dönüşüme tanık olduklarının açık bir göstergesidir

Nüfus kaymasındaki bu devamlılık ve hızlı artışın gerçekleşmesi, çok sayıda sosyo ekonomik faydalar sağlayacak bir boşluk oluşturmaktadır. Çünkü insanların yoğun olduğu yerlerde yatırım ve kaynaklar yoğunlaşmaktadır. John Conn (2014) şehirleri, boyutun gerekliliğine bağlı olmayan merkezileşme ve çeşitlilik, şehirlerin insanların yoğunluğunlaştığı mekanlar olarak açıklar². Nasıl daha verimli bir çevreye dönüşmesinden daha ziyade kaç ekonomistin bunu gösterme mücadelesinde olduğudur. Şehirler üzerinde yaşayan çalışan enerji harcayan ve daha az yer kaplayan kişilere izin verir diyerek sözlerine devam eder; Kent dokusunun yerel tarım ekonomisini koruduğundan beri bunun yerine yarım yüzyılı aşkın bir süredir gelişim ve büyüme ile ilgili fikirler son derece baskın hale gelmiştir. Ancak nüfus artışına rağmen üretim gelişimlerinde gecikmeler, yüksek oranda fakirlik ve kötü sağlık koşulları kamerunlu gençleri kamerunun diğer şehirlerinde mera aramaya itmiştir. Kentsel yaşam hızlı büyüme tarım arazileri ve yeşil alan kazanmak için dünyaya neredeyse kontra içgüdüsel yardımcı olabilir.

Şehirlerde kaynakların ekonomik olarak daha verimli kullanılması sayesinde şehir ekonomileri de güçlüdür. Kent işçilerinin mali kültürel ya da fikri altyapıları olduğundan beri işçiler daha verimli yenilikçi ve girişimcilerdir. Ekonomik faaliyetlerin ve yeniliklerin kolaylaştırılması insanları birbirine çok daha yakınlaştırmıştır. Bu bilgi çağında ve dünya ekonomisindeki yeniliklerin daha yaygınlaştığı şehirler yeni fikirler ve yeni bağlantılar üretir. Jane Jacobs'un 1985'te yazdığı "Kentler ve Milli Servetler" kitabında 20. yüzyıl ortalarında şehir plancılarının şehirlerin nasıl geliştiği hakkındaki yanlış anlamalarına son veriyor. Şehirleri örnek göstermek suretiyle, şehirlerin ekonomik ve zenginliklerinin analizinde, refah üreticilerinin temel alınmasını söylüyor.³

Ona göre, gelişimi anlamak için Türkiye'den İstanbul ve Ankara'nın ya da Kamerun'dan Bamenda ve Douala'nın ekonomilerine bakmak daha mantıklıdır. Sistemi ifade etmek için; ticaret, inovasyon, iş gücü piyasası ve sermaye birikiminin merkezleri olan -ülkelerden ziyade- şehirleri, tarihi İtalyan şehir devletlerini ve modern örneklerden Singapur ve Hong Kong'u örnekleyerek fikrini desteklemektedir.

¹ World Economic and Social Survey 2013; "Towards Sustainable cities" Chapter 3 pg54.

² John Conn (2014). "Americans against the city". Oxford University Press, New York, USA.

³ Jane Jacobs(1985). "Cities and the Wealth of nations" Vintage Reprint edition. USA.

Dahası, şehirleri çevreleyen bölgelerin 'şehir-bölge' olduklarını ve bunların kent merkezi ve "şehri takip eden ekonomi" ya da "gelişmişlikte geride bırakılmış" kırsal ve az nüfuslu alanlardan oluştuklarını ileri sürmektedir. Az gelişmiş ekonomilerin başarısız şehirlerden ya da tek bir şehre bel bağlamaktan mustarip olduklarını söylemektedir. Adeta "Bana fakir, gelişmemiş bir ülke gösterin; ben de başarılı şehri çok az olan ya da hiç olmayan bir ülke göstereyim." demektedir (?).

Eskiden beri bütün olayın yaşandıkları yerler olduklarından, şehirlerin sosyal ve kültürel çevreleri girişimcileri ve hevesi olan herkesi çekmektedir. Estonya doğumlu Amerikan mimar Louis Kahn şehirleri "fırsatlar mekanı" olarak tanımlamaktadır. Yolda yürüyen küçük bir erkek çocuğun, kendi hayatında ne yapacağını söyleyen şeyler görebilmektedir (?). Bu büyük düşüncesinin savı, pek çok şehirdeki yüksek eşitsizlik ve kapitalist yapıya bakmamasıdır (?). Yukarıdaki kente dair tüm görüşler çok büyüleyicidir ama modern kent teorisyen George Simmel'in fikirleri ile ufak farkları vardır. Simmel'in görüşleri; Durkheim, Karl Marx, Weber ve Louis Wirth gibi düşünürler ile benzerlik göstermektedir. Simmel'e göre kent yaşamının temel sorunları; sosyal güçler, yabancı kültür ve teknoloji karşısında duran tarihi miras ve insanların kendi özerklik ve bireyselliklerini korumak konusundaki çabasıdır.⁴ Yine de, sonuçta dünyada çoğu ülke küresel kentler yaratma eğilimine katıldığından, Simmel adı geçen bilginlerden az destek görmüştür.

1.1 Kavramsal Yaklaşım

Bu bölümde, çalışma boyunca kullanılacak ana terimler ve fikirler açıklanmaya çalışılmaktadır.

1.1.1 Az Gelişmiş Kentler

Şehirlerin ortaya çıkışı, M.Ö. üç binli yıllara kadar gitmektedir. Varlıklarını sürdürdükleri sürece, insanlar onlara sunduğu olanaklardan dolayı şehirlere doğru çekilmişlerdir. Örneğin, 18. Yüzyılda, dünya nüfusunun yalnızca yüzde 2'si kentsel bölgelerde yaşamaktaydı. 1950'lere gelindiğinde bu rakam %30'a yükselmişti ve 2014 yılında ise 7,2 milyonluk dünya nüfusunun yaklaşık %54'ü kentsel bölgelerde yaşamaktadır. Üstelik 2050 yılında kentsel bölgelerde yaşayan insanların dünya nüfusunun yaklaşık %66'ını oluşturacağı öngörülmektedir ve bu nüfusun nasıl idare edileceği, ciddi bir endişe konusudur Birleşmiş Milletlerin 2014 istatistiklerine göre, kentleşme olgusu gelişmiş ülkelerde, daha az gelişmiş ülkelere kıyasla daha tanıdık bir olgudur. Bu nedenle, Kuzey Amerikalıların %82'si, Latin

⁴Simmel George, 1903; "Metropolis and mental life" In K. H. Wolff (ed.) Sociology of George Simmel (Chicago, Free Press, 1950).

Amerikalıların ve Karayiplilerin %80'ni ve Avrupalıların %73'ü kentsel bölgelerde yaşamaktadır. Diğer yandan, Afrika ve Asyalıların sırasıyla %40'ı ve %48'i kentsel nüfusu oluşturmaktadır. Konuyla ilgili olarak, Kamerun 1990'da nüfusunun %40'ını oluşturan kentsel nüfusun bu yıl (2014) %54'e yükseldiğini ve 2050 yılında bu rakamın %70' ulaşmasının öngörüldüğünü açıklamıştır (bkz figür 1)⁵. Bu rakamlar, Kamerun kentlerinin kentsel yığılma oluşturacak şekilde büyüdüğünün yanı sıra, kırsaldan kentsel doğru çok hızlı bir demografik değişim yaşamakta olduğunu da göstermektedir. Bu kayma, beyaz yaka mesleklerine ve kırsal bölgelerde bulunmayan elektrik, iyi yol hizmeti gibi diğer kent hizmetlerine yönelik eğilimden kaynaklanmaktadır.

İnsanlar kentlere göç ettikçe, kentler dünya çapında hayli yaygın bir olgu olan kentsel yoksulluk problemleriyle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, genellikle göç eden nüfusu kentlere çeken hedeflerin gerçekleştirilememesinden, ya da yüksek işgücü arzının sebep olduğu düşük işgücü talebinin sonucunda yaşanan işten çıkarmalardan kaynaklanmaktadır (bkz 2.0.2.3 Solow Modeli). Bu gerçekleşikten sonra, kişi başı gelir düşer ve istihdam edilemeyen ya da düşük gelirli kesim, kentin gecekondu mahallelerine ya da diğer resmi olmayan yerleşim bölgelerine geçer. UN-Habitat'a (2003) göre, dünyadaki kentsel nüfusun yaklaşık dörtte biri, gecekondu bölgelerinde yaşamaktadır. Ayrıca, 1990'da 650 milyon ve 2000 yılında 760 milyon olan az gelişmiş bölgelerde gecekondu bölgelerinde yaşayan kişi sayısı, 2013 yılında yaklaşık olarak 863 milyona ulaşmıştır. Bu bölgelerden biri olan Afrika'da, 2013 yılında kentsel nüfusun yarısından fazlası (%61,7)⁶ gecekondu bölgelerinde yaşamaktadır. Ve kentsel nüfusun mevcut büyüme eğilimi ve gittikçe artan kentsel yoksulluk oranları birlikte düşünüldüğünde, 2020'de kentsel nüfusun üçte birinden fazlasının gecekondu bölgelerinde yaşayacağı öngörülebilir.

Christianensen ve arkadaşları (2013), modern Afrika ile endüstriyel Avrupa'nın kentsel büyüme hızları ile ilgili yürüttükleri karşılaştırmalı bir çalışmada, Sahra-altı Afrika'nın son elli yılda çarpıcı bir kentsel büyümeye sahne olduğunu belirtmektedir. Bağımsızlıktan sonra (1960-2010) kent sakinlerinin sayısı benzeri görülmemiş bir oranla yılda %5 oranında artmıştır. Endüstri Devrimi (1800-1910) esnasında Avrupa ülkelerinde bu rakam %2'nin altındadır. Bu zaman aralıklarında, hem Avrupa'nın hem de Afrika'nın kentleşme oranı %10'dan %40'a yükselmiştir. Yani Afrika ülkeleri, Avrupa ülkelerinin kentleşme oranında yaşadığı artışı, Avrupa'nın yarısı kadar sürede yaşamıştır. Bu yazarlar, kentsel büyümenin dört bileşenden oluştuğunu belirtmişlerdir: doğal artış, kırsal bölgelerden kente göç (artık

⁵ United Nations (2014); World Urbanization Prospects: The 2014 Revision, Population Division of UN DESA

⁶ UN Habitat (2014); Report on World Habitat Day: Voices from Slums. October 6, 2014.

göç), uluslararası-kente göç ve kent içinde yeniden sınıflandırma. Afrika’da görülen kent nüfusundaki hızlı artış, ki Kamerun da bunu yaşayan ülkelerden biridir, doğal artıştan ve yayılmanın bir sonucu olarak ortaya çıkan toprak kıtlığı, doğal afetler ve kamu istihdamı gibi kırsal itim ve kentsel çekim unsurlarından kaynaklanan göçlerdir. Yazarlar ayrıca Endüstri Avrupası’nın şehirlerinin “yüksek ölüm oranı, endüstriyel kirlilik, hijyen eksikliği, yetersiz sağlık hizmetleri ve görece düşük doğum oranı yüzünden katil şehirler” olarak sınıflandırmaktadır. Diğer yandan Afrika’nın şehirlerini, doğum oranındaki artış (doğal artış) ve şehirlerdeki ölüm oranında düşüş dolayısıyla Mantar şehirler olarak sınıflandırmaktadırlar. Endüstri Avrupası’nın kentsel büyümesi düşükken, kentsel zenginliği yüksekti. Diğer yandan Afrika’nın kentsel büyümesi hızlı, ancak yoksulluk seviyesi de çok yüksektir.⁷

BM Habitat 2013b’ye göre, kentsel yoksulluk popüler zihin dünyasında genellikle “gecekondu mahalleler” ile özdeşleştirilmiştir. Bu da en basit haliyle “düşük standartlı konutlar ve sefaletle karakterize olan yüksek nüfuslu kentsel bölgeler” olarak tanımlanabilir. Yani kenar mahalleler yüksek nüfus yoğunluğu, düşük kaliteli hizmetler, düşük standartlı konutlar ve “sefalet” ile nitelendirilmektedir. İlki demografik, izleyen iki kriter fiziksel ve mekânsal boyutları oluştururken, sonuncusu toplumsal ya da davranışsal boyutu teşkil etmektedir.⁸

“*Mekânsal Eşitsizlik ve Kentsel Yoksulluk Tuzakları*” başlıklı makalesinde, Grant (2010), artan kentsel eşitsizliğin ve kentsel güvensizliğin yeni biçimlerinin hem içerideki hem de dışarıdaki yüksek göç oranlarının bir sonucu olarak ortaya çıktığını öne sürmektedir. Eleştirel bir tutum takınarak, göçün faydalarının ve maliyetlerinin, hızlı kentleşme haricindeki bağlamlarda tutarlı olmadığını belirtmektedir. Göçmenleri etkileyen dinamikleri anlamamanın önemli olduğunu, çünkü bazı göçmenlerin göç ettikten sonra göç etmeden önceki durumlarından daha fakir olduğunu ve kentlerdeki en fakir sakinlerin genellikle göçmenler olduğunu söylemektedir. Bu, kentsel yoksulluğa neden olan kentsel yayılma deneyiminin bir parçası olan zayıf toplumsal bağlar ve toplumsal dışlanma ile ilgilidir. Yazar, kentsel yoksulluğun fiziksel ya da mekânsal boyutlarının toplumsal olanlardan ayrılamayacağını, çünkü toplumsal boyutun aslında bazı bölgelerin yöneticiler ve yatırımcılar tarafından nasıl ve neden dışlandığı ya da görmezden gelindiği üzerinde etkili olduğunu savunmaktadır. Kenar mahalle sakinleri en dezavantajlı sakinler arasındadır ve toplumla daha geniş ölçekte bütünleşmeleri zayıf, olanakları

⁷ Luc CHRISTIAENSENa, Marina GINDELSKYb and Rémi JEDWABc 10 Mayıs 2013, The Speed of Urbanization and Economic Development: A Comparison of Industrial Europe and Contemporary Africa; a) The World Bank b)Department of Economics, George Washington University c)Department of Economics, George Washington University

⁸ UN-HABITAT (2003b) The Challenge of Slums. London and Sterling, VA: Earthscan Publications Ltd.

kısıtlıdır. Toplumsal dışlanma ve güçsüzleştirme, kenar mahalle sakinlerinin hayatta kalmaktan fazlasını yapmalarını son derece güç bir hale getirmektedir.⁹

Alexander (2005) yoksulluğun şehirlerdeki yoğunlaştırma etkisinin, büyük oranda yoksulların belirli bir alanda ayrı tutulmasına ve böylece birbirleriyle kuvvetli toplumsal bağlar kurmalarına ortam hazırlanmasına bağlamaktadır. Bu, sonuç olarak, onları yeni fikirlerden uzak tutmakta ve toplumdaki diğer gruplarla etkileşime girip iş olanaklarından haberdar olmalarını ve yaşam standartlarını yükseltmelerini önlemektedir. Hepsi bu şekilde bir bölgede toplanmış oldukları için, çocukların çoğu da bu bölgelerde doğmakta ve kendilerine rol model olabilecek çok az yetişkin olduğu için disiplinsiz bir şekilde büyümektedirler. Bu şekilde büyüyüp aynı yoksulluk döngüsünün bir parçası haline gelmekte ve ebeveynleri gibi “çocuk anne”, “çocuk suçlu” olmakta, okulu bırakmakta ya da diğer toplumsal sorun alanlarına bulaşmaktadır.¹⁰

Gerçekten Dezavantajlı Olanlar başlıklı tezinde, William Julius Wilson (1987) toplumsal bir durum olarak kentsel yoksulluğun nasıl kötüye gittiğini açıklamaktadır. Şehir içindeki ekonominin toplumsal yapısındaki değişikliklerin ve mahallelerin toplumsal kompozisyonundaki değişikliklerin kentsel yoksulluk düzeyinde bir artışa neden olduğunu söylemektedir. Sonrasında kalifiye olmayan işgücüne olan talebin, kentteki yoksul kesimin sahip olmadığı özelliklere sahip eğitilmiş işgücüne yönelik yüksek taleple kıyaslandığında azalma göstermesinin yoksulların işsiz kalmasına neden olduğunu belirtmektedir. Orta sınıf ve çalışan kesimlerin yoksul kent merkezlerinden çıkarak şehrin iyi yaşam koşulları ve daha iyi hizmet olanaklarına sahip diğer bölgelerine yerleşmesi de, yoksulların rol modelleri olmadan izole edilmiş bir yerde kalmalarına neden olmaktadır. Wilson tüm bu fikirlerini, kentsel yoksulluğu sınıflandırmak için tanımladığı üç teori dahilinde bir araya getirmiştir: Yoğunlaşma etkisi, yalıtma etkisi ve toplumsal sermaye.¹¹

Saegert, S. (1980) kentlere feminist bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Çalışmasında, şehirler ile banliyöler arasındaki ilişkiyi ele almakta ve bu ilişkiyi kadınlarla erkekler arasında var olan ilişkiye benzetmektedir. Ona göre, kadınlar banliyölere benzerken erkekler şehir merkezlerine benzemektedir. Şehir hayatının ve erkeklerin daha agresif, kendinden emin, dünyadaki önemli olaylar üzerinde belirleyici, entelektüel, güçlü, aktif ve bazen de tehlikeli olduklarını varsaymaktadır. Diğer yandan kadınlar ve banliyölerin ortak noktaları ise aile yaşamına bağlılık, huzur, doğaya yakınlık, enformellik ve güvenlidir. Görüşlerini desteklemek için kadınların kamusal alanda istihdam edilmek yerine ev

⁹ Ursula Grant, 2010; Spatial inequality and urban poverty traps.

¹⁰ Alexandra M. Curley; Theories of Urban Poverty and Implications for Public Housing Policy..

¹¹ William Julius Wilson (1987). *The Truly Disadvantaged: the Inner City, the Underclass and Public Policy*. Chicago: University of Chicago Press

işlerini yapmaları için evde tutulduğunu, erkeklerin ise kamusal çalışma alanına hakim olduklarını söylemektedir. Banliyö bölgelerinin düşük yoğunluklu, toplu taşımadan ve kamu hizmetlerinden mahrum, sınırlı konut alternatiflerine sahip bölgeler olduğunu, ancak şehirlerin bu hizmetlerden faydalandığını söylemektedir.¹² Saegert, eşitlikçi bir toplumu savunur. Kadınların sadece evle ilgili meselelerde değil, önemli kamusal olaylarda da rol aldığı bir toplum. Şehir merkezi ile banliyö arasında bir farklılığın olmadığı bir toplum. Böylece, alt-kentleşme fikrini ve cinsiyetçi stereotipleri besleyen şehir tasarımlarını reddetmektedir. Kapsayıcı bir şekilde büyüyen ve bütüncül bir yaklaşıma dayanan bir şehir için çağrıda bulunmaktadır.

Chauncy ve Ullman (1941), yeryüzünün iskan edilmesinde ve ondan faydalanılmasında, şehirlerin merkez noktayı teşkil ettiğini söylemektedirler. Ayrıca, şehirlerin ekonomik ve toplumsal ihtiyaçlara bağlı olarak belirli örüntüler dahilinde geliştiğini ve dolayısıyla şehirlerin hem çevre bölgelerin bir ürünü hem de onlar üzerinde etki sahibi olduğunu öne sürmektedirler. Şehirler bir paradoksalıdır: hızla büyümeleri ve boyutlarının büyüklüğü yeryüzünün kullanımında hakimiyetlerine işaret ederken, aynı üstünlük, genellikle insanlara kötü çevre şartları olarak geri dönmektedir.¹³

Kentlerin büyümesi ve karşılaştıkları zorluklarla ilgili detaylı bir incelemenin ardından, bu çalışmada kentlerin büyümesinin kentsel yığılmadan, göçten, doğurganlık hızındaki artıştan ve ölüm hızındaki düşüşten kaynaklandığı kabul edilmektedir. Ayrıca yukarıda ele alınan görüşlerden yapılan bir çıkarım olarak, şehirlerin karşı karşıya oldukları en büyük problemin kentsel yoksulluk olduğu da kabul edilmektedir. Çünkü kentsel yoksulluk sorunun çözülmesi, kentlerin başlarına bela olan problemlerin %70'inden fazlasının da ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır. Yaşadığımız çağda, kentleşme ve küreselleşme hayatın gerçekleridir. Bunun telmihi, kentlerin sermaye çekmek için birbiriyle rekabet etmesi gerektiğidir. Ancak hiçbir yatırımcı, güvenliğin sağlanmadığı ve kanunların düzgün bir şekilde uygulanmadığı bir yerde yatırım yapmak istemeyecektir. Bu nedenle, kentler kendi kurumlarına uygun bir şekilde yetki ve sorumluluk vermeli, böylece yerel otoriteler kendi yönetimleri altında bulunan bölgelerin kaderini tayin etme olanağına sahip olmalıdır. Ayrıca, iyi işleyen bir altyapı ve kentsel hizmetler, iletişim sistemleri, etkili ulaşım, yeterli konut ve eğitimsel ve rekreasyonel hizmetlere erişim gibi temel uygulamaların yanı sıra, mali teşvikler (vergi indirimi gibi) de sunmaları gerekmektedir. Ancak buradaki ironi, bugün küresel ekonomiye bağlı olan günümüz kentlerinin rekabetçi doğasında,

¹² Saegert, S. (1980). *Masculine Cities and Feminine Suburbs: Polarized Ideas, contradictory Realities*. In. (eds.) Cilt. 5, No. 3, *Supplement. Women and the American City* (Spring, 1980), ss. S96- S111. University of Chicago Press.

¹³ Chauncy D. Harris and Edward L. Ullman (May 1941), *THE NATURE OF CITIES*, *The American Journal of Sociology*, Cilt 46 (Mayıs 1941), ss. 853-64., (Copyright, 1941, by The American Journal of Sociology.)

çok az sayıda yoksul insan halihazırdaki zengin sınıfın düzeyine gelme imkanına sahiptir. Çünkü mevcut zenginlikler ir elden diğerine aktarılırken, yoksullar arkada bırakılmaktadır. Ancak bir kent büyürken yoksulları arkada bırakmak, o kenti kısa vadede yaşanılmaz, dirençsiz ve yıkıma karşı dayanıksız kılmanın dolaylı bir yoludur. Bu bağlamda, bir sonraki kısımda bir Afrikalı kentin geleceğini tehlikeye atmadan nasıl büyüyebileceğine dair ayrıntılı bir görüş sunulacaktır.

- Afrikadaki Kentler ve Büyüme Zorlukları

Afrika kentlerine bakarken, kentleşme oranı, ülke ve kentlerinin çoğunun ekonomik yapısında ki küçük değişimlerle çok hızlı olmuş olduğunu fark edeceksiniz.¹⁴ Kentleşmede bu oran 1960 yılında yüzde 15 den 2010 yılında yüzde 40'a yükseldi ve 2050 yılında bu oranın yüzde 60'a ulaşacağı tahmin ediliyor.¹⁵ Yani, kentlerdeki nüfusun önümüzdeki 50 yıl içinde üç katına çıkabileceği tahmin ediliyor. Bu bağlamda, bölgelerin profillerinde değişiklikler yaşanacağı ve aynı zamanda büyüme, sürdürülebilir ve kapsayıcı olabilir öyle ki kentleşmenin control altına alınması konusunda politika yapıcıları mücadele edecek gibi görünüyor. Bunun nedeni kentleşmeye bakılmaksızın yoksulluğa meydan okumak ve Afrika'nın büyümesini bütünü ile ele almak mümkün değil. Kentleşmeden söz etmek büyük önem ve dikkat gerektirmektedir. Ve kentleşmedeki büyüme, bir ülkenin ya da şehrin hızlı bir şekilde büyümesi ve refahı açısından önemlidir.¹⁶ Ama böyle bir büyümenin sürdürülebilir ve kalıcı olabilmesi için ancak, bölgesel ve küresel pazarlarla ulusal ekonomileri bağlamak için sanayi mallarının, yüksek değerli hizmetlerin ve ulaşım ağlarının üretimini içeren kentlerin verimli bir sisteme ihtiyacı vardı.¹⁷ Afrika ülkelerinin çoğunda, politik yapılarıdaki değişikliklere uyum çok yavaş bir hızda gerçekleşir ve bu durum sürdürülebilir bir kent yaratılmasında çok büyük bir sorundur.¹⁸ Devlet kademesinde, sermaye piyasalarının entegrasyonu, göç ile tetiklenen işgücü piyasasının entegrasyon düzeyinden çok daha yavaştır. Yüksek oranda yolsuzluk ve mali tabanı zayıf olan merkezleştirilmiş işlemler dahil edilince çok yetersiz altyapı yatırımları ve kurumsal gelişimlerde gecikmeler söz konusudur. Şehirlerin gelişmesi için tıkanıklığın, kirliliğin ve gecekondulaşmanın önlendiği plana ihtiyacı vardır ve aynı zamanda bu plan şehir yönetiminin ve planlamanın güçlenmesini sağlar¹⁹. Ama bilindiği kadarıyla çoğu Afrika şehri bu durumdan uzaktır. Sonuç olarak, Afrika kıtası ülkelerinin şehir gelişimindeki

¹⁴ World Development Indicators (2013c.). World Bank, Washington DC. pdf

¹⁵ UN Habitat. 2010. The State of African Cities. Nairobi-Kenya: UN Habitat

¹⁶ World Bank. 2008. World Development Report 2008: Agriculture for Development. Washington, DC.

¹⁷ Spencer M., P. Annez, and R. Buckley. 2009. "Urbanization and Growth." Background paper for the Commission on Growth and Development, Washington DC

¹⁸ Henderson, J. Vernon, 2002. "Urbanization in Developing Countries". The World Bank Research Observer 17(1): 89–112.

¹⁹ Maria E. Freire, Somik Lall and Danny Leipziger 2014; "Africa's Urbanization Challenges and Opportunities". The Growth Dialogue. Institute for International Economic Policy. George Washington University. USA

temel zorluk kentsel yönetimden kaynaklanmaktadır. Dikkatlice bakıldığında kentsel dönüşümdeki yapısal değişikliklerin tarımdan sanayi ve hizmete doğru iş gücü taşımına neden olduğunu anlıyoruz.

Ancak, Afrika genelindeki çoğu ülkenin üretim geliştirme eksikliği yüzünden ekonomik potansiyelleri engellenmiştir. Bu olayların sonucunda yüksek suç dalgaları, konjesyon, çevresel bozulmalar vb. sorunlarla sonuçlanan şehirlerde aşırı nüfus artışında olacaktır. Çünkü bu kent merkezlerinden daha çok kırsal alanlarda yükselen yoksulluk sınırının ilerleyen artışından beri kıtadaki bir çok ülkede ani kırsal göçler yaşanıyor.²⁰ Böylece kentleşme, Afrika genelinde şehirlerin nüfusundaki devam eden artış için savunulan temel neden daha iyi hizmet ve geçim sağlamaktır. Fakat bu büyük bir problem teşkil eder çünkü Afrika'daki bir çok ülke çok az oranda insanların yüksek oranda yoğunluğunu kaldıracabilecek büyük şehirlere sahiptir. Bu durum aslında sadece Afrika ülkeleri için değil, dünyada gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerinde de yaygındır. Bu gibi şehirlerin sürdürülebilir olması için oldukça mücadeleci bir tavır oluşturulmalıdır.

1.1.2 Sömürge Kentleri

19. Görülen versiyonudur. Bu dönem, özellikle Avrupa'da olmakla birlikte, batı sanayilerinde hammaddeye karşı yüksek taleple karakterize olmaktadır. Bu nedenle Avrupalılar, kendileri için en iyi alternatif olan okyanus ötesi topraklarda pay sahibi olabilmek için işgallere ve birbirleriyle mücadeleye başlamışlardır. Bu kapışma, baskıcı araçlarla diğer ülkelerde koloniler kurabilmek adına yapılmıştır.²¹ Onların bu arayışı, işgal ettikleri bölgelerdeki pek çok kentin büyümesini ciddi bir şekilde etkilemiştir; çünkü sömürgeciler yalnızca kendilerine kısa sürede fayda getirecek bölgelerin kalkınmasını sağladıkları için beraberinde düzensiz kalkınmayı getirmiştir. Kapitalist fikirler, kırsal kesimlere ciddi bir şekilde nüfus etmiş ve tüm toplumu kapitalizm doğrultusunda dönüştürmüştür.²² Bu işgaller, çok sayıda insanı yerinden etmiş ve onları yeni yerleşim yerleri kurmaya mecbur bırakmıştır. Sömürgecilerin ilgilendiği tek şey, maden ocakları açmak ve çiftlikler kurmak, bu şekilde maden ve tarımsal servet edinmektir. Onların bu açığa vurmadıkları motivasyonları, kırsal iç bölgeleri işgal etmeleriyle devam etmiştir ve nihayetinde kentlerin ayrımcılığa uğrayarak büyümesiyle sonuçlanmıştır. Bu da, tek bir kentsel alana aşırı derecede bağımlı olunmasıyla sonuçlanmıştır. Sömürge şehirleri, baskı

²⁰ Taylor, J. 2008. "Poverty and Vulnerability." In Shahid Yusuf and Tony Saich, eds., *China Urbanizes*. Washington, DC: World Bank.

²¹ David Drakakis-Smith, 1986, *Urbanisation in the Developing World*, Vol. 66. Routledge Library ed: Development.

²² Catley, R. 1976; "The development of Southeast Asia". *Journal of contemporary Asia* 6. (1): 59-60.

altındaki insanlar için sahip oldukları öneme bağlı olarak ortaya çıkmamıştır. Bunun yerine stratejik önemlerine bağlı olarak ortaya çıkmış ve kent içi eşitsizliklerin doğmasına neden olmuştur. Bu tür kentlerin oluşumu, Manila, Singapur, Malay Yarımadası vs. gibi Güneydoğu Asya bölgelerinde görülmüştür. Afrika’da ise, Johannesburg, Nairobi, Limbe vs. gibi bölgelerde görülmüş ve sömürgecilerin gittiği hemen tüm ülkeler, bu açmazla karşı karşıya kalmıştır. Bu bölgeler, denize göre konumları dolayısıyla büyük aktarma merkezleri olarak görev yapmıştır. Sömürülen kaynakların sevkiyatı için güzergah olarak kullanılırken, bazıları sömürgeciler için elverişsiz yerleşim merkezleri olmuştur. Sorun şudur ki, bu kentlerin kurulma nedenleri büyük oranda ekonomik kaynaklıdır ve bu da sömürgeciler ayrıldıktan sonra kaosa ve bir tür seçkinciliğe neden olmuştur. Ana merkezler olarak, bu bölgeler çok sayıda insanı kendilerine çekmiştir. Eski kolonilerin çoğunda çok sayıda ve hala büyümekte olan gecekondu mahalleleri olmasının nedeni de budur; çünkü nüfus, sahip oldukları olanaklardan dolayı büyük oranda bu bölgelere bağımlı hale gelmiştir.

1.1.3 Sürdürülebilirlik

Cortese ve Rowe (2008), sürdürülebilirlik kavramına; bugünkü ve gelecekteki insanların makul düzeyde sağlıklı olduğu; toplumların ve halkların güven içerisinde, huzurlu ve mamur bir şekilde varlıklarını sürdürdüğü, herkes için ekonomik olanakların var olduğu ve yaşamı mümkün kılan biyosferin bütünlüğünün, bu hedeflerin gerçekleşmesini mümkün kılacak düzeyde iyileştirildiği ve korunduğu bir dünya tasavvuru olarak yaklaşmaktadır. Onlara göre, sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için, bu dört şartın da sağlanması gerekmektedir.²³

Clough, Chameau ve Carmichael (2006), sürdürülebilirliğin canlı bir ekonomi ve kaliteli bir yaşamın, doğal kaynakların sürdürülmesi ve çevrenin korunması ihtiyaçlarına da saygı duyularak elde edilmesine yardımcı olacak bir süreç olduğunu söylemektedir. Gelecek nesillerin, bugünkü insanların faydalandığı ancak yok etmediği bir dünyada yaşaması gerektiğini bir ilke olarak kabul ederler.²⁴

Adams ve Jeanrenaud (2008), sürdürülebilirliğin insan toplumunun ekonomik, toplumsal, kurumsal ve çevresel yönlerinin devamı ile ilgili sistemli bir kavram olduğunu söylemektedir. Medeniyetin ve insan faaliyetlerinin yapılandırılması için sürdürülebilirliğin bir araç olması gerektiğini; böylece toplumun, üyelerinin ve ekonomilerinin ihtiyaçlarını karşılayabileceğini ve kendi zamanlarında potansiyellerini gerçekleştirebileceklerini; aynı zamanda biyolojik çeşitliliğin ve doğal ekosistemlerin korunabileceğini ve bu ülkelerin çok uzun vadede devamlılıklarını sağlamak için planların yapılabileceğini ve

²³ Anthony D. Cortese and Debra Rowe, 2008. “Higher Education and Sustainability Overview” ABD.

²⁴ Clough, G. Wayne, Chameau Jean-Lou, and Carmichael Carol. “Sustainability and the University.” The Presidency, Kış 2006.

uygulanabileceğini söylemektedirler. Sürdürülebilirlik her düzeyde organizasyonu etkilemektedir; yakın komşulardan, bölgeye ve bütün gezegene kadar.²⁵

Cobb Jnr., 1998’de düzenlenen Sürdürülebilirlik ve Liberal Sanatlar Konferansı’nda ”sürdürülebilirlik” teriminin ilk olarak çevre ile ilgili endişeler taşıyan insanlar tarafından kullanıldığını, ilgili literatür ve değerlendirmelerin çoğunun çevre üzerinde vurgu yaptığını belirtmiştir. Cobb Jnr. sosyal adalet meseleleri ele alınmadan, sürdürülebilirliğin başarılamayacağına işaret etmektedir. Çünkü sosyal adalet sürdürülebilir toplumlar ve sürdürülebilir kuruluşların temel dayanağıdır. Kişilerin toplum hayatının tümünü göz önünde bulundurması da gerçek sürdürülebilirliğin asli bir parçasıdır. Ayrıca, sürdürülebilirlik çalışmalarına ayrılmış akademik bir kurumun, öğrencilerin bugünkü adaletsizliklerin temellerini anlamalarına yardımcı olması ve onları, çevresel yozlaşmanın kökenlerini anlayarak ve çevresel anlamda sürdürülebilir uygulamalar modelleyerek, bir bütünlük içerisinde adalet ve insanîyet arayışında olmaları için motive etmesi gerektiğini söyler.²⁶

Atkisson (1998), sürdürülebilirliğe eleştirel yaklaşarak onu ideal bir son durum olarak görmektedir. Bunun fazla yüce bir amaç olduğunu ve mükemmel bir şekilde gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığını savunmaktadır. Ayrıca, sürdürülebilirliğin her zaman birbiriyle rekabet halinde olan tanımlarının olacağını söylemektedir. Ancak bu tanımlar her zaman insanların refahını, doğayı, ekonomiyi ve uzun vadede verimli bir şekilde çalışan toplumsal kurumları içerecektir.²⁷

Hill ve arkadaşları (2003), sürdürülebilirliğin dünya hakkında düşünme biçimleriyle ve toplumsal ve kişisel uygulamalarla ilişkili olduğunu öne sürmektedir. Bunlar aşağıdaki sonuçların ortaya çıkmasını sağlayacaktır;

- Etik, güçlü ve kişisel olarak kendini gerçekleştirmiş bireyler
- İşbirliği, hoşgörü ve eşitlik üzerine inşa edilmiş toplumlar
- Katılımcı, şeffaf ve adil toplumsal sistemler ve kurumlar
- Biyolojik çeşitliliğe ve yaşamı destekleyen ekolojik süreçlere değer veren ve onları sürdüren çevreci uygulamalar²⁸

Kuhlman ve Farrington (2010), sürdürülebilirliğin politika yönelimli araştırmalarda ulaşılması gereken bir kamu politikasının ifadesi olarak popüler hale gelen bir terim olduğunu düşünmektedir. Ayrıca, başlangıcından beri anlamında bir kayma olduğunu iddia etmektedirler. Bu kaymanın talihsiz bir

²⁵ Adams, W. M. and Jeanrenaud, S. J. (2008). *Transition to Sustainability: Towards a Humane and Diverse World*. Gland, İsviçre: IUCN. 108 ss

²⁶ John B. Cobb Jr., “Sustainability and the Liberal Arts” konferansı, 1998

²⁷ Alan AtKisson, “The Compass of Sustainability,” 1998

²⁸ Hill et al. 2003, *Education for Sustainability*; Looking to the future s. 237

durum olduğunu düşünmektedirler, çünkü uzun vadeli sürdürülebilirlik ile kısa vadeli refah arasında var olan gerçek çelişkinin üzerini örtmektedir. Sürdürülebilirliğin üç temel unsuru arasındaki farklılığın kavramsal olarak belirsiz olduğunu söylemekte ve bunları insanlar, gezegen ve kâr olarak nitelendirmektedirler.²⁹

Ancak, bugünün perspektifinden bakıldığında, sürdürülebilirlik terimi üç boyuta sahip bir terim olarak görülebilir; toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlar. Bunlar, Birleşmiş Milletler'in "gelişme gündemi" dahilinde sürdürülebilirliğe bakış açısının somutlaşmış halidir:

*Kalkınma, tüm insanların daha yüksek bir yaşam kalitesine ulaşmasını sağlayacak çok boyutlu bir teşebbüstür. Ekonomik kalkınma, toplumsal kalkınma ve çevresel koruma, sürdürülebilir bir kalkınmanın birbirine bağlı ve birbirini güçlendiren bileşenleridir.*³⁰

Özetlemek gerekirse, yukarıda taranan literatür dahilinde, bir noktaya kadar haklı olabilecek bazı uzmanların fikirleri ve görüşleri ifade edilmiştir. Bazılarının görüşleri, bu kadar ciddi eşitsizlikler yaşanır ve zengin ile fakir arasındaki fark giderek açılırken, toplumsal adaletin sağlandığı bir dünyaya ulaşmayı hedeflemek gibi, fazla idealist görünmektedir. Ancak, bu uzmanların görüşlerinin temel olarak benzeştiği nokta, bugünkü insanlar tarafından kullanılan şeylerin korunma altına alınması ve böylece gelecek nesillerin de onlardan faydalanabilmesi gerektiği fikridir. Diğer yandan, bu sürdürülebilirlik kavramı ileride bol miktarda sahte ilgi ile karşılaşacak gibi görünmektedir, çünkü bugünün dünyası mücadele ve çatışma üzerinden nitelendirilmektedir. Toplumsal Darwinizm tarafından tarif edilen durum, en güçlü olanın hayatta kalmasıdır. Bu bağlamda, böylesi niteliklere sahip olan bir dünya için, %50 oranında bir sürdürülebilirliğe ulaşılabilmesi bile çok zor görünmektedir, çünkü herkes kapitalist ideolojinin bir getirisi olarak kendi çıkarlarını korumak üzerine yoğunlaşmıştır.

- Sürdürülebilir Gelişme

Brundtland Komisyonu'na (Birleşmiş Milletler, 1987) göre, sürdürülebilir gelişme, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 21. gündemi dahilinde, "günün ihtiyaçlarını karşılarken gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılamalarına engel olmayacak şekilde gelişme" olarak tanımlanmıştır. Sürdürülebilir gelişme, (işletilebilir doğal kaynakların verimliliğinin sürekliliğini garantilemeyi ve bütün hayvan ve bitki türlerini koruma altına almayı amaçlar.) Yukarıda da ifade edildiği üzere, bu terim üç bileşene

²⁹ Tom Kuhlman and John Farrington (2010), "what is sustainability" Agricultural Economics Research Institute, Wageningen University, P.O. Box 29703, 2502LS, The Hague, The Netherlands 2 Institute for Rural Research, Geography and Environment, University of Aberdeen, Elphinstone Road, Aberdeen AB24 3UF, Scotland, UK

³⁰ The Johannesburg Declaration on Sustainable Development, pg1:2002

sahiptir: çevre, toplum ve ekonomi. Eğer bu üçünün birbiriyle kesişen aynı boyutlara sahip üç daire olduğu düşünülürse, üçünün kesiştiği merkez bölge insanların refahını ifade etmektedir. Çevre, toplum ve ekonomi birbiriyle uyumlu hale geldikçe, insanların refahı da artacaktır.³¹

Figür 1. Sürdürülebilir Gelişme Tanımları

SÜRDÜRÜLECEK OLANLAR	NE KADAR SÜRE İÇİN?	GELİŞTİRİLECEK OLANLAR
DOĞA Dünya Biyolojik Çeşitlilik Ekosistemler	25 yıl "Gelecekte bir sihirli değnek olmayacak" Sonsuza kadar	İNSANLAR Çocuk sağ kalımı Ortalama yaşam süresi Eğitim Eşitlik Eşit olanaklar
YAŞAM DESTEĞİ Ekosistem Hizmetleri Kaynaklar Çevre	ARADAKİ Yalnızca/ Çoğunlukla Ancak Ve/ Ya da	EKONOMİ Zenginlik Üretici sektörler Tüketim
TOPLULUK Kültürler Gruplar Yerler		TOPLUM Kurumlar Toplumsal sermaye Devletler Bölgeler

KAYNAK: U.S. National Research Council, Policy Division, Board on Sustainable Development, *Our Common Journey: A Transition Toward Sustainability* (Washington, DC: National Academy Press, 1999).

Yukarıdaki figür, sürdürülebilir gelişme tanımını açıklamayı amaçlamaktadır. Antroposantrik açıdan, insanlar dünya üzerinde varlığını sürdüren merkezi ve en önemli varlıklardır; bu da, sürdürülebilir gelişme çabalarının insan refahı için yürütüldüğünü göstermektedir. Sol sütun, nelerin sürdürülmesi gerektiğini gösterirken, sağdaki sütun nelerin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Çünkü, sürdürülebilir gelişme çabaları, bu ikisinin birlikte yürütülmesini gerektirir. Orta sütun ise, yalnızca

³¹ Brundtland Commission (United Nations), 1987 U.S. National Research Council, Policy Division, Board on Sustainable Development, *Our Common Journey: A Transition Toward Sustainability* Washington, DC: National Academy Press,

bugün üzerine değerlendirme yapmaktan, gelecekte ve mümkünse sonsuza kadar erişilebilir olacak şeylerin sürdürülmesine doğru bir yaklaşım değişiminin yapılması gereken zaman dilimini göstermektedir. Ayrıca ortadaki sütun, insanların nelerin sürdürülmesi ve nelerin geliştirilmesi gerektiğine dair tercihlerini de göstermektedir. İnsanlar, isteklerine bağlı olarak “çoğunlukla/yalnızca” ölçütünü kullanmaktan sıkıldıkları için, “ve/veya”nın kullanımına yönelik bir tercih kayması söz konusudur, çünkü bu kullanım sürdürülmesi ve geliştirilmesi gereken şeylere dair eşit bir tercih hakkı vermektedir.

Sürdürülebilir gelişme meselesiyle ilgili olarak, İngiliz bir feminist olan Sherilyn, “SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞMEYE GİRİŞ – Sürdürülebilirlik Üzerine Feminist Yaklaşımlar” isimli çalışmasında, feminizmin her zaman sorunları bugünkü bağlamda anlayıp herkes için daha parlak bir gelecek tasavvur edebilmek için eleştirel-öngörülü bir bakış açısına sahip olduğunu iddia etmektedir. Feminist epistemoloji, ataerkilliği, kadınlara yapılan baskıları ve cinsiyet eşitsizliğini analiz etmeyen hiçbir teorinin eksiksiz bir teori olamayacağına inanmaktadır. Bu bağlamda, güncel sürdürülebilirlik tartışmalarının ağırlıklı olarak kapitalist Kuzey bölgelerinde yaşayan varlıklı beyaz erkeklerin ihtiyaçları ve çıkarları doğrultusunda yürütüldüğüne dikkat çekerek, sürdürülebilirlik fikrini bir feministin bakış açısıyla eleştirir. Ayrıca, sürdürülebilirliğin büyümenin ekolojik kısıtlamalarına ve kurumların uzun vadede varlıklarını sürdürme kapasitelerine dar bir açıdan bakıyor olmasını da eleştirir. Ayrıca toplumsal ve çevresel adaletin, nesiller arası ve nesiller içi eşitliğin, ideolojinin ve politik uygulamaların da ele alınan konular arasına alınması gerektiğini düşünmektedir. Ona göre genel olarak kadınlar ekolojik krizleri erkeklerden farklı bir şekilde deneyimlemektedir. Sürdürülebilir alternatiflerin araştırılmasında feminist bir analiz yapılmasının önemli olduğunu düşünmektedir. Son olarak, ataerki evrenlerden ziyade farklılıkların analizine dayalı ve dengeli, farklı ve uygulanabilir bir değişim programının ortaya konabilmesi için feminist uzmanları da tartışmalara katılmaya davet eder.³² Luke Smith’in *Anthropological Critiques of Sustainable Development* (Sürdürülebilir Kalkınma Üzerine Antropolojik Eleştiriler, 2011) başlıklı çalışmasında ifade ettiği görüşlerine göre antropoloji, tüm sosyal bilimlerin gelişimiyle en yakın ilişkiye sahip bilim dalıdır. Bu bağlamda, sürdürülebilir kalkınmayı bir antropoloğun bakış açısından eleştirir. Çevresel kaygıların hedef toplumların gelişmeye yönelik arzularıyla uyum içerisinde olmasının zorunlu olduğunu, çünkü sürdürülebilir kalkınma söylemlerinin büyük oranda çevresel kaygılarla şekillendirildiğini öne sürmektedir. Ayrıca, sürdürülebilir kalkınma söyleminin temel olarak Kuzeyli bilimsel dünya görüşüne bağlı olduğunu ve

³² Sherilyn MacGregor *INTRODUCTION TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT – Feminist Perspectives on Sustainability* Lancaster University UK

çoğunlukla hedef toplumların çıkarlarına hizmet etmeyi öncelemediğini, bunun yerine büyük oranda yabancı yatırımcı, hükümet dışı organizasyonlar ve devletler gibi ilgili harici çıkar gruplarının istek ve beklentilerine yönelik hareket ettiğini söylemektedir.³³

Eylül 2011'deki The Great Debate (Büyük Tartışma)'ya göre, sürdürülebilirlik eleştirmenleri sürdürülebilirliğin çok belirsiz bir biçimde tanımlandığını öne sürmektedir. Gerçekten çaba göstermek yerine göstermelik bir ilginin çok kolay olduğunu ifade etmektedirler. Çünkü hükümetler, şirketler vs. "işlerine her zamanki gibi" devam ederken, sürdürülebilir olmakla ilgili konuşabilirler. Aynı zamanda, sürdürülebilirliğin kazanımını ölçmek için bir yöntemin geliştirilmemiş olduğuna da işaret ederler ve bazı sürdürülebilirlik taraftarlarının, sürdürülebilirliğin üç temel unsuru arasındaki değiş-tokuşları temel bir problem olarak değil, gereklilik olarak gördüklerini söylerler. Ancak bazıları da değiş tokuşlara izin verilmeyen "güçlü sürdürülebilirlikten" yana bir tavır sergilerler.³⁴

Ancak, sürdürülebilirliğe yöneltilen en sert eleştirilerden biri, gelişmekte olan dünyanın karşılaştığı problemlerin herhangi birini çözmekte başarısız olması ya da daha da kötüsü, gelişmekte olan dünyayı yoksulluğa, eşitsizliğe ve asgari geçim düzeyine mahkum etmesidir. "Uygun teknoloji fikri" bu durumun örneklerinden biri olarak gösterilebilir – gelişmekte olan ülkelerdeki insanlar modern teknoloji yerine el çarkı jeneratörleri, manuel su pompaları ve karasaban gibi teknolojiler kullanmaya teşvik edilmektedir. Sürdürülebilirlik ile ilgili fikirlerin öne sürüldüğü çoğu durumda, Çin ve Hindistan gibi hızla gelişmekte olan ülkeler ile ilgili olumsuz görüşler belirtilmektedir. Örneğin, çevre problemleriyle ilgili olarak sürekli bu ülkeler suçlanmakta ve bunlar da nihayetinde dünyanın diğer bölgelerinde yaşayan insanların gelişmiş ülkelerdeki insanların sahip olduğu şeylere sahip olmayı arzu etmemesi gerektiği gibi önerileri beraberinde getirmektedir. Daha felsefi bir açıdan bakıldığında, sürdürülebilirlik kavramının kendisi mevcut durumu kalıcılaştırmakta ısrar olarak düşünülebilir ve bu da dünyanın en yoksul halkları için bir şeyleri değiştirmek isteyenler adına bir felaket demektir.^{10b}

Aslına bakılırsa, sürdürülebilirlik meselesine eleştirel bir biçimde yaklaşıldığında, kulağa her ne kadar ilgi çekici ve bilgece gelse de, bunun da büyük güçler tarafından dünyayı kendi avuçlarında tutabilmek için tasarlanmış bir başka terminoloji olduğu fark edilebilir. Buna karşın, az gelişmiş toplumlar sürdürülebilirlik uygulamalarında dikkatli ve bilgece hareket etmelidirler, aksi takdirde bir kefalet stratejisinden ziyade, bu toplumların büyümesine karşı bir engelleme stratejisi olarak kullanılabilir. Çünkü sosyalist bir görüş gibi sunulmasına rağmen, aslında büyük oranda kapitalist ideolojiye hizmet

³³ Luke Smith 2011, Anthropological Critiques of Sustainable Development Cross-sections | Cilt VII

³⁴ The Great Debate Schools Programme: *Sustainability is bad for the developing world* Eylül 2011. Newcastle University, UK. www.thegreatdebate.org.uk/SustainableDev.

edecek şekilde kurulmuştur. Yani, bu görüş yüksek oranda zenginlerin çıkarlarını korumaya odaklanmaktadır, böylece zenginlerin zengin ve fakirlerin de fakir olarak kalmasını sağlamaktadır. Örneğin, petrol sektöründe zengin devletler zaten petrol kullanmadan çalışan arabalar üretmeye başlamak istedikleri yeni bir üretim seviyesine geçmekte ve hâlihazırda çevre dostu araçlar üretme fikrini destekleyerek bu araçlar için bir piyasa yaratmaya çalışmaktadırlar. Bunun sonucu olarak da, petrole yönelik talepte petrol fiyatlarının da düşmesine neden olacak bir düşüş yaratmakta ve böylece Kamerun, Nijerya vs. gibi döviz geliri noktasında yüksek oranda petrole bağımlı olan en az gelişmiş ülkelerin yerlerinde saymalarına, dolayısıyla az gelişmişliklerini devam ettirmelerine ve üretici konumuna geçmek yerine daimi tüketiciler olarak kalmalarına neden olmaktadır.

Tüm bu eleştirilere rağmen, ki araştırmacı bazılarını katılmaktadır, BM sistemi sürdürülebilirlik kavramını, sürdürülebilir insani gelişim olarak kullanılacak şekilde daha da geliştirmiştir. “İnsan” boyutunun işin içine dahil edilmesiyle birlikte, insani gelişimin bir ülkenin ya da kıtanın bölgesel bütünleşmesinde ve sürdürülebilir kalkınmasında ön plana yerleştirildiğini öne sürmektedir. Bu bağlamda BM genel kurulu kendisine üye olan devletlere, temel kaynaklara, eğitime, sağlık hizmetlerine, gıdaya, barınmaya, istihdama ve adil gelir dağılımına erişimi garanti altına alma çağrısında bulunmuştur.³⁵ Bu noktada, BM genel kurulu 25 Eylül 2015’te kabul edilen ve sonraki 15 yılda dünya için bir nirengi noktası olarak kullanılacak 17 maddelik bir plan geliştirmek amacıyla, sürdürülebilir kalkınma görüşüne karşı getirilen eleştirileri kullanmıştır. Bu 17 madde içerisinde, sürdürülebilir şehir ve toplumların oluşturulmasına da on birinci madde dahilinde yer verilmiştir. Buna karşın, sürdürülebilir kalkınmanın ardındaki fikrin öngördüğü gelişmeler her bir ülkenin, kıtanın ya da bireyin fikri nasıl kabul etme ya da anlama noktasında vereceği karara bağlıdır. Her toplum bunu harekete geçirecek bir katalizör olarak kullanmalı ve kendi toplumuna uyan bir model geliştirmeli, başka bir ülkenin ya da kıtanın sürdürülebilirliği sağlamak için uyguladığı yöntemleri kopyalamamalıdır. Yani her toplumun, bugünün ihtiyaçlarını gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılamasını önlemeden nasıl karşılayacağını tanımlaması ve tasarlaması gerekmektedir.

- **Sürdürülebilir Kentler**

Yukarıdaki tartışmalar, büyük oranda diğer uzmanların sürdürülebilirlik ve bütün zorluklarıyla birlikte şehirlerin oluşumları ile ilgili çalışmalarının gözden geçirilmesine odaklanmıştır. Uzmanların bu çalışmalarına bağlı olarak bu araştırma, konunun aydınlatılmasında yardımcı olabilecek diğer

³⁵ *Sustainable Human Development*. United Nations Economic Commission for, Africa 1995
--http://www.unesco.org/iau/sd/sd_definitions.html 28 Haziran 2006

uzmanların yaklaşımları ve çalışmalarının da desteğiyle, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin 11 Numaralı hedefinin ne olduğunun anlaşılmasına yönelmiştir.

Sachs’a (1996), dünya sisteminin yapısı küresel kapitalizme uygun olarak düzenlemiştir. Bu yapının, çok büyük sermaye birikimi ve en yüksek seviyede becerileri gerektiren üretim faaliyetlerinin gerçekleştiği bir merkezi (gelişmiş ülkeler) ve sermayeden, ileri teknolojilerden, servetten ve üretim için gerekli diğer hayati değerlerden yoksun bir de çevresi vardır. Şehirler şu an hem ülke içi hem de uluslararası düzeyde merkez olarak işlev görmektedir. Uygarlığın, emek oluşturma ve uluslararası finans borsalarının merkezidirler. Bu da, yukarıda öne sürülen fikirleri karşılayacak bir şehir yaratmanın emek harcamaya değer olduğunu göstermektedir; çünkü nüfus tek başına bir şehrin merkezi öneminin ölçütü değildir, o şehirde yaşayanların refah düzeyi en önemli kriterdir.

Sürdürülebilir şehir kavramı, 2002 yılında Johannesburg’da düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi’nde İsveç Hükümeti adına Sweco tarafından geliştirilmiştir (2008’de symbiocity kavramı ile değiştirilmiştir). Genel amaç şehirler için ekonomik, sosyal, ekolojik ve mekânsal boyutlarıyla sürdürülebilir bir gelişmeyi teşvik etmektir. Sweco’ya göre, bu kavram karar mercileri, uzmanlar ve halk arasında açık, yaratıcı ve yapıcı bir iletişim ve işbirliğine dayanan sürdürülebilirlik incelemeleri ve planlamaları için bir çalışma yönteminden oluşmaktadır. Önemli adımları;

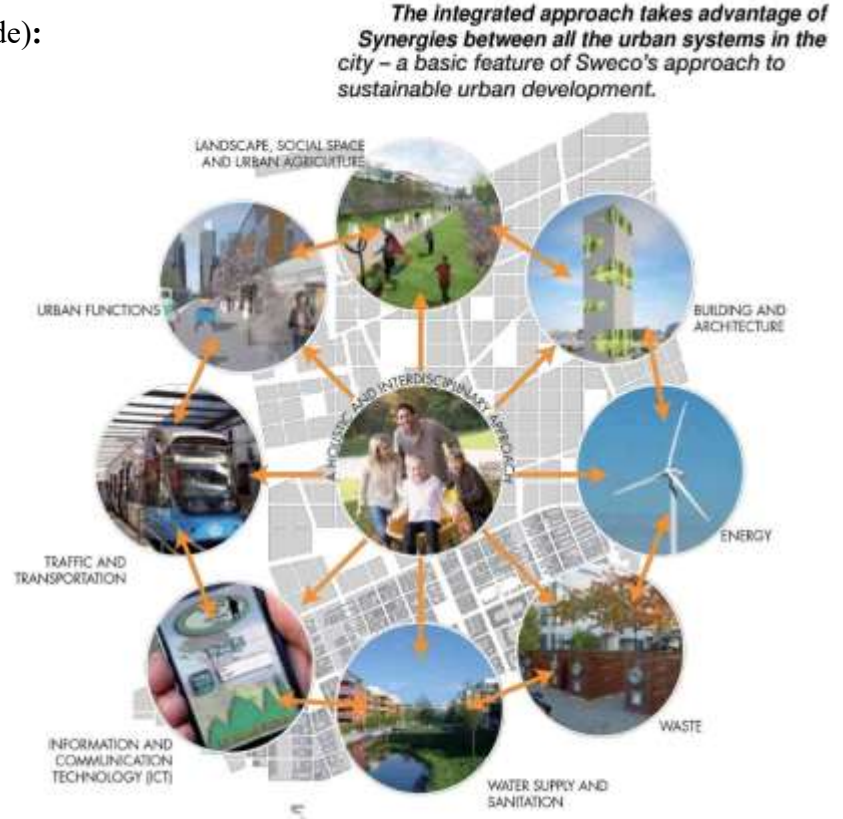
- Görevlerin organizasyonu ve yönetimi,
- Mevcut durumun tanımlanması;
- Kilit meselelerin, hedeflerin ve göstergelerin belirlenmesi,
- Etki analizleri
- Strateji seçimleridir.

Sweco yenilenebilir kaynakların kullanımının vurgulandığına, kaynak tüketiminin minimize edildiğine kaynakların geri kazanımını maksimize edecek ve sürdürülebilir bir şehirde yeniden kullanacak şekilde yönetildiğine de dikkat çekmektedir. Ayrıca, yeni sistem çözümlerinin kanalizasyon, atık ve enerji üretim sistemlerinin birlikte hareket etmesi için ortam ve verimli alan kullanımı, peyzaj planlaması ve ulaşım sistemleri ile işbirliği yapılmasını sağladığını söylemektedir. Sweco bu görüşlerini, tüketilebilir kaynaklardan yenilenebilir kaynaklara kesin bir geçiş yapabilmek için elzem olarak kabul ettiği eko-döngü modeli ile örneklendirmektedir. Ayrıca bu kavramın hem iklim dostu hem de cazibeli şehirler oluşturabilmek için bir “fırsat penceresi” olan yeni şehirlerin ve kasabaların planlama ve tasarımına uygulanabilir olduğunu öne sürmektedir. Son olarak da, bu kavramın mevcut kentsel bölgelerin teker teker sürdürülebilir bir doğrultuda yeniden düzenlenmesi için stratejiler geliştirmek amacıyla da

kullanılabileceğin belirtmektedir.³⁶ Sweco'ya göre, sürdürülebilir kentsel kalkınma, aşağıdaki Figür 2'de de gösterildiği gibi bütüncül bir yaklaşım sayesinde başarılabilir:

[Figür 2 dahilindeki yazılar

(En üstten başlayarak saat yönünde):

- Bütüncül yaklaşım, bir şehirdeki tüm kent sistemleri arasındaki sinerjiden faydalanır – Sweco'nun sürdürülebilir kentsel gelişme yaklaşımının temel bir özelliği
- Peyzaj, toplumsal mekan ve kentsel tarım
- İnşaat ve mimari
- Enerji
- Atık
- Su tedariki ve sanitasyon
- Bilgi ve iletişim teknolojisi
- Trafik ve ulaşım
- Kentsel fonksiyonlar]

AB bölgesinde Bağımsız Kentsel Çevre Uzman Grubu (1996), sürdürülebilir şehir sürecinin yaratıcılık ve değişim ile ilgili olduğunu öne sürmektedir. Çünkü bu süreç, devletlerin verdiği geleneksel tepkilere karşı çıkarak yeni kurumsal ve organize beceriler ve ilişkiler arayışını beraberinde getirmiştir. Sürdürülebilirlik adına çalışmanın, mevcut politikalara ve mekanizmalara yeni ve taze bir bakış açısıyla

³⁶ SUSTAINABLE CITY DEVELOPMENT 16 International Sweco Examples. SKL International ve Sida tarafından 2011'de yayınlanmıştır.

bakmayı ve çevreyi koruyacak şekilde atılan adımların dayanağı olacak ilkelerin belirlenmesini gerektirdiğini söylemektedir. Kentsel çevre hareketinin yasal ve örgütsel temellerinin farklı Üye Ülkeler arasında değişiklik gösterdiğini, ancak bu farklılıklara karşın yerel hükümetlerin (hizmet sağlayıcılar, düzenleyiciler, yöneticiler gibi) çeşitli fonksiyonları aracılığıyla sürdürülebilirlik hedeflerine doğru ilerleme halinde olduğunu belirtmektedir. Yerel hareketler için bir çerçeve sunmakta ve kentsel bölgelerde sürdürülebilirliğin sağlanması için hedefler belirleme, süreci değerlendirme ve izleme noktalarında kullanılabilecek bazı ilkeler tanımlamaktadır. Ayrıca, sürdürülebilir kent yönetiminin şehirlerin hem neden olduğu ve hem de maruz kaldığı problemlerle başa çıkması ve bu problemleri farklı mekânsal düzeylere kaydırmak ya da onlarla başa çıkma görevini gelecek nesillere bırakmak yerine, şehirlerin kendilerinin potansiyel çözümler sunduğunun farkında olması gerektiğini öne sürmektedirler. Onlara göre, belediyelerin örgütsel örüntüleri ve yönetim sistemleri, bütüncül ekosistem yaklaşımını benimsemelidir. Bu da, kentsel sürdürülebilirliğin yönetiminde kilit kavramlar olarak entegrasyon, işbirliği, karşılıklı denge hali, yetki ikamesi ve sinerji gibi kavramların içselleştirilmesini içermektedir.³⁷

BM Habitat'a (2010) göre, sürdürülebilir kentleşme aşağıdaki maddeler üzerinden kentsel yoksulluğun azaltılmasını ve kapsayıcılığın artırılmasını içermektedir:

1. Geliştirilmiş kentsel yönetim, planlama ve yönetim
2. Düşük maliyetli konut ve toprak temini
3. Sürdürülebilir hizmet ve altyapının temini

Sürdürülebilir bir şehir için kentsel planlamanın kilit bir noktada durduğunu öne sürmektedir. Ve düzgün bir kentsel planlama ise kentsel farklılıklar arasında bir köprü oluşturulması için kilit bir noktadadır ve kapsayıcı, çevre dostu, ekonomik açıdan canlı, kültürel açıdan anlamlı ve herkes için güvenli şehirlerin kurulabilmesi için vazgeçilmez bir öneme sahiptir. Kentsel planlamanın otomatik olarak daha iyi şehirler oluşturulmasını sağlamadığını söylemektedir. Ne kentsel planlama ve de mekânsal tasarım, etik olarak tarafsız aktiviteler değildir. Kaynak dağılımı ve bütçeleme uygulamaları aracılığıyla, politik vizyonları ve değerleri şehirlerin fiziksel gerçeklikleri haline getirmektedirler. Pek çok ülkede planlama sistemlerinin ve kararlarının genellikle zenginlerin çıkarlarını korumak üzere belirlenmektedir ya da kentsel mekanların sınırlı güzelleştirilmesi ve dekorasyonundan ibarettir. Ayrıca, gelişmekte olan ülkelerin birçoğunda planlama sistemleri ve süreçleri büyük oranda koloni kanunlarına dayalıdır, mekânsal ayrılmayı ve nüfus kontrolünü pekiştirecek şekilde tasarlanmaktadır ve

³⁷ Expert Group on the Urban Environment (MARCH 1996) EUROPEAN SUSTAINABLE CITIES Report; European Commission, Directorate General XI, Environment, Nuclear Safety and Civil Protection, BRUSSELS.

kent sakinlerinin ihtiyaçlarını ve önceliklerini yansıtmaktan uzaktır. Diğer yandan, pek çok gelişmekte olan ülkede teşvik edilen kentsel modelin hem yüksek maliyetli hem de bu ülkelerdeki yaşam şekillerindeki farklılıklara hitap etme ve kentlerin ihtiyaçlarını karşılama noktasında yetersiz olduğu anlaşılmaktadır. Gelişmiş ülkelerle birlikte kentsel planlama başlangıçta yeni yeni sanayileşen şehirlerin gelişimi için bir araç olarak algılanmıştır. Bugün ise gelişmiş ülkelerin çoğu, sanayisizleşme ve nüfusu azaltma gibi süreçlerle boğuşmak zorundadır. Kısacası, sürdürülebilir şehirlere ancak kentsel planlama ve kalkınmada iyileştirmeler yapıldığı sürece ulaşılabilecektir.³⁸

Satterthwaite (Mayıs 2010), sürdürülebilir bir şehri, farklılıkları bir zenginliğe dönüştürebilen bir şehir olarak tanımlamaktadır. Düşük gelirli ülkelerdeki pek çok şehrin, yüksek gelirli ülkelerdeki şehirlere kıyasla çok daha küçük ekolojik ayak izlerine sahip olduğunu, ancak aynı zamanda batılı şehirlere daha yüksek kentsel yoksulluk oranlarına sahip olduklarını belirtmektedir. Ona göre, şehirlerde bir problem olarak ortaya çıkan yüksek yoğunluk, şehrin nasıl tanzim edildiğine bağlıdır. Konut başına harcanan enerjinin daha yüksek olduğu çarpık kentleşme yerine, uzun apartmanlar inşa ederek hektar başına daha fazla insanın yerleşebileceği bir yerleşim şeklinin tercih edilmesi gerektiğini düşünmektedir. İnsanların, işletmelerin, motorlu taşıtların ve hepsinin ürettiği atıkların şehirlerde yoğunlaşması, şehirleri yaşamak ve çalışmak için tehlikeli yerler haline getirmekte ama aynı zamanda altyapının ve hizmetlerin halkın tamamına ulaştırılması, atık düzeyini düşük tutmak, atık yığınlarının yeniden kullanımı ve kaliteli bir yaşam biçiminin yüksek düzeyde kaynak tüketiminden bağımsız kılınması gibi potansiyel faydaları da beraberinde getirmektedir.

Ayrıca, şehirlerin pek çok işletme için ciddi olanaklar sağlayan büyük çaplı ekonomilere sahip olduğunu belirtmektedir. Ve yüksek yoğunluk ve nüfus konsantrasyonu genellikle hane halkı başına ve işletme başına düşen altyapı ve hizmet tedarik maliyetinin düşmesini sağlamaktadır. Ayrıca insanların birbirine yakın olmasının, özellikle iyi bir yönetim altındayken bir felaket yaşanması riskini düşürdüğünü ve kaynakların ve suyun tüketimini azalttığını, çünkü atık suyun doğrudan geri kazanılabileceğini eklemektedir. Diğer yandan, endüstrilerin bir bölgede yoğunlaşmasının fabrikalar ve ekipman üzerinde düzenli güvenlik kontrollerinin yanında mesleki sağlık ve güvenlik, kirlilik ve zararlı atık kontrollerinin de birim maliyetini düşürdüğünü ifade etmektedir. Ayrıca daha sıkıştırılmış şehirlerin insanların daha fazla bisiklet kullanmasını, yürümesini ve toplu ulaşım araçlarını kullanmasını teşvik ederek kişisel araçların kullanımını azaltacağını öne sürmektedir. Ve şehirlerde büyük bir nüfusun var olmasının siyasi katılım düzeyini arttıracaağını, çünkü yöneticilerini yerel

³⁸ UN-HABITAT (2010), *Urban Planning: Key role to Sustainable Urban Development*. PLANNING SUSTAINABLE CITIES. UN-HABITAT PRACTICES AND PERSPECTIVES. United Nations Human Settlements Programme. Nairobi Kenya

düzeyde ve şehir düzeyinde seçmeleri gerekeceğini ve ayrıca karar alma sürecine daha aktif rol oynayacaklarını belirtmektedir. Kentsel yayılım düzeyi ne kadar az olursa, o kadar çok toprağın tarım için ayrılabilceğini söylemektedir. Son olarak, hukukun egemenliğini sürdürülebilir bir şehir için mükemmel bir araç olarak kullanarak, bir şehir için uygun bir yönetimin yerleştirilmesi sürecini ele almaktadır.³⁹

Ericsson (2013), sürdürülebilir şehri bilişim ve iletişim teknolojileri açısından ele alarak, gitgide daha fazla insanın yoğun, sıkışık bölgelerde, zaten kısıtlı olan kaynakları zorlayarak yaşamasının doğurduğu ekonomik, toplumsal ve çevresel sorunlarla akıllı ve uzun vadeli işbirliğine dayalı bir yaklaşımla başa çıkan bir şehir olarak tanımlamaktadır. Sürdürülebilir şehir modellemelerinin önerdiği çözümlerin çok çeşitli şekillerde ve boyutlarda olduğuna dikkat çekmektedirler. Bunlar, güvenlik için bağlanabilirlikten yararlanan akıllı binalar, enerji ve iklim gözetleme gibi başlıklar altında gelebilir ve net yenilenebilir enerji üretimine yönelik olabilir. Ya da insanları ciddi doğal afetler ve kötü hava koşulları karşısında uyaran uzaktan kumanda sensörlerinden faydalanan acil durum yönetim çözümleri olabilir. Tüketicilere enerji maliyetlerini kontrol etmek için gerekli bilgiyi veren akıllı sayaçlar olabilir. Düşük bir karbon/su ayak izine sahip sağlıklı ve lezzetli gıda önerileri sunan ve öğünleri israftan kaçınacak şekilde planlayan gıda girişimleri olabilir. Ona göre bu çözümler ve mobil geniş bant tarafından sağlanan bağlanabilirlik temelli diğer çözümler, sürdürülebilir bir şehir için büyük bir ivme sağlayacaktır, çünkü;

- İstihdam yaratabilir ve GSYİH artışını teşvik edebilir
- Enerji tüketimini optimize edebilir
- Kamusal e-hizmetler sağlayabilir
- İşletmelerin, tüketicilerin ve organizasyonların, toplum üzerinde sahip oldukları etkiye dair farkındalıklarını arttırabilir
- Sağlık hizmetlerine ve eğitime erişimi sağlayabilir.⁴⁰

BMÇP (Birleşmiş Milletler Çevre Programı) 2012 raporuna göre bir şehir, bütünleşmeyi mümkün kılan belirli sürdürülebilirlik gündemlerini harekete geçiren ve yönlendiren tematik ve/veya ikonik programları ve projeleri kullanarak işbirliğinden, politik vizyondan ve liderlikten faydalandığında, sürdürülebilir olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, şehirlerin aynı zamanda sektörler ve kurumsal stratejik araçlar geliştirmeye ihtiyaç duyduğuna da dikkat çekmektedir. Örneğin, eğitime yönelik kurumlar, yükseköğrenim, araştırma, politika oluşturma ve buluşlar, finansman mekanizmaları, gözetim ve

³⁹ David Satterthwaite, 2010: “*The Role of Cities in Sustainable Development*” The Frederick S. Parde Centre for the Study of the Longer-Range Future; Boston University. ABD

⁴⁰ Ericsson MARCH, 2013, What is a sustainable city? PRESS BACKGROUNDER

değerlendirmeye yönelik devlet ajansları, sivil toplum kuruluşları (STK'lar), toplumsal organizasyonlar ve diğer sivil toplum organları, sürdürülebilirlik programlarında ve projelerinde aşağıdan yukarıya katılımı sağlayacak bir rol oynayabilir ve sektörler arası ve kurumlar arası işbirliğini gerçekleştirebilir. Gözetleme ve değerlendirme mekanizmalarının, sektörler arası ve sektör içi sürdürülebilirliğe odaklanan projeler geliştirilmesinin, sürdürülebilirlik kritik bir öneme sahip olduğunu düşünmektedir. Son olarak da, şehirlerde altyapı ile ilgili tercihlerin, gelecekte yerel esnekliğe ve küresel bağlantılara sahip bir kentsel toplum geliştirme amacı üzerine bina edilmesi gerektiğini söylemektedir. Ayrıca bir şehrin, var olan, ortaya çıkmakta olan ve yeni zorluklar karşısında yeni ve farklı çözümler üretme ve bu çözümleri çeşitli ölçeklerde ve kentsel bölünmeleri önleyecek şekilde uygulama kapasitesine sahip olmayı önemli bir ilke olarak kabullendiği zaman sürdürülebilir olacağını öne sürmektedir.

Kısacası, sürdürülebilirlik fikrini kendi çıkarları doğrultusunda kullanan kapitalist ekonomilerin çarpık düşüncelerine rağmen, bu kavramın bir şehrin bir noktaya kadar büyümesi ve kalkınması için de faydalı olabileceği rahatça söylenebilir. Konunun uzmanlarının yukarıda ele alınan çalışmalarına bakılacak olursa, bir şehrin gelecekteki büyümesi ve muhafazasını ele alan, son derece zengin fikirler ve eleştirilerle dolu bir literatüre sahip olduğumuz görülebilir. Ancak, UN Habitat'ın görüşleri, sürdürülebilir kentleşmenin bir ögesi olarak cinsiyet ayrımcılığının ve diğer azınlıklara yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılmasını vurgulamadığı için yetersiz kalmıştır. Ben, uzmanların sürdürülebilir bir şehre ulaşılabilmesi için tüm şehir sakinlerini kapsayacak şekilde bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiğini söyledikleri yerlere katılıyorum. Ancak çoğu uzman şehirlerin kapitalist doğasını net bir şekilde ortaya koymayı başaramamıştır.

Kentlerin kapitalist doğası ve bu yönleriyle nasıl başa çıkılacağı, ele alınması zor konulardır. Benim görüşüme göre, yukarıdaki uzmanların bu meseleyi dikkatli bir şekilde ele almaları gerekirdi. Çünkü bu son derece istismarcı tutumlar ve kentlerde her şeye parasal bir değer biçilmesi, kentsel yoksullukta sürekli bir artışa neden olmaktadır. Örneğin, New York'ta kamusal bir tuvaleti kullanmak için iki dolar ödemek zorunda kaldım. Ödedim, çünkü iki dolarım vardı. Ya olmasaydı? İhtiyacımı pantolonumun içinde giderebilir ya da yol kenarındaki bir duvarı kullanabilirdim. Ödediğim bu iki dolar, benim o gün için New York'ta sahip olduğum harcanabilir kişisel gelirimi büyük ölçüde etkiledi.

Şu da belirtilmelidir ki, bir kentte yoksulluk oranı ne kadar fazlaysa, gecekonduların sayısı da o kadar yüksektir. Bir kentin gecekonduları hızlı bir şekilde büyümeye başladığında, özellikle de İstanbul'da Kumkapı, Bamenda'da Sessia ve New York'ta Harlem gibi bölgelerde görülen, yetersiz atık yönetiminden kaynaklanan ve toprak, su ya da hava kirliliğiyle sonuçlanabilecek bir çevresel bozulma

ortaya çıkar. Kapkaç, silahlı soygun ve çatışma gibi suçlar da artışa geçer. Kent, büyük bir öneme sahip olan ahlaki ve kültürel değerlerini bile kaybetmeye başlar. Bu nedenle, sürdürülebilir bir kentin, kentte yapılan ortalama günlük harcamalara uygun olarak bir asgari maaş belirlemesi ve böylece ortalama bir kişi başı milli geliri tutturması gerekir. Çevresindeki kırsal bölgelerde kalkınma faaliyetlerini teşvik etmeli ve desteklemeli, böylece nüfus artışını da beraberinde getiren köyden kente göçleri sınırlandırmalıdır.

Ayrıca, kentin entegre bir ulaşım sistemi olmalı ve bu sistem kapsamlı bir şekilde dizayn edilmelidir, böylece insanların ulaşımına fazla para ödemeleri gerekmemektedir. Ayrıca, Amsterdam'da yol kenarında gördüğüm, her ne kadar kadınlara ve engellilere karşı ayrımcı olsa da ücretsiz ve akıllı tuvalet sistemleri gibi düzgün bir atık yönetim ve imha yöntemine sahip olmalıdır. Sonrasında, fonksiyonların uygun bir şekilde dağıtıldığı ve yetkilerin devredildiği, böylece iyi bir yönetimin sağlandığı bağımsız bir öge olarak çalışmalıdır. Her şeyden önemlisi, sürdürülebilir bir kent, zenginler ile fakirler arasındaki uçurumun kapatılması temelinde kurulan ve ister yerli olsun ister göçmen, herkesin çıkarının göz önünde bulundurulduğu bir kent olmalıdır. Bu arka plana karşın ben, sürdürülebilir bir şehrin cinsiyet ayrımcılığından uzak; içinde bulunduğu çevrenin ekonomik, toplumsal ve ekolojik ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kaynaklarından en verimli şekilde faydalanan; sonsuza kadar tüm sektörlerin ortak bir refah fikri etrafında birleştiği ve sakinlerinin birbirilerine ve çevreye karşı barış, sevgi ve saygı ile yaklaştığı bir şehir olması gerektiğini düşünüyorum.

Amsterdam, Hollanda'da ücretsiz ve akıllı yol kenarı tuvaletleri

1.2 Kenteşme Teorileri ve Kentsel Büyüme Modelleri

Kentte büyüdükçe bazı kenteşme teorileri ve kentsel büyüme modelleri etkiliyor. Bunun için bu bölümde onların açıklamaya çalışmaktadır.

1.2.1 Kenteşme Teorileri

Bir şehrin işleyişi ve biçimlenişi üzerine geliştirilen teorilerle ilgili bir ipucu vermeden şehirlerin oluşumu hakkında konuşmak, bir cümle yazıp da sonuna bir nokta koymamaya benzeyecektir. Bu bölümde, bu araştırma için büyük önem haiz eden bazı kenteşme teorileri ve görüşleri ele alınacak ve analiz edilecektir.

- Modern Kent Teorisi

Modern bir kentle ilgili ortaya konan görüş ve fikirleri incelediğimizde, farklı düşünürler tarafından ortaya konmuş çeşitli ideolojilerle karşılaşırız. Bu nedenle, modern kentle ilgili yalnızca tek bir spesifik teoriden söz etmek mümkün değildir. Bu düşünürlerden bazıları, bir kenti tüketim mallarının dağıtımı için geliştirilen bir sistem ve inşa edilmiş çevrenin kontrolü için verilen sınıf mücadelelerinin yoğunlaşmış hali olarak değerlendirmektedir. Diğer yandan bazıları, modern kentin merkezi, hiyerarşik, belli bir amaca yönelik, seçici ve bağımsız bir varlık olduğunu düşünmektedir (Hassan, 1985, Cooke, 1988, Harvey, 1989)⁴¹. Aslına bakılırsa, uzmanların birbirinden farklı görüşleri, indirgemeci ve tek boyutlu olma eğilimi gösterirler, çünkü kuramsallaştırılmaya çalışılan şey evrensel değildir ve eldeki karmaşıklıkla layıkıyla başa çıkamamaktadır. Çünkü fikirler, zaman ve mekanla birlikte değişim maruz kalırlar.

Aslına bakılırsa, kent çevrebilimcileri gibi bazı modern kent düşünürleri, iddialarını geliştirirken biyolojiye odaklanmaktadırlar. Yani, modern şehri Darwinci bir toplumsal organizma olarak ele almakta; bir rekabet, kaçınma ve ardıllık, organik evrim ve hayatta kalma arenası olarak görmektedirler.⁴² Ancak burada ironik olan nokta şudur ki, Darwinci sosyal biyolojinin kendisi, büyük ölçüde erken dönem kapitalist toplumunun bir metaforudur: Rekabet, firmaların doğum, ölüm ve birleşme oranlarının acımasız derecelerde yüksek olmasına neden olmuştur. Bu sosyal Darwinci bakış açısından bakıldığında modern kent, temelinde yoğun ticari faaliyetlerin bulunduğu gelişmekte olan bir birim olarak algılanmaktadır. Bu birim, ulaşılabilir değerli ve cazip gayrimenkullere hakimdir. Bu

⁴¹ Philip Cooke, 1990; *Modern urban theory in question*. Department of City and Regional Planning, University of Wales Cardiff, Cardiff CF1 3YN.

⁴² Niemela, J. Ecology and urban planning. Biodiversity and Conservation. 1999. 8: 119-131. Philip Cooke, 1990; *Modern urban theory in question*. Department of City and Regional Planning, University of Wales Cardiff, Cardiff CF1 3YN

görüŖe yöneltilen eleŖtiriler, sosyobiolojinin yapmaya alıŖtıđı açıklamalara karŖın, toplumsal pratiklerin bitki ve hayvan düzeyinde bir davranıŖa indirgenemeyeceği yönündedir.

Daha az bireyci bir yaklaŖıma sahip olan diğer bir görüŖ, Fordist Ŗehrin kuramsallaŖtırılmasını temel almaktadır. Fordistlere göre, modern Ŗehir yalnızca konutların üretimi ve tüketimi için bir ortam görevi görmez, aynı zamanda sanayi –özellikle de hizmet sanayisi – alanındaki gelişim için de önemli bir ortamdır. Ŗu da belirtilmelidir ki, bu kuramın Avrupa’daki kökleri Castells’in (1977) alıŖmalarına kadar uzanmaktadır, ancak Kuzey Amerika’da Walker (1978) ve Feldman (1988) tarafından yürütölen alıŖmalarla da bağlantılıdır. Mezkur isimlerin görüŖleri arasında, toplumsal konut politikalarına dayanan iki farklılık söz konusudur. Avrupa söz konusu olduğuunda, kamu konutları devlet tarafından sağlanmaktaydı, ancak ABD’de birkaç kamu konutu, yenileme programları aracılığıyla inŖa edilmiŖti.

Özetlemek gerekirse, modern kente birçok farklı yaklaŖım vardır. Kent ekolojistleri bireysel tüketim tercihlerinin rekabetçi ifadesi üzerine yoğunlaŖmaktadır. Bu sırada diğerleri, finansı kontrol eden güçlü yapıların sınıf atıŖmasının üzerinden yüröyen çıkar arayıŖlarına odaklanmaktadır; bu yapılar, arazi fiyatlarında ve kiralardaki artıŖları ve Ŗehir planlama araçlarını kullanarak, küçük iŖletme sahibi güçsüz kent sakinleri karŖısında sermaye birikim kapasitelerini arttırmaktadırlar. Bu bağlamda Ŗunu belirtmek istiyorum ki, bu teoriye getirilen eleŖtirilere karŖın, bu teorinin farklı savunucuları tarafından geliştirilen görüŖler, modern kentin neye benzediğine dair bir fikir elde edilmesini sağlayabilir. Bu yüzden, modern kente dair geliştirilen görüŖlerin çok boyutluluğuuna bir açıklık getirme çabası içinde, aŖađıdaki düşünörlerin görüŖleri araŖtırma dahilinde incelenmekte ve aralarındaki benzerlikler gösterilmektedir.

- **Modern Kente Farklı YaklaŖımlar: Benzerlikler ve Farklılıklar**

Modern Ŗehir teorisinin eleŖtirel bir Ŗekilde incelenmesi esnasında, farklı düşünce okullarının göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bu düşünce okullarına mensup olan eŖitli düşünörlerin alıŖmaları burada ele alınacaktır ve bu okullar, Klasik, Neoklasik ve eleŖtirel yaklaŖımları içermektedir. BaŖlangı olarak, klasik düşünörlerin bir Ŗehri nasıl tanımladıklarına ve görüŖlerinin birbiriyle nasıl iliŖkili olduğuuna dair bir fikir elde edilmesi gerekir.

George Simmel (1858-1918), Avrupa kıtasında kentleşmenin ortaya çıkardığı toplumsal problemlerden doğrudan doğruya söz eden ilk düşünörlölmüŖtür. GörüŖleri; Durkheim, Karl Marks ve Weber gibi diğer düşünörlerin görüŖleriyle bazı benzerlikler göstermektedir. Louis Wirth’in “Bir YaŖam Ŗekli Olarak Kentleşme” baŖlıklı makalesinde ortaya koyulan görüŖler üzerinde fazlaca etkili ölmüŖtür. Simmel’e göre, Ŗehir hayatının temel problemleri; toplumsal kuvvetler, tarihi miras, yabancı költürler

ve teknoloji karşısında insanların kendi otonomilerini ve bireyselliklerini koruma amacıyla ortaya koydukları çabadır. Engels gibi “Sınıf Coğrafyası”ndan söz etmez, bunun yerine görüşlerini para sosyolojisi üzerine kurmaktadır. Bu noktada, paranın yeni bir toplumsal ilişki yarattığını vurgulamaktadır. Bu ilişki dahilinde, insanlar arasında fayda yüksek oranda maksimize edilmektedir.⁴³ Şehir yaşamının para ekonomisi tarafından organize edildiğini söylemektedir. Öyle ki, zamana yaklaşım bile “vakit nakittir” sözünden de anlaşılabilir gibi, para ile şekillendirilmektedir. Ona göre, şehirdeki hayat yükümlülükler üzerinden dönmektedir. Şu da belirtilmelidir ki, Simmel’in görüşleri yüksek oranda kent sakinlerinin entelektüel kısmı üzerine odaklanmaktadır. 1903 yılında yayımlanan “Metropol ve Zihinsel Yaşam” isimli ünlü çalışmasında, görüşlerini kuvvetli bir biçimde ifade etmektedir.

Fredrick Engels (1820-1895), modern kent kuramcılarının içinde yer alan önemli bir düşündürüdür. Bu iddianın kanıtları, İngiltere’de Emekçi Sınıfın Durumu ve Konut Sorunu isimli çalışmasında görülebilir. Engels, bir şehirdeki kapitalizmin resmini başarılı bir şekilde çizmekte ve mantığını açıklamaktadır. Engels’e göre, kapitalizmde ortaya çıkan sömürü ve sefalet, kendisini yalnızca üretimde göstermemektedir; yeniden üretim alanları da kapitalizmin neden olduğu sefalet ve sömürünün izlerini taşımaktadır.⁴⁴ Onun görüşlerinin benzerleri, Karl Marks’ın çalışmalarında ve Chicago Okuluna ait ekoloji teorisi gibi diğer çalışmalarda da görülebilir. Bu benzerlik; sınıf coğrafyasıyla bağlantılı olarak, şehrin fiziksel oluşumu ve süreçleri hakkında öne sürdüğü görüşleri için de geçerlidir. Sınıf coğrafyası terimi ile ifade ettiği olgu, toplumdaki çeşitli sınıfların mekânsal dağılımına dayandırılmaktadır; işçi sınıfı şehir merkezine çok yakın bölgelerde yaşarken, burjuva sınıfı banliyölerde yaşamlarını sürdürmektedir. Aynı zamanda toplumsal coğrafyadan söz etmekte ve burada insanların yaşam standartlarını ele almaktadır; bunu, Hugo gibi yoksulluk temasına dair yazan edebiyatçıların bile yapmadığı kadar sade bir şekilde yapmaktadır.

Karl Marks (1818-1883), görüşlerini temellendirmek için ekonomik ve politik bir yaklaşımı kullanmıştır. Engels’in yakın meslektaşısıdır. Kent ortamında mekan üretimine dair kapitalist süreci incelemiştir. Özellikle de sınıf farkı ile ilgili meselelerde ortaya attığı bazı görüşler, yakın arkadaşı olan Engels’in görüşleriyle yakından bağlantılıdır. Marks, kapitalist sanayileşmenin nasıl sanayi kasabalarının ve şehirlerinin hızlı büyümesine neden olduğunu açık bir şekilde ifade etmektedir. Aynı zamanda, sanayileşmenin köylerdeki nüfusu azalttığını ve kasabalara ve kentlere göçü arttırdığını öne sürmektedir. Bu tür bir mekânsal değişim yeni yaşam şekillerinin ortaya çıkmasına neden olur, insan

⁴³ Simmel George, 1903; “Metropolis and mental life” K. H. Wolff (ed.) Sociology of George Simmel (Chicago, Free Press, 1950)’de.

⁴⁴ Fredrick Engels (1820-1895), The Condition of the Working class in England and the Housing Problem BookRix, 2014

davranışlarını değiştirir ve aynı zamanda yaşamsal olaylarda değişiklikleri de beraberinde getirir. Marks böylece çalışan sınıflar içerisinde sınıf bilincinin oluşumu bağlamında, şehirlere özel bir önem vermektedir. Marks, kapitalizmin insanlar arasındaki feodal bağları kıldığını iddia etmektedir.⁴⁵

Max Weber (1864-1920), bir Alman sosyologdu. Kent hakkındaki ideolojisi, Tönnies (1887) ve Simmel'in (1903) daha önce yaptığı çalışmalardan çokça etkilenmiştir. Kent hakkında yapısal bir yaklaşım sergilemektedir. Kenti, kentin ekonomik ve politik organizasyonuna bağlı olarak kavramsallaştırmaktadır. Onun bu görüşü, ideal şehir tipi temel alınarak geliştirilmiştir. Ona göre, kent insanların çoğunlukla ticaretle uğraştığı ve ekonomik bağlamda tarımdan uzaklaştığı bir yerdir. Kenti politik değişkenler açısından görece bir otonomiye sahip bir yer olarak görmektedir. O da, Karl Marks gibi, feodal bir kentin kapitalist bir kente dönüşümünü incelemiştir. Weber, modern kentin ortaya çıkışını karakterize etmek için bazı özelliklerini açıklamaktadır. Bunu da, bir insanın bir kente yerleşmek için ticari ilişkiler üzerinde bir hakimiyeti olması ve o kentin aşağıdaki özelliklere sahip olması gerektiği fikri üzerine temellendirmektedir: savunması, pazar yeri, mahkeme ve kent sakinleri tarafından seçilen yöneticiler tarafından uygulanan kent yasaları ile görece bir otonomi.⁴⁶ Weber, öncülleri Marks, Tönnies ve Simmel gibi, büyük şehirlerin insani olmayan, alçaltıcı bir toplumsal çevrenin paradigması olduğunu düşünmektedir.

Chicago Okulu, toprak ve kira üzerine kurulu neoklasik modern kentsel ideolojinin omurgasını oluşturmaktadır. Bu okul, modern şehri etnografik bir biçimde betimleyen ekolojik teoriden son derece etkilenmiştir. Bu okula göre, bir kentsel toprak parçasının elde edilmesi için yüksek bir rekabet söz konusudur, ancak zengin olanlar iyi toprakları elde etmelerini sağlayacak avantajlara sahipken, yoksul insanlar eskiden sanayi bölgesi olan geçiş bölgelerinde yaşamaktadır.⁴⁷ Bu görüş, Engels'e ait sınıf coğrafyası görüşünü yansıtmaktadır. Bu görüşe göre, endüstriler daima işgücünün olduğu bölgelere yerleşmeyi tercih eder ve işçiler ekstra ulaşım masraflarından kaçınmak amacıyla daima endüstrilere yakın yerlere yerleşmeyi tercih ederler. Bu okul bu alanda George Simmel'in görüşlerine benzer bir bakış açısı sunmaktadır. Yani, bu okul toprak ve kira noktasında arz ve talep mekanizmalarına odaklanmaktadır ve aynı zamanda şehirde mekânsal dağılımı incelemektedir.

Manuel Castells (1977-1983), eleştirel şehir teorisyenlerinden biridir. Ona göre, Chicago okulu fazla idealisttir. Castells, toprağa dair matematiksel bir yaklaşımla ortaya konmuş olan neoklasik ideolojinin

⁴⁵ Karl Marx and Frederick Engels, February 1848; The Communist Manifesto. Vol. One, Progress Publishers, Moscow, 1969, pp. 98-137

⁴⁶ A.I. Mahbub Uddin Ahmed , 2004; Weber's Perspective on the City and Culture, Contemporary Urbanization and Bangladesh; *Bangladesh e-Journal of Sociology*. Vol. 1. No. 1.

⁴⁷ Philip Cooke, 1990; Modern urban theory in question. Department of City and Regional Planning, University of Wales Cardiff, Cardiff CF1 3YN.

öne sürdüğü görüşlerin şüpheli olduğunu düşünmektedir. Bu nedenle, kendi toplumsal oluşum teorisinde bu görüşleri açıklayan tanımlar geliştirmiştir. Aslına bakılırsa, Simmel'in de öne sürdüğü gibi, kent sakinlerinin zihninde yer edinen kentsel ideolojiye vurgu yapmaktadır. Ancak toplumsal oluşum teorisinde görüşlerini, üç safhadan oluşan kent oluşumuna dayandırmaktadır: ideoloji, devlet (politika) ve iktisat (üretim faktörleri). Ayrıca, bir devletin gelişim hareketinin gizli bir gündem tarafından tetiklendiğini düşünmektedir. İnsanların ve şirketlerin, bazı belli alanlara kazandırılan yapay avantajlar dolayısıyla o bölgelere yerleşmek için mücadele etmeleriyle ilgili düşünceleri dahilinde, kentsel arazi ağları hakkında yorumda bulunmaktadır. Aynı zamanda kenti kolektif tüketimin ayrılmaz bir parçası olduğunu, bu tüketimin de endüstriyel kapitalizmin asli bir yönü olduğunu düşünmektedir. Dolayısıyla, sermaye ile işgücü arasındaki sınıf çatışması, toprak sahibi ile kiracı arasındaki sınıf çatışmasına dönüşmektedir.⁴⁸

Henri Lefebvre, en önemli Marksist uzmanlardan biri olarak bilinmektedir. 1963 ile 1970ler arasındaki zaman diliminde kente bakış açısı, Marksist sosyoloji üzerine odaklanmaktadır; dolayısıyla görüşlerini sermaye yatırımları, karlar ve kiralar üzerine temellendirmiştir. Aynı zamanda sınıf sömürsünün kent sosyolojisine nasıl dahil edileceğini de göstermektedir. Mekanın önemine dair yaklaşımını, “toplumsal üretim ilişkilerinin yeniden üretimi”⁴⁹ olarak isimlendirdiği konseptte dayandırmaktadır. Mekanın toplumsal bir ürün ya da mekânsal pratikleri ve algıları etkileyen karmaşık bir toplumsal yapı olduğunu öne sürmektedir. Marksist bir teorisyen olarak, kentsel mekanın toplumsal üretiminin toplumun yeniden üretilmesi, dolayısıyla kapitalizmin kendisi için asli bir öneme sahip olduğunu iddia etmektedir. Bunun nedeni, mekanın toplumsal üretiminin, hegemonik bir sınıfın, egemenliklerini yeniden üretmek için kullandıkları bir araç olarak bulunmasıdır. Lefebvre, doğal mekandan tutun, önemleri toplum tarafından üretilen daha karmaşık mekanlara kadar, mekanın üretiminin farklı biçimleri olduğunu öne sürmektedir.

David Harvey (1973), eleştirel kentsel düşünürlerden biridir. Karl Marks'ın toprak ve sermaye arasındaki ilişki hakkındaki iktisadi düşüncelerini ele almaktadır. Görüşleri, sermayenin toprağı elde etmek için verdiği mücadele ve bunun sonucunda da kiraların yükselmesi üzerine kurulmuştur. Harvey'in fikirlerinden bazıları Lefebvre'den alınmıştır ancak bu görüşlere ekonomik bir görünüm

⁴⁸ Castells, Manuel 1977; *The Urban Question: A Marxist Approach*. (London: Edward Arnold)

1983 *The City and the Grass Roots: A Cross-cultural Theory of Urban Social Movements*. (London: Edward Arnold)

⁴⁹ Andrzej Zieleniec: *Space and Social Theory*, London 2007, p. 60–97.

vermeye çalışır. Yani, neden bazı belli alanların daha yüksek kiralarla verildiğini inceleyerek sermaye ile toprak arasındaki ilişkileri ortaya koymaya çalışmaktadır.⁵⁰

John R. Logan ve Harvey Luskın Molotch (1987), “Kentsel Zenginlikler: Mekanın Politik Ekonomisi” başlıklı çalışmalarında, toprak ve kiralar üzerine odaklanmakta ancak görüşleri neoklasik düşünürlerin görüşleri ile bir zıtlık oluşturmaktadır. Onlara göre, mekanlar yalnızca insanların hayatlarını sürdürdükleri yerler olarak değil, aynı zamanda bir pazarda mübadele alanı olarak da temel alınabilir. Mekanın böylece metalaştırılmasının kent yaşamı için asli olduğunu ve pazar toplumlarının üzerinde yürütülecek her türlü kentsel analiz için de gerekli olduğunu düşünmektedirler. Aslına bakılırsa, pazarların toplumsal bir fenomen olarak nasıl işlediklerine odaklanmaktadırlar. Yani, neoklasik ideoloji hakkındaki bakış açılarını, ticaret mallarında söz konusu olduğunda görüldüğü gibi yalnızca arz ve talep çizgileriyle sınırlamamaktadırlar.⁵¹ Toprağı ve binaları, kullanım ve mübadele değerleri bağlamında toplumsal bir bağlamda ele almaktadırlar.

Toparlamak gerekirse, modern şehir teorisi, modern şehri bir noktaya kadar açıklayabilmektedir – kent uzmanları tarafından yeterince kapsayıcı olup olmadığı sıklıkla sorgulansa da. Ancak bu çalışma, yukarıdaki titiz analiz ve karşılaştırmaların ardından, bu teorinin açıklama ve nesne-özne ilişkileri noktasında sorunlu olduğunu ve dolayısıyla kendine has bir bilgi mahiyetine sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, bu teorinin eksikliklerine odaklanması postmodern bir teorinin mesafe kat etmesini sağlamıştır; ikinci bölümde de literatür dahilinde bu durum ortaya konulmaktadır. Ancak buna geçmeden önce, bu çalışmayla ilgili diğer kentleşme teorilerini ele almak faydalı olacaktır.

- Diğer Kentleşme Teorileri

Kentleşme üzerine yukarıda verilen teorilerin yanı sıra, bazı şehirlerin ortaya çıkışı üzerine derinlemesine düşünülerek geliştirilmiş diğer görüşler de vardır. Şu da belirtilmelidir ki, bu çalışmaya dahil edilen teoriler, kent ideolojilerinin büyümesini ve dönüşümünü ortaya koymak ve nihayetinde sürdürülebilir kent ideolojisinin ortaya çıkmasıyla sonuçlanan eksikliklerini kısaca analiz etmek amacıyla ele alınmaktadırlar. Buna bağlı olarak da, bu kısım bazı mevcut kentleşme kuramlarını ele alarak konuya açıklık getirmeyi amaçlamaktadır.

⁵⁰ Harvey David, 1973; *Social Justice and the City* (Oxford: Basil Blackwell/Baltimore: Johns Hopkins University Press) 1982 *The Limits to Capital*. (Oxford: Basil Blackwell/Chicago: University of Chicago Press)

⁵¹ John R. Logan and Harvey Luskın Molotch (1987) “*Urban Fortunes: The Political Economy of Place*” University of California Press. USA.

- Kendiliğinden Kentleşme ya da İçsel Kentleşme Teorisi

Bu teori, kentleşmenin iki ön koşulu olduğunu iddia etmektedir; insanların tarımsal olmayan faaliyetlerini sürdürmelerini sağlayacak ihtiyaç fazlası üretim⁵² ve büyük insan topluluklarının toplumsal olarak varlığını devam ettirmesine ve istikrarı korumasına olanak verecek bir toplumsal gelişim düzeyini sağlamak⁵³. Geniş zamanlı bir perspektiften bakıldığında, bu tür değişiklikler hem ilk şehirlerin Ortadoğu’da ortaya çıktığı Neolitik dönemde⁵⁴, hem de endüstriyel kapitalizmin yükselişinin Büyük Britanya, Kuzeybatı Avrupa ve Kuzey Amerika’da gelişmiş kentlerin ortaya çıkmasını sağlamasıyla birlikte bu iki koşulun güçlü bir biçimde etkileşime girdiği on sekizinci yüzyılın sonlarında⁵⁵ meydana gelmiştir.

Demografik olarak, bu teori köyden kente göçleri kentleşmenin temeli olarak görmekte, ancak sanayileşmeyi de taşrada ikame eden nüfusun fabrikalarda çalışmak üzere kentsel bölgelere taşınmasının ardındaki sebep olarak kabul etmektedir. Bu teori, teorik gelenek Kingsley Davis ve diğer bilim adamları tarafından 1950’lerden 1970’lere kadar yüceltilmiş olsa da, ülke içinde köyden kente yaşanan kaymaları kentleşmenin kilit noktası olarak gören dar bakış açısı nedeniyle, fazlaca eleştirilmiştir de.⁵⁶

- Modernizasyon Teorisi

Bu teori, 1950lerden 1970lere kadar gözde teorilerden biri olmuştur ve bilim insanlarını etkilemiştir. Kendisinden sonra gelen teorilerden daha geniş bir varsayımlar listesine sahiptir ve etki alanı daha geniştir. Kentleşmeye dair üç temel görüş ortaya koymuştur:

- 1) Her toplumda kentleşmenin mevcut durumu, modernleşmenin başlangıcındaki başlangıç durumu tarafından belirlenmektedir.
- 2) Teknoloji, kentleşmenin şekillenmesinde bir toplumun toplumsal organizasyonundan asli olarak daha önemlidir.

⁵² Vere Gordon Childe 1950, *The Urban revolution: The Town Planning review* 21 (1950).1, Harvey David, 1973; *Social Justice and the City* (Oxford: Basil Blackwell/Baltimore: Johns Hopkins University Press).

⁵³ Lampard, E. E 1965, *Historical aspects of urbanization*. Pg519-54 in P.M Hauser and L.F. Schore eds. *The study of urbanization*. Wiley New York.

⁵⁴ Wheatley, P., (1971); *The Pivot of the four quarters*, Chicago University Press, Chicago.

⁵⁵ Pred, A.R. (1977). *City Systems in Advanced Economies*, Hutchinson, London.

⁵⁶ Davis K. (1951, 1965, 1969, 1972); *The population and the further spread of industrial society*; *Proceedings of the American Philosophical society* xcv:10-13 [Classic paper on modernization theory of urbanization]; *Urbanization of the human Population* (1965); *Scientific American*, 213(4) 40-53. (Argues that population growth is the core of the urbanization problems); *World Urbanization 1950-1970* (1969, 1972); Institute of International Studies, University of California at Berkeley. California [Summarizes the world urbanization trend between 1950 and 1970]

- 3) Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler içerisinde ve arasında kentleşmenin izlediği yol ve örüntünün kültürel yayılma dolayısıyla kapsamını genişletmesi ihtimali, kaçınılmaz toplumsal dengesizlik işaretlerine karşın, yüksektir.⁵⁷

Bu kentleşme kuramının entelektüel arka planının izi, insan ekolojisi gibi daha önce ortaya çıkan diğer teorik yaklaşımlara kadar sürülebilir; insan ekolojisi de nüfus dinamiklerinin, pazar rekabetinin, malzeme teknolojisi ve insan ürünü çevrenin kent yaşamının inşasında ve yeniden inşasında etkileşimli rolü hakkında kuvvetli varsayımlara dayanmaktadır.⁵⁸ Bu bağlamda bu teori, kentleşmenin sanayileşme, teknolojik ilerleme, bilginin ulaşılabilirliği ve kültürel yayılma tarafından hızlandırıldığını ve yönlendirildiğini, tüm bu faktörlerin ise kentleşmenin ortaya çıkardığı diğer toplumsal problemlerin yanında ekonomik ve mekânsal eşitsizliklere de yol açacağını öne sürmektedir.

- Bağımlılık/ dünya sistemi teorisi

Bu teorinin başta gelen savunucuları, Frank (1969)⁵⁹, Wallerstein (1979)⁶⁰, Goldfrank (1979)⁶¹ ve diğerleridir. Bu teori özellikle kapitalist global ekonominin gelişmekte olan ülkelerdeki domestik kentleşme üzerindeki harici ve olumsuz etkilerini vurgulamak noktasında katkıda bulunmuştur. Bu teori aynı zamanda gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinin rollerinde ve organizasyonlarında yakın zamanda meydana gelen değişiklikleri, kapitalist dünya sistemindeki kapitalizmin büyümesi ve genişlemesi ile de ilişkilendirmektedir. Bu bakış açısına bağlı olarak kentleşme, küresel ekonomiye verilen dahili bir bölgesel tepki olarak görülebilir, çünkü;

- 1) Bu teoriyi destekleyenler, yalnızca bir tane kapitalist gelişim örüntüsünün var olduğunu varsaymakta ve toplumsal organizasyonun tek yolunun kapitalizm olduğunu öne sürmektedirler.
- 2) Onlara göre kapitalizm, eşit olmayan alışverişler, düzenli olmayan bir gelişim, toplumsal eşitsizlik, merkez-çevre hiyerarşileri ve hakimiyet yapıları ile karakterize olan belli bir toplumsal yapıyı gerektirmektedir.
- 3) Bu teori toplumsal organizasyonları, teknolojiyi ve nüfus dinamiklerini, dış kökenli kuvvetler tarafından sınırlandırılan gelişme ve kentleşmenin iç kökenli unsurları olarak etiketlemektedir.⁶²

⁵⁷ Kasarda, J.D and E. M. Crenshaw (1991). Third World Urbanization Dimensions, Theories, and Determinants, Annual Reviews 17:467-501. [gelişmekte olan ülkelerde görülen kentleşmenin eğilimleri ve boyutlarıyla ve kent çalışmalarını yönlendirebilecek başlıca teorilerle ilgili disiplinlerarası bir inceleme] pdf. <http://www.sociology.ohio-state.edu/people/emc/THIRDWORLDURB1991.pdf>

⁵⁸ Hawley, A. (1981). *Urban Society: an ecological Approach*, Ronald, New York.

Orum, A. and X. Chen (2003). *The World Cities: Places in Comparative and Historical Perspective*, Blackwell, Londra.

⁵⁹ Frank, A. G. (1969). 'Latin America: Underdevelopment or Revolution?' Monthly Review, New York

⁶⁰ Wallerstein, I. (1979). *The Capitalist World Economy*, Cambridge University Press, New York. [Kapitalizmin bir dünya sistemi olarak işleyişi üzerine yazılan makalelerin toplamı, burjuva ve proleteryanın özü ve çevresi üzerine odaklanır]

⁶¹ Goldfrank, W.L, (1979). *The World System of Capitalism Past and Present*, Beverley Hills, Sage Cambridge.

⁶² Timberlake, M. (1987). "World System Theory and the Study of Comparative Urbanization", In: Smith M.P. and Feagin, J.R. (eds.) *The Capitalist City*, Blackwell, Oxford

Ayrıca, gelişmekte olan dünyada gerçekleşen kentleşmenin hızı ve kapsamının, küresel kapitalizmin ve onun mekânsal organizasyonunun temel bir mekânsal sonucu olduğunu öne sürmektedir. Bu da kentsel ve kırsal kesimler arasında ve şehirler arasında coğrafi uyumsuzluklara neden olan, doğası gereği düzensiz bir süreçtir. Bu ampirik çalışmalar sayesinde, gelişmekte olan ülkelerde yaşanan hızlı kentleşmenin ciddi ve istenmeyen sonuçlarının ortaya konması sağlanmıştır; bu sonuçlardan bazıları kent-taşra dengesizliği, orantısız şehir hiyerarşisi, konut ayrışması ve hem ülke içinde hem de ülkeler arası gelir eşitsizliğidir.⁶³

- Küresel Kent Perspektifi

Bu, diğerleri gibi bir kentleşme teorisi değildir, ancak sanayileşme, kentleşme ve küreselleşme arasındaki tarihi ve güncel ilişkiyi sade bir şekilde ortaya koyarak kentleşmenin kuramsallaştırılması gayretlerini bir anlamda ileri taşımış, fakat bir anlamda da geri götürmüştür. Soja ve Kanai (2007), küreselleşmenin farklı bir kent-sanayileşme raunduna, dolayısıyla yeni bir ekonomik gelişim coğrafyasına yol açtığını savunurlar.⁶⁴ Küresel kent perspektifinin kökleri, dünya çapındaki kentleşmenin, işlevsel olarak daha etkili, yapısal olarak da daha bağlantılı hale gelen artan sayıda mega şehrin çarpıcı özelliklerini ortaya çıkardığı zamanlara kadar sürülebilir.

Bu gelişmelere bakarak, coğrafyacı John Friedmann, 1980'lerin ilk yarısında küresel kentler için bir araştırma gündemi oluşturmuştur.⁶⁵ Friedmann, küresel kentlerin, küresel kent hiyerarşisinin en tepesinde yer alan az sayıdaki çok kalabalık kentsel bölgeler olduğunu ve dünya genelinde üretim ve pazar büyümesi üzerinde kontrol sahibi olduğunu öne sürmektedir. Kentleşmenin küreselleşmesi meselesiyle ilgili olarak sosyolog Saskia Sassen de, "Küresel Kent" (New York, Londra ve Tokyo, 2001) isimli bir kitap yayınlamış ve bu kitapta titiz bir kavramsallaşma ve bu üç şehir arasında sistematik bir karşılaştırma yaparak, küresel şehir çalışmasına net bir yaklaşım geliştirmiştir. Ona göre küresel şehirler şu şekilde işlemektedir;

1) Dünya ekonomisinin organizasyonu üzerinde yüksek yoğunluklu komut noktalarıdır

⁶³ Chen, X. and W. Parish (1996). "Urbanization in China: Reassessing an evolving Model", In: J. Gugler (ed), *The Urban Transformation of the Developing World*, Oxford University Press, New York.

Findley, S.E. (1993). "The Third World City: Development Theory and Issues", In: Kasarda, J.D. and A.M. Parnell (eds.), *Third World Cities: Problems, Policies and Prospects*, Sage, Newbury Park, California.

Linn, J.F. (1982). *The Costs of Urbanization in Developing Countries*, *Economic Development and Cultural Change* 30: 625-648.

Smith, D.A. and B.E. London (1990). *Convergence in World Urbanization? A Quantitative Assessment*, *Urban Affairs Quarterly* 25: 574-590.

Todaro, M.P. (1981). *Economic Development in the Third World*, Longman, New York.

⁶⁴ Soja, E. and M. Kanai (2007). "The Urbanization of the World", In: R. Burdett and D. Sudjic (eds.), *The Endless City*, Phaidon, London. [Dünyanın altı uluslararası şehrinin büyümesi üzerine karşılıklı ilişkileri inceleyen bir çalışma]

<http://www.sociology.ohio-state.edu/people/emc/THIRDWORLDURB1991.pdf>

⁶⁵ Friedmann, J. (1986). "The World City Hypothesis". *Development and Change*, 17(1): 69-83.

Friedmann, J. and G. Woff, (1982). "World City Formation: An Agenda for Research". *International Journal of Urban and Regional Research*, 6(3): 309-344.

2) Önde gelen sektörlerdeki üretim için yenilikçi bölgelerdir

3) Bu sektörlerin ürünleri ve yenilikleri için pazar görevi görürler⁶⁶

Sassen'in öne sürdüğü görüşlere göre, küresel bir şehri tanımlayan şey, gelişimi ve hizmetlerinin kapsamıdır. Bu hizmetler şunları içerir: Muhasebecilik, bankacılık, finansal hizmetler, hukuki hizmetler, sigortacılık, gayri-menkul hizmetleri, bilgisayar ve bilgi işlem vs.

Burada, her bir teorinin ortaya çıkmasına ve gelişmesine ortam hazırlayan farklı zamanlarda, kentleşme üzerine kendine özgü ideolojiler ortaya koyan dört teorinin her biri ele alınmıştır. Daha geniş bir kapsamda ele alındığında, her bir teori kentleşmeyi farklı bir şekilde tecrübe etmiş olan ülkelere uygulanabilirliğini sürdürerek ya da kaybederek kendi dönemlerinin ötesine geçmiştir. Yani, kendiliğinden kentleşme teorisi genel önemli koşulları ortaya çıkardıktan sonra, gelişmekte olan ülkelerdeki güncel küreselleşmeye güçlü açıklamalar getirememiştir; ancak diğer yandan modernizasyon teorisi sınıf ilişkilerini ya da kapitalizmi müstakil olarak vurgulamamakta ve bunun yerine toplumsal organizasyonlardaki sanayileşme ile kuvvet kazanan kaymalar tarafından yaratılan kaçınılmaz gerilimi vurgulamaktadır.⁶⁷

Bağımlılık teorisi de kentleşme ile kapitalist gelişim arasında nedensel bir ilişkinin varlığını kanıtlamak yerine aralarındaki ilişkiyi vurgulamak noktasında kuvvetli bir teori olmuştur, ancak devletin hızlı kentleşme durumunu yaratmak ve sürdürmek için kullandığı güçlü yöntemleri ve bunun ne kadar geniş kapsamlı bir şekilde gerçekleştiğini açıklamakta yetersiz kalmıştır. Ancak güncel küresel kent perspektifinin daha önceki hakkındaki görüşleri ve analizleri yetersiz kalmaktadır. Ayrıca, sakinlerinin toplumsal, ekonomik ve ekolojik ihtiyaçlarını karşılayan bir kentin özelliklerine sahip olmayan, kapitalist bir kent profili çiziliyor gibi görünmektedir. Bir sonraki kısım, bunları temel alarak şehirlerin ya da toplumların sözü geçen üç ihtiyacı nasıl karşıladıklarına odaklanacaktır.

1.2.2 Kentsel Büyüme Modelleri

Kentler büyümeye devam ettikçe, çeşitli modellerden geçerler. Çoğu durumda, bu büyüme modelleri ekonomik gelişmeyi temel almaktadırlar. Bu bağlamda, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde kullanılacak olan bazı kentsel büyüme modelleri, aşağıda ele alınacaktır.

⁶⁶ Sassen, S. (2001). *The Global City*: New York, London, Tokyo, Princeton University Press, New Jersey. [New York, Londra ve Tokyo'nun bugünkü küresel ekonomi için bir komut merkezi olarak bugünkü konumlarına ulaşmalarına dek yaşadıkları büyüme ve büyük değişimlerle ilgili arkaplan bilgisi sağlar]

⁶⁷ Kasarda, J.D and E. M. Crenshaw (1991). Third World Urbanization Dimensions, Theories, and Determinants, Annual Reviews 17:467-501. [Gelişmekte olan ülkelerdeki kentleşme eğilimleri ve boyutları hakkında ve küresel kent çalışmalarına yol gösteren temel teoriler hakkında disiplinler arası bir inceleme] pdf.

- Harris-Todaro Modeli (1970)

Bu modele göre, şehirdeki ücretler kırsal bölgelerdeki ücretlerden daha yüksek olduğu sürece, taşradan kente bir göç söz konusu olacaktır. Bu modele göre, büyüme ile şehirleşme, kişi başına düşen gelir artışı ile ilişkilendirilmektedir. Diğer yandan, büyüme olmadan şehirleşme, bir ülkenin şehirleşme seviyesinin, ekonomik kalkınma seviyesinden görece olarak yüksek olduğu durumlarda görülmektedir.⁶⁸

- Malthus Modeli

Bu model, nüfus artışının kişi başına düşen gelir üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğuna, çünkü toprağın esnek olmayan bir şekilde arz edildiğine ve toprak/işgücü oranının azaldığına dikkat çekmektedir. Standart Malthus ekonomik büyüme modeli aynı zamanda her türlü pozitif gelir değişiminin geçici olduğunu, çünkü verimliliğin arttığını ve ölüm oranının azaldığını ve bu şekilde toplam gelirdeki bir artışın etkisini yitirdiğini söylemektedir. Kısacası, eğer bir ekonomi Malthus modeline sahipse, nüfusta yaşanan her türlü harici artış sermaye/işgücü oranını ve kişi başına düşen geliri azaltacaktır. Buna paralel olarak da nüfusta yaşanan her türlü harici azalma sermaye/işgücü oranını ve kişi başına düşen geliri artıracaktır.⁶⁹

- Solow Modeli

Solow Büyüme Modeli, nüfus artışının kişi başına fiziksel sermaye stokunu azalttığını, bunun da kişi başına düşen gelirin azalmasına neden olduğunu savunmaktadır. Bu model, büyümenin sermaye ve işgücü girdisinin artmasıyla gerçekleştiğini ve aynı zamanda fikirlerden ve teknolojiden beslendiğini öne sürmektedir.⁷⁰ Bir şehirdeki sermaye yatırımlarında sürekli bir artış görülmesinin ekonomik büyüme oranını yalnızca geçici olarak arttıracığını, çünkü sermayenin işgücüne oranının yükseleceğini ve bunun da şehre daha fazla insan çekilmesine sebep olarak yine az miktarda işi elde etmek için çabalayan çok sayıda insanın varlığı ile sonuçlanacağını söylemektedir.

Özetle, yukarıda açıklanan kentsel büyüme modelleri bu çalışma için önemli görülmektedir, çünkü nüfustaki artışla toprağa, işgücüne ve sermayeye gösterilen talep arasında bir ilişki olduğunu ifade etmektedirler. Ve bu çalışmanın ele aldığı vaka söz konusu olduğunda, bu büyüme modellerinde işaret edilen bazı meselelerin bu vaka için geçerli olduğu görülmektedir. Örneğin, arazi için tam esnek talep söz konusuyken, kişi başı gelirdeki, nüfus artışından kaynaklanan bir düşüş, işgücüne olan talebin azalmasına karşın işgücü arzında yaşanan bir artış gibi.

⁶⁸ Harris, John R. & Todaro, Michael P. (1970), "Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis", American Economic Review 60 (1): 126-142

⁶⁹ Malthus, (2000), *An Essay on the Principle of Population: Library of Economics*, Liberty Fund, Inc.

⁷⁰ Solow, Robert M. (February 1956). "A contribution to the theory of economic growth". Quarterly Journal of Economics (Oxford Journals) 70 (1): 65-94.

İKİNCİ BOLÜM

SÖMÜRGE KENTLERİNDE SÜRDÜRLEBİLİRLİK SORUNUNA BAMENDA KENTİ UZERİNDEN BAKIŞ

Bu bölüm, bir önceki bölümde ortaya konan fikirlerin bir devamı niteliğinde olacaktır. Burada sömürge ve sürdürülebilirlik fıkırları Bamenda kenti üzerinden açıklamaya çalışmaktadır.

2.0 Bamenda kenti hakkında genel bilgiler

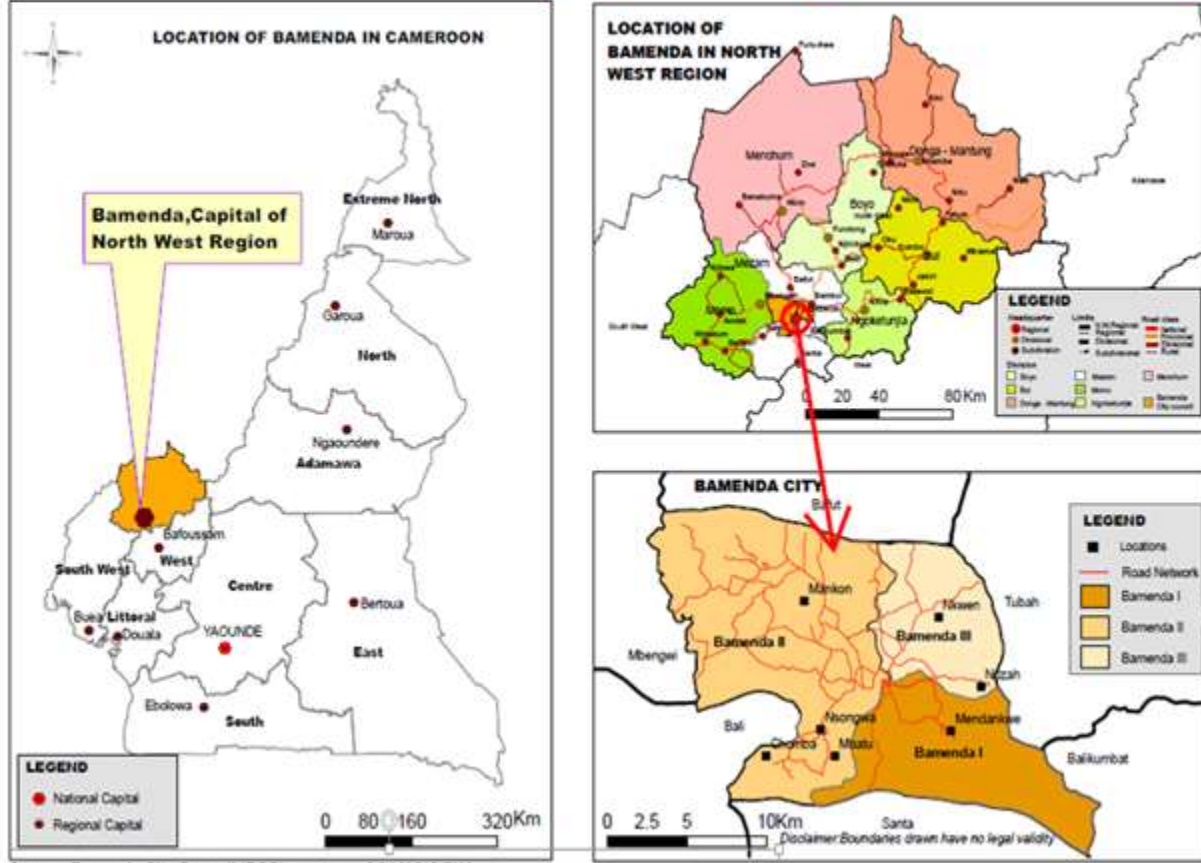
Abakwa ve Mankon Şehri olarak da bilinen Bamenda, Kamerun'un kuzeydoğusunda kalan bir kenttir. Yaklaşık olarak 500.000 kişilik bir nüfusu vardır ve Kamerun'un başkenti Yaoundé'nin 366 km (227 mil) kuzeybatısında bulunmaktadır.⁷¹ Bamenda, serin iklimi ve güzel manzaralara sahip dağlık yapısıyla bilinmektedir. Denize kıyısı olmayan Bamenda kentin de, Kamerun'daki diğer kentler gibi, büyümesi ve dönüşümü ile ilgili çok az yazılı bilgi bulunmaktadır. Bu nedenle, kentin büyümesiyle ilgili var olan bilgilerin çoğu, kişisel görüşler mertebesinde kalmaktadır. Çünkü şehirdeki ilgili taraflar bu tür bir bilgiyi elde etmek ve korumak noktasında yeterli ilgi ve çaba göstermemişlerdir. Bu nedenle, kentin büyümesi ve dönüşümüyle ilgili bilgi, ancak sözlü olarak elde edilebilmektedir. Yine de, bu şehrin büyümesinin de Afrika'daki şehirlerin büyümesini tetikleyen genel etmenlerden bağımsız olduğu söylenemez: İnsanların salgın bölgelerinden kaçmasına neden olan bulaşıcı hastalıklar, köyler arasında savaşların çıkmasına neden olan çatışmalar, güç kavgalarının ve insan avlarının yaşanmasına neden olan kölelik ve sömürgecilik deneyimleri, bu genel etmenler arasındadır.⁷²

Şehir bugünkü mevcut yapısını ortaya çıkaran etmenler, çarpık kentleşme ve yığılmadır. Bu durum, şehri oluşturan yedi kabileye bakarak da anlaşılabilir. Mankon, Nkwen, Mendakwe, Chomba, Mbatu, Nsongwa ve Ndzah isimlerine sahip bu yedi kabile, çeşitli nedenlerle Kamerun'un diğer bölgelerinden ya da diğer Afrika ülkelerinden Bamenda'ya göç etmiştir. Bu yedi kabile arasından üçü, yani Nkwen, Mankon ve Mendakwe, şehrin tarihini biçimlendirmede kilit bir yere sahip olan kabilelerdir. Bu nedenle bugün, şehrin Bamenda I, Bamenda II ve Bamenda III isimli üç bölgesinin belediye hizmetlerini yürütmektedirler.

⁷¹ http://bamendacity.com/index.php?option=com_content&view=article&id=61&Itemid=339

⁷² Shillington, Kevin (2012), *History of Africa*, Rev. 3rd ed. New York: Palgrave Macmillan. J. Cameron Monroe, Akinwumi Ogundiran, *Power and Landscape in Atlantic West Africa: Archeological Perspectives*, <http://books.google.com/books?isbn=1107009391>, Stride, G.T. & C. Ifeka (1971). *Peoples and Empires of West Africa: West Africa in History 1000–1800*. Edinburgh: Nelson. Ronald Robinson, John Gallagher, Alice Denny. *Africa and the Victorians: The Climax of Imperialism in the Dark Continent* (1961).

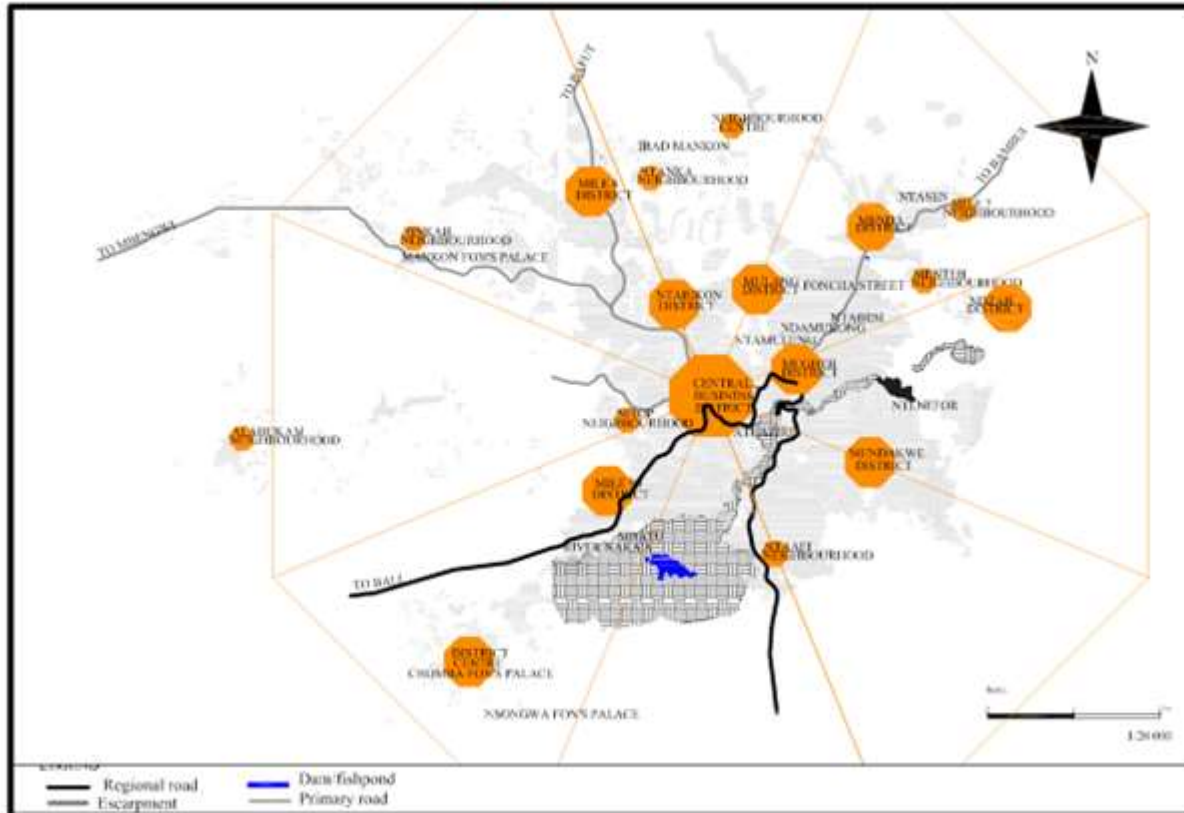
Kamerun haritasında Bamenda'nın yeri / Mezam Bölgesi'nde Bamenda'nın yeri

Bamenda kentinin tepeden kısmi bir görünümü

Bamenda kentinin Mekânsal Yapısı

2.0.1 Çorafi ve Demografik Yapı

Bamenda, İngilizce konuşulan Kamerun'da en büyük şehri olarak yer alırken, ülkenin Kuzey Batı Bölgesinde (Çim Saha Bölgesi) yer almaktadır. Genellikle Abakwa ve Mankon olarak bilinir. Şehir, Mezam bölgesinin ticaret merkezi ve bölgesel sermaye olarak iki mislidir.⁷³.

Bir diğer yandan bu bölge yaklaşık 1500 metre yüksek Plato ve yaklaşık 1100 metre alçaklıkta bir yayla üzerinde iki belirgin fiziksel çevre üzerinde yer alır. Yüksek olan Plato Kamerun hattı boyunca Greenwich meridyenin 10 derece doğu boylamı, ekvatorun 6 derece Kuzeyinde yer alır. Yollar, Kuzey Batı Bölgesi'nin tüm bölümlerini şehirle bağlar. Aynı zamanda Kamerun beşinci büyük şehridir. Yaklaşık 500.000 kişilik bir nüfusa sahip Kamerun'un başkenti Yaounde'ya 366 kilometre (227 mil) kuzey-batıda yer almaktadır. Ayrıca Bamenda, serin iklimi ve doğal tepelikleriyle tanınır. Bu kozmopolit şehrin kentsel durumu, devlet başkanı. tarafından atanmış bugün Hükümet delegesi Sayın Ndumu Nji Vincent başkanlığındaki Bamenda I, Bamenda II, Bamenda III Konseyleri ve Kent Konseyi'nin olduğu 17 Ocak 2008 Başkanlık kararnamesi ile oluşturulmuştur.⁷⁴

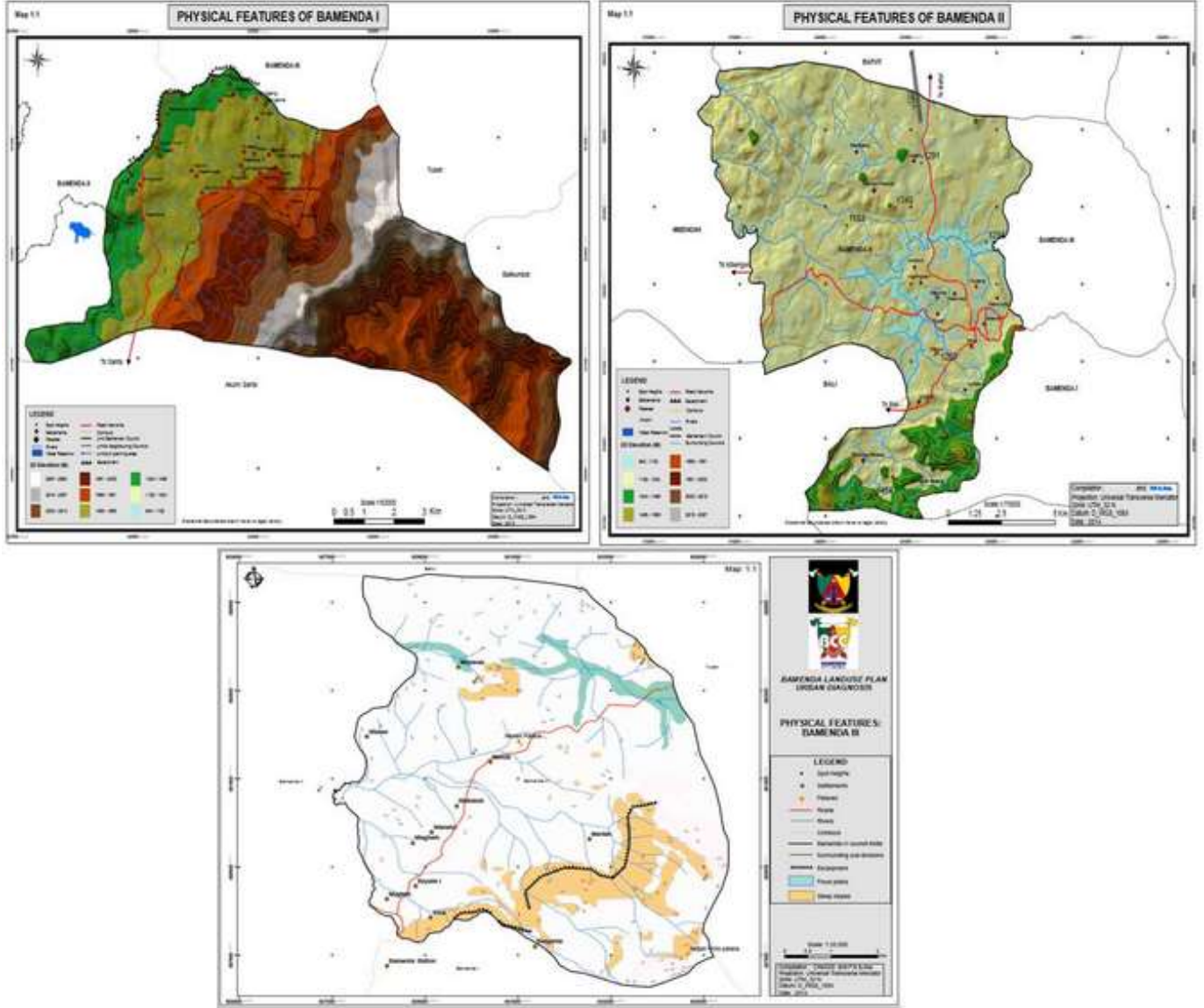
⁷³ Ngende, F. E. (1966). Geography of West Cameroon. Basel Mission. p. 45

⁷⁴ www.bamendacity.com (Reached; September 30, 2015)

Mendakwe kabilesi, güney doğuda birkaç kilometre mesafede bulunan Bamenda ‘nın sarp kıyıları boyunca sınırlanmış konumdaki kentin ana merkezini neredeyse tamamen kapsayan alanda görünen o ki iskan endişesi meydana gelmiştir. Yerleşim söz konusu olduğunda, şehrin ana merkezi arazinin neredeyse tamamını kaplamaktadır, Up- station’daki yerleşim ise mendakwe kabilesi birkaç kilometre güneydoğuda bulunurken, çoğunlukla bamenda sarplığının ucuyla sınırlı kalmaktadır. İki mevsim yaşayan bu şehirde, kurak sezon Mart ayından Ekim ayının sonuna kadar, yağışlı sezon ise Ekim yından Mart ayına kadar sürer. El yapımı okaliptüs seyrek ormanlarda ve savan bölgesinde yer almaktadır. Aynı zamanda yıllık ortalama yağış miktarı Aralık ve Şubat aylarında 100mm’nin altında kurak bir sezon yaşanırken, Ağustos ayına ait yıllık 2200 ve 3000mm küp ile ortalama yağış oranlarının en yüksek oldu sezon yaşanmaktadır. Bu durum günlük yaşamda, 27o ile 17o derece arasında öğlen saatlerinde en yüksek sıcaklıklar yaşanırken kurak mevsimde özellikle sabhları ve akşamları en düşük sıcaklıklar gözlemlenmektedir. Kısacası ortalama sıcaklıklar 10o decele⁷⁵ civarlarında seyreder. Bunun yanında şehirde ekonomik faaliyetlerin engelleyen kuraklık, herhangi bir olumsuz sıcaklık yada olağan üsüt hava koşulları yaşadığı görülmemiştir.

⁷⁵ Statistics obtained from the meteorological department Bamenda

BAMENDA I, II VE III FİZİKSEL ÖZELLİKLER

2.0.2 Kültür, Eğitim Tesisleri ve Ekonomi yapı

Bamenda, bölge genelinde ve dışında kültürel grupların erime potası yani kaynaşma noktasıdır. Bazı sokaklar, kentte ikameteden büyük kabile gruplarının, kendi dernek ve toplantıları aracılığıyla çeşitli kültürel canlılık sağlayan grupların adını taşır.

İki Devlet üniversitesi, teknoloji, mesleki eğitim ve mekanize tarım için önyargıyla 15 üzeri lise sonrası ve üçüncü sınıf eğitim fakültelerinin yaklaşık% 90'ını özel girişim oluşumu olup Bamenda çevresinde bulunan şubelere/kampüslere sahiptir.

Ekonomik açıdan bakıldığında, Bamenda sanayi kentlerine nazaran birincil üretime, hizmetlere ve turizme dayanan bir şehir değil. Çok sayıda finansal kurumlar, tahta oymacılık, bronz heykeller, yerel sanat eserleri ve ortak el işi, yerel sepetleri ve boncuklar, piyasalar ve ofisler alanında geniş bir çeşitlilik vardır. Bu şehirde işsizliği absorbe etmek için çok az sayıda devlet işletmeleri vardır. Bu bağlamda seyyar satıcılar birkaç yol kenarında derme çatma dükkanları ile önemli bir faaliyet alanı teşkil eder.

Buradaki ana sanayiler, hem kahve hem de mera ürünleri olarak tarımsal ürünlerin işlenmesi dayalıdır. Bu üretilen kahvelerin bazıları uluslararası alanda bazılarıda ulusal toprakları etrafında diğer şehirlere satılmaktadır Ayrıca, şehirdeki ziyaretçiler ve diğer yerli halk ince el sanatlarının teşhir numunelerini, Bamenda'nın Basılı ve El sanatları dükkanlarında satınalabilirler. Bunlar yeni yapılan müze ile Mankon Fon Sarayı gibi kültürel sitelerde de yer almaktadır. Bu şehir Ndop ova üzerindeki Sabga Tepesi'ndeki gibi şehir etrafındaki dağlık arazilerde doğal manzaralar sunar.⁷⁶ Turistik amaçlarla paralarını harcamak için gelen ziyaretçi çekmesi ve yerli işletmelerin desteklenmesi için bir fırsat olduğundan beri bütün bu yerler, şehre gelir kaynağı olarak hizmet eder.

Kentsel yerleşim ve bölgesel sermaye olarak duran Bamenda şehri, nüfusunda hızlı bir büyüme yaşayan Kamerun şehirleri arasında dışarıda kalmamıştır. Şehir, İşsizliği azaltmakta yardımcı olabilecek elindeki çeşitli imkanları geliştirmedeğinden dolayı çok yüksek bir seviyede işsizliğe mahal vermiştir. Buna binaen, şehir içinde siber suç, yankesicilik, para kullanımında ve basımında hile gibi suç dalgalarının yüksek düzeyde artışına yol açılmıştır. Daha az dış gelir getiren bu faaliyetler şehir içindeki nakit akışını yavaşlatırken bir yandan da bu durum düşük satın alma gücü paritesine yol açarak vatandaşların kişi başına düşen gelirini azalmaktadır. Sonuç olarak birçok küçük işletmeler inşa edilmiş ve genellikle de kısa bir süre içinde iflas etmiştir.

Zaman zaman, Bamenda şehri ulusal sınavlarda en iyi performans gösteren bazı okullar için ev sahibi olarak yararlı bir pozisyondadır. Bu bağlamda pek çok ebeveyn çalışmalar için buraya çocuklarını gönderen tercih ederim. Bamenda, okul dönemleri gibi bu dönemlerde yapılan harcamalardan kaynaklanan yüksek nakit akışı sonucu ciddi bir patlama ile karşı karşıyadır. Öte yandan, son yıllarda, yurtdışına veya dkamerun içerisinde diğer şehirlere giden yada siber suçlarla ilişkili olan kişiler tarafından yapılan bağışlardan gerçek anlamda fayda görmüştür. Bununla birlikte, bu şehir genelde Kamerun milli toprakları üzerinde en yenilikçi sanatkarların yer almasıyla bilinir. Ama şehir içinde

⁷⁶ www.bamendacity.com (Reached, September 30th, 2015)

nakit akışının az olması, ülke dışına ya da bu kadar çok insanın daha iyi iş fırsatları için ülkenin kıyı bölgesi boyunca diğer şehirlere göç etmesini tetikler. Ancak bu insanların göçü, olanların şehir için göçünün yaklaşık iki katıdır.

Onlarda gelirler ve sıkıntılara yol açan geçekondularda yaşayanların topraklarında hayatta kalma mücadelesi başlar. Birde Bamenda'nın çevresel bozulmaları ve diğer toplumsal tehlikeleri yalnızca sürdürülebilirliği etkilemez, dünya için bir çarpan etkisine de neden olur.

2.0.3 Tarihçe

Bamenda şehri Mankon, Mendakwe ve Nkwen adlı üç kasabanın birleşmesinden oluşmaktadır. Bu birleşim Mankon Fon olarak bilinen bir başkanlığı (Fon; nijeryada yaşan bir etnik grup) kuran beş etnik grubun ittifakı olan Mankon insanlarından sonra adlandırılmıştır. Büyükşehir Bamenda bugün Mankon, Nkwen, Mendankwe, Mbatu, Chomba, Njah ve Nsongwa adında yedi köyden oluşuyor. Bamenda'nın başlıca etnik grubu ise Tikardır. Geçmişte bu insanlar 1700-1800'lerde onları çevreleyen tepelerde diğer insanlar tarafından istilalar karşı karşıya gelmiş, savunma amaçlı Mbum tarafından kurulmuş bir konfederasyon katılmışlardır.

19. yüzyılın son çeyreğinde, şehir Alman sömürgeciliğine maruz kalmış ve bunun kanıtı bugün halen Bamenda istasyonunda kale olarak bazı yapılarda görülebilir. I. Dünya Savaşındaki Almanların (1914-1918) yenilgisi, Batı Kamerun'nun hala bir parçası olmuş olan Bamenda'nın Milletler Cemiyeti tarafından Nijerya ile İngiliz ortaklığının himayesi altında tatbik edilmesine neden olmuştur. 1961 yılına kadar halk oylamasını takiben Anglofon Kamerun, bu tarihe kadar zaten bağımsız La République du Kamerun (Frankofon Kamerun) katılarak bağımsızlığını kazanmıştır. Bugün, şehir sakinlerinin birçoğu İngilizce konuşuyor olup, Kamerunlu Pidgin İngilizcesi ise dükkanlarda ve Bamenda sokaklarında ortak dildir.

2.1 Bamenda Kentin Büyümesi ve Dönüşümü

Bu bölümde Bamenda kentin büyümesi ve dönüşümü bahse etmektedir

2.1.1 Sömürgecilik Öncesi Dönem

19. yüzyılın sonlarında başlayan sömürgecilikten önce, bu kabilelerin halkları, her ne kadar bazıları bugün dahi devam etmekte olan sınır çatışmaları yaşasa da, birbirine yakın bölgelerde yaşıyordu. Her bir kabilenin, Pazar ve Saray meydanları olmak üzere iki meydanı vardı. Saray Meydanı, Sarayın girişinde ya da etrafında bulunurdu. Bu meydanlar, yöneticilerle halk arasında yapılan toplantılar, ya da

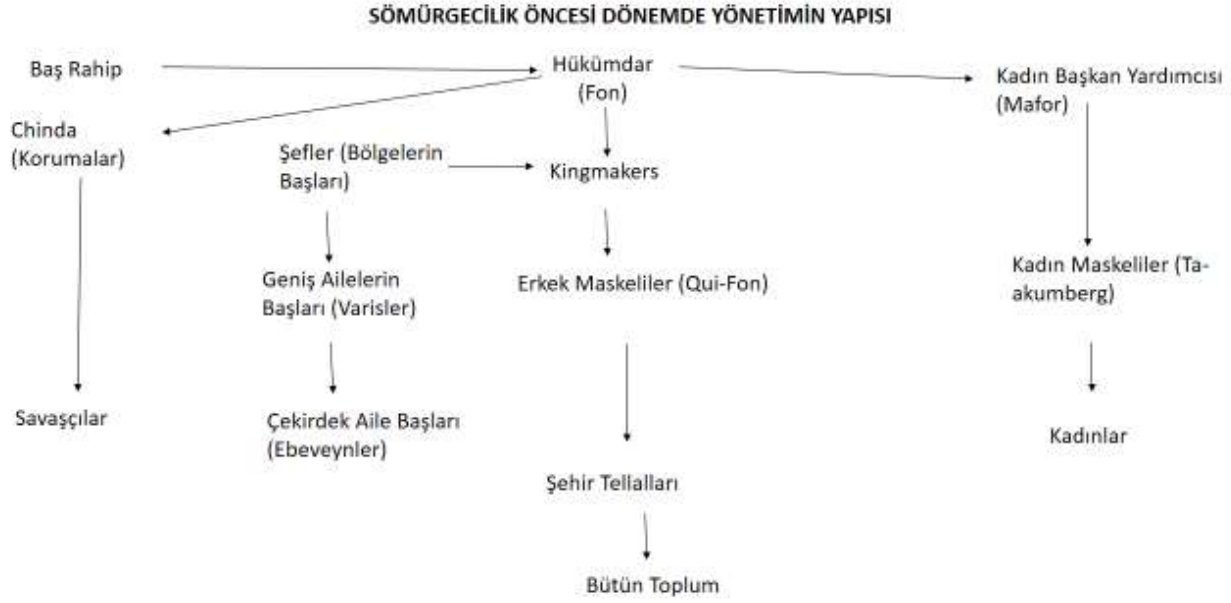
bir eğlence kaynağı olan savaşılar arası bilek güreşleri ve her yıl düzenlenen Hasat festivalleri esnasında kullanılırdı. Diğer yandan, Pazar meydanları çoğunlukla halkın yaşadığı bölgenin merkezinde konumlanırdı. Bu meydanlar, insanların mal ve hizmet alışverişinde bulunduğu, askerlerin savaşa giderken hareket noktası olarak kullandığı ve halkın geleneksel Pazar günlerinde vakit geçirdiği yerlerdi.⁷⁷ Geleneksel Pazar günleri, insanların işlerini bir kenara bıraktığı, kimsenin çiftlik işleriyle ya da diğer yorucu işlerde çalışmasına izin verilmediği günlerdi. Bu günler dinlenmek için kullanılırdı ve yerel halkların yaptıkları ortak bir uygulamaydı. Bu gelenek bugün de varlığını sürdürmektedir, ancak eski günlerde gördüğü kadar saygı görmemektedir.

Yönetim şekilleri gereğince, yalnızca bir ailenin yönetiminde bulunduğu ve liderliğin babadan oğula aktarıldığı bir sistem geliştirmişlerdi. Ve hakimiyeti elinde bulunduran aile, şu an yaşamakta oldukları bölgeye yaptıkları göç esnasında, kendilerine rehberlik ederek büyük bir rol oynamış olan aileydi. Benzer bir şekilde, hükümdarın etrafında, göç yolculuğu boyunca destekleyici olan ailelerden oluşan ve Kingmaker olarak bilinen yakın bir destek grubu vardı. Diğer gruplar ise şunlardı: Başrahipler, Şehir tellalları, kutsal maskeliler (Quifon) ve Chindalar. Chindalar, hükümdarın eşyalarını taşımak ve tahtını hazırlamaktan sorumlulardı ve göç yolculuğunda kabileye katılan ve hükümdarın güvendiği ailelerden oluşmaktaydı. Diğer yandan, merkezi olmayan bir yönetim sistemi de oluşturulmuştu ve olağanüstü durumlar haricinde meseleler, hükümdara kadar ulaştırılmıyordu. Toplum bölgelere ayrılmıştı ve her bölgenin kendi şefi vardı. Bu merkezi olmayan yönetim sistemi, hükümdarın önemsiz meselelerle uğraşmasını önlemek için geliştirilmişti. Toplum bir noktaya kadar ataerkil bir yapıya sahip olsa da, cinsiyet meseleleri de dikkate alınmaktaydı. Örneğin, Ta-akumberg isimli ve kadınlardan oluşan, son derece kutsal bir maskeliler grubu kurulmuştu. Bu grup, büyük bir bilgeliğe ve ayrıca bazı doğaüstü güçlere sahip olduğuna inanılan yaşlı kadınlardan oluşmaktaydı. Her şeyden önemlisi, temel görevi hükümdara kadınlarla ilgili meselelerde danışmanlık yahut savunuculuk yapmak olan, kadın bir Başkan Yardımcısı (Mafor) bulunmaktaydı.⁷⁸ Bu kadın, daima hükümdarın kız kardeşleri arasından seçilirdi (bkz. aşağıdaki şema). Bugün dahi, eskisi kadar etkili bir şekilde olmasa da, bu yapı Bamenda'nın kırsal kesimlerinde hala işlevini sürdürmektedir.

⁷⁷Sözlü Kaynak: Majesteleri Fon Ngwade III, NsongwaFondom'u Fon'u. 28 kasım, 2015.

⁷⁸ Sözlü Kaynak: Majesteleri FON Angwafor III; Mankon Fondom'u Fon'u. 2 Aralık, 2015.

İNGLİZCE	TÜRKÇE
Administrative Structure Before Colonialism	Sömürgecilik Öncesi Dönemde Yönetimin Yapısı
Ruler (Fon)	Hükümdar (Fon)
Chief Priest	Baş Rahip
Chinda (Bodyguards)	Çinda (Korumalar)
Warriors	Savaşçılar
Chiefs (Quarter Heads)	Şefler (Bölgelerin Başları)
Extended Family Heads (Heirs)	Geniş Ailelerin Başları (Varisler)
Nuclear Family Heads (Parents)	Çekirdek Aile Başları (Ebeveynler)
Kingmakers	Kingmakers
Male Masquerades (Qui-fon)	Erkek Maskeliler (Qui-Fon)
Town Criers (Journalist)	Şehir Tellalları
Entire Community	Bütün Toplum
Female Vice (Mafor)	Kadın Başkan Yardımcısı (Mafor)
Women Masquerades (Ta-akumberg)	Kadın Maskeliler (Ta-akumberg)
Women	Kadınlar

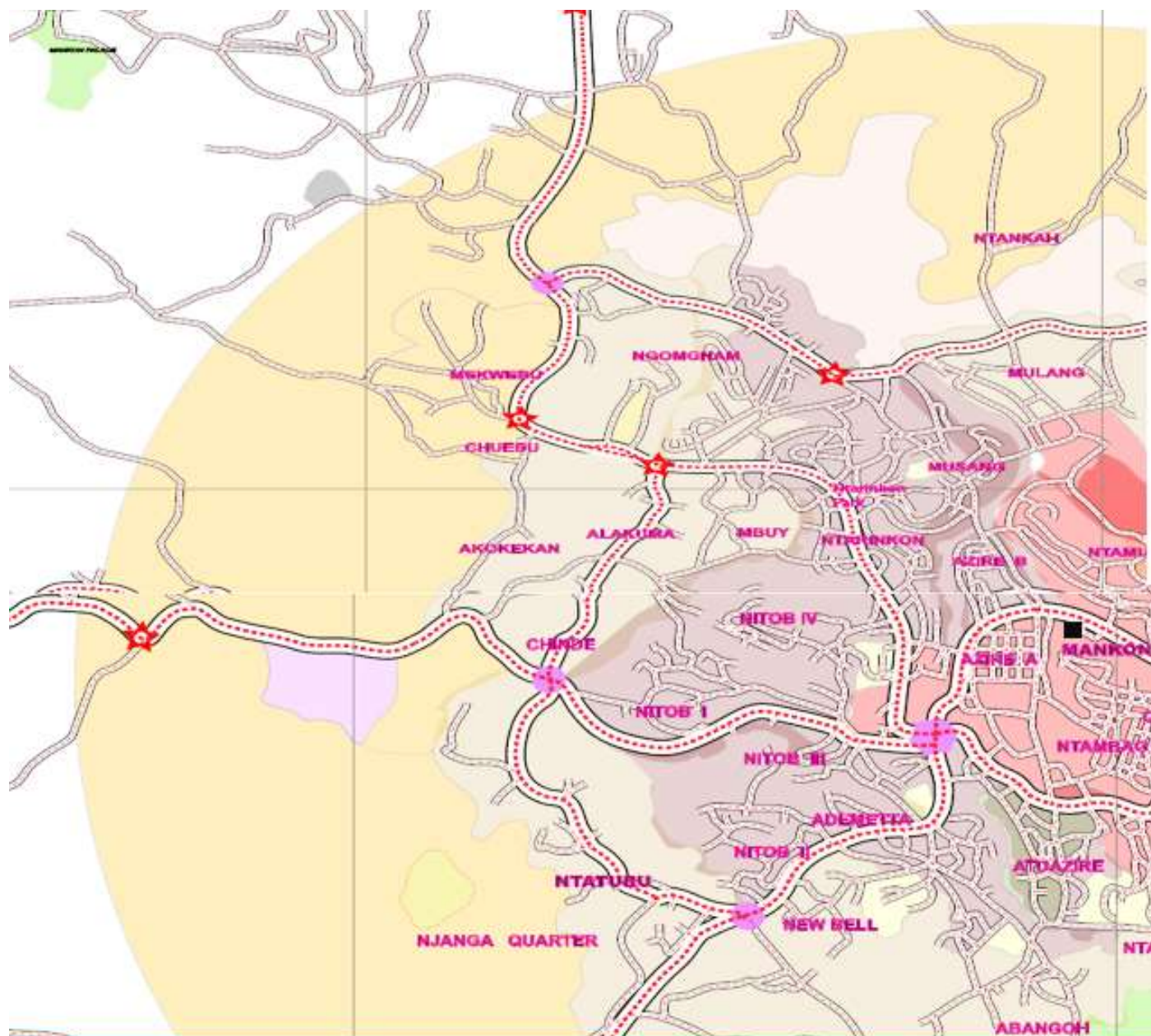
Özetlemek gerekirse, kabilelerin sosyokültürel ve ekonomik yapılarının düzenlenme şekli, geldikleri yerlerden ve nihai yerleşim noktalarına kadar geçmek zorunda kaldıkları bölgelerden

kaynaklanmaktadır. Buna bağlı olarak, bir sonraki kısımda, bugün Bamenda şhrinin üç konseyinin belediye hizmetlerinin yürütmekte olan üç önemli kabilenin geçişlerine dair bilgi verilecektir.

- Mankon Kabilesi

Mankon kabilesi, Bamenda şhrinin Batı kısmında bulunmaktadır ve şu an Bamenda II belediye konseyinin merkezini oluşturmaktadır. Bamenda şhrinin hem kırsal hem de kentsel bölgelerinin bazı kısımlarından oluşmaktadır. Bu kabilenin temellerinin yaklaşık on beş farklı etnik grup tarafından oluşturulduğu söylenmektedir. Bu etnik gruplar farklı bölgelerden gelmektedir, ancak çoğunluğu Foumban'ın kuzeydoğusunda yer alan Wikidum bölgesinden ve Mbam Vadisi'nden gelmektedir. Bu kabileler, sözü geçen bölgelerden on dördüncü ve on beşinci yüzyıllarda, Nkambe Platosu'nda yer alan ve Wimbun olarak bilinen bölgeye göç etmişlerdir. Diğer göçmen gruplarla çatışmaların başlaması, bu insanların Ndop Ovası'nda yer alan Bamunkumbit'in güneyine geçmelerine, sonrasında da Babadjou'dan Bamileke Bölgesi üzerinden geçerek Dchang boyunca Bangwa Fontem'e ulaşmalarına neden olmuştur. Daha sonra buradan Widikum bölgesindeki Ntarikon ormanına varmışlardır; ormanda çok fazla sinek ve kısıtlı avlanma bölgesi olmasından dolayı, bu yaşamaya elverişsiz ortamda geçici bir süre kalmışlardır. Doğudan batıya yaptıkları göç boyunca, en kısa süreli yerleştikleri bölge Widikum bölgesi olmuştur.⁷⁹ Bunun kanıtı olarak Mankon diliyle Bangwa, Dschang, Babadjou ve Bamunkumbit dilleri arasında benzerliklerin olması, ancak Widikum dili ile hiçbir benzerlik olmaması gösterilebilir. Verimli topraklar ve güvenli bir bölge için yaptıkları bu arayış, onları en sonunda Fo Zan isimli bölgeye getirmiştir. Bu bölge verimliydi, çok zengin bir avlanma sahasına sahipti ve ayrıca Mezan nehri, Milli nehri ve bataklıklar da doğal bir savunma hattı oluşturuyordu.

⁷⁹ Alphonsus Fongang Ndenge, John Paul Notue – Bianca Trianca (July 2005). Mankon (Arts, Heritage and Culture from the Mankon Kingdom (Western Cameroon)

Göç Yolu

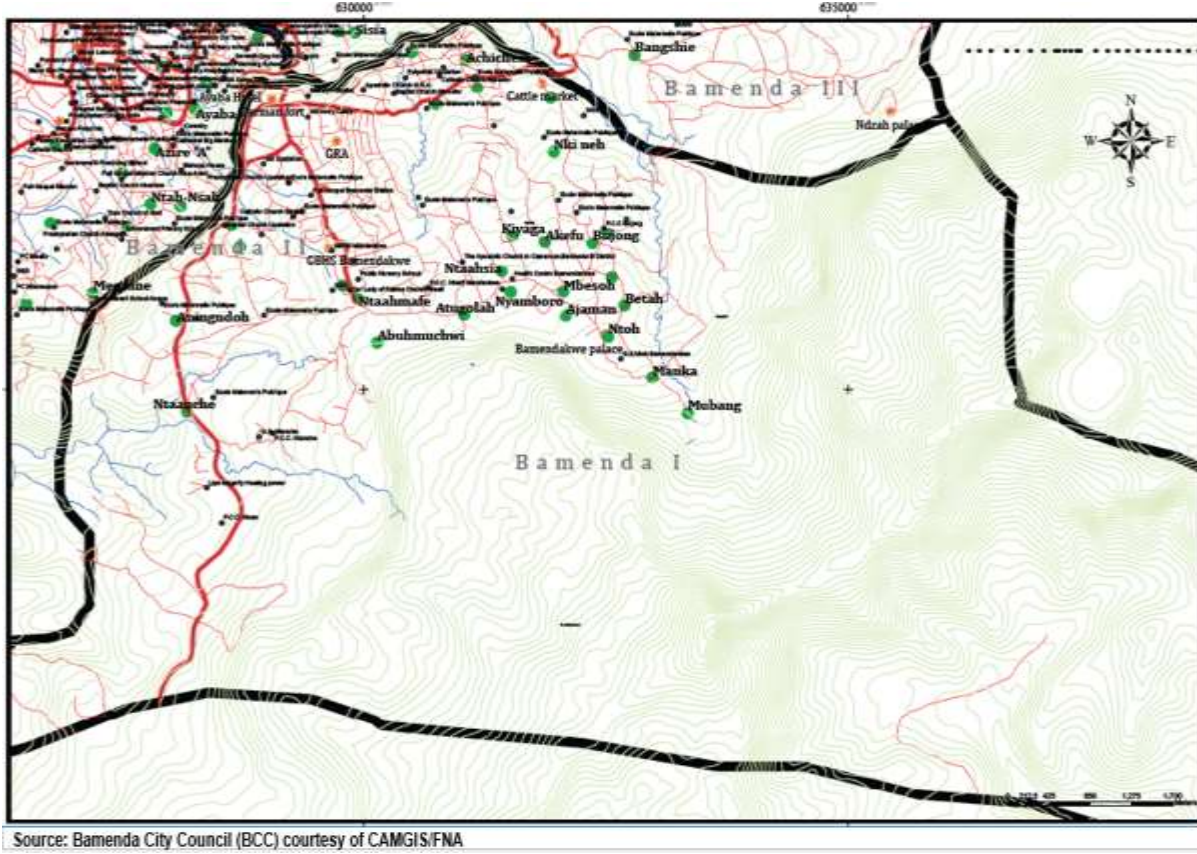
Buraya yerleştikten sonra, güvenlik sağlama amacıyla çok sayıda stratejik noktaya hendek kazdılar. Başkanlık sarayının etrafında bir ticaret merkezi kurdular ve ayrıca çeşitli beylikler arasında bağlantıyı sağlamak için yollar açtılar. Merkezi olmayan yerel bir yönetim sistemi kurdular; öyle ki kabile, hepsi o zamanki yönetici Ndemagah VI'nın yönetimi altında olan yedi ana alt kabileye bölünmüş durumdaydı.⁸⁰

- Mendakwe Kabilesi

Şuan Bamenda I belediye bölgesinin merkezi olan Mendakwe, Bamenda'nın dağlar tarafından çevrelenmiş olan bölgesinde, Ring Road'ın güneydoğusunda bulunmaktadır. Kırsal ve kentsel bölgelerden oluşmaktadır. Mendakwe kabilesinin ana vatanının Mbam nehrinin kuzeyinde kalan Kuzey Nijerya'daki Tikar olduğu söylenmektedir. Çiçek ve suçiçeği gibi o zamanlar ölümcül olan bazı hastalıkların bölgede yaygın olması, kabilenin bugünkü Jakiri'ye kaçmasına neden olmuştur. Burada kayda değer uzunlukta bir süre boyunca kalmalarına karşın, bölge onların kalıcı bir şekilde yerleşmelerine uygun değildi. Bu yüzden daha sonra Ndop ovasına göç etmek zorunda kaldılar. Rahat bir yer bulma arayışları devam etti ve Mezam'a göç ettiler ve en nihayetinde Mile 4 Nkwen'e yerleştiler; bu bölge bugün hala "ait" anlamına gelen Menda ismiyle anılmaktadır. Bu bölgenin rahat olmasına karşın, yerlilerin çoğu daha fazla ağaca ihtiyaç duyan nalbantlardan ve kömür üreticilerinden oluşmaktaydı. Topluluğun bu kısmı, nalbantlık ve kömür üretimi için ihtiyaç duydukları kaliteli ağaçlara kolayca erişebilecekleri tepelere göç etti. Bu topluluğu tepelere götüren kişi, sonrasında onların ilk Fon'u olan Kwe isimli biriydi. Daha sonraki yıllarda bu kişinin ismi Menda kelimesinin

⁸⁰ Sözlü Kaynak: Majesteleri FON Angwafor III; Mankon Fondom'u Fon'u. 2 Aralık, 2015.

sonuna eklenerek, “Kwe’ye ait” anlamına gelen Mendakwe ismi üretilmiştir.⁸¹ Bamenda şehrinin tüm tepe bölgelerinde halen bu kabile ikame etmektedir.

- Nkwen Kabilesi

Bugün Bamenda III Belediyesinin merkezini teşkil etmekte olan Nkwen, Bamenda’nın kuzeyinde ve doğusunda, Ring Road’ın her iki tarafını da içine alacak şekilde konumlanmıştır. Kentin bu bölümü, hem kırsal hem de kentsel bölgeleri bünyesinde bulundurmaktadır. Nkwen dilinde Boya ağacı ya da mızrak anlamına gelen Nkwen ismi, savaşlardaki galibiyetleri ifade etmektedir. Bu topluluk, savaştan kaçmak ya da verimli topraklara ulaşmak vb. nedenlerle dört yüzyıldan daha uzun bir süre önce Batı Sudan’dan göç etmiştir. Sonrasında Tikari’ye yerleştiler ama bu bölge onları tatmin etmedi ve bu yüzden Mbo-nso bölgesine geçtiler. Bir süre sonra, yeterince verimli ve güvenli bulmadıkları Ndop ovasına göç ettiler. Atiela’nın 5. milinde bulunan günümüz Nkwen’ine ulaşmadan önce ilk olarak Njikwekom’a ve sonrasında da Bebili-bafut’a göç etmek zorunda kaldılar.⁸² Bu bölgenin verimli olması, kalma kararı vermelerine neden oldu ve onları buraya getiren kişi olan ilk Fon’ları için bir

⁸¹ Sözlü Kaynak: Majesteleri FON FONGWA II; Mendakwe Fondom’u Fon’u. 6 Aralık, 2015.

⁸² Sözlü Kaynak: Majesteleri Fon Azehefor II; Nkwen Fondom’u Fon’u. 8 Aralık, 2015

saray inşa ettiler. Bu saray, merkezde kurulan Fon Pazarı ve sağlık merkezinin etrafına kadınlar için inşa edilen yapı dolayısıyla bir cazibe merkeziydi. Bu durum bölgenin ekonomik olarak hızlı bir şekilde büyümesine neden oldu; farklı bölgelerden insanlar ticaret yapmak için buraya geliyordu. Diğer köylerden diğer meslek dallarına mensup insanlar geldiler ve bir daha geri dönmediler. Bu nedenle, o zamanlar kırsal bir bölge olarak kabul edilen Mobil Nkwen bölgesi, yerleşmeleri için bu insanlara verildi. Bu paylaşımdan sonra, bu bölgeler de kendiliğinden büyüme başladı ve bağlantıyı sağlamak için yollar açıldı, küçük toplantı meydanları ve pazar alanları kuruldu. Ancak stratejik doğası ve saygınlığı dolayısıyla, saray Mambö'ye ve sonrasında da tepe yanında olması ve orman rezervlerine yakın olması nedeniyle bugünkü konumuna, Futü'ye taşındı.

Source: Bamenda City Council (BCC) courtesy of CAMGIS/FNA

Tablo 1: Bamenda Kenti'nin üç ana kabilesi hakkında bilgi

Kabile (Yarı-Kentsel)	Tahmini Nüfus	Dil	Köken	Tahmini Mahalle Sayısı	Şimdiki Fon (Kral)
Mankon	32400	Maŋkon	Widikum	63	HRH FON ANGWA FOR III
Nkwen	22, 200	Bafreng	Tikari	40	HRH FON AZEHFOR II
Mendakwe (Bamendakwe)	17500	Aboŋnə menda	Tikari	28	HRH FON FONGWA II

Yukarıdaki tablodan, yöneticilerin geleneksel olarak Fon olarak isimlendirildiği anlaşılabacaktır. Fon, kral anlamına gelirken, bir Fon tarafından yönetilen bölgeye de Fondom denmektedir.

Aslında, bu unvan Kamerun'un kuzeybatı bölgesindeki geleneksel yöneticilere verilen bir unvandır. Bu unvana sahip olan yöneticilerin büyük doğaüstü güçlere sahip olduğuna inanılır ve bir kez taç giydikten sonra, kimseyle el sıkışmaz ve bir kaplan, aslan vs. gibi vahşi bir orman hayvanının postu üzerine serilemeden boş bir koltuğa oturmazlar. Ancak günümüzde, avlanma imkanlarının yokluğundan dolayı, bir kumaş aynı şekilde dizayn edilerek tahtına serilmektedir. Ayrıca, bazı Fonlar modernleşme bahanesiyle, Fonların konumunu biçimlendiren bu geleneksel normları hayatlarından çıkarmaktadır. Belirtilmesi gereke bir diğer nokta da şudur ki, Bamenda kentini oluşturan bu kabilelerin hepsi Ngemba kabileleri olarak bilinmektedir, çünkü sosyokültürel yaşam biçimleri birbirine benzemektedir. Şehir diğer bölgelerden, ülkelerden ve dünyanın diğer bölgelerinden yapılan göçlerle büyüyüp bir metropol haline geldikçe, şehrin en gizli kalan terleri bölgedeki kraliyet sarayları olmaktadır. Yedi köyde bulunan sarayların hepsi, şehrin üç belediyesi bünyesine dahil edilmiştir, şehrin kırsal kesimlerinde bulunmaktadır ve Fonlar, kentin büyümesindeki rollerini ifa etmeye devam etmektedirler (bkz. Bamenda Haritası).

2.1.2 Sömürge Dönemi (1884-1960)

19. Yüzyılın son yıllarında, Avrupalılar Afrika'da toprak elde edebilmek için birbirleriyle mücadele etmeye başladılar. Bu mücadele, sanayi devriminin gerçekleşmesiyle birlikte köleliğin verimsiz bir kurum haline gelmesinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu mücadelenin odak noktası ise, Afrika topraklarında sömürgeler açmak ve buradan elde edilen gelirleri Avrupa sanayilerinin çıkarı için kullanmaktır. Bu amaçla, 13'ü Avrupa ülkesinden ve 1'i ABD'den katılan 14 temsilci, 15 Kasım 1884, Cumartesi günü Berlin Konferansında, Bismarck'ın Wilhelmstrasse'deki resmi konutunda bir araya gelerek Afrika ülkelerinin sınırlarını belirlediler.⁸³ O gün Afrika kıtasını bölgelere ayırarak kendi

⁸³ Louis, Wm. Roger. *Ends of British Imperialism: The Scramble for Empire, Suez, and Decolonization*. I.B. Tauris, May, 2007

aralarında paylaştılar. Bu konferansta alınan kararlar sonucunda, Bamenda kenti Almanya'nın yurtdışındaki topraklarının bir parçası haline geldi. Ancak 1. Dünya Savaşı'ndan sonra, Bamenda Britanya yönetimine transfer edildi. Bu iki dönemin de, kentin mevcut mekânsal görünümü üzerinde ayrı ayrı etkisi olmuştur. Her ne kadar Bali belediyesi bugün Bamenda kentinin bir parçası değilse de, kentin büyümesini ve dönüşümünü ele alırken buradan da bahsetmek faydalı olacaktır.

Kamerun'un Kuzeydoğusunda Bulunan Mezam Bölgesindeki Kabilelerin Haritası

- Bamenda'da Alman Yönetimi (1897-1914)

Afrika toprakları için yapılan ve Kamerun'u da kapsayan kapışma sonucunda, Bamenda da Dr. Eugene Zintgraf isimli Alman bir kaşif olan ilk beyaz adamın bu topraklara ayak basmasına şahit oldu. Bu bölgenin ilk beyaz adamını bu kadar geç görmesinin nedeni, denize kıyısının olmaması ve bölgede birçok küçük nehir bulunması nedeniyle, sömürgecilik öncesinde tüccarlara çekici gelmemesidir. Buna bağlı olarak da, bu bölgedeki kabilelerin atalarının çoğu, uzak bölgelerden gelip buraya yerleşmişlerdir. Ancak Almanlar bu bölgelere de girmek zorunda kaldılar, çünkü kölelik döneminde asıl amaç Avrupa

sanayisi için işgücü temin etmekti ve bu nedenle sahil bölgelerine odaklanılmıştı, ancak sömürge döneminde üzerinde koloni kurabilmek amacıyla geniş toprak parçalarına ihtiyaç doğmuştu. Yerlilerin topraklarını alabilmek için yerel otoriteleri bastırabilmeleri gerekiyordu ve ayrıca dil engeli nedeniyle yerlilerle anlaşmak noktasında da sıkıntı yaşıyorlardı. Bu nedenle, bölgeye nüfus edebilmek için içeriden, etraftaki kabilelerle rekabet halinde olan bir kabile ihtiyaçları vardı. bu özellikleri karşılayan kabile ise, şu an Bamenda kentine komşu bir belde olan Bali kabilesi oldu.

O dönemde Bali kabilesi, dönemin en güçlü kabilelerinden biri olan Bafut kabilesi ile ciddi bir çatışma içerisindeydi. Bu nedenle, Alman kaşif (Dr. Eugene Zintgraf) Fon Galega I ile görüştü. Bu görüşme sonrasında Bali lideri ile kanlı bir ittifak paktı imzalandı ve bu pakt, 23 Ağustos 1891'de Alman Hükümeti'ni temsilen Dr. Eugene Zintgraf ile Bali halkını temsil eden Fon Galega I arasında imzalanan bir koruma anlaşması ile güçlendirildi. Bu anlaşma, Alman sömürge güçlerine Bali ile güçlerini birleştirerek bölgedeki diğer köy gruplarını hakimiyet altına almak ve sömürmek için bulunmaz bir fırsat sağladı.⁸⁴ Diğer kabilelerin bu tür karmaşık silahlara sahip olmadığı bir durumda, Almanlar Balili askerlere modern savaş yöntemlerini öğrettiler ve tüfek sağladılar. Bu durum, Almanların Bali'de bir askeri üs açmasına kadar vardı. 15 Temmuz 1905'te, Fon Galega I'e bölgedeki 33 köyün yönetimi verilmişti ve bu da bu köylerin topraklarının artık Bali kabilesinin mülkiyetine geçtiği anlamına geliyordu.⁸⁵ Bu durum çok sayıda insanın evlerinden kaçarak yeni ve daha güvenli yerleşim bölgelerine yerleşmelerine neden oldu.

Bali klanı, bölgede ciddi bir güç ve etki sahibi haline geldi. Öyle ki, Ngemba kabilelerinin büyük bir kısmı Bali dilini öğrenmek zorunda bırakıldılar, çünkü bu dil sömürgecilerin anlayabildiği ve ticaret için kullandıkları dildi. Örneğin, benim büyükbabam ve annem Bali dilini biliyordu. Bali ticari faaliyetlerin merkezi haline getirildi. İnsanlar kola cevizi, fasulye, yerfıstığı, yakacak odun gibi kendi ürettikleri ürünleri satmak için, daima haftada bir kurulan Bali pazarına gitmek için kilometrelerce yürümek zorunda kalıyordu. Yakın bir zamanda, 1990larda, benim ablalarım da Bali'deki ticaret faaliyetlerinde çalışmaya başladılar. Bu durum, Bali üstünlüğünün ne dereceye vardığını göstermektedir. Bu şekilde, Almanların daha fazla toprak işgal edebilmek için duydukları bitmek tükenmek bilmeyen arzu, art arda savaflara girişmelerine ve bu esnada bazı adamlarını kaybetmelerine neden oldu. Bafut'la giriştikleri çatışmanın yanı sıra, Almanların yaptıkları en zor çatışmalardan biri, 1891de Up-Station Hill'e ulaşmadan önce Mankon halkıyla yaptıkları çatışmadır. (Almanlar, Mankon

⁸⁴ Chilver, E.M. 1966. *Zintgraff's explorations in Bamenda, Adamawa and Benue lands 1889–1892*. Buea, Government Printer.

⁸⁵ Hunt, W.E. (DO) 1924. An assessment report on the Bali clan in the Bamenda Division of the Cameroons Province. File No. Ab 5, 1925. Buea, National Archives.

halkını “Ba-Nde” olarak isimlendirmiştir. “Ba”, Bali dilinde “halkı” anlamına gelir ve Nde ise o dönemki Mankon Fon’unun ismidir. Bu savaş sırasında evler yıkıldı, Mankon halkının yerel konfederasyonu dağıldı ve halkın bir kısmı kentin diğer bölgelerine taşındılar.⁸⁶

Bali’ye ilk yerleşen Avrupalılar olan bu Almanlar, 1902 Şubatında yanlarında bir Bali tercümanı ile birlikte en tepedeki köye gittiklerinde, meslekleri nalbantlık olan Mendakwe toplumu ile karşılaştılar.⁸⁷ Bu insanlar özellikle dikkatlerini çekmişti, çünkü Almanlar için diğer bölgelerini ele geçirmekte kullanabilecekleri silahlar üretebilme becerisine sahiptiler. O zaman, Almanlar Balili çevirmenlerine bu bölgede yaşayan halkın adının ne olduğunu sordular ve, “Ba-Mendakwe” cevabını aldılar. “Ba” öne eki, “halkı” anlamına gelmekteydi ve “Ba-Mendakwe”, “Mendawke Halkı” anlamına geliyordu. Almanlar, isim üzerinde otonomi kazanabilmek amacıyla sonundaki, ilk Fon’un ismi olan “Kwe” ekini çıkardılar ve bugün de kullanılmakta olan Bamenda ismini bıraktılar. Böylece, tepedeki köyden aşağıya kadar, Almanlar tarafından ele geçirilmiş olan bölgeler, Bamenda olarak isimlendirildi. Almanlar buraya yerleştikten sonra, 1992 yılında hala varlığını korumakta olan kaleyi inşa ettiler. Bu yapının inşa edilmesindeki amaç, bölgeyi kontrol etmek için bir üs yaratmak ve etrafta Avrupalı idaresini yaygınlaştırmaktı ki böylece Alman ekonomisine fayda verecek şekilde işleyen ticaretlerini sürdürebileceklerdi.⁸⁸

Almanlar tarafından 1912’de inşa edilen Ford Binası’nın kısmi bir görüntüsü

⁸⁶Sözlü Kaynak: Majesteleri FON Angwafor III; Mankon Fondom’u Fon’u. 2 Aralık, 2015.

⁸⁷ Fombe Lawrence F. (1983). The Bamenda Urban Space, Evolution and Organisation. University of Yaounde.

⁸⁸ Sözlü Kaynak: Majesteleri FON FONGWA II; Mendakwe Fondom’u Fon’u. 6 Aralık, 2015.

- Bamenda'da İngiliz Yönetimi (1916 - 1960)

Birinci Dünya Savaşından sonra, Almanların ellerinde bulundurdıkları denizaşırı bölgeleri İngiliz ve Fransızlar ele geçirdi. Bamenda da İngiltere'nin ele geçirdiği bölgelerden biriydi. Almanlar Bamenda'da yalnızca 17 yıl kalırken, İngilizler 1922'den 1960'a kadar, 38 yıldan biraz daha uzun bir süre boyunca kaldılar. Kaynaklar, İngilizlerin Bamenda kentini 22 Ekim 1915 tarihinde ele geçirdiğini göstermektedir; ancak bu bölgedeki yönetimin 1922'den sonra etkin hale geldiği ve hastane, konukevi inşası gibi kalkınma projelerinin ise 1925'de başladı ifade edilmektedir.⁸⁹ İngilizler bu bölgeyi Nijerya'dan kontrol etseler de, Bamenda Bölgesi'nde çoğunlukla beyaz işçilerin yaşadığı, yalnızca aşçılara ayrılan kısımlarda siyah insanların çalıştırıldığı İdari Yerleşim Bölgesi'ni inşa etmişlerdi.⁹⁰ Bölgede şu an sulh hakimi tarafından kullanılmakta olan bir hastane inşa etmiş olsalar da, bu hastane sonrasında Aziri'deki şu anki konumuna transfer edilmiştir (bkz. Bamenda Haritası). Ayrıca, Eski Şehir'de bir de dispensar inşa etmişlerdir. En önemlisi de, posta ofisi kurmuşlar, postacı ve gardiyan yetiştirmişler, şehrin yukarı kısmında yalnızca pazar günleri açılan bir pazar kurmuşlar ve Yerel Otorite Okulu açmışlardır. Bunların yanında, şehirde insanların daha geniş bir alana yerleşmelerine yardımcı olacak çeşitli kalkınma projeleri uygulamışlar (bkz. Bamenda Haritası).⁹¹

Nijerya'nın kuzey bölgelerinden ve Kamerun'un diğer bölgelerinden göç eden Hausalar, bölgenin yukarı kısımlarına yerleşmiş ve hatta varlığını hala sürdürmekte olan bir büyükbaş hayvan pazarı kurmuşlardır. (Hausalar, Afrika'daki en geniş etnik gruplardan biridir. Öncelikli olarak kökenleri Nijerya'nın kuzey ve güneydoğu bölgelerinde bulunan Sahel ve Sudan Daura bölgelerine dayanan farklı ancak kültürel olarak homojen halklardan oluşmaktadırlar.) Ancak, sabah namazları için düzenli olarak okunan ezanlardan dolayı, sömürgeciler onları, daha sonra "Pötö Pötö" bölgesi olarak anılacak olan, tepenin alt kısımlarındaki ticaret bölgesine yakın bir mahalleye yerleştirmiştir. Hausa halkı burada bir süre boyunca yaşadıkten sonra Old Town'da şu anki kamu güvenlik binasının dikildiği yerde ticaret faaliyetlerini yürütmek amacıyla küçük bir pazar kurmuşlardır. Ancak, "Pötö Pötö" bölgesinden bu pazara ulaşmaları noktasında karşılaştıkları sıkıntılar dolayısıyla, 1920'lerde Old Town'a göç etmek zorunda kalmışlardır. O zamanlar, Mankon halkı Old Town'un bu kısmını "Rhizome Tepesi" anlamına gelen "Ntambag" olarak isimlendirmektedirler. (Rhizome, zencefil gibi, yerin altında ya da üstünde yatay olarak büyüyen ve genellikle kök salan ya da sürgün veren bir bitki gövdesinin bilimsel adıdır.)

⁸⁹ Che Mfombong, W. 1980; Bamenda Division under British Administration, 1916-1961. From Administration to Local Government, Unpublished Masters Degree thesis, University of Yaounde.

⁹⁰ Fombe Lawrence F. (1983). The Bamenda Urban Space, Evolution and Organisation. University of Yaounde.

⁹¹ Sözlü Kaynak: Majesteleri FON FONGWA II; Mendakwe Fondom'u Fon'u. 6 Aralık, 2015.

Ancak Hausa halkı burayı Abakwa olarak isimlendirmiştir. Bu, günümüzde de Bamenda şehrinin isimlerinden biridir.⁹²

Old Town'da (Ntambag) 2014 Yılına Ait Bir Kentsel Yenilenme Projesi

Bugün Old Town olarak isimlendirilen mahalle, aslında Bamenda şehir merkezinin geçirdiği büyümenin bel kemiği olarak kabul edilebilir. Bu nedenle, İngiliz yönetimi altındaki Hausalar bu bölgede bir cazibe merkezi yaratmışlardır. Misyoner faaliyetleri bu bölgede başarı elde etmişlerdir. Bu bölgedeki ilk Katolik kilisesi 1939 yılında kurulmuştur. Ayrıca 1936'da ilk Presbiteryan kilisesi ve 1946'da da ilk Baptist kilisesi kurulmuştur. Tüm bu faaliyetler şehre çok sayıda yabancıların çekilmesini sağlamıştır; örneğin Hintliler ve İtalyanlar Emmen Uluslararası Tekstil Merkezi gibi işyerleri açmıştır. İlbos da bu bölgeye gelmiş ve şehrin genişlemesinde etkili olmuşlardır. Kısacası; Almanlar, belki de burada kısa bir süre boyunca kaldıkları için, şehirde pek fazla faaliyette bulunmamışken, İngilizler şehrin diğer kısımlarına doğru yayılmışlardır. Bu durum, şehrin, İngilizlerin gücü Kamerunlulara devrettiği zamana kadar tecrübe ettiği hızlı büyüme tarafından da pekiştirilmiştir. Bu dönem boyunca, pek çok yeni bölge kurulmuştur ve hızlı bir gelişim yaşanmıştır. Bu, hem yerli halkın hem de Bamilekeler, Hausalar, İtalyanlar gibi yerli olmayan halkların çabalarıyla mümkün olmuştur.⁹³

⁹² Sözlü Kaynak: Malam Sariki; Elderly Hausa Old Town Bamenda'da bir yerli residansı. 6th Aralık 2015.

⁹³ Fombe Lawrence F. (1983). The Bamenda Urban Space, Evolution and Organisation. University of Yaounde

Presbiteryen Kilisesi Ntamulun (1936) ve Katolik Kilisesi Big Mankon (1939)

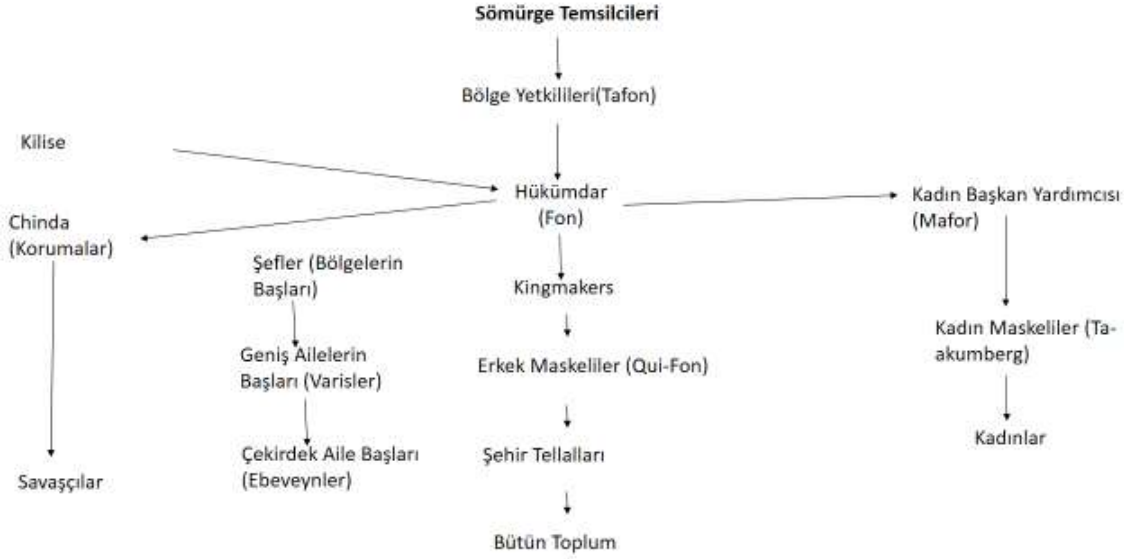
En önemlisi de, sömürge dönemi insanların yerlerinden edilmesinde büyük bir rol oynamıştır ve bu da kentin sınırları içerisinde yeni yerleşim bölgelerinin oluşmasına neden olmuştur. Almanların belli bir kabileye iltimas göstermesi, onların sınır sorunları dolayısıyla bölgeden ayrılmalarından sonra, çok sayıda kabileler arası savaşın yaşanmasına neden olmuştur. Aynı olgu, bugün hala kent sınırları içerisinde varlığını sürdürmektedir ve bunun bir örneği, Mankon ve Mendakwe arasındaki toprak çekişmeleridir. Ayrıca arkalarında kalıplaşmış yargılar bırakarak gitmişlerdir; öyle ki, Kamerunluların çoğu hala Kamerun'un Kuzeybatı Bölgesinden (Grassland Bölgesi) gelenlerin Bamendalı olduğunu sanmaktadır. Ayrıca, halkın sosyokültürel ve ekonomik yaşam biçimlerinde ciddi bir bozulmaya neden olmuş ve kabileler arasında eşitsizlik fikrini büyük oranda yerleştirmişlerdir. Sömürgecilerin altyapısından faydalanan bazı kabileler, kendilerini diğer kabilelerden daha üstün hissetmeye başlamıştır ve bu durum da şehrin yerlilerinin şehirlerini tasarlama noktasındaki tutumlarını etkilemiştir. Örneğin, şu an tüm yönetim yapıları ve iyi konutlar, kaliteli su ve elektrik hizmetleri, düzgün yollar vb. Mendakwe kentsel bölgesinde bulunmaktadır. Kentteki ticari bölgelerin çoğu ise, sömürgeciler tarafından tepeden aşağı bölgelere gönderilen Hausalar nedeniyle Mankon topraklarında bulunmaktadır. Diğer yandan, Nkwen ve diğer dört kabile, sömürgecilerin artlarında bıraktıklarından çok az faydalanabilmekte ve bu da onların ayrımcılığa upramış ve diğerlerinden aşağı hissetmelerine neden olmaktadır. Nkwen'in diğerlerine oranla daha avantajlı bir konumda olmasının nedeni, sahip olduğu geniş topraklar ve şehrin içinde kentsel bir bölgede kurulmuş olmasıdır. Ancak Ndzah, Nsongwa, Mbatu ve Chomba gibi diğerleri, daha küçük topraklara sahiptir ve kırsal bölgelerde bulunmaktadır. Ayrıca, sömürge yönetimi Fonların gücünü ciddi biçimde zayıflatmış ve sömürgecilik

öncesi geçerli olan yönetim yapısını bozmuştur. Yerlilerin, Fon'un onursal babası anlamına gelen "Tafon" olarak isimlendirdiği bölge yetkilileri üzerinden dolaylı bir yönetim sistemini getirmişlerdir. (bkz. aşağıdaki şema)⁹⁴. Bu yapı, İngiliz döneminde son derece işlevsel olmuştur, çünkü Almanlar hem bölgede kısa bir süre kalmış, hem de yapılandırmaya fazla önem vermemişlerdir.

İNGLİZCE	TÜRKÇE
Administrative Structure of the Colonial Era	Sömürge Döneminde Yönetimin Yapısı
Colonial Representatives	Sömürge Temsilcileri
Divisional Officers	Bölge Yetkilileri
Ruler (Fon)	Hükümdar (Fon)
The Church	Kilise
Chinda (Bodyguards)	Chinda (Korumalar)
Warriors	Savaşçılar
Chiefs (Quarter Heads)	Şefler (Bölgelerin Başları)
Extended Family Heads (Heirs)	Geniş Ailelerin Başları (Varisler)
Nuclear Family Heads (Parents)	Çekirdek Aile Başları (Ebeveynler)
Kingmakers	Kingmakers
Male Masquerades (Qui-fon)	Erkek Maskeliler (Qui-Fon)
Town Criers (Journalist)	Şehir Tellalları
Entire Community	Bütün Toplum
Female Vice (Mafor)	Kadın Başkan Yardımcısı (Mafor)
Women Masquerades (Ta-akumberg)	Kadın Maskeliler (Ta-akumberg)
Women	Kadınlar

⁹⁴ Chilver, E. M. (1963); "Native Administration in West Central Cameroons 1902-1954", in K. Robinson and F. Madden (eds) Essays in Imperial Government presented to Margery Perham. Oxford: Basil Blackwell.

SÖMÜRGE DÖNEMİNDE YÖNETİMİN YAPISI

1951 yılında, şehir hala BM'nin mandası altında Nijerya'nın doğusuna bağlı bir bölgeyken, ilk şehir planlama toplantısı düzenlenmiştir. Bu toplantı, şehri oluşturan üç ana topluluktan (Mankon, Nkwen ve Mendakwe) temsilcilerin de katıldığı bir eyalet toplantısı olarak bilinmektedir. Bu toplantı esnasında, Enugu'dan Mr. Karl isimli bir şehir uzmanı, şehir için bir planlama önerisinde bulunmuştur.⁹⁵ Yaklaşık beş yıl sonra, 1959'da, tüm Ngemba kabilelerinden oluşan ve bugünün Momo Bölgesi'nde bulunan kısımları kapsayan bir Widikum Bamenda konseyi oluşturulmuştur (bkz. Ekler). Bu konsey kurulmasından birkaç ay sonra, bu topraklarda sömürgecilik son buldu ve İngilizler bölgeden ayrıldılar. Ancak, 1961'de yapılan halk oylaması sonucunda İngiliz ve Fransız Kamerun bölgeleri bir araya gelip bir Federal Hükümet oluşturana kadar, bu konsey Nijerya'ya bağlı kalmıştır.

2.1.3 Sömürge Sonrası Dönem (1960'dan günümüze)

Bağımsızlığın ilk günlerinde, daha önce Batı Kamerun'u oluşturan bölgeler, zaten özerkliğini 1958 yılında Fransızlardan kazanmış olan Doğu Kamerun'a 1961 yılında katıldığı zaman, Bamenda, Alman idaresi altında olduğu zamanlara kıyasla büyük bir dönüşüm yaşamış ve hızla genişlemişti. Bu dönem, şehrin zaten içinde bulunduğu gelişmenin bir devamı niteliğinde olmakla birlikte, şehirde hızlı bir nüfus artışına neden olmuştur. kentin 1953-1964 yılları arasında yaşadığı %28,5 düzeyindeki nüfus artışı bu duruma kanıt olarak gösterilebilir (1953'te nüfus 14,388 iken 1964'te 18,489'a ulaşmıştır).⁹⁶ Nüfustaki bu artış, kooperatif toplulukların ve diğer iş imkanlarının oluşturulmasından

⁹⁵ Sözlü Kaynak: Majesteleri Fon Azehefor II; Nkwen Fondom'u Fon'u. 8 Aralık, 2015

⁹⁶ Fombe Lawrence F. (1983). The Bamenda Urban Space, Evolution and Organisation. University of Yaounde.

kaynaklanmaktadır. Bu imkanlar, Grassland bölgesinin çeşitli kısımlarından, bölgenin kuzeyinden ve yurtdışından (Nijerya'dan Bamilekes, Ibos' vs.) tüccarları ve iş arayan halkı kente çekmiştir.

Tablo 2: Bamenda Kentinde Nüfus Artışı

Yıl	Nüfus
1953	14,388
1964	18,489
1987	110,142
2005	269,530
2015	500,000

Kaynak: Ulusal İstatistik Kurumu, Kamerun

1965 ve 2015 Bamenda Kentin Ticaret Caddesi

1962'de, şehir Wikidum bölgesinden ayrılmak zorunda kaldı. Neden? Bu kopuştan sonra, sonraki yıllarda ismi üçten fazla kez değiştirilen Ngemba Yerel meclisi, 1961'de kurulmuştur (bkz. Ekler). Bu yerel meclisinin yetki alanı, bugünkü Ngemba kabilelerinin yaşadığı hem yukarı bölgeleri, hem de aşağı bölgeleri kapsamaktadır. Kaynaklar, bugün şehirde mevcut olan mahallelerin çoğunun, 1972'ye kadar bu çerçeve içerisinde ortaya çıktığını belirtmektedir. Bu yeni bölgelerin büyümesi ve genişlemesi, sürekli nüfus artışı tarafından tetiklenmiştir; bu durum yeni evlerin inşa edilmesine ve Old Town'da bulunan konsey ofisi ve Fon sokağında bulunan Fon'un (Kralın) ofisi gibi çeşitli yönetim birimlerinin kurulmasına ortam hazırlamış, Bamenda-Mbouda ve Bamenda-Mamfe yolları örneğinde olduğu gibi yolların iyileştirilmesini sağlamış, Ticari Hazırlık Üniversitesi (Providence Commercial College - PCC) ve Longla Meslek Üniversitesi (Longla Comprehensive College - LCC) gibi bazı okulların açılmasını mümkün kılmıştır. 1968'e gelindiğinde, nüfus yoğunluğu kilometrekare başına 71 ile 120 kişi arasındayken, toplam nüfus 25.900 idi. Sürekli nüfus artışı, altyapı ve yeni konutlara

duyulan ihtiyacın da sürekli olmasına neden olmuştur ve 1971 ile 1981 yılları arasında meskun bölgeler yüzde 90 oranında artmıştır.⁹⁷

Bu dönemde kurulan ve kayda değer bir büyüme gösteren bölgelerden bazıları, Ntabesi, Nitob, Bayelle ve Ngomgham'dır. Atuakom, Azire ve Musang, zaten yüksek nüfuslu yerleşim bölgeleri haline gelmişti. Nitop III gibi bölgeler önceleri ormanlık ve tarım arazileriyken, şehir merkezinden (Wum yolu boyunca) dört kilometre kadar uzakta olan Bamenda ile Mbengwi arasındaki bağlantı yolunun tamamlanmasının bir sonucu olarak, büyümüşlerdir. Bayelle bölgesinden Foncha sokağına ve ötesine kadarki topraklar, bu dönem boyunca daha da önemli hale gelmişlerdir. Bu da bölgede bir ilkokul ve PMI (Protection of Mother and Child – Anne ve Çocuk Koruma) kliniğinin açılmasından kaynaklanmaktadır (bkz. Bamenda Haritası).⁹⁸

1968 yılında, o dönemde Mankon Şehir Konseyi olarak bilinen konsey, Mankon Bölge Konseyi olarak değiştirilmiştir. Bu değişimden sonra, şimdi yukarı Ngemba olarak isimlendirilen bazı Ngemba kabileleri, Santa Taşra Konseyi'ni oluşturmuştur. Üç yıl sonra 1972'de, şehrin kentsel bölgeleri, köklü bir evrim geçirmiştir. Bu yıl içerisinde, ileri düzeyde yeniden-düzenleme ve yönetim projeleri gerçekleştirilmiştir. Bunlar, şehir içerisindeki yol ağının iyileştirilmesini ve genişletilmesini de kapsamaktadır. Bu hızlı gelişmelerin altında yatan sebep ise, bu yıl içerisinde Batı Kamerun ile Doğu Kamerun arasındaki birleşmenin kutlanmasıdır. Bunun bir sonucu olarak da, Bamenda'nın hem önemi hem de sorumlulukları artmıştır. Artık Bertoua, Garoua, Bafoussam gibi, yeni kurulan Kuzeybatı Eyaleti'nin idare merkezi durumundadır. Bamenda, bundan böyle şu beş bölgeyi yönetme sorumluluğunu üstlenmiştir: Mezam, Momo, Donga Mantung, Bui ve Menchum yönetsel Bölümleri. Aynı zamanda Mezam'ın bölgesel idare merkezleri iki katına çıkarılmış ve aynı sene, bir Başkanlık kararnamesiyle, Kamerun'da daha önce yalnızca dört şehrin sahip olduğu bir ayrıcalık olan Kent Statüsü bir hükümet delegesi ile Bamenda'ya verilmiştir. Bu da şehrin hem yönetsel açıdan hem de sosyoekonomik olarak büyümesine neden olmuştur; ancak Ngomgham gibi bugün yerleşim bölgeleri olan bölgeler, o zamanlar büyük oranda çalılıklarla kaplı ve Mankon halkının avlanma alanı olarak kullandığı bölgelerdi.⁹⁹

1970'li yılların ikinci yarısında, Bamenda Kent Konseyi bir başkanlık kararnamesi ile biçimlendirilmiştir. Bu tarihe kadar, Nkwen ve Mendakwe, Bafut Konseyi altındalardı ve iki konsey şehrin varlıklarını paylaşmaktaydı. Bununla birlikte, bu dönem şehrin bazı alanlarda çarpıcı bir şekilde

⁹⁷ Sözlü Kaynak: Majesteleri FON Angwafor III; Mankon Fondom'u Fon'u. 2 Aralık, 2015.

⁹⁸ Fombe Lawrence F. (1983). The Bamenda Urban Space, Evolution and Organisation. University of Yaounde.

⁹⁹ Sözlü Kaynak: Majesteleri FON Angwafor III; Mankon Fondom'u Fon'u. 2 Aralık, 2015.

büyümesine sahne olmuştur. Örneğin eskiden bir araba parkı olarak kullanılan kongre binasının bulunduğu alanda büyük bir Pazar kurulmuş ve Nacho Meslek Okulu (Nacho Comprehensive College - NCC) gibi yeni okulların inşa edilebilmesi için mezarlık olarak kullanılan bazı bölgeler dönüştürülmüştür. Bamenda şehri, 1990'ların başında, çok partililik Kamerun'da hayata geçirildiği zaman, daha da önemli bir şehir haline gelmiştir. Kamerun'daki en büyük muhalefet partisinin ortaya çıktığı ve ana merkezinin bulunduğu şehir olmuştur. ¹⁰⁰

Bu profile sahip bir şehir olarak, Bamenda 1992'deki politik çalkantılar esnasında ciddi tahribatlara sahne olmuştur; Nacho Meslek Okulu (NCC), Fon sokağındaki Mankon Fon'u sarayı ve diğer birçok bina, altyapı ve kurum yakılıp yıkılmıştır. Bu kriz şehrin ekonomisini etkilemiş ve şehir dışına yapılan yoğun göçlerden dolayı şehir nüfusunda azalmaya neden olmuş, bu da şehrin genişlemesini duraklatmıştır. Bu dönemden sonra, kentsel büyüme devam etmiş, tahrip olan binalar yeniden inşa edilirken yeni binalar da dikilmiştir. Yeni binalar inşa edilmiş olmasına rağmen, bunların çoğu, özellikle de şehir merkezindeki Ticaret Sokağı'ndakiler, rasgele dikilmiş binalardır ve düzensiz bir şekilde inşa edilmişlerdir. ¹⁰¹ Bu düzensizlik, Konsül Mr. Jomia Pefok'un 1977-1992 arasında başında bulunduğu öncü Hükümet Temsilciliği'nin kurulmasından bu yana var olan bir olgudur.

Bütün bunlar 1992'de görevini öncüllerinden devralan Mr. Sanjou-Tadzong Abel Nde, 2004 yılında şehri yeniden inşa etme kararı alana kadar devam etmiştir. Ancak kendisine sonradan Bamenda'nın Napoleon Bonapart'ı lakabı takılmıştır. Kökenleri Mankon kabilesinden alan Mr. Abel Nde, kentin, özellikle de Ticaret Sokağı civarının, köklü bir yeniden inşa ve dönüşüm süreci geçirmesini sağlamıştır. Kentin nezhleştirilmesi projesi, bu bölgede yaşayan ancak şehir konseyi tarafından belirlenen standartlara uygun yapılar inşa edemeyecek durumda olan kişilere uygulanmıştır. Yeni mahalle içi yollar açılmış, yeni yerleşim planları geliştirilmiş, Fonab gibi okullar inşa edilmiş, merkez pazarı yenilenmiş ve yol kenarındaki rasgele inşa edilen binalar yıkılmıştır. 2004'ten, bir başkanlık kararnamesiyle kentsel bir bölgeden Bamenda I, Bamenda II ve Bamenda II olmak üzere üç Alt-Konsey'e sahip bir şehir unvanına sahip olduğu 17 Ocak 2008'e kadar devam eden bu süreç sonucunda, Bamenda Kamerun'daki en temiz şehir ilan edilmiştir. Bu dönüşüm, 1977'den beri Bafur konseyinin birer parçası olan Nkwen ve Mendakwe'nin de ana şehre bağlanmasına neden olmuştur. Bu da şehrin genişlemesinde büyük bir etkiye sebep olmuştur.

¹⁰⁰ Sözlü Kaynak: Majesteleri Fon Azehefor II; Nkwen Fondom'u Fon'u 8th Aralık 2015.

¹⁰¹ Sözlü Kaynak: Majesteleri Fon Ngwade III, NsongwaFondom'u Fon'u. 28 kasım, 2015.

Mr. Abel Nde'nin çalışmalarına karşın, aleyhinde yapılan eleştirilerin iyice artmasının bir sonucu olarak, Şubat 2009'da yerine Mendakwe kabilesinden bir yerli olan şu anki Hükümet Temsilcisi Mr. Vincent Nji Ndumu getirildi. Kendisinin görevi devralmasından bu yana, kendisinin göreve gelmesinden önce başlatılmış olan bazı yenileme çalışmaları haricinde, şehirde çok az bir büyüme ve dönüşüm yaşandı. Şehrin farklı bölgeleri için yeni planlamalar yapıldı, ticaret sokağı etrafında yol kenarlarına konsey kurumları inşa edildi ve yeni Valilik binası inşa edildi. Ancak bugün Bamenda şehri, kötü planlamasına karşın hızla gelişmektedir. Bu durum, kentin ciddi bir kentsel yeniden yapılanma ve yenilenmeye ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Çünkü nüfus büyük bir hızla artmakta, bu da daha fazla toprak talebine ve dolayısıyla daha fazla çarpık yapılanmaya yol açmaktadır.

Günümüzde Bamenda kentindeki yönetimin üç boyutu söz konusudur: Atanma, Seçim ve Veraset (bkz. tablo 3). Kent zaman içerisinde dönüşüme uğrarken, yönetim yapısı da dönüşmüştür; her ne kadar sömürge dönemindeki yapıdan fazla uzaklaşmasa da. Yaşanan değişiklikler ise, kentin devlet tarafından atanan Bölge Yetkilileri (B.Y.) tarafından yönetilen üç alt bölgeye ayrılmasından kaynaklanmaktadır. Bu üç alt-bölge aynı zamanda seçimle başa gelen Belediye başkanları tarafından yönetilen üç belediye olarak da hizmet vermektedir. Devlet tarafından atanan Hükümet Temsilcilerinin (H.T.) başkanlığını yaptığı kent konseyi ise bu üç Belediyeyi kontrol etmektedir. Üç bölge yetkilisi ise, yine devlet tarafından atanan bir Kıdemli Bölge Yetkilisi tarafından kontrol edilmektedir. Son olarak, bu görevlilerin tamamı, yine devlet tarafından atanan bir bölge valisinin kontrolü altına verilmiştir. Kentteki yönetimin organize ediliş biçimi, İngiliz sömürgecilerin dolaylı yönetim sistemi ile bariz bir benzerlik göstermektedir. Bunun nedeni ise halkın bir otonomiye sahip olmamasıdır. Yaptıkları her şey, bu devlet tarafından atanmış olan yetkililer tarafından izlenmektedir. Her belediye ofisinde, devlet tarafından atanmış olan birer belediye hazinedarı ve Genel Sekreter bulunmaktadır. Konsey üyelerinin farklı mahallelerden seçilerek geldiği ve Belediye başkanlarının hükümet sorumlularının faaliyetlerini sorgulaması gereken konsey toplantıları dahi, çoğunlukla olması gerektiği gibi istişari toplantılar değil, emirlerin verildiği toplantılar olarak geçmektedir. Tüm bunların nedeni ise, atanmış olanların sahip olduğu gücün, seçilmiş olanların sahip olduklarından daha fazla olmasıdır. Bu durum yalnızca Bamenda için geçerli olan bir durum değil, Kamerun'un topraklarının tamamında görülen bir sorundur. Bu kentin mekânsal ve yönetsel büyümesinin bir sonucu olarak, Fonların sahip olduğu otorite ve güç, ciddi bir biçimde azaltılmıştır. Fonların hepsinin kentin kırsal bölgelerinde (bkz. aşağıdaki çizelge) ikame etmelerinin yanı sıra, kentin büyümesi ve gelişimi ile ilgili olarak kendilerine nadiren

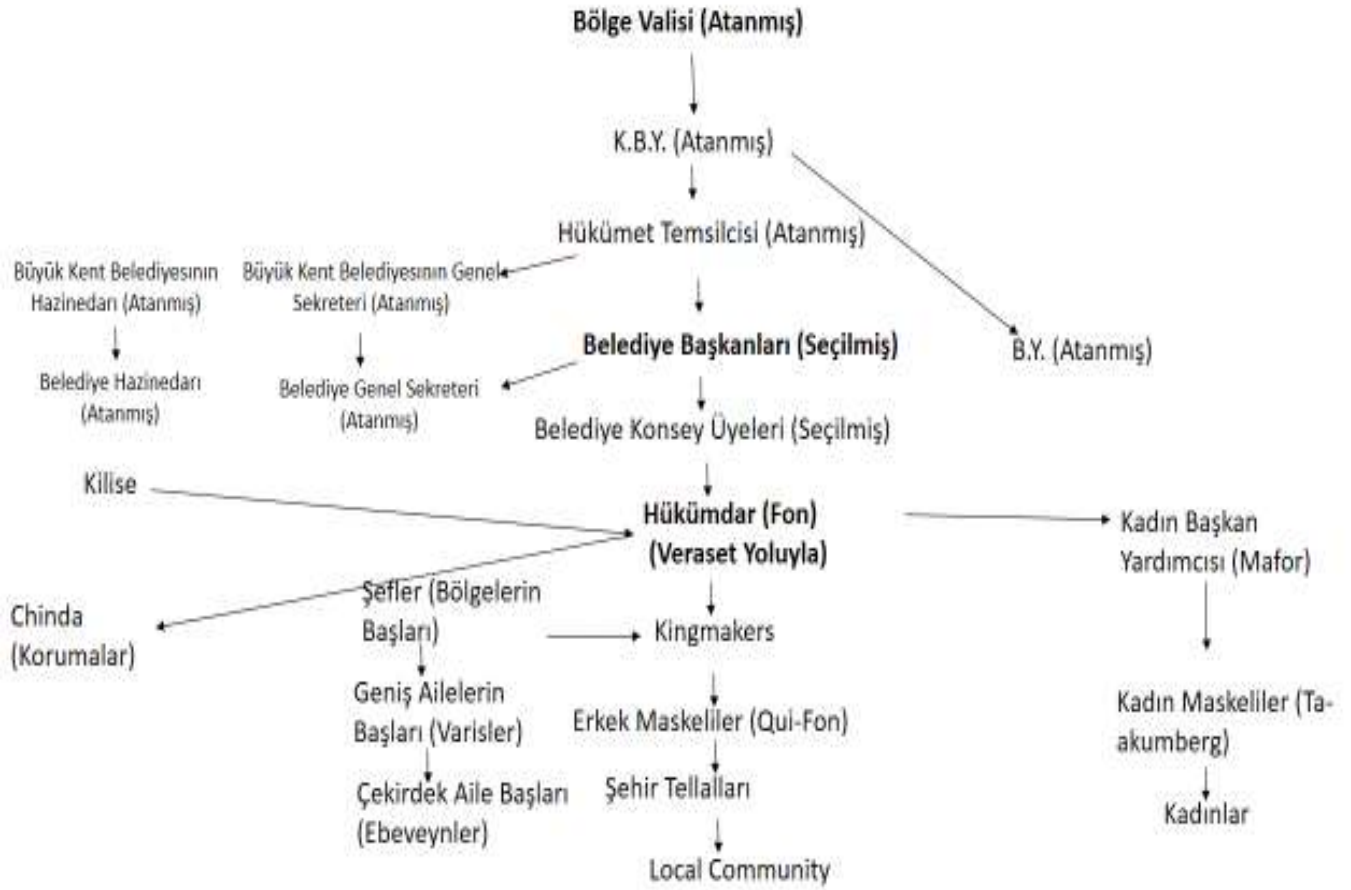
danışılmaktadır. Sömürgecilik öncesi dönemde görülen Fon yönetiminin yapısı ise, bir bütün olarak köylerden oluşan kırsal kesimlerde tüm işlevlerini sürdürmektedir.

Tablo 3: Bamenda Kentinde Yetkililer

Atananlar	Seçilenler	Veraset Yoluyla Gelenler
• Vali • Hükümet Temsilcileri (H.T.) • Kıdemli Bölge Yetkilisi (K.B.Y.) • Belediye Hazinedarları • Genel Sekreterleri • Bölge Yetkilileri (B.Y.)	• Belediye Başkanları • Belediye Danışmanları • Mahalle Başkanları	• Fonlar

ADMINISTRATIVE STRUCTURE OF THE BAMENDA CITY	BAMENDA KENTİNİN YÖNETİMİN YAPISI
Regional Governor	Bölge Valisi
S.D.O. (Appointed)	K.B.Y. (Atanmış)
D.Os (Appointed)	B.Y. (Atanmış)
Government Delegate (Appointed)	Hükümet Temsilcisi (H.T)(Atanmış)
Mayors (Voted)	Belediye Başkanları (Seçilmiş)
Municipal Councilors (Voted)	Belediye Konsey Üyeleri (Seçilmiş)
City Council Secretary General (Appointed)	Büyük Kent Belediyesının Genel Sekreteri (Atanmış)
Municipal Secretary General (Appointed)	Belediye Genel Sekreteri (Atanmış)
City Council Treasurer (Appointed)	Büyük Kent Belediyesının Hazinedarı (Atanmış)
Municipal Treasurer (Appointed)	Belediye Hazinedarı (Atanmış)
Fon (Inherited)	Fon (Veraset Yoluyla)
The Church	Kilise
Chinda (Bodyguards)	Chinda (Korumalar)
Warriors	Savaşçılar
Chiefs (Quarter Heads)	Şefler (Bölgelerin Başları)
Extended Family Heads (Heirs)	Geniş Ailelerin Başları (Varisler)
Nuclear Family Heads (Parents)	Çekirdek Aile Başları (Ebeveynler)
Kingmakers	Kingmakers
Male Masquerades (Qui-fon)	Erkek Maskeliler (Qui-Fon)
Town Criers (Journalist)	Şehir Tellalları
Entire Community	Bütün Toplum
Female Vice (Mafor)	Kadın Başkan Yardımcısı (Mafor)
Women Masquerades (Ta-akumberg)	Kadın Maskeliler (Ta-akumberg)
Women	Kadınlar

BAMENDA KENTİNİN YÖNETİMİN YAPISI

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BAMENDA ALAN ARAŞTIRMASI

Bu bölümde, Kamerun'un Bamenda kentinde bir aylık bir süre içerisinde (22.11.2015'ten 22.12.2015'e kadar) yapılan bir saha çalışması sunumu ve değerlendirmesi yapılacaktır. Çalışmanın bu aşaması, en zor ve maliyetli kısmını oluşturmaktadır. Bunun nedeni ise, veri toplama sürecinde üç kişinin işe alınmış ve süreçle ilgili olarak eğitilmiş olmasıdır. İşe alınan bu kişilerin bazıları, kendilerine ücret ödenmiş olmasına rağmen, anketleri kendileri doldurarak hile yapmıştır. Bu nedenle, sonuçların şüpheli olduğu bölgelerde anket çalışmalarını yeniden organize etmek zorunda kaldım. Ayrıca, bazı katılımcılar işbirliği yapmak istemediler ve bu da sürecin çok fazla vakit almasına neden olmuştur. Bazı katılımcıların uyumlu davrandığı gerçeğine karşın, özellikle Fonlardan ve yerli insanlardan oluşan bazıları ise sorulara cevap vermekten hoşlanmadılar. Tüm bu çabaların amacı, bu bölümün amacını gerçekleştirerek bazı hipotezlerin doğru olduğunu kanıtlamak ve araştırma sorularına bazı cevaplar sağlamaktır.

Bu amaca ulaşmak adına, sahadan toplanan bilgiler, okuyucunun konuya hakim olmasını sağlamak için anlamlı bir şekilde sunulmaktadır. Bu veriler, kişisel gözlemlerin yanı sıra anket çalışması ve mülakatlar aracılığıyla elde edilmiştir. Anketin tamamı ve analizi, sürdürülebilir kentsel gelişimle ilgili meselelere cevaplar bulmaya ve ayrıca bir kenti sürdürülebilir kılmak gibi daha bir geniş bir kavrama dair karşılaştırmalar yapmaya odaklanmaktadır. Bu nedenle, anketler bu bölümün de ana başlıklarını oluşturan on farklı kısma ayrılmıştır: demografi, işsizlik/ekonomi/eğitim, sürdürülebilirlik bilgisi, tarih ve kültür, çevre, toplumsal hizmetler ve güvenlik, yoksulluk ve gettolaşma, eşitsizlik, yönetim/idare ve diğerleri. Anketlerin örneklenme sürecinde, kentin üç belediyesi dahilinde yaşayan insanlardan temsilciler seçilmiştir. Bu seçim, küme örnekleme yöntemi kullanılarak yapılmış ve kent on bir kümeye ayrılmıştır: yerel halk, iş insanları, öğrenciler, akademisyenler, rahipler, güvenlik görevlileri, sivil toplum, geleneksel yöneticiler, hukukçular, seçilmiş yöneticiler ve atanmış yöneticiler.

Ayrıca, bu soruların yönetimi de büyük oranda sistematik rasgele örnekleme yönetimiyle yapılmış, ancak diğer veri toplama yönetimleri de çalışma dahilinde kullanılmıştır. Dolayısıyla, her bir kümenin yaklaşık olarak dört kişiden oluşması gerekiyordu, ancak sahada bu rakamlar farklılık göstermiştir ve örneğin bir kümede altı katılımcı bulunurken, bir başkasında yalnızca bir katılımcı bulunmaktadır. Bu değişiklik, güvenlik görevlileri gibi bazı kümelerin işbirliği yapmamasından kaynaklanmaktadır. Bazı

durumlarda, sistematik örneklemenin kurallarından taviz verilmiş ve bir katılımcı uygunluğu da göz önünde bulundurulmuştur. Örneğin güvenlik görevlileri söz konusu olduğunda, çok azı anket ya da mülakat sorularına cevap vermeye istekli olmuştur, hatta Bamenda kentinin bazı atanmış yöneticileri bile. Bir başka durumda, öğrencilerin seçilmesinde söz konusu olduğu gibi, çekiliş yapmak gibi gayet basit bir rasgele örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun nedeni ise okulların ve katılmak isteyen öğrencilerin sayısının çok fazla olması, ancak yalnızca altı öğrenciye ihtiyaç duyulmasıdır. Tipik bir popülasyon oluşturmak adına, kentin üç farklı bölgesinden üç lise ve üç üniversite öğrencisi seçilmiştir. Ayı prensip, akademisyenlere de uygulanmıştır. Toplanan verilerin tamamı, SPSS (Sosyal Bilimler için İstatistik Programı) kullanılarak analiz edilmiş ve daha ileri bir düzeyde analiz için de hem görüşmelerden elde edilen niteliksel veriler hem de kişisel gözlemlerden faydalanılmıştır. Ayrıca, bu bölümde sunulan fikirleri desteklemek için, sürdürülebilir şehirler konusu üzerinde çalışmış olan farklı yazarların görüşlerinden de yararlanılmıştır. Her ne kadar bu çalışmaya yalnızca 50 katılımcı dahil olsa da, bu katılımcıların görüşlerinin bir dereceye kadar Bamenda şehrini temsil ettiğine inanıyorum. Ayrıca, bazı isimsiz katılımcılardan elde edilen verilerin analizi esnasında, katılımcıları temsil etmesi için farklı isimler kullanılmıştır.

3.0 KARŞILAŞILAN PROBLEMLER

Bu çapta bir araştırmanın yürütülmesi, benim için son derece meşakkatli bir çalışma olmuştur, çünkü kendisi araştırmanın tek sponsoru olma durumundadır. Hem maddi açıdan, hem de psikolojik açıdan pek çok zorlukla karşı karşıya kalınmıştır. Öncelikle ilk bölümlerde ortaya konulan, konu ile ilgili daha önce öne sürülen görüşleri derlemek ve sonrasında da anket çalışması için sahaya inmek, kolay bir süreç olmamıştır.

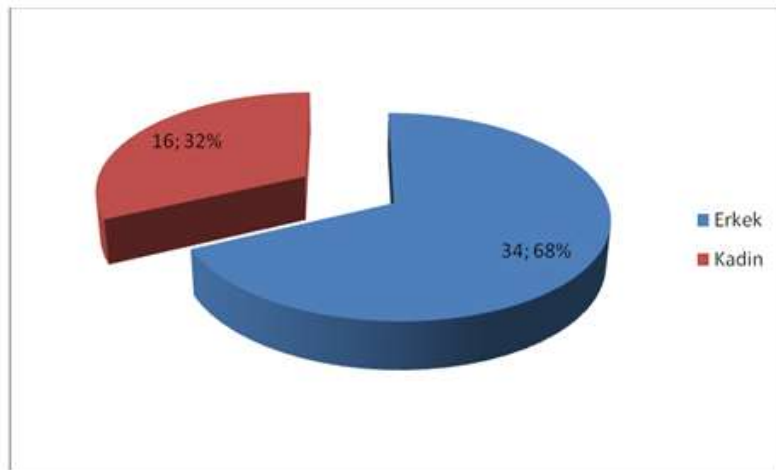
- Anket çalışması esnasında, çalışmayı yürütmek için sahaya inen çalışanlara para ödenmesi gerekmiştir. Bunun haricinde, bazı şehir yöneticilerinin sorunlara cevap vermesini sağlamak da oldukça zorlu bir iş olmuştur. Bazılarını görev yerlerinde bulmak mümkün olmamıştır ve bazıları ise bu sorumluluğu başka görevlilere devretmiştir; Bamenda Şehir Konseyi Hükümet Temsilcisi ve Bamenda II Konsey Belediye Başkanı ile söz konusu olduğu gibi. Bu tür durumlarda, araştırmacının seçilen örneklem kitlesini yeniden düzenlemek zorunda kalması bazı zamanlarda çok kolay olmamıştır.
- Anket çalışmasını yürütmesi için tutulan bazı çalışanların gerçek örneklem oluşturma tekniklerini uygulamakta başarısız olması nedeniyle, örneklem için seçilen bazı bölgeler iptal

edilmiştir ya da çalışmalar tekrarlanmak zorunda kalmıştır. Bu tekrarlar, çalışma süresini haftalarca uzatmış ve araştırmacının ekstra masraflar yüklenmesine neden olmuştur.

- Katılımcıların çoğu, anketin uzunluğu nedeniyle sorulara karşılık verirken sabırsızlık göstermiştir. Bazı vakalarda, katılımcıların bazılarını ikna etmek için ekstra zaman harcanması gerekmiştir. Bu da veri toplama aşamasının tahmin edilenden daha uzun sürmesine neden olmuş ve sonuçta çalışmanın maliyetini arttırmıştır.
- Bamenda şehri büyük bir şehirdir ve araştırmacının, katılımcı olarak şehri temsil edebilecek bir grup oluşturması gerekmiştir. Bu nedenle, katılımcılar şehrin farklı uçlarından seçilmiştir. Bazı durumlarda, araştırmacının bir katılımcıyla görüşebilmek için şehrin bir ucundan diğer ucuna seyahat etmesi gerekmiş ve karşılık olarak “Anketinize bugün katılamayacağım, yarın gelin” cevabını aldığı olmuştur. Bazı katılımcıları ise yanıtlarını alabilmek için üç defadan fazla ziyaret etmesi gerekmiştir. Tüm bu seyahatler, elindeki tüm parayı harcamasına neden olmuştur. Bu ise, bazen araştırmayı fon oluşturmak amacıyla bir iki hafta boyunca durdurup, sonra tekrar devam etmesine neden olmuştur.

3.1 DEMOGRAFİ

Bamenda kenti, yaklaşık olarak 298.505 kilometre kareden oluşan bir yüzey alanını kapsamaktadır ve an itibariye yaklaşık olarak 500.000 kişiden oluşan bir nüfusa sahiptir. Bu nüfusun yaklaşık olarak %55’inin kadınlardan, %45’inin ise erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Ancak örneklem bölgesinde yaşamakta olan kadınların çoğu, bu saha çalışmasına katılmak istememiştir. Bu nedenle, katılımcı uygunluğu da göz önünde bulundurularak, aşağıdaki figür 1’de de gösterildiği üzere, 50 katılımcının 34’ü (%68,0) erkeklerden ve 16’sı (%32,0) kadınlardan oluşacak şekilde bir dağılım yapılmıştır.

Figür 1: Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılımı

Bu çalışma dahilinde toplanan bilgiler, kent nüfusunun on bir grup ya da küme şeklinde sınıflandırılmasına dayanarak toplanmıştır. Bunun nedeni, çalışma dahilinde nüfusun tamamının görüşlerini temsil edecek bir sonuç elde etmek istenmesidir ve bu gruplar Bamenda kentini oluşturan farklı toplumsal sınıfları temsil etmektedir. Dolayısıyla, farklı katılımcıların yaptıkları katkı, 50 katılımcının ait olduğu bu grupları temsil etmektedir.

Aşağıdaki tabloda, aynı örneklem kitlesinde bulunan katılımcıların mensup oldukları sınıflar, her bir sınıftan kaç tane katılımcının görüşmelerde hazır bulunduğu ve her birinin cinsiyeti, ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

GRUP	SAYI	YÜZDE	ERKEK	KADIN
Akademik	5	10.00	4	1
Ruhban	5	10.00	4	1
Öğrenci	5	10.00	1	4
Güvenlik memuru	1	2.00		1
Atanmış Yönetici	4	8.00	3	1
Avukat	7	14.00	4	3
İş İnsanı	5	10.00	2	3
Geleneksel yönetici	4	8.00	4	
Ruhani sınıftan olmayan	4	8.00	4	1
Seçilmiş Yönetici	5	10.00	4	1
Sivil toplum	5	10.00	4	
TOPLAM	50	100.00	34	16

Bir yandan, bu çalışmada katılımcıların Bamenda kentinde geçirmiş oldukları zaman diliminin uzunluğu belirlenmeye çalışılmış, böylece kentteki nüfus artışının doğal etmenlerle mi, göç dolayısıyla mı yoksa her iki faktörün de etkisiyle mi yaşandığı anlaşılmak istenmiştir. Ancak bulgular, Bamenda nüfusunun yüksek oranda göçmenlerden oluştuğunu göstermektedir. Bu durum, kentteki dükkan sahiplerinin ve diğer girişimcilerin çoğunluğunun Bamileke, Nijerya ya da kentin diğer komşu kırsal kesimlerinden gelen göçmenlerden oluştuğu gerçeği ile desteklenmektedir. Bu yüksek göç oranı meselesi yalnızca Bamenda kentine özgü değil, dünyanın farklı bölgelerindeki kentler için yaygın bir durumdur. Bamenda kentinin büyümesinde göçün güçlü bir etkiye sahip olmasına karşın, kentteki sağlık hizmetlerindeki iyileşmeler dolayısıyla doğum oranlarında da bir artış ve ölüm oranlarında azalış görülmüş ve bu da doğal nüfus artışının da yaşanmasına neden olmuştur. Göçmenleri kente çeken etmenler ise, stratejik bir konumda bulunması ve sömürge döneminden beri aktif bir ticari bölge olmasıdır. Bununla birlikte, aşağıdaki sütun grafiği, kente göç eden ve burada yıllarca kalanların,

burada doğanlardan daha fazla sayıda olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki grafik incelendiğinde; katılımcıların %51,02'sinin (25) Bamenda kentinde yıllardır ikame etmekte olduklarını, %46,94'ünün doğduklarından beri bu kentte yaşadıklarını, %2,04'ünün ise aylardır burada bulunmakta olduklarını ifade ettikleri, ancak kimsenin burada günlerle ifade edilecek kadar kısa süredir yaşamadığı görülecektir.

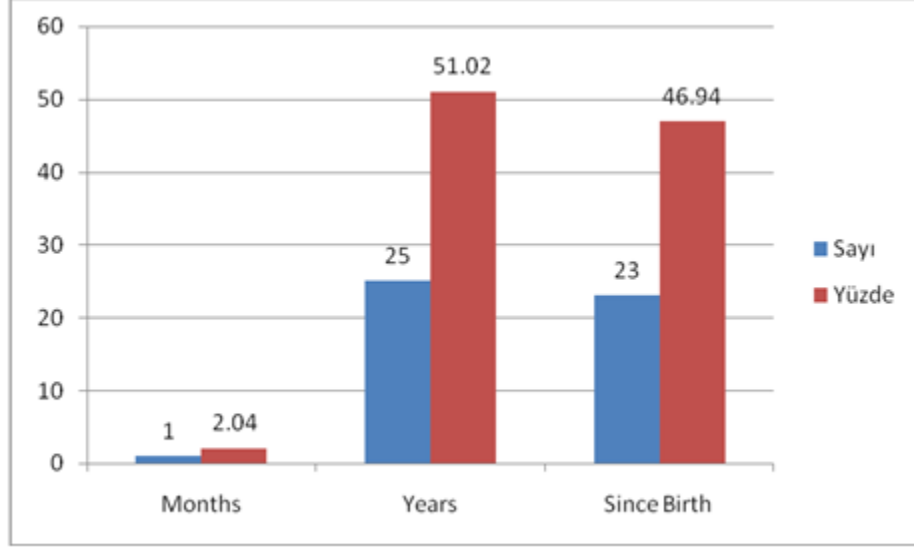

Fig. 2: Bamenda Şehrinde Bulunma Süresine Göre Dağılım

Diğer yandan, bu çalışmada katılımcıların yaş aralıkları da belirlenmeye çalışılmıştır. Bu, kent nüfusunun ne kadar genç olduğunu anlama amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bulgular ise, Bamenda kentinin gelişmekte olan ülkelerdeki diğer kentlerden farklı olmadığını ve çok genç bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. Benim yaptığım gözlemler, kentin büyüyen bir nüfusa sahip olduğunu göstermektedir. Çünkü, kentin sokaklarında gezdiğim ya da kiliseleri ziyaret ettiğim zamanlarda karşılaştığım insanların çoğunluğunun yaşı, 15-35 yaş aralığına tekabül etmekteydi. 10 yıl önce büyük oranda yaşlı insanlar tarafından doldurulan palmiye şarabı barları bile, bugün kentin genç erkek sakinleri tarafından doldurulmaktadır. Böyle artan bir genç nüfusa sahip olmanın bir sonucu da, kentin bu gençler için daha fazla cadde (?) açmak zorunda kalacak olmasıdır. Ayrıca, kentteki taksi şoförlüğü ve ticari motosiklet gibi iş alanlarında bile, 45-60 yaş aralığında insanların çalıştığı nadiren görülmektedir. Ancak şehrin kırsal bölgelerinde, kentsel bölgelerine kıyasla daha fazla yaşlı insan olduğunu fark ettim. Bu durumun nedeninin ise, genç insanların çiftlik işlerinden kaçmak ve kentsel bölgelerin konforunu tercih etmeleri olduğunu düşünüyorum. Bu noktada, bu araştırmanın çalışmaya iştirak eden 50 katılımcıya dayanan sonuçları da, bu gözlemleri desteklemektedir. Aşağıdaki grafik,

katılımcıların çoğunun 15-30 ya da 31-45 yaş aralıklarında bulunduğunu göstermekte, bu da kentin son derece genç bir nüfusa sahip olduğuna işaret etmektedir. Diğer yandan 46-60 yaş aralığında olan ve 61 yaşından büyük insanların oranı oldukça düşüktür.

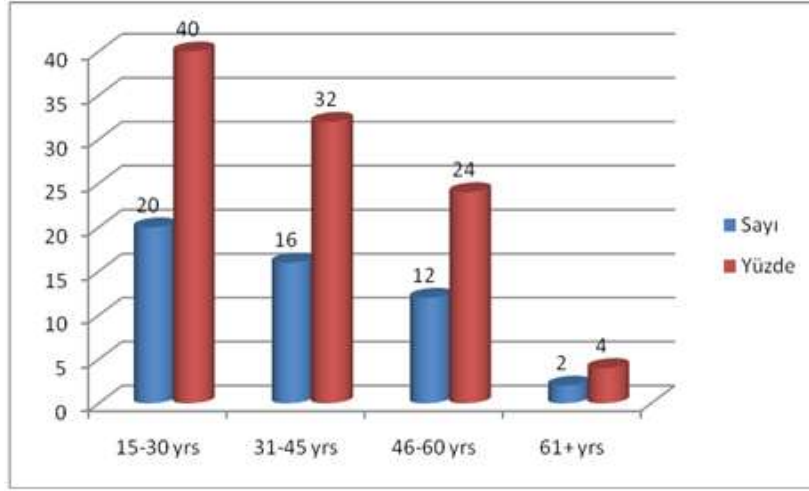

Fig.3: Yaş Gruplarına Göre Dağılım

KATILIMCILARIN YAŞ ARALIKLARINA GÖRE DAĞILIMI		
YAŞ ARALIĞI	ERKEK	KADIN
15-30	10	10
31-45	14	2
46-60	9	3
60+	1	1
TOPLAM	34	16

3.2 İŞSİZLİK / EKONOMİ / EĞİTİM

Köyden kente yaşanan toplu göçlerin en büyük nedenlerinden biri işsizliktir ve işsizlik problemi, Kamerun toprakları genelinde ciddi bir sorun haline gelmiştir. Son 10 yılda ülke genelinde kaydedilen ortalama işsizlik oranı yaklaşık olarak %4,3'tür.¹⁰² Bu bağlamda, Kamerun sınırları içerisinde kalan Bamenda kenti de, bir istisna değildir. Bu nedenle, bu çalışmada kentteki işsizlik oranının, katılımcıların bakış açısından yaklaşık bir değerinin hesaplanması gerekli görülmüştür. Benim görüşüme göre ise, Bamenda kentinin son derece ciddi bir işsizlik sorunu ile karşı karşıya olduğu bariz bir gerçektir; çünkü Bamenda Doula gibi bir sanayi kenti değil, hizmet merkezli ve zirai bir kenttir. Ancak bugün, çarpık kentleşme ve yığılma etkisinden dolayı, tarım faaliyetleri ciddi bir şekilde azalmıştır. Kentin genişlemesi, şehirdeki pek çok çiftçinin geçim kaynaklarını kaybetmelerine ve

¹⁰² http://www.theglobaleconomy.com/Cameroon/Unemployment_rate/

kentteki işsiz nüfusun bir parçası haline gelmelerine neden olmuştur. Örneğin, daha önce bir ormanlık ve tarım arazisi olan Ngomgham gibi bölgeler, bugün yerleşim bölgeleri olarak kullanılmaktadır. Kentteki işsizlik oranına dair benim görüşlerime ek olarak, bu konuyla ilgili sorulan soruya verilen 47 yanıt, Bamenda kentindeki işsizlik oranının %50 civarında olduğunu göstermektedir. Kentteki farklı kesimlerden alınan yanıtlar, ayrıntılı olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir. Ayrıca, aşağıdaki çizelgede gösterilen rakamlar, kentte ortalama bir işsizlik düzeyinin yaşanmakta olduğunu göstermektedir, çünkü katılımcıların 20'si (%52,55), işsizlik oranını %26-50 arasında derecelendirmiştir.

SORU/GRUP	0-25 %	26-50 %	51-75 %	75-100 %
Sizce Bamenda'da işsizlik oranı ne kadardır?				
Akademik	0	2	1	1
Ruhban	0	2	3	0
Öğrenci	0	2	2	1
Güvenlik memuru	0	0	0	1
Atanmış Yönetici	0	1	1	2
Avukat	0	2	1	3
İş İnsanı	0	4	1	0
Geleneksel yönetici	0	0	3	1
Ruhani sınıftan olmayan	0	2	2	0
Seçilmiş Yönetici	1	2	0	1
Sivil toplum	0	3	2	0

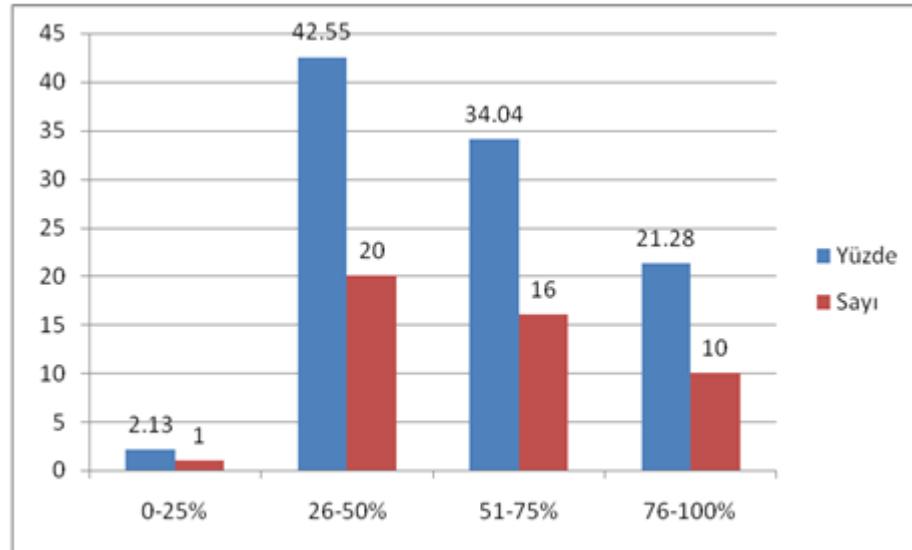
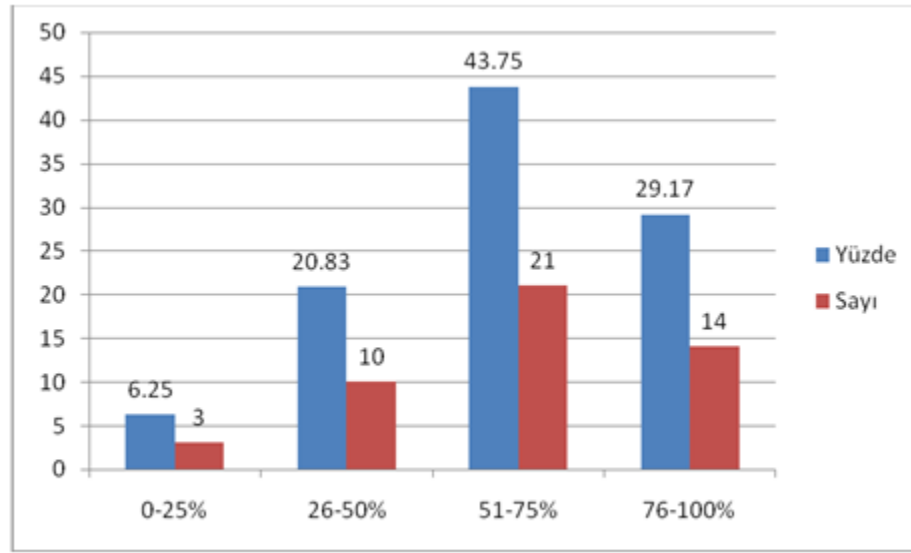

Fig. 4: İşsizlik Oranı Puanlamalarına Göre Dağılım

Katılımcıların yukarıda verilen görüşler, Bamenda kentinin ortalama bir yoksulluk düzeyi ile karşı karşıya olduğunu göstermektedir. Bu oranın ortalama bir değerde olmasına karşın, istihdam edilmemiş

olan nüfusun %75'i gayri resmi işlerde çalışmaktadır. Bana göre, Bamenda nüfusunun çoğunluğu, küçük ölçekli ticaretle ve diğer kişisel girişimlerle meşgul olmaktadır. Aşağıdaki tablo incelendiğinde, atanmış yönetici grubundan dört katılımcının dahi kentin çok yüksek bir enformel ekonomiye sahip olduğunu kabul etmektedir. Bu durum ise pek çok insanın kent hazinesine dolaysız vergi ödemediği anlamına gelmektedir. Enformel sektördeki yüksek istihdam sorunu, Kumba, Yaounde vs. gibi Kamerun'un diğer kentlerinde de yaygın bir sorundur. Enformel sektördeki bu ciddi büyümenin nedeni, yolsuzluklarda ve dolaysız vergilerdeki artıştır ve bu aynı zamanda pek çok kentte yaşam standartlarına bir artışı ortaya çıkarmıştır. İnsanlar geçim giderlerini karşılayabilmek için bu vergileri ödemekten kaçınmakta ve bazıları evlerini işyeri olarak kullanmaktadır. Kentteki farklı kesimlerin bu konuyla ilgili bakış açılarını anlayabilmek için, aşağıdaki tabloyu inceleyiniz. Diğer yandan aşağıdaki çizelge, katılımcıların kentte yüksek bir kendine yeterlilik olduğu yönündeki görüşlerini göstermektedir; katılımcıların çoğunluğunu oluşturan 21 kişi (%43,75), Bamenda'da istihdamın %51-75 kadarının enformel olduğunu söylemektedir.

Figür 5: Enformel Sektörde Çalışma Oranına Göre Dağılım

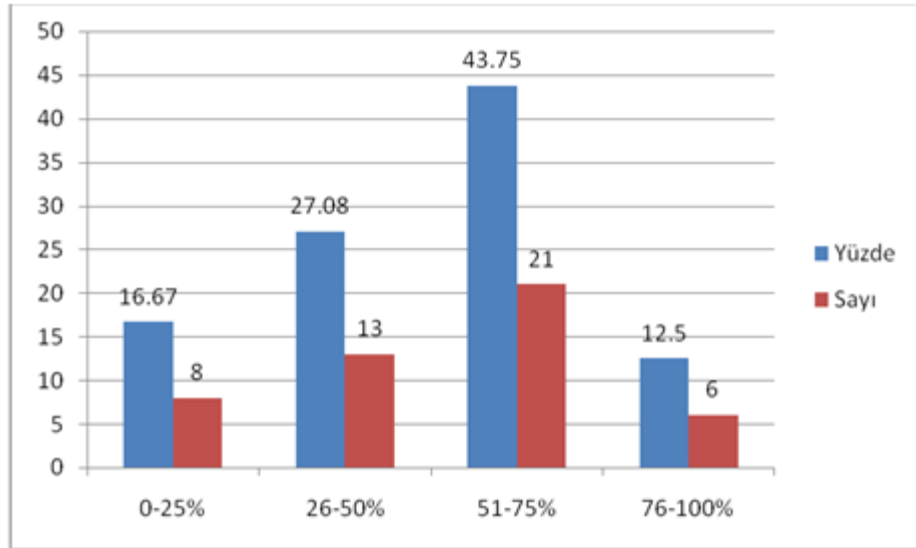
UNESCO'ya göre okuryazarlık, 15 yaşın üstünde okumaya yazma bilen insan sayısına göre belirlenmektedir. Kasım 2015 raporuna göre, Kamerun'daki okuryazarlık oranı %75'tir ve erkeklerin okuryazarlık oranı %81,2 iken, kadınlarda bu oran %68,9'dur. Bamenda'nın merkezi olduğu Kuzeybatı Bölgesi'ndeki tahmini okuryazarlık oranı, %80-90 arasındadır (bkz. ekler: Kamerun'da Okuryazarlık Haritası).¹⁰³ Bu bölgenin merkezi olarak, Bamenda'da ilkokullar, hem özel okullar hem kamu okulları

¹⁰³ <http://www.cameroonweb.com/CameroonHomePage/education/?lang=en>

(üniversite ve özel okulların yaklaşık %90'ı özeldir)¹⁰⁴, yüksekokullar, Katolik Üniversitesi ve Bamenda Üniversitesi'nin bazı fakülteleri bulunmaktadır. Aslına bakılırsa, Kuzeybatı Bölgesi'ndeki lise ve üniversitelerin çoğunluğu, bu kentin sınırları içerisinde bulunmaktadır. Çocukken şöyle söyledik: “eğer biri Kamerun'daki tüm okullarda başarısız olduysa, hatta Bamenda'daki bir okulda bile başarısız olduysa, okumaktan ümidini kesmesi gerekir.” Bu sözün nedeni ise, benim görüşüme göre Bamenda'nın bir öğrenim merkezi olmasıdır. Ancak son yıllarda Bamenda'daki okullardan elde edilen sonuçlar, eski standartlarının altında kalmaktadır. Okulların sayıca çok olması, kentte okuryazarlık oranında bir patlama olmasını sağlamıştır. Farklı kesimlerden katılımcıların verdikleri yanıtlara bakıldığında, herhangi bir gruba dahil olmayanların, ivil toplumun ve akademisyenlerin, Bamenda'daki okuryazarlık oranının yüksek olduğundan emin oldukları, ancak atanmış ya da seçilmiş yöneticilerin bundan pek emin olmadıkları ve hukukçuların ise kentin ortalama bir okuryazarlık düzeyine sahip olduğunu düşündükleri görülebilir (bkz. aşağıdaki tablo). Aşağıdaki çubuklu çizelge ise, örneklem kitlesindeki 21 kişinin (%43,75) kentteki okuryazarlık oranını %51-75 arasında derecelendirdiklerini göstermektedir. Onların görüşlerine ve benim gözlemlerime göre, Bamenda kenti yüksek bir okuryazarlık oranına sahiptir.

SORU/GRUP	0-25 %	26-50 %	51-75 %	75-100 %
Sizce şehirdeki okur yazarlık oranı nedir?				
Akademik	0	1	3	0
Ruhban	2	1	2	0
Öğrenci	0	3	2	0
Güvenlik memuru	0	0	1	0
Atanmış yönetici	1	0	1	1
Avukat	0	4	2	1
İş İnsanı	1	0	2	2
Geleneksel yönetici	1	1	1	1
Ruhani sınıftan olmayan	1	0	3	0
Seçilmiş yönetici	1	2	1	1
Sivil toplum	1	1	3	0

¹⁰⁴ http://bamendacity.com/index.php?option=com_content&view=article&id=92:bamenda-city-profile-2&catid=23:bamenda-city&Itemid=101

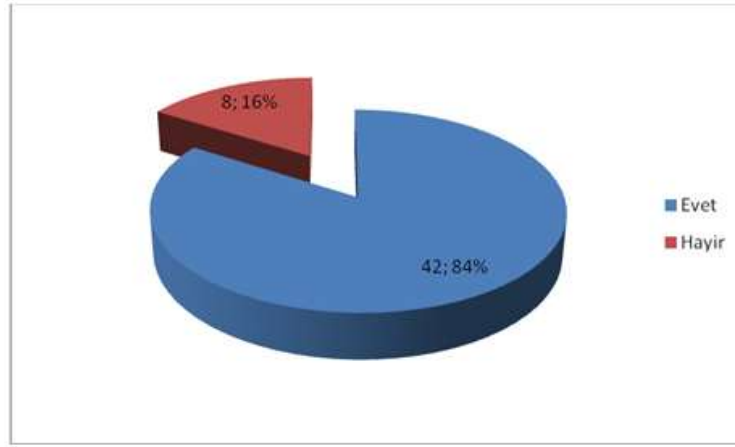
Figür 6: Okuryazarlık Oranına Göre Dağılım

Figür 6’da verilen nicel veriler yakından incelendiğinde, Bamenda sakinlerinin yaklaşık %75’inin okuyup yazabildiği görülmektedir. Bu da şehrin belli bir düzeyde okuryazar bir nüfusa sahip olduğuna işaret etmektedir. Bu okuryazarlık düzeyine karşın, figür 4’te verilen bilgiler, şehir nüfusunun %50’sinin işsiz olduğunu göstermektedir. Ancak figür 5’teki veriler de göz önünde bulundurulduğunda, şehrin istihdam edildiği varsayılan diğer yarısının %75’inin enformel işlerde çalıştığını göstermektedir. Yani, insanlar geçimlerini sağlayabilmek için kendi kişisel çabalarına bel bağlamaktadır.

3.3 SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK BİLGİSİ

Katılımcıların okuryazarlıkla ilgili yanıtlarına baktıktan sonra, çalışmaya katılanların sürdürülebilirlikle ilgili bilgi düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Burada amaç, daha önce sürdürülebilirlik kelimesi duyup duymadıklarını öğrenmektir. Tabloya bakıldığında, geleneksel yöneticilerin ve hem seçilmiş hem de atanmış yöneticilerin sürdürülebilirlik kelimesini duydukları ve hatta ne anlama geldiğini bildikleri anlaşılmaktadır ve bu kişiler kentteki işlerin yürütülmesinde kilit bir noktada bulunmaktadır. Bir gruba ait olmayan kişilerin yarısından fazlası da bu kavramı duymuş ve ne anlama geldiğine dair bir fikir sahibidir. Aşağıdaki çizelge, 50 katılımcıdan 42’sinin (%84,00), sürdürülebilirlik kavramını duyduklarını ve anlamına bir dereceye kadar hakim olduklarını göstermektedir. Yalnızca 8 kişi (%16,00) sürdürülebilirlik kelimesini duymamıştır. Bence bu sonuçlar, sürdürülebilirlik söz konusu olduğunda Bamenda kentinde bir tür farkındalığın söz konusu olduğunu göstermektedir.

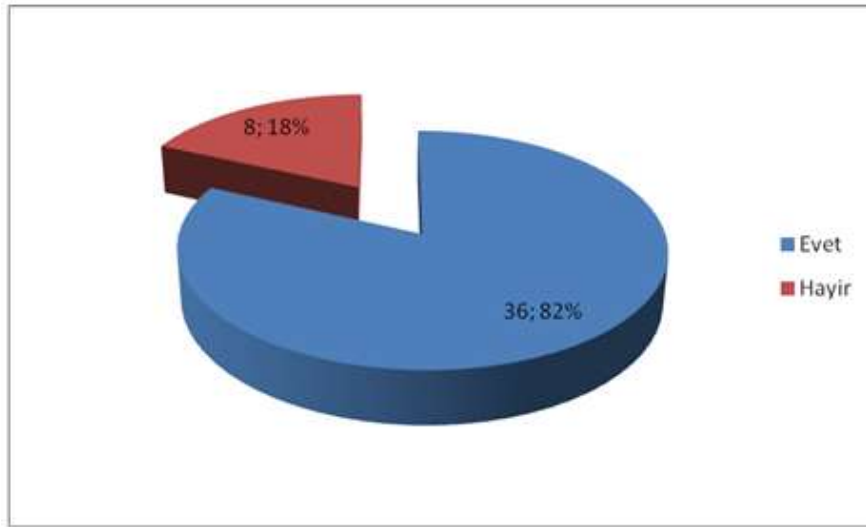
SORU/GRUP	EVET	HAYIR
Daha önce sürdürülebilirlik kavramını duydunuz mu?		
Akademik	4	1
Ruhban	4	1
Öğrenci	4	1
Güvenlik görevlisi	1	0
Atanmış yönetici	4	0
Avukat	5	2
İş insanı	3	2
Geleneksel yönetici	4	0
Ruhani sınıftan olmayan	3	1
Seçilmiş Yönetici	5	0
Sivil toplum	5	0
	50 Katılımcı	

Figür 7: Sürdürülebilir Kavramını Bilmelerine Göre Dağılım

Her ne kadar katılımcıların çoğu sürdürülebilirlik kelimesi duymuş ve ne anlama geldiğine dair bir fikir sahibi olsa da, çoğunun sürdürülebilirlik meselesiyle ilgili çok sığ bir görüşü olduğunu fark ettim. Bu nedenle, bir kenti sürdürülebilir yapan şeylerin ne olduğuna dair görüşlerini öğrenmeden önce onlara sürdürülebilirlikle ilgili açıklamalar yapmam gerekti. Bir önceki soruya verdikleri yanıtlarla bir karşılaştırma yapmak gerekirse, 50 katılımcının 3'ü yanıt vermezken, akademisyenlerin 3'ünün bir fikri yoktu ve 5 öğrencinin tamamı bir fikirlerinin olduğunu söylemesine rağmen, bir önceki soruya verdiklerinin tam tersi yönde yanıt verdiler. Atanmış yönetici grubundaki 4 kişinin 1'i karşılık vermezken, ruhban sınıfına ait olan 5 katılımcının yalnızca 3 tanesi aşağıdaki tabloda görülebileceği gibi karşılık verdiler. Yine de, aşağıdaki çizelge, katılımcıların yarıdan fazlasının bir kenti sürdürülebilir kılan özelliklere dair bir fikri olduğunu göstermektedir. 36(%76,60) kişi bir kenti sürdürülebilir kılan özelliklere dair bilgi sahibi olduğunu ifade ederken, 11 kişi bir fikirlerinin olmadığını belirttiler.

SORU/KİŞİLİK	EVET	HAYIR
Sizce bir şehri sürdürülebilir kılan özellikler nelerdir?		
Akademik	2	3
Ruhban	2	1
Öğrenci	5	0
Güvenlik memuru	1	0
Atanmış yönetici	3	0
Avukat	4	3
İş İnsanı	3	2
Geleneksel yönetici	4	0
Ruhani sınıftan olmayan	4	0
Seçilen Yönetici	5	0
Sivil toplum	3	2
	47 Katılımcı	

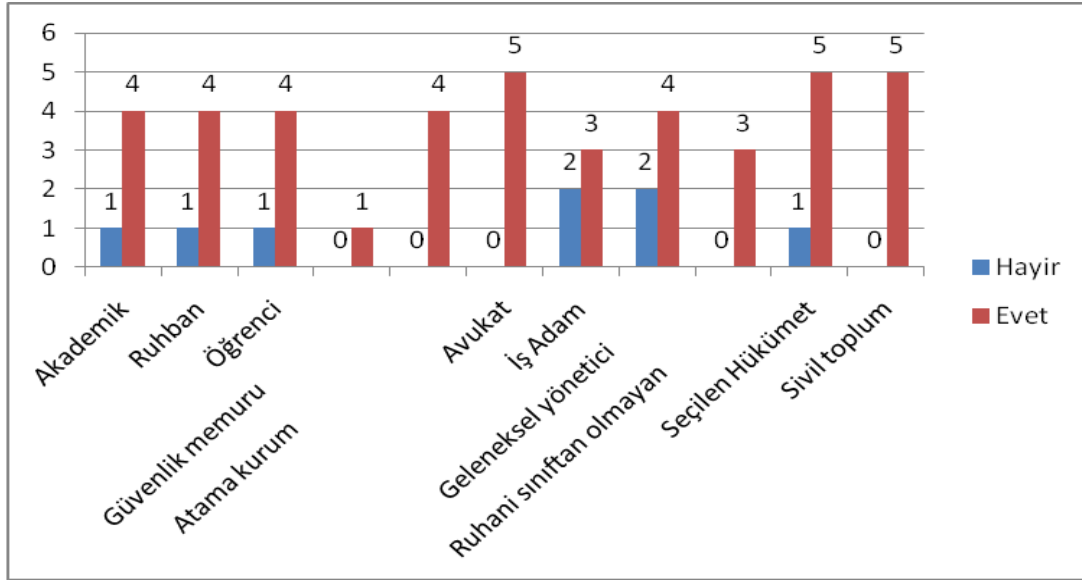

Figür 8: Şehirleri Sürdürülebilir Kılan Özellikleri Bilmelerine Göre Dağılım

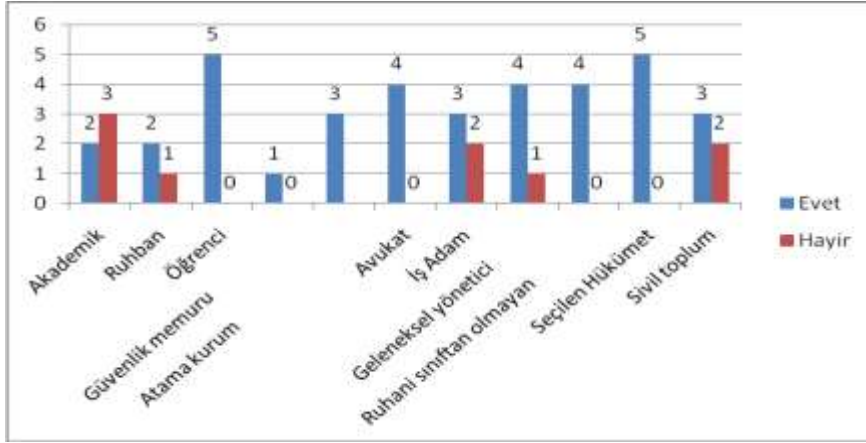
3.3.1 KİŞİSEL CEVAPLAR

- Daha önce sürdürülebilirlik kavramını duydunuz mu?

Aşağıdaki figür, şehir nüfusunu oluşturan çeşitli insan gruplarının sürdürülebilirlik kelimesi ve bir şehri neyin sürdürülebilir kılacağı ile ilgili görüşlerini göstermektedir.

- **Sizce bir şehri sürdürülebilir kılan özellikler nelerdir?**

Figür 7’de verilen bilgiler ele alındığında, sonuçlar örneklem kitlesini oluşturan nüfusun genelinin o ya da bu şekilde sürdürülebilirlik kelimesini duyduğunu göstermektedir. Özellikle dikkat çeken nokta şudur ki, “kendi kendine yeterlilik, devamlılık ve uzun vadeli olma, katılımcıların sürdürülebilirlik ile ilgili düşüncelerinde yaygın olarak yer almaktadır. Bu bağlamda, şehir sakinlerinden Solomon (E) şunları söylemektedir:

“Sürdürülebilirlik, elimizdeki şeyleri nasıl koruyacağımızı ya da gelecekte de kullanacağımızı gösterir.”

Bir önceki görüşe ek olarak, bu çalışmaya heyecanla katılan ve tüm vaktini bu çalışmaya katılabilmek için feda eden, kent sakinlerinden Nkwain (K) şunları belirtmiştir:

“Sürdürülebilirlik, kullanımınız dahilinde olan kaynakların, gelecek nesillerin de ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde kullanılmasını sağlamaktır”

Katılımcıların ifade ettikleri farklı görüşler, sürdürülebilirliğin de demokrasi gibi bir son durum olduğunu söyleyen Atkisson'un (1998) görüşünü akla getirmektedir. Atkisson, sürdürülebilirliğin her zaman birbiriyle rekabet eden tanımları olacağını söylemektedir. Ancak tanımlar her zaman insanların refahını, doğayı, ekonomiyi ve uzun vadede birlikte etkili bir şekilde çalışan toplumsal kurumları içerecektir.¹⁰⁵

Diğer yandan figür 8 açıkça göstermektedir ki, çoğunluk, bir şehrin sürdürülebilir sıfatını elde edebilmesi için nelerin sağlanması gerektiğine dair fikir sahibidir. Görüşlerin farklılık göstermesinin nedeni, örneklem kitlesini oluşturan çeşitli gruplar arasındaki farklılıklardır. Dikkat çekici noktalardan biri de, belli bir grup dahilinde sürdürülebilirliğe dair fikirlerin birbirine son derece benzer bir hal almasıdır. Örneğin, otorite sahipleri söz konusu olduğunda, görüşleri çoğunlukla özyeterlilik ve özyönetim konuları etrafında yoğunlaşmaktadır. Ancak, geleneksel yöneticiler gibi birkaç kişi aynı görüşlere katılmakla beraber, iyi planlama ve düzgün bir yönetimin önemini savunmakta ve toplumsal ve ekonomik unsurlara vurgu yapmaktadır. Buna bağlı olarak, Bamenda sakinlerinden Manka (K) şunları ifade etmektedir:

“Bir şehir, ancak kaynakları iyi bir şekilde yönetildiği zaman sürdürülebilir olabilir.”

Bir diğer katılımcı, Bamenda kentinden doğup büyüyen Musa (E) da şunları belirtmiştir:

“Sürdürülebilir bir kentte, herkesin çevreyi temiz tutarak ve ağaçlar dikerek gözetmesi, yöneticilerin de daima o kentin halkının yanında olması gerekir ama Bamenda kentinde yöneticiler halkı değil kendi ceplerini önemsiyor. Ayrıca iş olanakları da olması gerekir çünkü iş olmazsa insanlar çalmaya başlar.”

Çeşitli katılımların görüşleri, bir medeniyet, işgücü ve uluslararası finans borsası merkezi olabilecek bir kent yaratmanın çaba göstermeye degeceğini söyleyen Sachs'ın (1996) görüşleriyle benzerlik göstermektedir. Bir kentin yalnızca nüfusu, onun merkezi öneminin gerçek bir ölçütü olamaz. Kent sakinlerinin refahı, en önemli noktayı teşkil etmektedir.¹⁰⁶

¹⁰⁵ --Alan AtKisson, “The Compass of Sustainability,” 1998

¹⁰⁶ Sach, C (1996); “Humanizing the city” International Social Science Journal No 147.

3.4 TARİH VE KÜLTÜR

Bir kentin sürdürülebilir kılınması sürecinde, o kentin tarihi ve kültürü de göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü geçmişin bilinmesi, daha iyi bir gelecek için çaba gösterilirken bugünün düzeltilmesini sağlar. Bir kentin kültürü de kendine has özellikleri, yani kimliğidir. Bu noktada, çalışma dahilinde katılımcıların Bamenda kentinin kültür ve tarihine dair bilgi düzeylerini belirlemeyi amaçlamaktadır. İnsanlarla yaptığım resmi ya da gayri resmi konuşmalarda edindiğim gözlemlerime göre, çoğu şehrin tarihine dair ya çok az bilgi sahibidir, ya da hiçbir şey bilmemektedir. Örneğin, bazı belediye çalışanlarıyla, 25 Kasım 2015'te yapılan Büyükşehir Belediyesi toplantısına katılan basın görevlileriyle ve yerel barlarda tanıştığım diğer insanlarla yaptığım gayri resmi görüşmelerde, insanların bu konuya dair söyleyecek çok az şeyleri olduğunu gördüm. Ancak yapılan resmi görüşmelere bakıldığında, geleneksel yöneticiler grubunun şehrin tarihi ve kültürü hakkında ciddi miktarda bilgiye sahip olduğu söylenebilir, çünkü 4 tanesi konuyla ilgili soruya yanıt verirken, 2'si sahip oldukları bilgiden şüphe eder görünüyordu. Atanmış yöneticilerden oluşan gruptan yalnızca 3 kişiyi soruya yanıt verirken, bunlardan 2'si kentin kültür ve tarihine dair bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Tabloda da görülebileceği üzere, güvenlik görevlilerinden oluşan grup bir yanıt vermezken, öğrenci örneklemini oluşturan katılımcıların yarısından fazlası, kentin kültürüne ve tarihine dair görüşlerinin doğru olup olmadığından şüphe etmektedir. Beni en fazla dehşete düşüren nokta ise, akademisyenlerden oluşan grubun bu konuda bir fikrinin olmamasıdır. Bu noktada, aşağıdaki grafik, kentin tarih ve kültürüne dair sahip oldukları bilgiden şüphe edenlerin, çok ciddi bir oranı, 47 kişiden 21'sini oluşturduğunu göstermektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Bamenda şehrinin tarihi ve kültürü hakkında bilgi sahibi misiniz?			
Akademik	1	1	3
Ruhban	1	3	1
Öğrenci	0	4	1
Güvenlik memuru			
Atanmış yönetici	2	1	0
Avukat	0	4	3
İş insanı	0	2	2
Geleneksel yönetici	2	2	0
Ruhani sınıftan olmayan	2	0	2
Seçilen yönetici	2	1	2
Sivil toplum	1	3	1

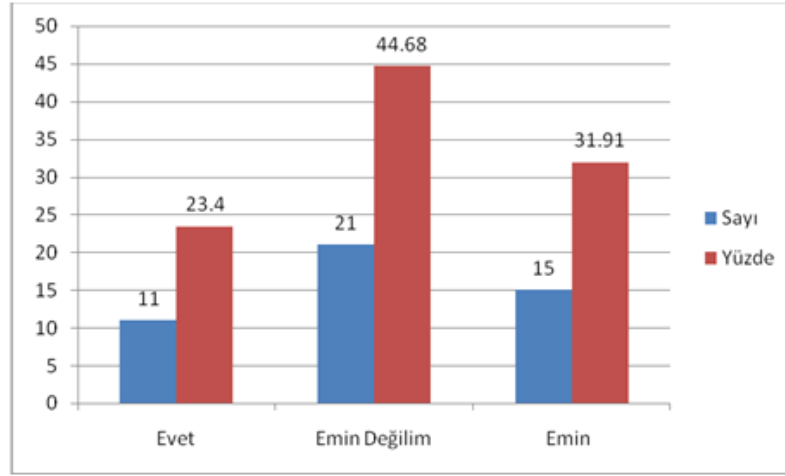

Fig. 9: Tarih Ve Kültür Bilgisine Göre Dağılım

Katılımcıların tarih ve kültür ile ilgili bilgi düzeyleri ele alındıktan sonra, katılımcıların bilgilerinden şüphe etmelerinin, kentteki tarihi ve kültürel değerlerin korunma düzeyinden kaynaklanıp kaynaklanmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Buna bağlı olarak, kentte çok az sayıda müze ve heykel olduğunu fark ettim. Kentte bir övünç kaynağı olabilecek en önemli müze, kentin kırsal kesiminde bulunan Mankon Sarayı'nda bulunan Mankon Müzesi'dir. Ancak kentin sokaklarının isimlerine bakıldığında, çoğunun o bölgenin tarihini yaşatacak isimleri olduğu görülmektedir. Örneğin, kentin kırsalında, eskiden Fon'un ofisinin bulunduğu sokağa Fon Sokağı adı verilmiştir. Ayrıca, kentteki belediye ofislerinin hiçbirinde, kentin kültür ve tarihine dair kapsamlı bilgi veren bir belge ya da kitap bulunmamaktadır. Bu nedenle, konuştuğum insanların çoğu, 50 yaşın üzerinde olanlar dahi, çok sınırlı bir bilgiye sahipti. İnsanların çoğunun sahip olduğu tarihsel bilgi, 1992 ayaklanması ve bu dönemde Fon'un ofisi ve Nacho Comprehensive High School gibi binaların yakılmasıydı. Kültürel olarak farkında oldukları şeyler ise, achu yemeği ve Mbanghalum dansıydı. Yaptığım gözlemlerden ulaştığım sonuca göre, insanların kendi bilgilerinden şüphe etmelerinin temel nedeni, iddialarını destekleyecek somut bilgilerden mahrum olmasıdır. Bu konudaki sorulara 44 katılımcı gerçek bir karşılık verdi ve aşağıdaki tabloda verilen sonuçlar, kentin yönetiminden sorumlu olan kişilerin kentte kültürel değerlerin korunup korunmadığından emin olmadıklarını göstermektedir. Onların şüpheli görüşlerine bağlı olarak, kentteki kültürel ve tarihi değerlerin korunmasına dair çok az saha araştırması olduğunu fark ettim. Bir diğer mesele de, bu yöneticilerin çoğunun bu korumanın nasıl gerçekleştirilebileceğine dair kapsamlı fikirlerinin olmadığını fark ettim. Ancak aşağıdaki çizelgeye bakıldığında, bu konuda şüphe içerisinde olanların yalnızca yönetici sınıflar olmadığı, aynı zamanda diğer katılımcı grupların da benzer durumda olduğu görülmektedir. 44 katılımcıdan 21 tanesinin (%47,73) bu konuyla ilgili sahip oldukları bilgilerden emin olmamaları bunu göstermektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce şehrin tarih ve kültürü gelecek nesiller ve ziyaretçiler için yeterince korunuyor mu?			
Akademik	0	3	1
Ruhban	2	2	1
Öğrenci	1	2	2
Güvenlik memuru			
Atama kurumu	1	0	2
Avukat	1	3	2
İş Adamı	2	0	2
Geleneksel yönetici	1	2	1
Ruhani sınıftan olmayan	3	1	0
Seçilen Hükümeti	0	4	0
Sivil toplum	1	4	0

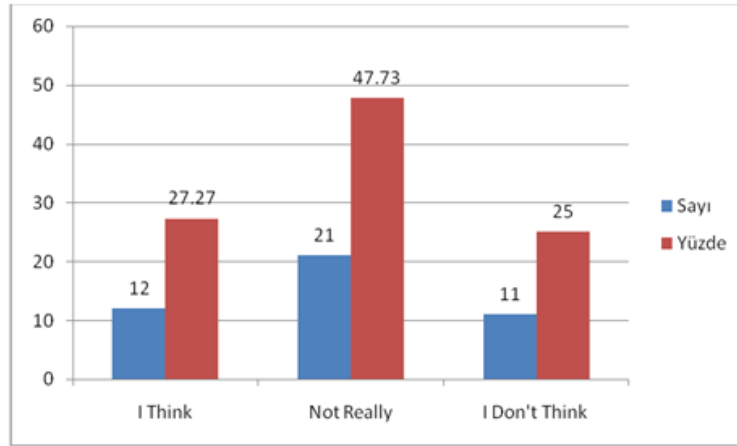

Fig.10: Şehrin Tarih Ve Kültürünün Korunumuna Dair Bilgilerine Göre Dağılım

Kişisel gözlemlere göre, şehrin tarihi ve kültürü, figür 2’de gösterilen ve Bamenda şehrinin nüfusunun kayda değer bir kısmının göçmenlerden oluştuğu gerçeği ile birlikte ele alındığında, gittikçe ortadan kaybolmaktadır. Ayrıca, figür 9 ve 10 birlikte incelendiğinde, katılımcıların ciddi bir kısmının şehrin tarih ve kültürü, hatta bunların korunumuyla ilgili olarak şüphe içerisinde olduğu görülecektir. Bu konuyla ilgili olarak şehir sakinlerinden Tata (E) şunları söylemektedir:

“Bu şehrin göçmen sakinlerinden biri olarak şunu söyleyebilirim ki, Bamenda halkı çok çalışkan insanlar, yerel bir dilleri var, komik ama ‘tüm dünyada tek parmak’ denen Achu yemeğini yiyorlar ve birde çok renkli geleneksel el yapımı kıyafetlerini giyiyorlar. Ama tarih söz konusu olduğunda tek bildiğim, 1992’de Kamerun’da çok partili sisteme geçildiği zaman politik ayaklanmaların yaşandığı ve sahip olduğum fikirler de tamamen yaptığım gözlemlerden ve insanların anlattıklarından kaynaklanıyor. Ama şehrin kültürünün ve

tarihinin korunmadığını kolayca söyleyebilirim çünkü bu konu hakkında yazılmış hiçbir şey görmedim. Burada kültür gittikçe yerini kaybediyor çünkü bugünün gençleri kültürlerini yaşatmak yerine, kiliselerin de iyice yaygınlaşmasıyla birlikte batılı yaşam tarzını tercih ediyorlar.”

Yukarıda belirtilen görüşlere ek olarak, kentteki Fonlardan biri şunları ifade etmektedir:

“Bir Fon olarak, ben kendi Fondom’umun kültürünün koruyucusuyum. Bir koruyucu olarak da, bir önceki Fon olan rahmetli babamın bana anlattıkları sayesinde kentin tarihine dair bilgi sahibiyim. Kendi Fondom’umun da parçası olduğu Bamenda kenti söz konusu olduğunda, yedi köyden oluştuğunu, bunlardan bazılarının, örneğin Nkwen ve Mendakwe’nin, Tikar Kuzey Nijerya’dan geldiğini; Chomba, Mbatu, Nsongwa, Ndzah ve Mankon gibi diğerlerinin ise köklerini Widikum taraflarından aldıklarını biliyorum. Bu köylerin yanı sıra, veköklerini Kamerun’un Adamawa ve Fouban bölgelerinden alan Bororo ve Fulanilerden oluşan küçük bir kesim de var. Bu insanların çoğu tepenin eteklerinde yaşamaktadır, çünkü büyükbaş hayvancılığı ile uğraşmaktadırlar. Bunun dışında Ntabag (Oldtown) bölgesinde yaşayan önemli bir nüfus daha fazla ve çoğu Müslümanlardan oluşuyor. Kamerun siyaseti açısından bakıldığında, bu kent 1992 ayaklanmalarına yol açan çok particiliğin doğduğu yerdir. Bu dönemde çok sayıda ev tahrip edildi ve bu da kentin gelişimini ciddi bir şekilde yavaşlattı. Kentin kültürünü ele alacak olursak, kentteki kabilelerin hepsi Ngemba dilini konuşur, ama her birinin bu dile verdiği isim farklıdır. Ayrıca hepimiz sarı ya da siyah çorba eşliğinde achu yeriz, geleneksel dansımız mbanghalumdur; Mankon Fondom’unda yaygın bir şişe dansı. Ayrıca, Tahkemberg ve Quifon gibi kutsal topluluklarımız var. Hepsi bir yana, geleneksel liderlerimize Fon deriz ve onlar sizi çağırdıklarında “mbeh” diye karşılık verirsiniz ve Fonlar el sıkışmazlar. Yaşlılara saygı göstermek de kültürümüzün bir parçasıdır. Ayrıca, bir evde bir cinayet işlenirse orası bir süre için Fon tarafından mühürlenir ve Fon Sarayı’nda gerekli ritüeller tamamlanmadan önce tekrar açılmaz. Korumadan söz edecek olursak, bildiğim her şeyin bana babam tarafından anlatıldığını söyleyebilirim ve eğer bir yerlerde yazılı bir bilgi varsa, çok az olmalı. Bugün, Bamenda’nın büyümesini sağlayan nüfus kentin yerlilerinden ziyade kentsel bölgelere yerleşen göçmenlerdir. Bu nedenle kültürümüz günden güne yok olmaktadır çünkü bugün kentte yaşayanlar normlarımızı bilmiyorlar. Tarihe gelince, insanların bu konuda bilgi sahibi olduklarından emin değilim. Ancak Kraliyet Sarayları müzeler inşa etmeye ve yaz tatillerinde kültür festivalleri organize etmeye başladılar, ki bu bence hem kültürel hem de tarihi korumaya hizmet edecektir.

Katılımcıların, gençlerin kendi kültürlerine ve tarihlerine karşı gösterdikleri ilgiyle ilgili söyledikleri, kültürün gerçekten de ölmekte olduğunu ve muhtemelen kentin orijinal kültürüne zıt yeni bir kültürün oluşmakta olduğunu göstermektedir. Çünkü figür 3’te de görülebileceği üzere, şehir sakinlerinin çoğu gençlerden oluşmaktadır. Gençler geleceğin kendisidir ve çoğunluğu oluşturmaktadır ve kültürlerini tanımamaktadırlar. Bu da demektir ki, gelecek nesiller kendi tarih ve kültürlerini yaşama ya da öğrenme olanağına sahip olamayacaklardır. Bu gerçekler karşısında, daha fazla müzenin kurulması ve plan yapılması gerekmektedir. Ayrıca, kentin stratejik noktalarına, altında kısa tarihi bilgilerin verildiği tarihi anıtlar ve heykeller dikilmesi gerekmektedir. Bu kentteki ziyaretçileri fotoğraf çekmeye teşvik edecek ve anıtlar ve heykellerin tarihi hakkında biraz bilgi sahibi olmalarını sağlayacaktır. Kent merkezinde yıllık kültürel etkinlikler düzenlenerek kent kültürünün bazı yönleri sergilenebilir. Ayrıca, kentteki farklı kabilelerin bir araya gelerek kurdukları derneklerle, kentin tarihine ve kültürüne yönelik çalışma yapmak isteyen üniversite öğrencilerini desteklemek için gerekli fonlar toplanabilir. Her halükarda, Bamenda kentinde kültürün ve tarihin korunmasına yönelik yapılacak uygun müdahaleler, kenti daha yaşanabilir, dirençli ve ekonomik olarak da daha güçlü kılacaktır.

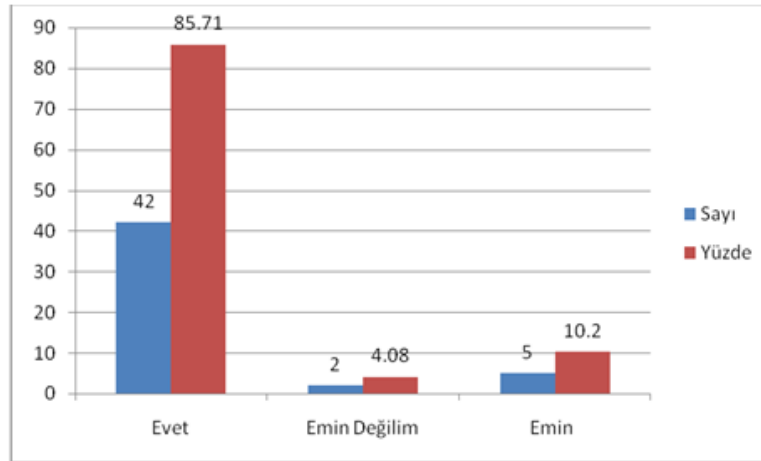
3.5 ÇEVRE

Kentsel sürdürülebilirlik sürecinde, çevreyle ilgili meseleler yaygındır. Bunun nedeni, kentsel büyümelerin genellikle nüfustaki bir artışla tetiklenmesi ve bunun da sonuçta diğer çevresel problemlere neden olmasıdır. Nobel Barış Ödülü kazanan Kenyalı Wangari Mathai’ye göre, “çevre sorunu günlük yaşamımıza etkiyen bir sorundur; çünkü çevre, soluduğumuz hava, içtiğimiz su ve yediğimiz yemektir.”¹⁰⁷ Bir kenti sürdürülebilir kılmakta iyi bir çevreye sahip olmanın hayatiyetine bağlı olarak, çalışmadaki katılımcıların çevresel korumaya yönelik görüşlerini anlamam gerekiyordu. Bu konuda sorduğum soru, çalışmada en fazla yanıt alınan soru oldu. Burada, konuştuğum insanların çoğunun bir noktaya kadar çevresel koruma meselesinin farkında olduğunu ve bu konuyla daha fazla ilgilendiğini fark ettim. Ayrıca ormanların tahrip edilmesiyle ilgili yüksek bir bilinç düzeyinin olduğunu, ancak çoğunun çevrelerini olumsuz yönde etkileyen alışkanlıkların tam olarak farkında olmadığını gözlemledim. Örneğin, kentte çöpler ciddi oranda yakılarak yok edilmektedir ve bunu büyükşehir belediyesi dahi yapmaktadır ve bu süreç havayı kirletmektedir; kentte çöpler kontrol edilemez bir düzeyde nehirlerle atılmaktadır ve bu da suyun kirlenmesiyle sonuçlanmaktadır; ayrıca çöplerin yerlere atılmasından kaynaklanan bir de toprak kirliliği de söz konusudur ve bu konuda çok az

¹⁰⁷ Interview with Wngari Mathai (09.07.2010): <https://www.youtube.com/watch?v=BQU7JOxkGvo>

bir kontrol söz konusudur (bkz. Ekler bölümündeki fotoğraflar). Bu düzeyde bir bilincin söz konusu olduğu bu durumda, katılımcıların neredeyse tamamı, çevresel koruma hakkında bir görüşleri olduğunu belirtmektedirler. Figür 10'daki çizelge, 49 katılımcının çoğunluğunu oluşturan 42 kişinin (%85,71), çevresel koruma hakkında bilgileri olduğunu belirttiklerini göstermektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYOR UM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYOR UM
Çevrenizi nasıl koruyabileceğiniz konusunda fikriniz var mı?			
Akademik	4	0	1
Ruhban	5	0	0
Öğrenci	5	0	0
Güvenlik memuru	1	0	0
Atanmış Yönetici	3	0	0
Avukat	6	1	0
İş İnsanı	3	0	2
Geleneksel yönetici	3	0	1
Ruhani sınıftan olmayan	4	0	0
Seçilmiş Yönetici	5	0	0
Sivil toplum	3	1	1

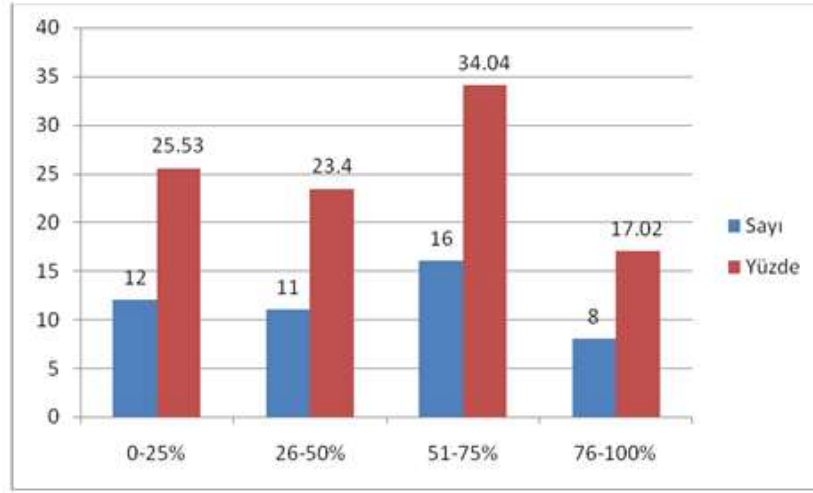
Figür 10: Çevre Korunumuna Dair Bilgilerine Göre Dağılım

Bir sonraki aşamada, katılımcıların motorlu taşıtları kullanma düzeyini araştırdım. Çünkü motorlu taşıtlar ne kadar fazla kullanılırsa, atmosfere salınan karbondioksit miktarı ve oluşan hava kirliliği de o kadar yüksek olmaktadır. Hava kirliliği arttıkça, kent yaşanmaz hale gelmektedir çünkü sıcaklık artmakta ve havadaki oksijen oranı yetersiz kalmaktadır; bu da uzun vadede daha fazla sağlık probleminin yaşanmasına neden olmaktadır. Bu konuda Bamenda kentinde yaptığım gözlemler, insanların çoğunun yürümek yerine motorlu taşıtları kullanmayı tercih ettiğini göstermektedir. Bu değişim beni şaşırttı, çünkü henüz 2005'te, benim kentte yaşadığım dönemde insanlar taşıt kullanmak

yerine yürümeyi tercih ederlerdi. Şehirdeki hava sıcaklığı o zamanlar 8°C civarındaydı ancak şu an en düşük sıcaklık 14°C civarında seyrediyor. Bunun nedeni kentin genişlemiş olması ve pek çok çevresel hatanın yapılmış olmasıdır. Business Insider Deutschland International 2015 raporu, Bamenda'yı dünyada en kötü hava kirliliğine sahip 8. ülke olarak belirlemiştir. Bunun nedeni olarak da toprak erozyonuna neden olan hızlı kentleşme gösterilmiştir.¹⁰⁸ Aşağıdaki tabloya bakıldığında, hiçbir güvenlik görevlisinin ilgili soruya karşılık vermediği ve öğrencilerin çoğunun motorlu taşıtları kullandığı görülmektedir. Bu kötü bir işarettir, çünkü öğrenciler genç kesimi temsil etmekte ve yürümekten hoşlanmaları beklenmektedir ancak mevcut durum tersini göstermektedir. Bu durum, öğrencileri okullarına götürecek ve oradan geri getirecek motorlu taşıtlara ihtiyaç duyulduğu ve okullarda motorlu taşıtların kullanılmasından ziyade yürümenin teşvik edilmesi için bir hassasiyet gösterilmesine ihtiyaç duyulduğu anlamına gelmektedir. Ayrıca yay yollarının da genişletilmesi gerekmektedir. Aşağıdaki çizelgeden, 47 katılımcının 16'sının (%34,4), yürümek ya da bisiklet kullanmak yerine motorlu taşıt kullanmayı tercih ettiği görülmektedir. Aradaki uçurum çok geniş olmasa da, atmosfere ciddi düzeye bir zehirli gaz salınımı yapıldığını ve acil bir müdahalenin gerekli olduğunu göstermektedir.

SORU/ GRUP	0-25 %	26-50 %	51-75 %	76-100%
Bir hafta içinde yürümek ya da bisiklete binmek yerine petrole dayalı ulaşım kullanarak ne kadar zaman harcadığınızı tahmin edebilir misiniz?				
Akademik	1	0	3	0
Ruhban	1	1	2	1
Öğrenci	0	2	3	0
Güvenlik memuru				
Atanmış Yönetici	1	1	0	1
Avukat	2	0	2	3
İş İnsanı	3	0	2	0
Geleneksel yönetici	0	3	1	0
Ruhani sınıftan olmayan	2	1	0	1
Seçilmiş Yönetici	1	3	1	0
Sivil toplum	1	0	0	2

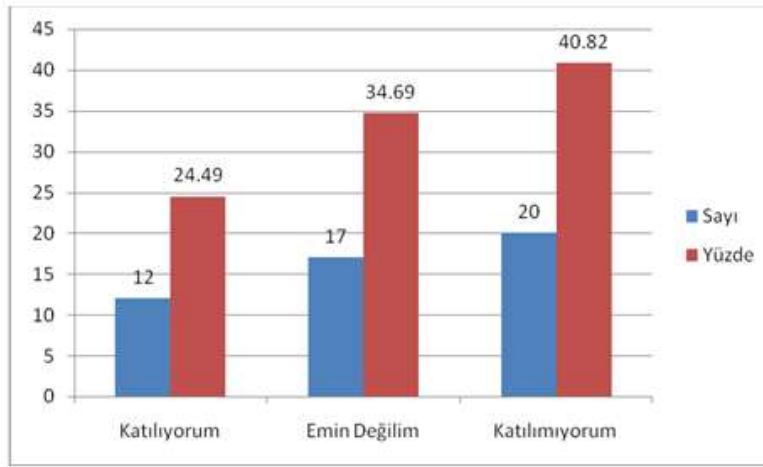
¹⁰⁸ http://www.businessinsider.de/the-cities-with-the-worlds-worst-air-pollution-who-2016-5?utm_content=buffer3b74a&utm_medium=social&utm_source=facebook.com&utm_campaign=buffer%3Fr%3DUS&IR=T#/8-bamenda-cameroon-132-gm3-of-pm-25-8

Figür 11: Ulaşım Türlerine Göre Dağılım

Son olarak, katılımcıların kentteki sanitasyon ve atık yönetiminin ne durumda olduğuna dair görüşleri de, bu çalışma dahilinde önemli görülen meselelerden biridir. Sahada bulunduğum bir aylık süre içerisinde, çöplerin sokağa atılmasının son derece yaygın bir durum olduğunu gördüm. Buna neden olan şeylerden biri ise, kentteki çöp kutuları arasındaki mesafenin çok fazla olmasıdır. Örneğin, Mobil Nkwen'de yer fıstığı yedikten sonra, cebimde fıstık kabuklarıyla Cow sokağı boyunca Ventinary kavşağına kadar yürümek zorunda kaldık (yaklaşık 300 metrelik bir mesafeden söz ediyorum) ve çöplerimi atabileceğim tek bir çöp kutusu bile görmedim. Bu tür bir durumda, kendini çevre temizliğine adamamış bir insan, çöpleri sokağa ya da derelerden birine atardı. Atık yönetiminden söz açılmışken, kentte Ntarikon Pazar kavşağı gibi bazı bölgelerde, orada bulunduğum süre içerisinde temizlenmemiş aşırı dolu çöp kutularına rastladım ve kentte ziyaret ettiğim bölgelerin bazılarında da durum çok farklı değildi. Aşağıdaki tabloya bakıldığında, kentteki sanitasyon ve atık yönetiminin kalitesi konusuna atanmış yöneticilerin şüpheli yaklaştıkları, seçilmiş olan yöneticilerin kentteki durumun kötü olduğunu düşündükleri görülmektedir. Atanmış yöneticilerin bu konudaki şüpheli yaklaşımları, bu yöneticilerin çoğu halkın arasına karışmadığı için insanların karşı karşıya kaldığı sorunlardan haberlerinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Aşağıdaki çizelge incelendiğinde, 49 katılımcının 20'sinin (%40,82) kentte bu sektörün işleyişinin düzgün olduğunu düşündüğü anlaşılabacaktır ve bu da benim gözlemlerimi desteklemektedir.

SORU/ GRUP	KATILİYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce Bamenda’da düzgün bir altyapı ve atık yönetimi var mı?			
Akademik	1	3	1
Ruhban	1	2	2
Öğrenci	1	1	3
Güvenlik memuru	0	0	1
Atanmış Yönetici	0	3	0
Avukat	2	3	2
İş İnsanı	4	1	0
Geleneksel yönetici	0	1	3
Ruhani sınıftan olmayan	3	1	0
Seçilmiş Yönetici	0	2	3
Sivil toplum	0	0	5

FIGÜR 12: ALTYAPI VE ATIK YÖNETİM DÜZEYİNE GÖRE DAĞILIM

Atık yönetimi ile ilgili olarak bu çalışma, katılımcıların çöplerinden kurtulma noktasındaki tutumlarını incelemektedir. Aşağıdaki dağılım çizelgesi, katılımcıların çöplerinden nasıl kurtulduklarını göstermektedir.

Şehir merkezinde atıkların çöp kutularına atılması oldukça yaygınken, banliyölerin çoğunda insanlar atıklarını yakmakta, bazıları ise tarımsal gübre olarak kullanmak üzere gömmektedir. Ancak sokaklarda yere atılmış çöplerle sık sık karşılaşmakta ve şehrin içindeki nehirlerde sık sık atık çöpler görülmektedir. Aşağıdaki dağılım tablosu, katılımcıların görüşlerine bağlı olarak hangi yöntemin daha yaygın olduğunu göstermektedir.

YAKILAN	NEHRE ATILAN	SOKAKLARA ATILAN	GÖMÜLEN	ÇÖP KUTUSUNA ATILAN	GERİ DÖNÜŞTÜRÜLEN
19	3	8	15	21	9

Figür 10, katılımcıların, şehir sakinleri arasında çevresel korumayla ilgili farkındalık düzeyine dair görüşlerini göstermektedir. Farkındalığa karşın, figür 11, çoğunluğunun %75 oranında petrol tüketen araçlarla seyahat etmeyi tercih ettiğini göstermektedir. Ve figür 12 de şehirde atık yönetim sisteminin son derece zayıf olduğunu göstermektedir. Ancak gözlemlere dayanarak, şehirde çok az sayıda çöp kutusu olduğu, yine de insanların atıklarını çöp kutusuna bırakmaya çalıştığı söylenebilir.

Food Market'in Yanındaki Nehre Atılan Çöpler

Buna karşın, şehir merkezi civarında çöplerin sokaklara atılması ya da nehirlere bırakılması oldukça yaygınken, banliyölerde çoğunlukla çöpler yakılmakta, geri dönüştürülmekte ya da gömülmektedir. Bu bağlamda, şehir sakinlerinden Amina (K) şunları söylemektedir:

“Bamenda şehrinde yaşayan insanların sağlıklı bir çevreye sahip olmak için neler yapılması gerektiğine dair eğitilmesi lazım. Kaynakların yetersiz olması ve sokakları temizlemekle görevli olanların yeterince sıkı denetlenmemesi, şehrimizin sokaklarının kirli olmasına neden olmaktadır. Bamenda halkına atık yönetimi tekniklerinin öğretilmesi ve belediyenin de çöp konteynırlarından toplanan atıklarla başa çıkmak için daha ileri teknikler kullanması gerekir.

Çünkü bazen çöp arabaları da sokakları kirletiyor. Ayrıca bir hayvanat bahçesi kurmak gibi, vahşi hayatı koruyacak şeyler yapmalı ve insanları hayvanların korunması ile ilgili kişisel inisiyatifler almaya teşvik etmeliyiz.”

Bir önceki görüşe ek olarak, bir diğer ateşli yanıt da Joe (E) tarafından verilmiştir:

“Birkaç yıl önce Bamenda kenti, Kamerun’daki en temiz kentlerden biri olduğu için ödül kazandı. Ama şimdi ülkedeki en temiz 10 kent arasına girebileceğinden hiç emin değilim. Bu da kentin her geçen gün daha kirli bir hale geldiği anlamına geliyor. Çöp toplama kamyonları vaktinde gelmiyor ve geldikleri zaman da etrafı temizlemek yerine kirletiyorlar. Bamenda halkı ellerindeki çöpü sokağa atıveriyor, özellikle de taksilerde olanlar. Food Market’inoraya gidin, Miss Ngeng Kavşak Köprüsü’ne çıkın ve aşağı bakın; çöp dolu olduğunu göreceksiniz. Büyükşehir Belediyesi’nin çöp toplama aracının topladığı çöpleri döktüğü Foncha Sokağı’nda bile bunu düzgün yapmıyorlar. Kentteki umumi tuvaletlerde uzun bir sıra oluyor ve çok az sayıda çöp kutusu var. Sanırım şu an insanların sokaklara her zamankinden de fazla çöp atmasının nedeni de bu. Şehir içinde dolanırken genellikle ticari motosikletleri kullanıyorum ve Bamenda kentinin daha fazla ağaç dikilmesine ihtiyaç duyduğunu düşünüyorum; çünkü kentteki ısı her geçen gün daha da artıyor.

Katılımcıların bu sözleri, bütünleşmeyi mümkün kılan belirli sürdürülebilirlik gündemlerini yönlendiren tematik ve/veya ikonik programları ve projeleri kullanarak işbirliğinden, politik vizyondan ve liderlikten faydalandığında, bir kentin sürdürülebilir olarak tanımlanabileceğini söyleyen BMÇP 2012 raporuyla uyum içerisindedir. Rapor aynı zamanda, kentlerin sektörel ve kurumsal stratejik araçlar oluşturması gerektiğini söylemektedir. Örneğin, eğitim, yükseköğretim, araştırma, politika oluşturma ve yenileme, fon mekanizması, devlet kurumlarını gözlemleme ve değerlendirme için kurumlar; sivil toplu örgütleri (STK’lar), toplumsal organizasyonlar ve diğer sivil toplum organları, sektörler arası ve kurum içi koordinasyonu sağlayabilecek sürdürülebilirlik programları ve projelerinde, aşağıdan yukarıya katılımcı yönetimin gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynayabilir.¹⁰⁹

Bu da, evsel atıkların yönetiminde duyarlılaşma, atık ayrıştırma vb. programların kentte uygulanması durumunda, Bamenda kentinde sürdürülebilirliğin sağlanmasında büyük bir adım atılmış olacağını göstermektedir. Ancak bu tür bir program, ancak büyükşehir belediyesi çevre sektöründeki diğer önemli aktörleri (Yerel Sivil Toplum Örgütleri [STK’lar], Ortak Girişim Grupları [OGG’ler] ve hatta

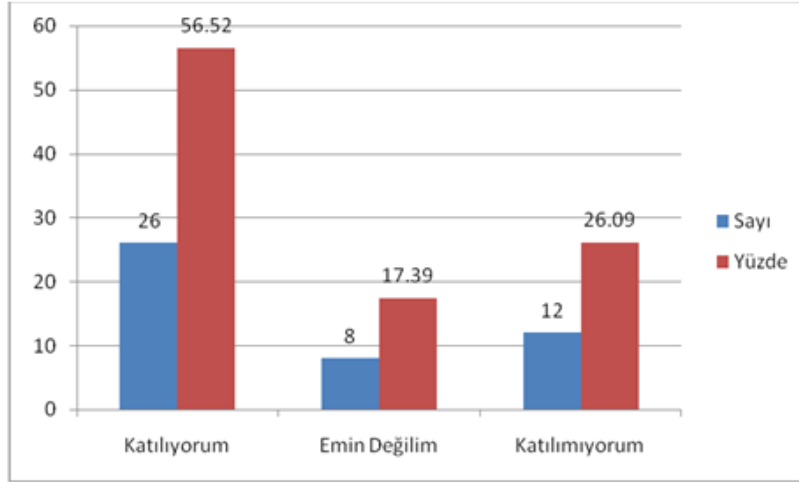
¹⁰⁹ UNEP 2012 report Sustainable, resource efficient cities –Making it happen! United Nations Environment Programme, 2012

köy toplantıları) bir araya getirebildiği ve onları bu tür projelerin izlenmesi ve uygulanması sürecine dahil edebildiği sürece düzgün bir şekilde işleyecektir.

3.6 GÜVENLİK VE SOSYAL HİZMETLER

Bamenda kentindeki çevresel meselelerden sonra, Bamenda kentinin ne derece ilgi çekici, yaşanabilir ve güvenli bir yer olduğu ele alınmaktadır. Çünkü bu üç özellik, sürdürülebilir bir kentin kilit özellikleri arasında yer alır. Bu bağlamda, katılımcıların serbest zamanlarında vakit geçirmek için ne yaptıklarını öğrenmenin önemli olduğunu düşündüm. Sahada geçirdiğim süre içerisinde, dışarıda takılmanın Bamenda sakinleri için bir alışkanlık olduğunu fark ettim. Gün içerisinde sokaklarda dolaşırken, barlarda bira içen insanlarla karşılaştım. Hafta sonları bazı önemli gece kulüplerine ve küçük lokantalara uğradığımda, her zaman kalabalık olduklarını gördüm. Ancak fark ettiğim şeylerden biri de şuydu; gece dışarıda takılanların çoğunluğunu 18 ila 35 yaş arasında bulunan gençler oluşturuyordu. Bu gece kulüplerinde ve küçük lokantalarda, bir şişe bira 1000 franc'a (2 dolar) satılıyor ve gençler genellikle 8 şişe civarında içiyorlar. Gün içerisinde açık olan barların çoğunda ise, bir şişe bira 600 franc'a (1 dolar) satılıyor ve insanların çoğu yine bir oturuşta yaklaşık 8 şişe içiyor. Ayrıca, şehirdeki çeşitli sınıflara ait insanların vakit geçirdikleri yerlere bakıldığında, psikolojik bir dağılım söz konusu olduğunu fark ettim. Örneğin, öğretmenler, öğrenciler, yönetim görevlileri vs. belli yerlerde takılıyorlar: "T" Kavşağındaki Experimental Bar, Commercial Avenue'deki Njeiforbi, Up-station'daki Club 58 vs. Aşağıdaki tabloya bakıldığında, dışarıda takılarak daha fazla vakit geçirenlerin çoğunun öğrencilerden ve akademisyenlerden oluştuğu görülebilir. Bu durumun ortaya çıkmasının nedenlerinden birinin de, çoğunun gençlik gruplarına dahil olmaları ve daha geniş arkadaş çevrelerine sahip olmaları olduğunu düşünüyorum. Diğer yandan geleneksel yöneticiler dışarıda vakit geçirmekle daha az ilgililer ve bu da bazılarının da kabul ettiği üzere, bulundukları konumun kutsal bir yanı olmasından kaynaklanmaktadır. Her halükarda, figür 13'teki çizelge, dışarıda vakit geçirmekle ilgili tercihleri sorulduğunda 46 katılımcının 26'sının (%56,52), boş vakitlerinde dışarıda vakit geçirdikleri şeklinde yanıt verdiklerini göstermektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Boş zamanlarında dışarıda gezer misiniz?			
Akademik	4	0	0
Ruhban	2	1	2
Öğrenci	4	1	0
Güvenlik memuru	1	0	0
Atanmış yönetici	2	1	0
Avukat	2	2	2
İş İnsanı	2	0	2
Geleneksel yönetici	1	1	2
Ruhani sınıftan olmayan	3	0	1
Seçilmiş Yönetici	2	1	2
Sivil toplum	3	1	1

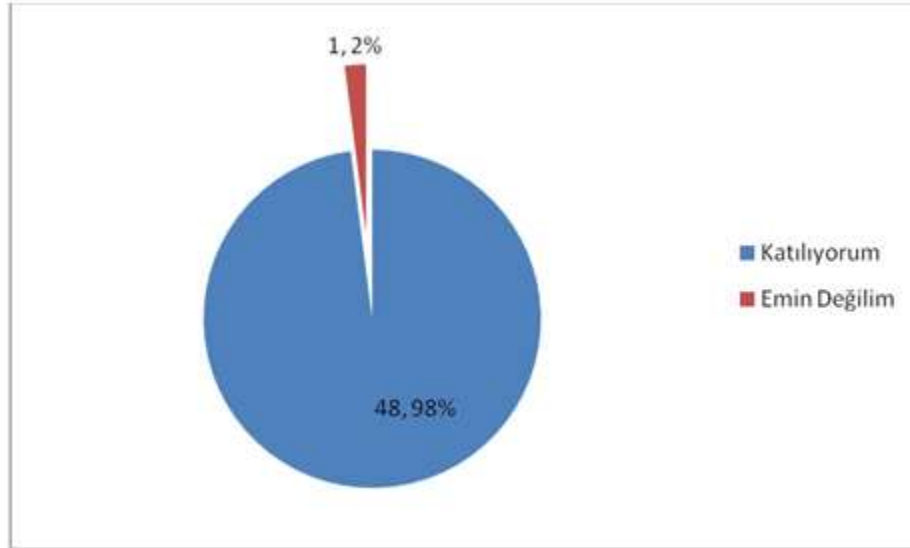

FİGÜR 13: Boş Zamanlarını Dışarıda Geçirmelerine Göre Dağılım

Ayrıca, aşağıda verilen istatistiksel bilgilere bakıldığında, kentteki en ulaşılabilir dinlenme yerlerinin barlar, küçük lokantalar ve gece kulüpleri olduğu görülecektir. Bu da, içki satın almak için parası olmayan ya da barlarda takılmaktan hoşlanmayan kişilerin dışarıda vakit geçirme lüksünden mahrum kaldığı, bunun da kenti onlar için daha yaşanmaz ve az ilgi çekici kıldığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada katılımcıların kentin çeşitli yerlerine insanların kendi başlarına ya da arkadaşları, aileleri ve çocuklarıyla vakit geçirip rahatlayabilecekleri sessiz umumi parklar ya da yol kenarlarında rekreasyonel alanlar dikilmesinin gerekliliğine dair görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu mesele özellikle dikkatimi çekti, çünkü kent içerisinde yol kenarında yalnızca bir tane umumi dinlenme alanı gördüm ve o da Up-station'a giden yolun kenarında bulunmaktadır. Bence kent bu tür hizmetlerin sağlanmasında ciddi bir eksiklik göstermektedir. Aşağıdaki tablodan da görülebileceği üzere, katılımcıların çoğu, hatta kentin politika yapımcıları ve yöneticileri bile, benimle aynı fikirdedir. Ayrıca

barlardaki aşırı kalabalık, insanların bu durumdan hoşnut olduğunu değil, stres altındaki bir vatandaşın rahatlayabileceği ulaşılabilir umumi bölgeler olmadığını göstermektedir. Aşağıdaki çizelgeye göz atıldığında, 49 katılımcıdan yalnızca 1 tanesinin (%2) yeni yerlere ihtiyaç duyulup duyulmadığından şüphe ettiği, kimsenin de bu duruma doğrudan karşı çıkmadığı görülmektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Bamenda'nın, insanların yalnız başına ya da arkadaşları, ailesi ya da çocuklarıyla rahatlayabilecekleri kamusal parklara, yol kenarlarında rekreasyonel yeşil alanlara ihtiyacı olduğunu düşünüyor musunuz?			
Akademik	5	0	
Ruhban	5	0	
Öğrenci	4	1	
Güvenlik memuru	1	0	
Atanmış Yönetici	3	0	
Avukat	7	0	
İş İnsanı	5	0	
Geleneksel Yönetici	4	0	
Ruhani sınıftan olmayan	4	0	
Seçilmiş Yönetici	5	0	
Sivil toplum	5	0	

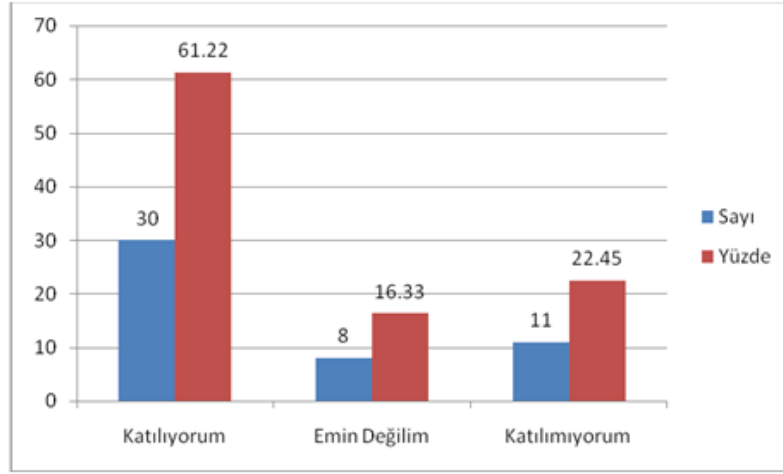

FIGÜR 14: Kamusal Bahçelere Ve Yol Kenarlarında Rekreasyonel Alanlara Duyulan İhtiyaç

Bir kentin sakinlerinin dışarıda vakit geçirmesi ve o kentin güvenlik durumu, karşılıklı olarak birbirini etkileyen etmenlerdir. Çünkü daha az güvenli bir kent, sakinlerinin dışarı çıkmasına daha az olanak sağlayacaktır. Örneğin, 12.06.2016 tarihinde Amerika'nın Orlando eyaletinde 50 vatandaşın vurulması

olayından sonra, eyalet sakinlerinin dışarı çıkmak yerine evlerinde oturmayı tercih edeceklerini sanıyorum. Evde kalmak gerçekten güvenlik içinde olmayı garanti etmese ve yalnızca riske girmemek olsa bile. Bu nedenle, bu çalışma dahilinde, katılımcıların her hangi bir zaman diliminde Bamenda kentinde yürür ya da araba kullanırken kendilerini ne derece güvenlik içerisinde hissettikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Kendi gözlemlerime dayanarak, gece vakitlerinde Nkwen’de Guinness deposu etrafında ve FONAB kampüsü civarında, ayrıca Market’in arka bölgelerinde kalan Ntarikon’da kendimi daha az güvende hissettiğimi söyleyebilirim. Aşağıdaki tabloya bakıldığında, rahiplerin ve iş insanlarının çok daha güvensiz hissettikleri görülmektedir. İş insanlarının hissettikleri güvensizliğin sahip oldukları paradan kaynaklandığını düşünüyorum. Yolda taciz vakaları ise, bazılarının da kabul ettiği üzere, daha çok gece saatlerinde gerçekleşmektedir. Yalnızca güvenlik görevlileri, kentte herhangi bir yerde ve herhangi bir zamanda kendilerini güvensiz hissettikleri bir yer olup olmadığından şüphe etmektedir. Bunun bir güvenlik görevlisi olmaktan ve bir silah taşımaktan kaynaklandığını tahmin ediyorum. Figür 15’te verilen çizelgeden, 49 katılımcının 30’unun (%61,22), bazı bölgelerde ve günün bazı saatlerinde kendilerini güvensiz hissettikleri anlaşılmaktadır. Ancak insanların çoğu, kendilerini en çok güvensiz hissettikleri zaman diliminin gece saatleri olduğunu kabul etmektedir. Ancak gün içinde karşılaşılan kapkaç gibi suçlar da Mobil Nkwen gibi kalabalık bölgelerde yaygındır.

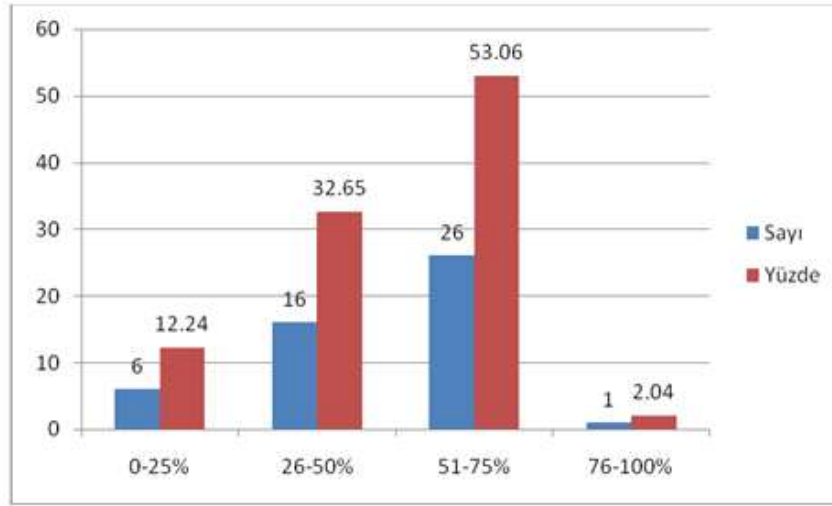
SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Bamenda’nın herhangi bir yerinde, herhangi bir zaman tehlikeli hareket ya da araç kullanımı hissediyor musunuz?			
Akademik	2	3	0
Ruhban	5	0	0
Öğrenci	4	1	0
Güvenlik memuru	0	1	0
Atanmış Yönetici	3	0	0
Avukat	4	0	3
İş İnsanı	5	0	0
Geleneksel yönetici	2	0	2
Ruhani sınıftan olmayan	3	0	1
Seçilmiş Yönetici	1	2	2
Sivil toplum	1	1	3

Figür 15: Kişisel Güvenlik Hissine Göre Dağılım

Son olarak, katılımcıların kişisel güvenlikleriyle ilgili duygularını öğrendikten sonra, kentteki güvenlik düzeyiyle ilgili değerlendirmelerini almaya çalıştım. Burada, gece saatlerinde kentte daha az polis devriyesinin gezdiğini gözlemledim ve bu durum ileride kentte güvenlik düzeyinde bir düşüşe neden olabilir. Ancak aşağıdaki tabloya bakıldığında, geleneksel yöneticilerin tamamının kentteki güvenlik düzeyini %51-75 arasında derecelendirdiği ve seçilmiş yöneticiler grubundaki 5 katılımcının 4'ünün de aynı şekilde değerlendirme yaptığı görülebilir. Bu iki grubun görüşleri, kentteki güvenlik düzeyinin belirlenmesinde önemlidir, çünkü bu gruplara ait katılımcılar Bamenda kentinin yerli sakinlerindendir ve ayrıca güçlerini başkalarından devralmışlardır. Verdikleri karşılıklar, kentin geçmişi ile bugünü arasında karşılaştırma yapmaya dayanmaktadır. Aranmış yönetici grubundakilerin ve göçmenlerin ise kentin geçmişteki güvenlik düzeyi ile ilgili çok az bilgileri vardır. Ancak, dışarıda en fazla geçiren grupları oluşturan akademisyenlerin ve öğrencilerin verdikleri puanlara bakıldığında, Bamenda'nın güvenlik açısından iyi bir durumda olduğu düşünülebilir (bkz. figür 13'teki tablo) genel olarak bakıldığında, Bamenda'nın güvenlik düzeyinin iyi bir durumda olduğu, ancak bu konuda hala yapılacak çok şeyin olduğu görülebilir. Figür 16'ya bakıldığında, 49 katılımcının 26'sı (%53,06), kentin güvenlik düzeyinin %51-75 arasında olduğunu kabul etmektedir.

SORU/ GRUP	0-25 %	26-50 %	51-75 %	76-100 %
Bamenda'nın güvenlik düzeyi sizce ne orandadır?				
Akademik	0	3	2	0
Ruhban	2	0	3	0
Öğrenci	0	3	2	0
Güvenlik memuru	0	0	1	0
Atanmış Yönetici	1	1	1	0
Avukat	1	4	2	0
İş İnsanı	1	2	2	0
Geleneksel yönetici	0	0	4	0
Ruhani sınıftan olmayan	1	1	2	0
Seçilmiş Yönetici	0	1	4	0
Sivil toplum	0	1	3	1

Figür 16: Güvenlik Düzeyine Göre Dağılım

Yapılan gözlemlere göre, tepe bölgesine tırmanırken yolun kıvrıldığı bölge haricinde, Bamenda şehrinin gurur duyacağı yol kenarında dinlenme yerleri ya da kamusal bahçeleri yoktur. Bu durum, katılımcıların figür 14'te verilen görüşleri tarafından da desteklenmektedir. Bu tür yerlerin yokluğunun yanı sıra, figür 13'te gösterildiği üzere insanlar akşamları genellikle barlarda ve kafelerde takılmaktadır. Güvenlik meselesi söz konusu olduğunda, şehirdeki güvenlik düzeyinin çok kötü olmadığı figür 16'daki verilerden anlaşılmakla birlikte, Old Town, Randevu, Ntamulung, Mobil Nkwen gibi katılımcıların içlerinden geçerken kendilerini güvensiz hissettiği bölgeler de söz konusudur. Şehirde bir öğrenci olan Miranda (K) şunları söylemektedir:

“Şehrimizde insanların hafta sonlarında biraz huzurlu vakit geçirmek için gidebilecekleri yeşil alanlar yok ve ben genellikle Black and White, Bjiforbi Bakery, Relax Bar ve Plaza Plus gibi yerlerde takılıyorum. Ancak bu tür yerlerde de fazla uzun vakit geçiremiyorum çünkü

bazen aşırı gürültülü oluyor ve geceleri ticaret sokağı bölgesinde ve Mobil Nkwen'de dolaşmaktan da korkuyorum. Daha üst sınıflardaki insanlarınsa genellikle şehrin yukarı kısmındaki Club 58'de takıldığını biliyorum.”

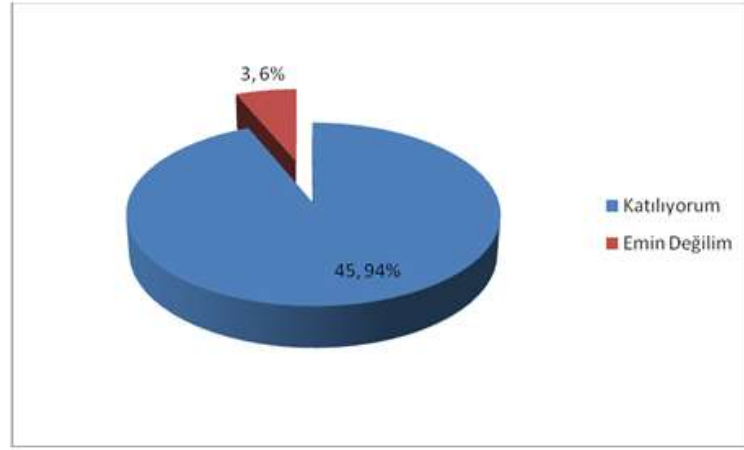
Her şey bir yana, kent dahilinde bu tür kamusal bölgelere gerçek bir ihtiyaç duyulmaktadır; çünkü bu bölgeler hem dinlenme alanları olarak, hem de ağ kurma bölgeleri olarak hizmet vermektedir. Belediye tarafından bu tür alanlara giriş için bir ücret belirlenecek olsa dahi, kent sakinleri buralarda vakit geçirmeyi tercih edecektir. Yaptığım resmi olmayan konuşmalara ve kişisel tecrübelerime dayanarak, Bamenda kentindeki insanların dinlenmeye ayırdıkları zamanlarda genellikle Saboga ya da Saddle Hill Ranch'te vakit geçirdiklerini fark ettim. Bu kadar uzun bir yolu göze almalarının altında yatan neden ise, bu yerlerin sakin ve huzurlu havasıdır. Bu yerleri girmek için ziyaretçilerin önden ödeme yapmaları gerekmektedir. Tek başına bu bile insanların bu tür yerlere acil bir ihtiyaç duyduklarını çünkü bu yerlerden yoksun olmanın kenti daha az yaşanabilir ve ilgi çekici kıldığını göstermektedir.

3.7 YOKSULLUK VE GECEKONDULAŞMA

Bit kenti büyümesindeki ana etmen, nüfustaki artıştır. Malthusçu kentsel büyüme modeline göre, kentteki nüfus artışının kişi başına düşen gelir üzerinde olumsuz bir etkisi vardır, çünkü toprak esnek olmayan bir şekilde arz edilmektedir ve bu tür bir artış toprak/iş gücü ve sermaye/iş gücü oranlarında bir düşüş yaşanmasına neden olmaktadır. Kişi başına düşen gelirdeki azalma ise kentteki yoksulluk oranını arttırmakta ve bu durum da kentte gettolaşmasının yaşanmasına ve ardından da kentteki güvenlik düzeyinin düşmesine neden olmaktadır.

Bu bağlamda, çalışma dahilinde Bamenda kentindeki yoksulluk düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Yukarıda da ele alındığı üzere, Bamenda'da gayri resmi sektörde yüksek bir istihdam söz konusudur; bu da, günlük 500 frs (1 dolar) altında bir gelire sahip insanların bulunmasının yüksek bir ihtimal olduğu anlamına gelmektedir. Ancak aşağıdaki tabloya bakıldığında, katılımcıların neredeyse tamamı, kentte bu gelir düzeyinin altında yaşayan insanlar olduğunsan emin görünmektedir. Ancak 1 öğrenciden, seçilmiş yöneticiden ve bir gruba ait olmayan kişiden oluşan bir kesimin bu konuya şüpheli yaklaşımlarından çıkarılabilecek sonuç, bu gelir düzeyine sahip insanların da var olabileceğidir. Aşağıdaki grafiğe bakıldığında (fig. 17), 48 katılımcıdan 45'inin (%94) olumlu yanıt verdiği, 3'ünün ise (%6) şüpheli yaklaştığı görülmektedir; ancak bu da katılımcıların hiçbirinin günlük 500 frs'nin (1 dolar) altında gelir sahibi insanlar olabileceğine itiraz etmemesi, bu çıkarımın bir noktaya kadar doğru olduğunu göstermektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Bamenda’da günde 500 frs nin altında ücretle yaşayan insanlar olduğunu düşünüyor musunuz?			
Akademik	4	0	
Ruhban	5	0	
Öğrenci	4	1	
Güvenlik memuru	1	0	
Atanmış Yönetici	3	0	
Avukat	7	0	
İş İnsanı	5	0	
Geleneksel yönetici	4	0	
Ruhani sınıftan olmayan	3	1	
Seçilmiş Yönetici	4	1	
Sivil toplum	5	0	

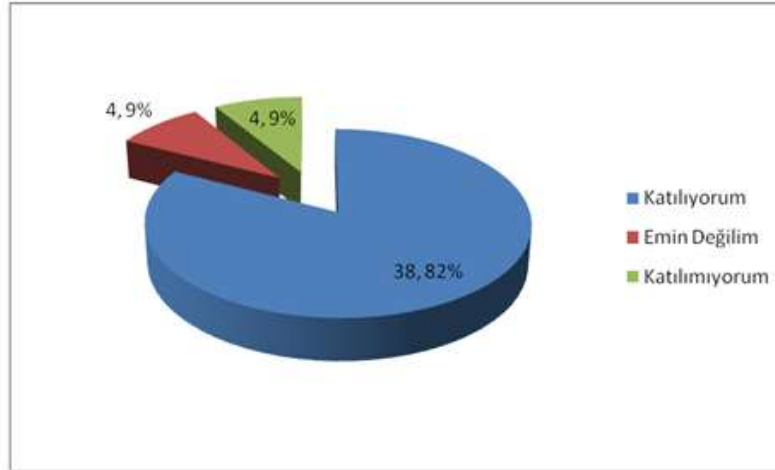

Figür 17: Günlük 500frs’nin (1\$) Altında Gelire Sahip İnsanların Varlığına Dair Dağılım

Ayrıca, katılımcıların büyük bir kısmı, kentte kira değerlerindeki sürekli artışın, bazı mahallelerde (örneğin: Meta Quarters, Sonac Street, Old Town) yaşan çoğu insanın bir odada dörtten fazla kişi kalacak şekilde yaşamasına neden olduğunu kabul etmektedir. Benim görüşüme göre, bu bölgelerdeki aşırı kalabalığın nedeni, ulaşımının kolay olmasından ve birlikte yaşamının kira giderlerini karşılamayı kolaylaştırmasından kaynaklanmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak kişisel gözlemlerimi dayandırdığım olaylardan biri, maddi kaynaklarımın tükettiği bir zamanda, birkaç gece Commercial Avenue civarında oturan bir arkadaşımın odasında geçirdiğim günlerde, odada yaşayan insan sayısının 4’ten fazla olduğunu görmeme dayanmaktadır. Aşağıdaki tabloya bakıldığında, katılımcıların çoğunun bu çıkarıma katıldıkları görülmektedir. Ancak 2 öğrenci, 1 avukat ve herhangi bir meslek grubuna ait olmayan 1 kişi buna katılmamaktadır. Ruhban, öğrenci, atanmış yönetici ve hukukçu gruplarından birer

katılımcı ise kararsız kalmıştır. Diğer yandan, hem seçilmiş yöneticiler hem de geleneksel yöneticiler, bu rakamların söz konusu olduğu ve hatta oda başına düşen kişi sayısının daha da fazla olduğu bölgelerin varlığının farkındadır. Son olarak, aşağıdaki çizelge, 46 katılımcının 38'inin (%82) bu tür bölgelerin var olduğundan emin olduğunu, kararsız kalan ya da buna karşı çıkan 4'er (%9) katılımcının var olduğunu göstermektedir. Genel olarak yanıtlar ele alındığında, bu tür özelliklerin söz konusu olduğu bölgelerin var olduğuna ulaşılmaktadır.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce şehirde insanların bir odada 4 kişiden fazla yaşadığı semtler var mı?			
Akademik	4	0	0
Ruhban	4	1	0
Öğrenci	2	1	2
Güvenlik memuru			
Atanmış Yönetici	2	1	0
Avukat	5	1	1
İş İnsanı	4	0	0
Geleneksel yönetici	4	0	0
Ruhani sınıftan olmayan	3	0	1
Seçilmiş Yönetici	5	0	0
Sivil toplum	5	0	0

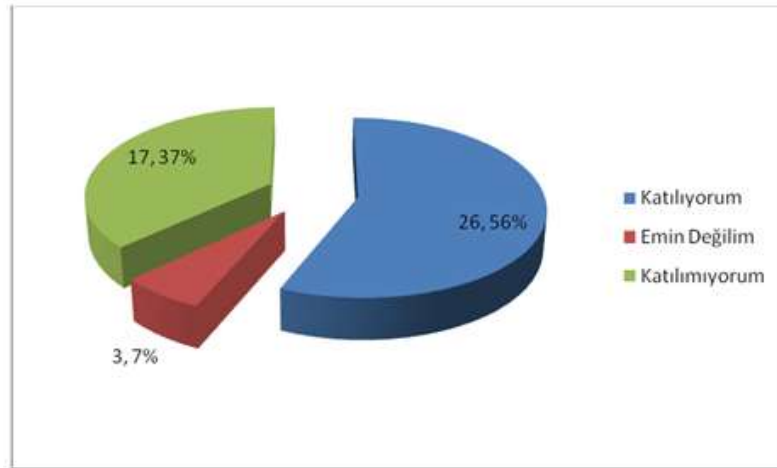

Figür 18: Bazı Mahallelerde Bir Odada Yaşayan İnsan Sayısına Göre Dağılım

Bu çalışma dahilinde yanıt aranan bir diğer soru, faturalarını ödeyemedikleri için günlerce elektrik hizmeti alamadan yaşayan insanların yaşadığı mahallelerin olup olmadığıdır. Benim gözlemlerim, çoğu mahallede elektrik faturasını karşılamaya güçleri yetmediği için elektrik kesintisi ile yaşayan insanların var olduğu ancak tüm bir mahallenin elektrik kesintisi yaşamadığı yönündedir. Diğer yandan, aşağıdaki tabloda verilen istatistikler, tüm akademisyenlerin bu tür mahallelerin var olduğunu düşündükleri göstermektedir; hatta Sissia gibi bazı bölgelerin isimlerini vermişlerdir. Ancak, atanmış yönetici

grubundaki katılımcıların çoğu, tabloda da gösterildiği üzere kentte bu tür durumların söz konusu olduğuna kesinlikle karşı çıkmaktadır. Aşağıdaki çizelgeye göz atıldığında, 17 kişinin (%37) böyle bir durumun varlığına katılmadığı, 3 kişinin (%7) kararsız kaldığı ve çoğunluğu oluşturan 26 kişinin (%56) kişinin kentte bu tür mahallelerin var olduğundan emin olduğu görülmektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce şehirde faturayı ödeyemediği için günlerce elektriksiz yaşayan insanların olduğu semtler var mı?			
Akademik	4	0	0
Ruhban	2	1	2
Öğrenci	2	0	3
Güvenlik memuru			
Atanmış Yönetici	0	0	3
Avukat	5	0	2
İş İnsanı	2	1	1
Geleneksel yönetici	3	0	1
Ruhani sınıftan olmayan	3	0	1
Seçilmiş Yönetici	3	0	2
Sivil toplum	2	1	2

Figür 19: Elektrik Faturasını Ödeyemeyen Mahallelerin Varlığı

Bamenda şehrinde, kullanılabilir gelir düzeyi düşüktür. Bu nedenle, figür 17’de de gösterildiği üzere nüfusun yaklaşık %20’sinin BMKP’nin yoksulluk sınırı olarak belirlediği 500 FCFA’nın (1\$) altında bir gelir düzeyine sahip olduğu düşünülmektedir. Ve bazı bölgelerde bir odada dörtten fazla insanın yaşadığı görülmekteyken, bazı mahallelerde insanlar elektrik faturalarını ödeyemedikleri için günlerce elektriksiz yaşamaktadırlar. Ancak yoksulluk ve gettolaşma ile ilgili olarak, Sessia, Ntamulung, Meta Quarters, Musang, Ntarikon, Banja, Sonac Sokağı, Old Town ve Nkwen’deki öğrenci bölgeleri,

katılımcılar tarafından özellikle vurgulanmıştır. Şehir yöneticilerinden biri olan Mr. Mungu şunları söylemektedir:

“Bamenda şehri söz konusu olduğunda, BMKP yoksulluk sınırının altında yaşayan çok fazla insan olduğunu söyleyebilirim, çünkü burası bir sanayi şehri değil. Bu yüzden diyorum ki, Nitop, Sessia ve Old Town gibi bölgelerde bir odada dörtten fazla insanın yaşadığı evler görebilirsiniz. Ayrıca bazı bölgelerde faturalarını ödeyemedikleri ve ev sahipleri onlara elektrik vermeyi reddettiği için günlerce elektrik olmadan yaşayan insanlar da var. Nkwen'deki Njimafor, Alakuma ve Mbong gibi bazı bölgelerde insanların elektriksiz kalmasının nedeni ise, elektrik bağlatmak için izlenmesi gereken prosedürlerin çok zorlayıcı olmasıdır. Ya da elektrik şirketlerinin sürekli hacze uğramalarından dolayı elektrik sağlayamamaları da olabilir.”

Kısacası, Bamenda kenti güvenilir bir elektrik hizmetine sahip değildir. Güç kesintisi sık sık yaşanmaktadır. Kentte geçirdiğim bir aylık süre içerisinde hemen hemen her gün güç kesintisi yaşandı. Yaptığım görüşmelere dayanarak, kentte sürekli yaşanan güç krizlerinin genellikle bazı mahallelerdeki güç trafolarının hasar görmesine neden olduğunu ve elektrik şirketlerinin bu trafoları tamir etmesinin bazen günleri bulduğunu öğrendim. Bu bozulmaların yaşandığı günlerde, mahalle sakinleri uzun süre karanlıkta kalmaktadır. Ayrıca yaptığım gözlemler, kentteki ekonomik hayatın hizmet sektörüne çok fazla bağımlı olması ve tarımla uğraşanların sayısındaki azalma nedeniyle yoksulluk oranının gittikçe arttığını göstermektedir. Daha önce tarım arazisi olarak kullanılan bölgelerin çoğu bugün yerleşim alanı olarak kullanılmaktadır. Bugün, kent sakinlerinin çoğu ticaret yapmayı tercih ederken çok az kişi tarım işleriyle uğraşmayı istemektedir. Bu nedenle, kentte temel gıda ürünlerinin fiyatı hızla artmaktadır. Aslına bakılırsa, eğer Bamenda kenti bugünkü hızıyla büyümeye devam ederse, 2025 yılına gelindiğinde sakinleri yaşam masraflarını karşılayamaz hale gelecektir ve daha az ilgi çekecektir. Bu açıdan bakıldığında, kentin henüz sürdürülebilir olmaktan çok uzak olduğu anlaşılmaktadır.

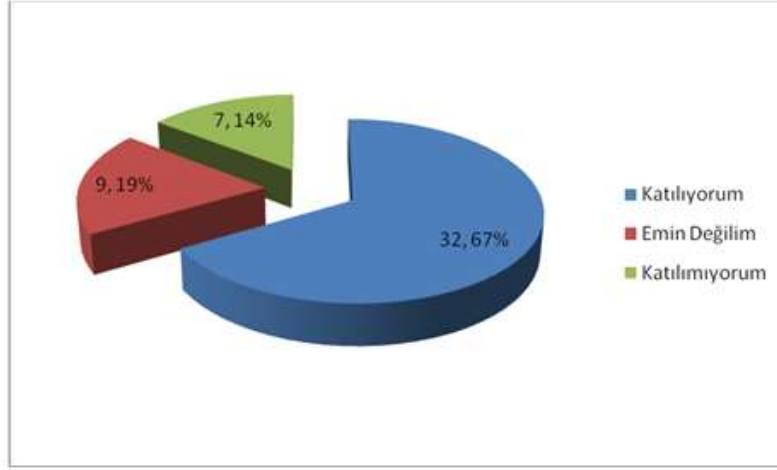
3.8 EŞİTSİZLİK

Bir kentin büyümesinde göz önünde bulundurulması gereken faktörlerden biri, ister cinsiyetler arasında olsun ister mahalleler, ister engellilere karşı uygulanıyor olsun ister kentteki diğer azınlık gruplarına karşı, eşitsizlik meselesidir. Bir kentin sürdürülebilir bir şekilde büyümesi için tüm grupların sürece destek vermesi, yani hiçbirinin ayrımcılığa uğradığını düşünmemesi gerekir. Herhangi bir insan ya da grup ayrımcılığa uğradığını ya da tatmin edildiğini hissederse, kente duydukları ilgiyi ve bağlılığı

kaybederler; bunun sonucunda da ellerindeki, kentin sürdürülebilir bir şekilde büyümesini destekleyebilecek mevcut verileri kentin kullanımına açmayacaklardır.

Bu nedenle bu bölümde, kentte bazı bölgelerin diğerlerine nazaran su, elektrik, atık yönetim, ulaşım vs. gibi temel kamusal hizmetlerden daha iyi faydalanıp faydalanmadığına dair katılımcıların görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Kişisel gözlemlerim, kentteki yöneticilerin %80'ninden fazlasının ikame ettiği GRA bölgesinin, tüm hizmetlerden kentin geri kalanına göre daha iyi faydalandıkları yönündedir. Bu bölge son derece sakın ve temiz bir bölgedir. Ancak kentin bazı bölgelerinde düzenli elektrik hizmeti bulunurken su hizmetleri aksamakta, diğer bir bölgede ise ikisi de düzenli işlerken atık yönetim ya da ulaşım hizmetleri kötü durumda olabilmektedir. Aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere, tüm rahipler, akademisyenler ve bir gruba dahil olmayan kişiler, kentte bu tür durumların gerçekten de söz konusu olduğunu düşünmektedir. Çoğu GRA bölgesinin en iyi hizmetlere sahip olduğunu söylerken, Mile 4 Nkwen bölgesi yolundaki Foncha Kavşağının çok düzensiz su hizmeti görmesinden şikâyet etmiştir. Ayrıca diğerleri de kentteki kırsal bölgelerde elektrik, ulaşım ve atık yönetimiyle ilgili problemler yaşandığına dikkat çekmektedir. Örneğin, Nsongwa, Mankon gibi bölgelerdeki saraylara ulaşım için düzgün yollar yokken, durum Mendakwe ve Nkwen'de farklıdır. Ayrıca, 4 geleneksel lider katılımcıdan 3'ü, bazı bölgelerin ayrımcılığa uğradığına kesinlikle katılmaktadır. Aşağıdaki grafiğe bakıldığında, 48 katılımcının büyük bir bölümünü oluşturan 32 (%67) kişinin bu duruma katıldığını ve 9 (%19) kişinin kararsız kalırken 7'sinin (%14) karşı çıktığını görüyoruz. Katılımcıların yanıtlarından elde edilen istatistikler, kentte farklı mahalleler arasında bir dereceye kadar eşitsizlik olduğunu göstermektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce su, elektrik, atık bertaraf sistemi, ulaşım gibi temel kamusal hizmetleri yeterli alanlar var mı?			
Akademik	4	0	0
Ruhban	5	0	0
Öğrenci	2	3	0
Güvenlik memuru	0	1	0
Atanmış Yönetici	2	0	1
Avukat	5	1	1
İş İnsanı	3	1	1
Geleneksel yönetici	3	1	0
Ruhani sınıftan olmayan	4	0	0
Seçilmiş Yönetici	2	1	2
Sivil toplum	2	1	2

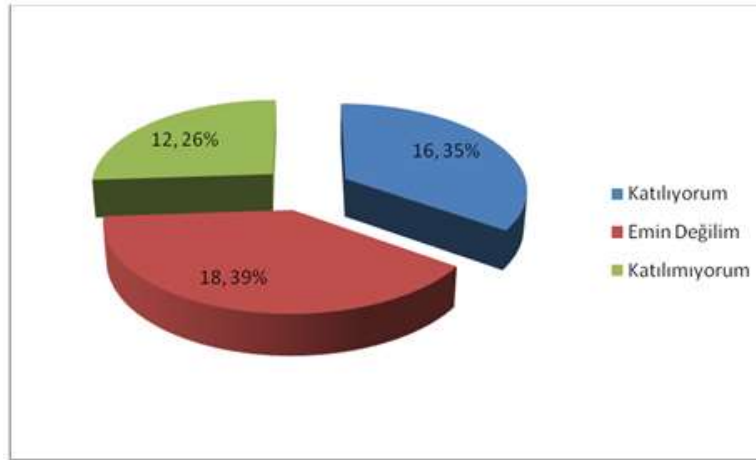

Figür 20: Kamu Hizmetlerinin Şehirde Eşit Olmayan Bir Şekilde Dağıtımına Dair Dağılım

Bu çalışmada ikinci olarak, katılımcıların kentte kadınlara karşı ciddi bir önyargı olduğunu düşünüp düşünmedikleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu konuyla ilgili olarak, kentte kadınlara karşı bir önyargının söz konusu olduğunu, ancak bunun ciddi boyutlarda olmadığını gözlemledim. Normalde kenti oluşturan yedi kabilenin normları son derece ataerkildir; hiçbir kadın Fondom tahtlarının bir varisi olamaz ancak geleneksel toplum yapısı içerisinde kadınlara bir yer verilmiştir, kadınlar toprak sahibi olabilmekte ve çekirdek ailelerin reisi dahi olabilmektedir. Kentin siyasi manzarası gözden geçirdiğimde, atanmış, seçilmiş ya da veraset yoluyla başa gelmiş tüm yöneticiler içerisinde yalnızca 1 tane kadın olduğunu fark ettim; Bamenda 1 Büyükşehir Belediyesi Başkanı. Ayrıca, kadınların daha az katılım göstermesi meselesinin, kent nüfusunun çoğunluğunu oluşturmalarına rağmen politik hayata daha az ilgi göstermelerinden kaynaklandığını fark ettim. Örneğin, bu çalışma söz konusu olduğunda, oldukça az sayıda kadın, yukarıdaki figür 1’de de gösterildiği üzere, soruları cevaplamak için zaman ayırmaya razı gelmiştir. Ancak, farklı katılımcı gruplarının verdikleri yanıtları yansıtan aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere, ruhban sınıfına ait olan katılımcıların tamamı bu soru karşısında kararsız kalmış ve hatta avukat grubunun %70’inden fazlası kadınlara karşı bir cinsiyet ayrımcılığı yapıldığı görüşünü reddetmiştir. Ancak atanmış yöneticilerden oluşan grubun %75’inin bu konuda çekimser kaldığı göz önünde bulundurulduğunda durum komik bir hal almaktadır, çünkü kentin atanmış 6 yöneticisi arasında bir tane dahi kadın bulunmamaktadır. Diğer yandan, cinsiyetle ilgili olarak katılımcıların karşılık verme oranına bakıldığında, 1 kadın ve 3 erkek katılımcının soruya karşılık vermediği görülmektedir. Ancak aşağıdaki dağılım tablosunda, erkek katılımcıların %45’inin kararsız kalmasına karşın kadın katılımcıların %40’ının kadınlara karşı bir cinsiyet yanlılığının uygulandığından emin görünmektedirler. Genel tabloya bakıldığında, grafikte verilen farklı görüşler arasında ciddi bir boşluk olmadığı görülmektedir; bu da daha önce ifade ettiğim üzere kadınlara karşı önyargının ciddi

boyutlarda olmadığı anlamına gelmektedir. Bu durum 46 katılımcıdan 18'inin (%39) soruya pozitif yönde yanıt vermesi, 16 katılımcının çekimser kalması ve 12 katılımcının da negatif yönde yanıt vermesi ile de desteklenmektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce Bamenda'da kadınlara karşı cinsiyet ayrımcılığı var mı?			
Akademik	2	2	0
Ruhban	0	5	0
Öğrenci	2	1	1
Güvenlik memuru	1	0	0
Atanmış Yönetici	0	3	1
Avukat	0	2	5
İş İnsanı	3	1	0
Geleneksel yönetici	2	1	1
Ruhani sınıftan olmayan	3	0	1
Seçilmiş Yönetici	2	2	1
Sivil toplum	1	1	2

Figür 21: Kadınlara Karşı Cinsiyet Ayrımcılığı

Aşağıda ayrıntılarıyla verilen dağılım tablosu, kentte kadınlara karşı uygulanan cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili olarak farklı görüşleri savunan kadın ve erkeklerin sayısını göstermektedir. Ayrıca cinsiyet ayrımcılığı meselesine yanıt veren kadın ve erkeklerin yaş aralıkları da verilmiştir.

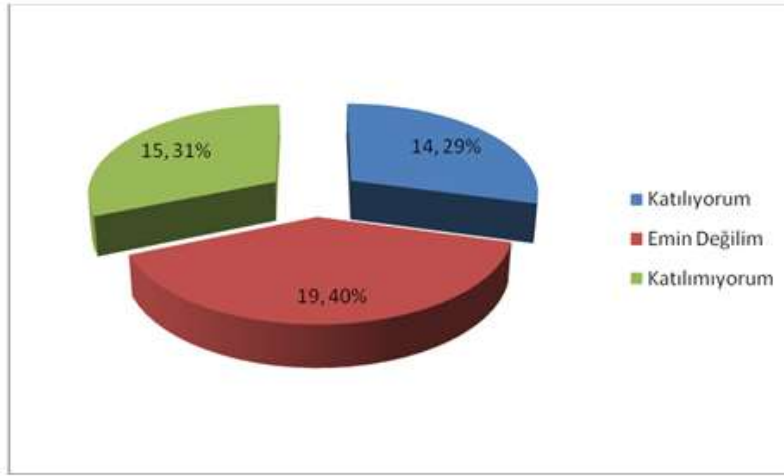
Tabloya bakıldığında, genç kadınlar arasında cinsiyet ayrımcılığına karşı genç erkeklerden daha yüksek bilinç olduğunu anlaşılabılır. 46-60 yaş aralığındaki orta yaşlı erkekler, aynı yaş aralığındaki kadınlarla benzer bir tutum sergilemektedirler. Ancak 60 yaş üstü kişilerden oluşan yaşlılar arasında, cinsiyet ayrımcılığı meselesine daha az ilgi gösterilmektedir. Kimse cinsiyet meselelerine ilgi göstermemekte ve herkes var olan durumu kabullenmiş gibi görünmektedir.

CİNSİYET VE YAŞ ARALIĞINA GÖRE YANIT ORANI										
BAKIŞ AÇISI	CİNSİY ET	YAŞ ARALIĞI (YILLAR)								
			15-30		31-45		46-60		60+	
	Erkek(E)	Kadın (K)	E	K	E	K	E	K	E	K
Katılıyorum	10(32%)	6(40%)	3	4	3	2	4	-	-	-
Emin değilim	14(45%)	4 (27%)	4	2	7	-	3	1	-	1
Katılmıyorum	7(23%)	5 (33%)	2	3	2	-	2	2	1	-
Toplam	31	15	9	9	12	2	9	3	1	1
	46 Cevap		46 Cevap							
CEVAP YOK	3	1	1	1	2	-	-	-	-	-
	4 Cevap yok		4 Cevap yok							

Toplam nüfusun %6,9 ya da %10,5'i engellilerden oluşmaktadır.¹¹⁰ Ancak bölgenin merkezi olarak, Bamenda kenti muhtemelen daha yüksek bir orana sahiptir. Yine de, Bamenda'da engelliler için yapılmış çok az merkez gördüm; Blue Moon Up Station civarındaki engelli merkezi gibi. Ancak genel halk ile integrasyonları ile ilgili olarak, yeterince ilgi gösterilmemektedir. Girdiğim tüm kamu ofisleri içerisinde, tekerlekli sandalye kullanımına uygun bir merdiven bile görmedim. Kent merkezinde bile, engelliler için bir park yeri bulamadım. Politikacılar ve kentteki yöneticilerle beraber Belediye Meclis toplantılarına katıldım, ancak aralarından biri dahi engelli bir insan değildi. Yollar çok dar ve pazar yerleri çok kalabalık, bu da engellilerin alışverişe çıkmasını çok zor kılmaktadır. Aslına bakılırsa, altyapı engelli dostu bir şekilde dizayn edilmediği için, engelliler geniş toplumdan ciddi derecede dışlanmaktadır. Aşağıdaki tabloya bakıldığında, iş insanlarından ve rahiplerden oluşan iki grubu oluşturan katılımcıların %80'inin çekimser bir tutum sergilemekte ve toplumun engellileri umursayıp umursamadığından emin görünmemektedir.

¹¹⁰ Cockburn, Lynn. The Prevalence of Impairments and Disabilities in the North West Region, Cameroon and the Impact on Quality Of Life for People with Disabilities. June 2011.
<http://disabilitycentre.lshtm.ac.uk/files/2014/12/Cameroon-Country-Report.pdf>

SORU/KİŞİLİK	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Bamenda’da engellilere yönelik yeterli mekanlar olduğunu düşünüyor musunuz?			
Akademik	0	2	2
Ruhban	1	4	0
Öğrenci	2	1	2
Güvenlik memuru	1	0	0
Atama kurumu	2	0	2
Avukat	2	4	1
İş Adamı	0	4	1
Geleneksel yönetici	2	0	2
Ruhani sınıftan olmayan	2	0	1
Seçilen Hükümeti	1	2	2
Sivil toplum	1	2	2

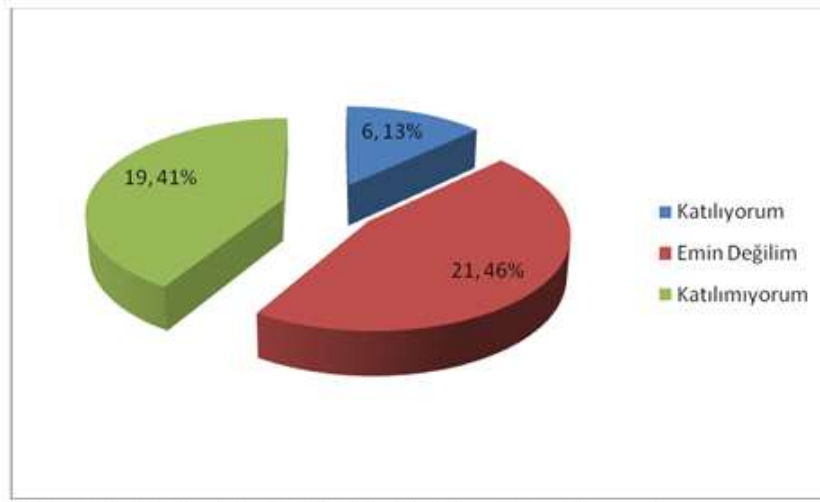

Figür 22: Engellilerin Konumu

Son olarak, bu çalışma dahilinde Bamenda kentinde LGBT bireyleri, çocuklar ve yaşlılar gibi diğer azınlıklara yeterince saygın bir konum verilip verilmediği incelenmiştir. Azınlıklar, bir toplumda toplam nüfusun geri kalanı ile kıyaslandığında sayıca az olan insan topluluklarıdır. Bamenda söz konusu olduğunda, yukarıda sayılanlara ek olarak diğer azınlık grupları da vardır: albinolar ve Bororo halkı gibi. Sahada geçirdiğim bir aylık süre içerisinde, çocuklara ve yaşlılara saygı göstermenin, kent kültürünün ayrılmaz bir parçası olduğunu fark ettim. Bamenda halkının yaşlıları, hayatlarının sonuna kadar aileleriyle birlikte yaşamaktadır. Çocukların ise kendi ebeveynleri tarafından yetiştirilmesi gerektiğine ve eğitim alma hakları olduğuna inanılmaktadır. Bu temel meseleler haricinde onların refahı için, çocuklar için oyun alanları inşa etmek, yaşlıların rahatlayıp akranlarıyla vakit geçirebileceği yerler kurmak, kamu ofislerinde ve alanlarında “yaşlılara ve çocuklara öncelik veriniz” gibi uyarı

levhaları asmak gibi çok az şey yapılmaktadır. Ancak 2013 yılında GRA bölgesinde, yaşlılar (70 yaş üstü) için LAFTA isimli özel bir ev açılmıştır; her ne kadar şu an tam olarak işlemese de. Diğer yandan kentte çocuklar için ayrılmış oyun alanları çok az sayıdadır, çünkü çocukların kendi evlerinin önünde oynaması gerektiği düşünülmektedir. LGBT söz konusu olduğunda ise, hiçbir topluluk göremedim. Aslına bakılırsa bu meselenin kentin gündeminde hiç olmadığını fark ettim. Bororolar ile ilgili olarak da, bu halk genel olarak mülteci olarak görülmekte ve kentte toprak sahibi olamamaktadırlar. Albinoların ise genel toplumla bütünleşmesi çok zordur. Örneğin, albinoların deri alerjilerinden kaçınmak için uygulamaları gereken özel bir diyetleri vardır. Ancak partilerde ya da restoranlarda yiyecekler onların özel ihtiyaçlarına göre hazırlanmadığı için, diğerleri gibi yemek yiyememektedirler. Ayrıca bu azınlıklardan hiçbirinin kentin idari işlerinde bir rol almadığını fark ettim; bir inme yüzünden şu an felçli olan Mendakwe Fon'unun hala bir derece işlerin içinde olması haricinde. Ayrıca aşağıdaki tabloya bakıldığında, geleneksel yöneticilerin ve atanmış yöneticilerin, seçilmiş yöneticiler ve sivil toplum katılımcılarıyla benzer görüşlere sahip olduğu görülecektir. Bu gruplardaki insanların çoğunluğu, azınlıkların kentteki durumu ile ilgili kararsız görünmektedir. Bu da azınlıklar konusunda bir derece farkındalık olduğunu, ancak herkesin bu azınlık grupların kentteki ana akım hayatın ne kadar dışında kaldığından habersiz olduğunu göstermektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Bamenda'da LGBT, çocuk ve yaşlılar gibi diğer gruplara yönelik yeterli mekanlar olduğunu düşünüyor musunuz?			
Akademik	1	1	2
Ruhban	0	4	1
Öğrenci	1	1	3
Güvenlik memuru	0	0	1
Atanmış Yönetici	0	3	0
Avukat	2	0	4
İş İnsanı	0	2	3
Geleneksel yönetici	0	3	0
Ruhani sınıftan olmayan	0	1	3
Seçilmiş Yönetici	1	3	1
Sivil toplum	1	3	1

Figür 23: Lgbt, Çocuklar Ve Yaşlılar Gibi Azınlıkların Konumları

Şehirde insanlar ve mahalleler arasında eşitsizlik meselesiyle ilgili olarak, figür 20'ye bakarak bazı bölgelerin diğerlerinden daha öncelikli muamele gördükleri anlaşılabılır. Örneğin, şehrin yukarı bölgelerindeki GRA bölgesi ve Foncha Sokağı, katılımcılar tarafından vurgulanmıştır. Şehirde mahalleler arasında bir eşitsizliğin görülmesinin yanı sıra, figür 21'de gösterilen veriler, kadınların şehirde kendilerine alan bulabildiklerini ama tüm sektörlerde erkeklerle eşit şekilde muamele görmediklerini göstermektedir. Engelliler söz konusu olduğunda ise, onların rahatı ve refahı için şehirde çok az şey yapılmaktadır ve bu da katılımcıların figür 22'de gösterildiği üzere neden bu konuya şüpheyile yaklaştıklarını göstermektedir. Diğer yandan, çocuklar ve yaşlılar gibi diğer azınlıklar şehirde göz önünde bulundurulmakla birlikte, yaşlılar için bakım evleri ya da çocuklar için oyun bahçeleri gibi mekanlarla şehirde nadiren karşılaşmaktadır. LGBT söz konusu olduğunda ise, insanlar bu konuda hiçbir şey duymak istememekte ve onlara verilen söz hakkıyla ilgili konuşmamaktadırlar. Bu tür bir durumun söz konusu olmadığını düşünmektedirler. Bu nedenle, figür 23'te gösterildiği üzere çekimser kalmaktadırlar. Eşitsizlik meselesiyle ilgili olarak bir avukat olan Samuel (E), araştırmacıya aşağıdakileri söylemiştir:

“Bamenda’da bazı bölgelerin iyi hizmet gördüğü söylenemez, çünkü bazı bölgelere düzenli olarak su temin ediliyor olabilir ancak elektrik temini düzensiz ve atık yönetimi sistemleri çok zayıf olabilir. Buna karşın, GRA gibi şehrin yukarı kısımlarında kalan bölgeler bu tür problemlerle pek karşılaşmıyorlar çünkü o bölgede burjuva hizmet memurları kalıyor. Ama Bamenda’da kadınlara iyi kötü önem veriliyor; geleneksel toplumlarda kadınların karar verme mekanizmalarının yer aldığı “Takumburg” adlı bir grup yer almaktadır. Ama ben

*Bamenda’da hiçbir köyde bir kadının Fon olduğunu duymadım. Ve bana göre bu kadınları geride tutmaktır. Yine de, Bamenda’daki üç kadın belediye başkanından biri bir kadın ve ayrıca kadın diplomatlarımız da var. Ve bence Bamenda şehri engelli dostu değil çünkü girdiğim devlet dairelerinden hiçbirinde tekerlekli sandalyelere göre tasarlanmış bir merdiven görmedim. Ayrıca, çocuklar için hiç oyun parkı yok, sadece yetişkinler için barlar var ve yaşlılar için bakımevi görevi gören de hiçbir yer yok. Ayrıca **Bamenda’da gey ya da lezbiyenlerin var olup olmadığını bilmiyoruz, hatta bilmek bile istemiyoruz** çünkü bunu bir günah olarak görüyoruz, bu yüzden bu meseleyi kulak ardı ediyoruz.”*

Bu katılımcıya ek olarak, bir yürüme engelinden mustarip olan Lum (K) isimli dikkat çekici bir katılımcıyla karşılaştım ve bana şunları söyledi:

“Ben Bamenda’da, engelsiz bir insan olarak doğdum; ta ki şu anki engelliliğime yol açan quiniamax aşısını olana kadar. Şu an engelli bir insan ve bir kadın olarak, Bamenda toplumunun bir parçası olmadığımı hissediyorum. Yolda bir taksi tutmak çok zor, çünkü taksi şoförlerinin çoğu ben arabaya binmeye çalışırken vakit kaybetmeyi kabul etmez. Buradaki yolların çoğunun eğimli, benim evimin ise yoldan uzak olduğunu düşününce, evden çıkıp yola geçmeye çalışırken zorlularla karşılaşıyorum. Bu durumdayken benimle evlenecek bir adam bulmak da çok zor çünkü benim çalışamayacağımı düşünüyorlar. Çoğu ailede benim gibi insanlar işe yaramaz olarak görülüyor, hatta çoğu insan bizim eğitim almamız için bir sebep olmadığını düşünüyor. Benim haricimde eğitim olanaklarına erişemeyen çok fazla engelli insan var. Bu kentte yaşayan bir kadın olarak da ayrımcılığa uğradığımı hissediyorum, çünkü çok uzun süredir kenti erkekler yönetiyor. Bamenda’nın farklı bölgelerindeki durumu sorduğunuzda verecek bir cevabım yok çünkü ulaşım benim için bir sorun ve oraları göremiyorum. Tek bildiğim şey geylerle ilgili bir şeyler duyduğum; ama onları görmediğim için bu konuda bir şey söyleyemeyeceğim.”

Genel olarak bakıldığında, katılımcıların karşılıklarından elde edilen istatistikler ve benim kişisel gözlemlerim, Bamenda kentinde eşitsizliğin yaygın olduğunu göstermektedir. Ancak buradaki temel sorunlardan biri şudur ki, bu eşitsizlikler kulak ardı edilmektedir ve bu konuların gündeme alınmaması ve çözüm üretilmemesi, kentin gelişimini yavaşlatmaktadır. Örneğin, Ndzah’ın Mamada Hills bölgesinde 1904’ten beri yaşamakta olan Bororo halkı, bir Katolik Üniversitesi inşa edilmesi amacıyla

neredeyse topraklarından tahliye edilecekti.¹¹¹ Eğer bunda başarılı olunsaydı, kentin hem güvenliğini hem de ekonomisini etkileyecekti. Bu insanların kendi çiftliklerinde ürettikleri sığır eti, süt, İrlanda patatesleri ve tereyağı, kent ekonomisinde kayda değer bir yer tutmaktadır; öyle ki, onları yerlerinden etmek kentteki gıda arzını ciddi bir şekilde etkileyecekti. Ayrıca çoğu evsiz kalacak, bu da onları kendilerine karşı işlenecek suçlara karşı korunmasız kılacak, bu da kentte güvenlik düzeyinde bir düşüş yaşanmasına neden olacaktı. Dolayısıyla, herkesin kentin büyümesinde bir rol edinmek için eşit olanaklara sahip olduğu kapsayıcı bir toplumun oluşturulması, azınlıkların refahının göz önünde bulundurulması ve toplumun geneliyle bütünleşmelerinin sağlanması, Bamenda kentinin gelecekte sürdürülebilir olmasını sağlayacaktır.

3.9 YÖNETİM / İDARE

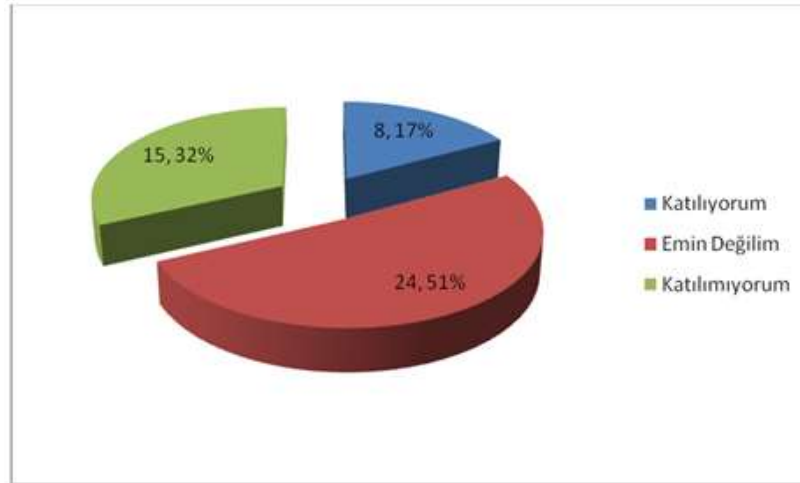
Bir yerde sürdürülebilir bir gelişmeyi ve ilerlemeyi sağlayabilmek için, ulaşılabilir kaynakların uygun şekillerde kullanılmasını sağlayan etkili ve verimli bir otoritenin var olması gerekir. Bu bağlamda, bu bölümde Bamenda kentindeki yönetimin, güç dağılımının, vatan sevgisi düzeyinin ve şeffaflığın düzeyi, ayrıca kentte yetkilerin dağılımının etkileri incelenmiştir.

Öncelikli olarak, Bamenda kentinin yöneticileri arasında eşit haklar ve otorite dağılımı olup olmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. Aslında, Bamenda kentinin bir sömürge kenti olarak geçmişinden ciddi bir şekilde etkilendiğini gözlemledim. Kent yönetiminde, sömürgeciliğin otoritenin seçilmiş, atanmış ve geleneksel yöneticiler arasında eşit bir şekilde dağıtılmasına engel olan izleri açık bir şekilde görülmektedir. Örneğin, kentin büyümesi hakkında konuşmak için bir araya gelen belediye meclisi toplantısına katıldım, ancak bu toplantının bir istişare toplantısından ziyade komutların verildiği bir toplantı olduğunu gördüm. Atanmış olan yöneticiler, halkı temsil eden seçilmiş yöneticileri bazı yönlerden baskı yaparak kendi görüşlerini kabul ettirmeye çalışıyorlardı. Aynı toplantıda, geleneksel yöneticilerin bu toplantıya davet edilmedikleri için katılım göstermediklerini fark ettim. Bu durum onların dışlandığını açık bir şekilde göstermektedir. Ancak ironik olan şudur ki, bu meseleler yaşanmakta ancak kaydedilmemektedir. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere, 4 atanmış yöneticinin 3'ünün soruya olumlu karşılık vermesine karşın 5 seçilmiş yöneticinin 4'ü kararsız kalmıştır. 4 geleneksel yöneticinin 2'si ise, soruya tamamen olumsuz bir karşılık vermiştir. Bana kalırsa, kentte gücü elinde bulunduran ve geçmişteki sömürgecilerin boşluğunu dolduran atanmış yöneticiler,

¹¹¹ Sarli Sardou April 9th 2014; Catholic Church (Archbishop Cornelius Fontem Esua) in cahoots with heavily armed government forces that violently evict Mbororo pastoralists from Banjah, Bamenda, North-West Cameroon. Earth Peoples Cameroon. <http://earthpeoples.org/blog/?tag=north-west-cameroon>

geleneksel ve seçilmiş yöneticiler ile eşit haklara sahip olmadıklarının farkındadır. Aşağıdaki çizelgede de gösterildiği üzere, katılımcıların yarısından fazlası, bu konuda kararsız kalırken, 47 katılımcının 8'i (%17) kentteki yöneticiler arasında eşit hakların ve otorite dağılımının olmadığına katılırken 15'i (%32) buna karşı çıkmıştır.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Bamenda'nın yöneticileri arasında yönetimin dağıtımı ve eşit haklar bulunduğunu düşünüyor musunuz?			
Akademik	0	2	2
Ruhban	2	2	1
Öğrenci	0	2	3
Güvenlik memuru	0	1	0
Atanmış Yönetici	3	1	0
Avukat	0	3	3
İş İnsanı	1	2	2
Geleneksel yönetici	0	2	2
Ruhani sınıftan olmayan	2	1	1
Seçilmiş Yönetici	0	4	1
Sivil toplum	0	4	0

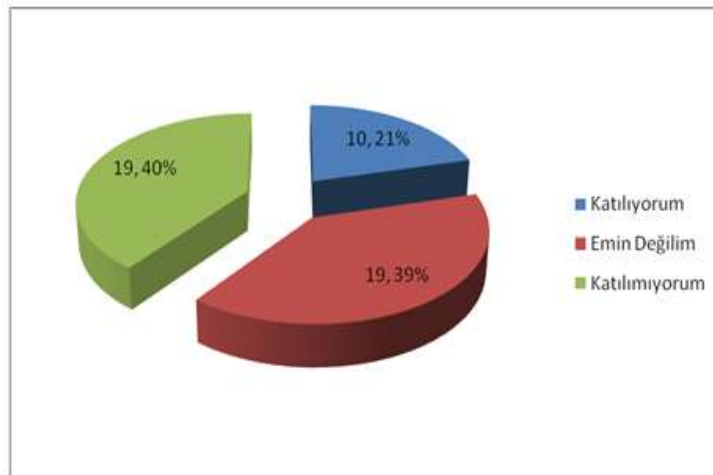

Figür 24: Yönetim Dağılımı Ve Eşit Haklar

İkinci olarak, insanların kentteki yönetimin şeffaflığı hakkında ne düşündüğü anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu konuyla ilgili olarak, kent yönetimindeki şeffaflığın düşük olduğunu gözlemledim. Çünkü kendileriyle konuşma fırsatı bulduğum kent sakinlerinin çoğu, kentteki meselelerle ilgili olarak fazla bilgi sahibi değildi. Örneğin, katıldığım belediye meclis toplantısından sonra Hükümet temsilcisi, sabah 8'den öğleden sonra 4'e kadar kamuya aktarılacak raporları alabilmek için orada bekleyen basın görevlileriyle bir görüşme yapmayı reddetti ve basın görevlileri de onun genellikle bu şekilde bir tutum

sergilediğini kabul etti. bu da, kentteki yöneticilerden biri olarak sakladığı ve halkın bilmesini istemediği bir şeyler olduğuna işaret etmektedir. Ancak, aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere, atanmış yöneticilerin tamamı kentteki yönetimin şeffaf olduğundan tamamen emin görünmektedir ve herhangi bir gruba ait olmayan 4 katılımcının 3'ü de bu konuda onlarla aynı tutumu sergilemiştir. Güvenlik görevlileri ise bu konuda kararsız kalmıştır. Ancak aşağıdaki grafiğe bakıldığında, kararsız kalanların ve olumsuz karşılık verenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. 48 katılımcının 10'u, yönetimin şeffaf olduğunu düşünmektedir. Bu da şeffaflığın bir düzeyde sağlandığını, ama yüksek olmadığını göstermektedir. Çünkü Kamerun yönetimin yaklaşık %80'i halk için değil, kendi cepleri için yönetimde olmaya odaklanmış durumdadır. Bu da yöneticilerin daha fazla kıvrması ve halka yalanlar söylemesiyle sonuçlanmaktadır. Bamenda kenti de bu durumun bir parçasıdır.

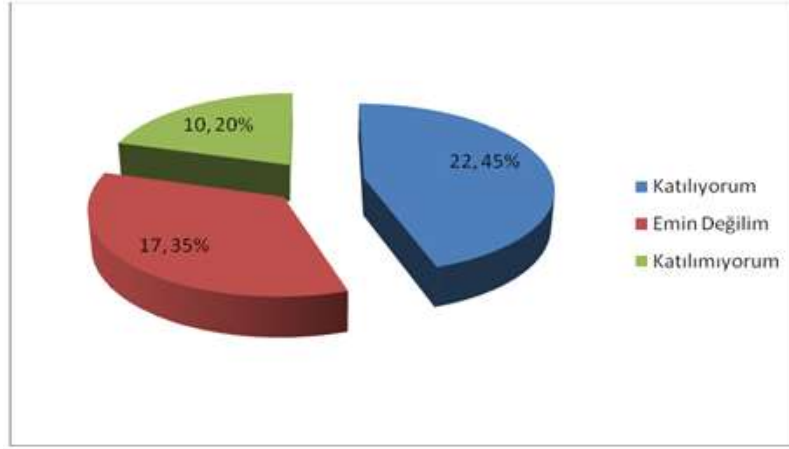
SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Bamenda'nın şeffaf bir şekilde yönetildiğini düşünüyor musunuz?			
Akademik	0	2	2
Ruhban	0	3	2
Öğrenci	0	2	3
Güvenlik memuru	0	1	0
Atanmış Yönetici	3	0	0
Avukat	1	3	3
İş İnsanı	1	1	3
Geleneksel yönetici	0	2	2
Ruhani sınıftan olmayan	3	0	1
Seçilmiş Yönetici	2	3	0
Sivil toplum	0	2	3

Figür 25: Yönetimde Şeffaflık

Üçüncü olarak, kent sakinlerinin kentlerini ne kadar sevdikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Bununla ilgili olarak, Bamenda kenti sakinlerinin kalplerindeki vatan sevgisinin, on yıl öncekine kıyasla azaldığını fark ettim. Bamenda sakinlerinin kentlerine karşı besledikleri vatanperver duygular ölmektedir. Bunun kentin büyümesinden ve kentteki kapitalist değerlerin artmasından kaynaklandığını düşünüyorum. Bu da geçmişte var olan toplumsal istencin yerini kişisel istençlerin almasına neden olmaktadır. Aşağıdaki tabloya bakıldığında, geleneksel yöneticilerin tamamının, kent sakinlerinin kentlerini sevdiklerinden ve onun için canlarını verebileceklerinden emin oldukları anlaşılmaktadır. Ruhban sınıfındaki katılımcılar da geleneksel yöneticiler gibi düşünülmektedir. Ancak atanmış ve seçilmiş yönetici gruplarından 2’şer katılımcı bundan emin değildir. Ancak aşağıdaki grafik, 49 katılımcının büyük bir kısmını oluşturan 22’sinin (%45) Bamenda halkının kentlerine karşı vatanperver olduğuna katıldığını, 17’sinin (%35) kararsız kaldığını ve 10’unun da buna karşı çıktığını göstermektedir. Nihayetinde, kendi gözlemlerimden ve aşağıdaki istatistiklerden yola çıkarak, insanların hala vatanperver olduğu ancak bunun eskisi kadar yüksek olmadığı sonucuna varıyorum.

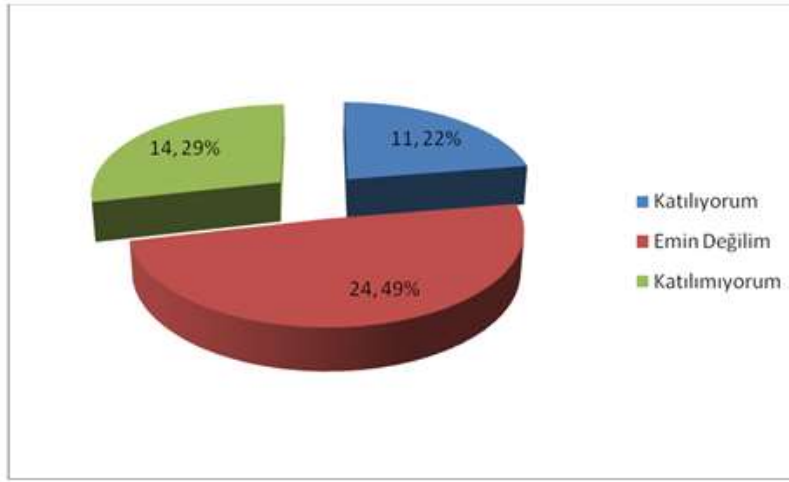
SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce Bamenda’da yaşayanlar vatansever midir?			
Akademik	1	2	2
Ruhban	5	0	0
Öğrenci	0	2	2
Güvenlik memuru	0	0	1
Atanmış yönetici	1	2	1
Avukat	1	4	2
İş İnsanı	2	2	1
Geleneksel yönetici	4	0	0
Ruhani sınıftan olmayan	2	1	1
Seçilmiş Yönetici	3	2	0
Sivil toplum	3	2	0

Figür 26: Şehir Sakinlerinin Vatanseverliği

Dördüncü olarak, Bamenda'daki yerel yöneticilerin kent sakinlerine etkili bir şekilde hizmet edip etmedikleri anlaşılmaya çalışılmıştır. Benim gözlemlerime göre, kentte daha çok yandaşlık üzerinden yürüyen bir yönetim söz konusudur. Öyle ki, kendi görüşlerinden ziyade ait oldukları partiye bağlılık göstermektedir. Örneğin, belediye meclisi toplantılarında, SDF partisine bağlı olan meclis üyeleri sıklıkla CPMD partisine bağlı üyelere muhalefet etmekte, CPMD üyeleri de SDF üyelerine karşı çıkmaktadır. Genellikle bunun nedeni sunulan görüşün saçma olup olmaması değil, sunan kişinin bağlı olduğu partinin ne olduğudur. Bu şekilde temsil ediyor olmaları gereken kitlelerin çıkarlarını tehlikeye atmaktadırlar. Konuştuğum insanların çoğu, kent yöneticilerinin kendilerine sundukları hizmetler karşısında hayal kırıklığına uğradıklarını ifade etti. Aşağıdaki tabloya bakıldığında, geleneksel yöneticilerin tamamının sorulan soru karşısında kararsız kaldığı, 5 seçilmiş yönetici arasında 3 katılımcının da aynı şekilde kararsız kaldığı ve atanmış yöneticilerden oluşan katılımcıların tamamının ise soruya olumlu yanıt verildiği görülmektedir. Anca öğrencilerden oluşan katılımcıların verdikleri karşılıklara bakıldığında, %80'inin olumsuz yanıt verdiği görülmektedir. Ayrıca, aşağıdaki çizelge 49 katılımcının çoğunluğunu oluşturan 24 kişinin (%49)'i kent yönetiminin insanların çıkarlarına uygun ve etkili bir şekilde hizmet verip vermediğine dair kararsız kaldığını göstermektedir. 14 katılımcı (%29) buna karşı çıkarken, 11 kişilik (%22) bir azınlık olumlu karşılık vermiştir. Ancak sonuçlar bir şekilde halkın çıkarlarına hizmet edildiğini ancak bunun olması gereken düzeyde olmadığını göstermektedir.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce Bamenda'nın yerel idarecileri, yatırımları şehrin sakinleri için etkin bir şekilde yapıyor mu?			
Akademik	1	3	1
Ruhban	0	2	3
Öğrenci	0	1	4
Güvenlik memuru	1	0	0
Atanmış Yönetici	3	0	0
Avukat	1	4	2
İş İnsanı	2	2	1
Geleneksel yönetici	0	4	0
Ruhani sınıftan olmayan	1	2	1
Seçilmiş Yönetici	2	3	0
Sivil toplum	0	3	2

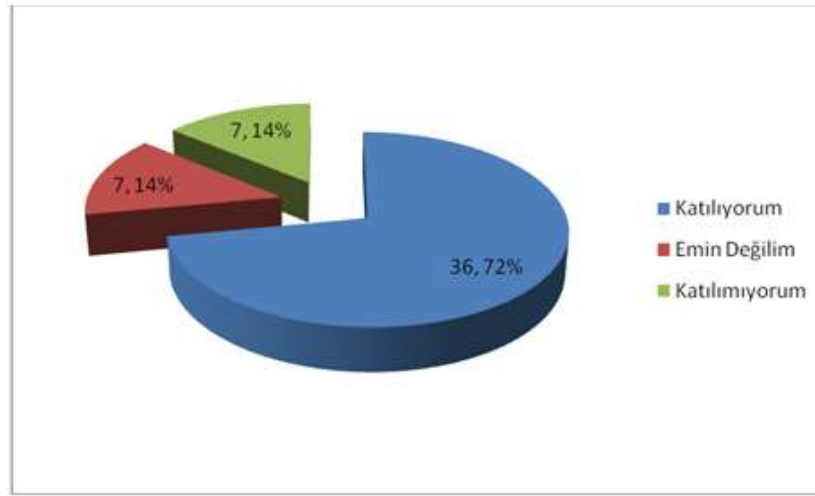

Figür 27: Yöneticilerin Halkın Çıkarlarına Yönelik Hizmetlerde Etkinliği

Son olarak katılımcıların, bazı yöneticilerin merkezi hükümet tarafından kente atanmasının kent üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünüp düşünmediklerini anlamak da önemliydi. Bu soru, kentin yönetimine dahil olan grupların çoğu için kritik bir soruydu. Ancak, kentte bu yöneticilerin varlığının, yetkilerin etkin bir şekilde dağıtılmasının önünde bir engel teşkil ettiğini fark ettim. Bu durum nedeniyle, kentteki yönetim zafiyeti kaçınılmaz bir sonuç olmuştur. Bu atanmış yöneticiler yalnızca hükümete hesap verdikleri ve kentte yönetim faaliyetlerine katıldıkları için, insanların çıkarlarına hizmet edilmesinin önünde de bir engel teşkil etmektedir. Tabloya bakıldığında, atanmış yöneticilerden oluşan grubun tamamının, kent üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olup olmadıklarından emin olmadıkları anlaşılmaktadır. Diğer yandan, geleneksel ve seçilmiş yöneticilerden oluşan grubun tamamı, kentin büyümesindeki yavaşlığın, yetkilerin etkin bir şekilde dağıtılmamasından

kaynaklandığını düşünmektedir. Onlara göre, kentin sürdürülebilir bir hale gelmesini sağlayacak karar alma ve uygulama özgürlüğü kendilerine tanınmamaktadır. Aşağıdaki çizelgeye bakıldığında, 50 katılımcının büyük bir çoğunluğunu oluşturan 36 kişinin, atanmış yöneticilerin kentten çekilmesinin sürdürülebilir bir büyümeyi sağlayacağını düşündüğü anlaşılmaktadır. Ancak buna katılmayan ve kararsız kalan 7’şer katılımcı bulunmaktadır. Dolayısıyla, bazı yöneticilerin kente merkezi hükümet tarafından atanmasının kent üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılabılır.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce bazı idarecilerin merkezi yönetim tarafından atanmasının kente olumsuz etkileri var mı?			
Akademik	3	2	0
Ruhban	5	0	0
Öğrenci	2	1	2
Güvenlik memuru	1	0	0
Atanmış Yönetici	1	2	1
Avukat	5	0	2
İş İnsanı	4	0	1
Geleneksel yönetici	4	0	0
Ruhani sınıftan olmayan	3	0	1
Seçilmiş Yönetici	5	0	0
Sivil toplum	3	2	0

Figür 28: Yetki Dağılımının Olumsuz Etkisi

Figür 24, katılımcıların şehir yöneticileri arasında yetki ve hak dağılımının eşit bir şekilde yapıldığına dair şüphe içerisinde olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla, figür 25’te yansıtılan görüşlere göre, yöneticilerin vatandaşları karanlıkta bıraktığını ve şehir yönetimiyle ilgili meseleleri şeffaf bir şekilde

ortaya koymadıklarını düşünmektedir. Ayrıca, figür 26’da da gösterildiği üzere, yöneticilerin şehir sakinlerine hizmet etme noktasında sorumluluklarını yerine getirip getirmediğini de sorgulamaktadırlar. Şehirde yollar çok kötü durumdadır ve bazı bölgelerde su ve elektrik temini düzensiz olmakla birlikte pek çok diğer problem de söz konusudur. Şehir yönetimindeki boşluklara karşın, figür 26’da da gösterildiği üzere, şehir sakinleri şehirlerine karşı son derece bağlıdır. Bazı şehir yöneticilerinin merkezi yönetim tarafından atanıyor oluşunun yöneticilerin daha az sorumluluk duygusu geliştirmesine neden olduğunu ve dolayısıyla şehri de olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedirler. Larissa’nın (K) bu konudaki görüşlerinin dikkate değer olduğunu düşünmekteyim:

“Ben doğduğumdan beri Bamenda’da yaşıyorum ve açıkçası Bamenda’da yöneticiler arasında eşit hakların ya da yetki dağılımının olup olmadığını söylemekte zorlanıyorum, çünkü bir yetki dağılımı söz konusu ve herkes kendi yetki alanına sahip; ancak merkezi yönetim tarafından atanmış olan yetkililerin sesi toplantılarda her zaman daha fazla çıkıyor. Ayrıca, yöneticilerimizin bize karşı açık olduğundan da şüpheliyim, çünkü Hükümet Temsilcisi, yerel radyolardan gelen röportaj tekliflerinden genellikle kaçınıyor. Çoğu olayları çarpıtıp kısıyor. Ancak yorum yapmak istediğim bir konu var: yöneticiler şehrin işleyişini devam ettirmeye çalışsa da, bizim çıkarlarımıza göre hareket ettiklerinden şüphe ediyorum çünkü ofislerini ziyaret ettiğiniz zaman aldığınız cevap hep A ya da B görevlisinin yerinde olmadığı yönünde oluyor. Açıkçası, Bamenda halkı şehirle ilgili meselelerde tamamen cehalet içerisinde. Sonuç olarak diyebilirim ki, biz Bamenda halkı olarak büyük oranda kendimize yetiyoruz, şehrimizi seviyoruz ve eğer bizimle düzgün bir şekilde iletişim kurarlarsa, şehrimizin büyümesi ve gelişmesi için elimizden geleni yapabiliriz. Ancak sorun olan konulardan biri de yöneticilerin atamayla gelmesi; biz kendi yöneticilerimizi kendimiz seçmek istiyoruz, bazıları bizi yüzüstü bıraksa da en azından ayakta kalmak için çaba gösteriyorlar.”

Ayrıca, çalışmada karşılaştığım ilgi çekici katılımcılardan bir diğeri olan Agwe (E) de şunları söyledi:

“25 yıldan uzun bir süredir Bamenda’da yaşıyorum ve kentin hem zihniyet hem de görünüm açısından gerçekten değiştiğini düşünüyorum. Eskiden Fonlara karşı daha fazla saygı gösterilirdi, ama bugün kenti gerçekten yöneten kişiler hükümet temsilcileri ve onların destekçisi bazı devlet çalışanları ile bir dereceye kadar belediye başkanlarıdır. Çünkü belediye başkanlarının aslında hareket etmelerini sağlayacak yeterli güçleri olmayan insanlar ve merkezi hükümet atadığı insanlar üzerinden onlara istediklerini yaptırıyor. Kentin yönetiminin bu kadar başarısız olmasının nedeninin Bamenda halkının kentlerine eskisi kadar bağlı olmamalarından

kaynaklandığını düşünüyorum; artık yapılanlara karşı durmuyor ya da karşılık vermiyorlar. Vatanseverliklerindeki azalmanın nedeni belki de yoksulluktaki artıştır, çünkü ben nedenini anlamıyorum. Gerçekten, tüm yöneticiler ve hatta kendi oylarımızla seçtiğimiz belediye başkanları bile, orada bize hizmet etmek için değil kendi ceplerini doldurmak için oturuyorlar. Her şeyden sonra Kamerun'da siyasi bir kariyere sahip olmak milyoner olmak için harika bir yöntem olarak görülüyor. Ofislerine gidiyorsun, sekreterleri sana belediye başkanının ya da hükümet temsilcisinin çok meşgul olduğunu söylüyor, ama aslında içerde arkadaşları ya da akrabalarıyla sohbet ediyor oluyor. Her şekilde kitleler acı çeker ve umutsuzluğa kapılırken onlar eğlenmeye devam ediyor.”

Kısacası, yukarıdaki analiz kentin yönetimine ve denetimine dair ciddi iyileştirmelere yönelik çok acil bir ihtiyaç olduğunu göstermektedir. Çünkü mevcut durum kent sakinlerinin kentleri için duydukları sevgiyi öldürmektedir. BM Habitat (2010) raporuna göre sürdürülebilir bir kentleşme, kent yönetimini, planlama ve idareyi, uygun konut ve toprak arzını, sürdürülebilir kentsel hizmet ve altyapı sunumunu iyileştirerek kentsel yoksulluğun azaltılması ve kapsayıcılığın artırılması ile mümkündür. Bu da, sürdürülebilir bir Bamenda'ya ulaşabilmek için kentin şu an ciddi bir problemi haline gelmiş olan yönetim ve idarenin iyileştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Kentini gönülden seven ve herkesi kent aktivitelerine dahil etmeye çalışan bir lidere ihtiyaç vardır. Çoğunluğu göçmenlerden oluşan ve kentin ve kentteki seçilmiş yöneticilerin faaliyetlerini izlemekle görevlendirilmiş olan atanmış yöneticilerin gösterdikleri tavrın aksine. Aslında, bu görevlilerin varlığı, kentin büyümesi esnasında önceliklerin yanlış belirlenmesine neden olmuş ve bu da büyümeyi olumsuz yönde etkilemiştir.

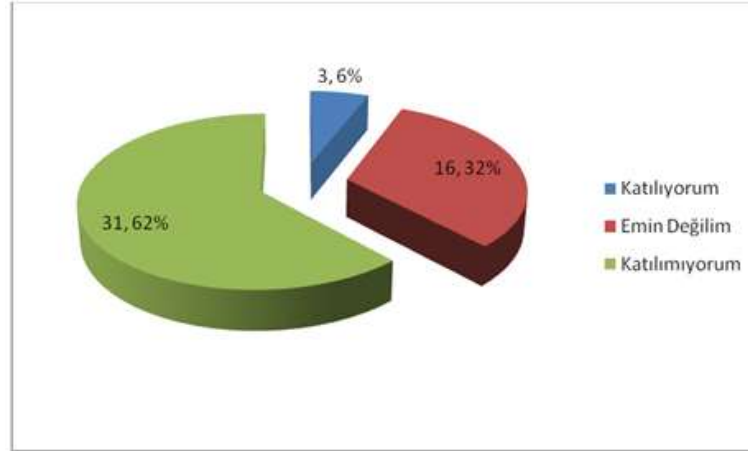
3.10 DİĞER

Yukarıdaki ayrıntılı analizin ardından, sürdürülebilir bir kentten söz ederken ele alınması gereken birkaç mesele daha var. Bu bağlamda, bu bölümde kentteki su şebekesinin ve sağlık hizmetlerinin kalitesi, kentin imkanları ve kentteki nüfus artışının kişi başına düşen gelire etkisi ele alınacaktır. Bölümün sonunda ise kentin problemlerinden sorumlu tutulması gereken kişiye odaklanılacaktır.

Bu noktada, ilk olarak katılımcıların Bamenda kentindeki su şebekesinin etkin ve yeterli olup olmadığına dair görüşleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Şehirdeki su sisteminin durumu, sahada geçirdiğim bir aylık zaman diliminde beni ciddi bir şekilde şaşırttı. Bu süre zarfında, Bamenda kentinin ve özellikle de Nkwen bölgesinin su teminiyle ilgili ciddi sıkıntıları olduğunu fark ettim. Mahallelerin çoğunda, su şebekesinde bir kesintinin olması durumunda musluk suyunun yerine kullanmak üzere su kuyuları açıldığını gördüm. Belediye meclis binasında tuvalete girdiğim zaman ellerimi yıkamak için

su bulamadığım zaman şaşırıyım. Aşağıdaki tablodaki veriler de, geleneksel yönetici grubundaki katılımcıların tamamının ve 5 öğrenci katılımcının 4'ünün kentteki su şebekesinin verimsiz ve yetersiz olduğunu düşündüğünü göstermektedir. Aşağıdaki grafik de, bariz bir şekilde benim gözlemlerimi ve geleneksel yöneticiler ile öğrencilerin görüşlerini desteklemektedir. 50 katılımcının büyük bir çoğunluğunu oluşturan 31 kişinin, soruya olumsuz karşılık verdiği görülmektedir. 16 kişi kararsız kalmış ve 3 kişi ise olumlu yanıt vermiştir. Kendi gözlemlerimden ve katılımcıların karşılıklarından elde edilen verilerden yola çıkarak, kentteki su şebekesinin yetersiz ve verimsiz olduğunu söyleyebilirim.

SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce Bamenda'da yeterli ve etkin şekilde su temin ediliyor mu?			
Akademik	0	2	3
Ruhban	0	2	3
Öğrenci	0	1	4
Güvenlik memuru	0	1	0
Atanmış Yönetici	0	2	2
Avukat	1	3	3
İş İnsanı	1	1	3
Geleneksel yönetici	0	0	4
Ruhani sınıftan olmayan	1	0	3
Seçilmiş Yönetici	0	3	2
Sivil toplum	0	1	4

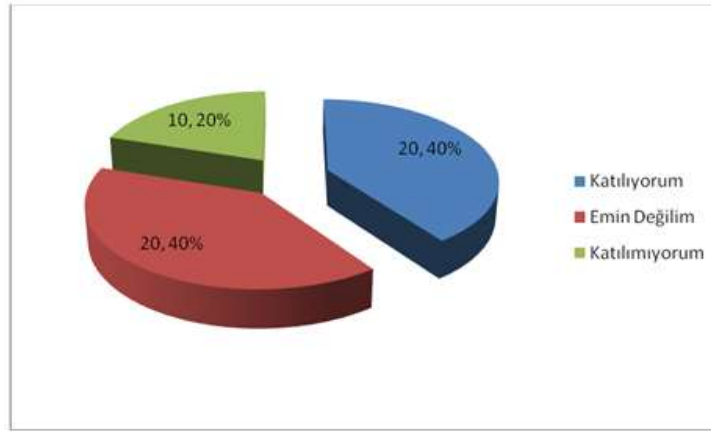

Figür 29: Yeterli Ve Etkin Su Temini

Kentte etkin ve yeterli bir sağlık hizmeti sunulup sunulmadığı, bu çalışma dahilinde ele alınan meselelerden bir diğeridir. Bu noktada, ülkedeki en iyi hastanelerden birinin Kamerun'da olduğunu gözlemledim. Ancak bir kaza durumunda hızlıca müdahale edip kurbanları kurtaracak acil durum araçlarının eksikliği görülmektedir. Ayrıca kamu sağlık personelinin düşük maaşları, devlet

hastanelerindeki verimliliği düşürmektedir, çünkü devlet hastanelerindeki doktorların çoğu hastalarını kendi özel muayenehanelerine yönlendirmektedirler. Bazı durumlarda hastanelerin özel muayenehanelere gitmek için parası olmamakta, bu da onların aradıkları sağlık hizmetlerine ulaşabilmelerini önlemektedir. Ayrıca kentteki insanların çoğu, bazı diğer ülkelerde olduğu gibi sağlık sigortasına sahip değildir. Diğer yandan, kentin hemen her bölgesinde konumlanmış çok sayıda hastane ve özel muayenehane olduğunu fark ettim. Aslında Kamerun'un bazı bölgeleri ile karşılaştırıldığında, buradaki sağlık sektörünün etkin olduğu söylenebilir, ancak batılı sistemler ile karşılaştırıldığında, yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak aşağıdaki tabloya bakıldığında, iş insanlarından oluşan 5 katılımcının 4'ünün kararsız kaldığı, atanmış 4 yöneticinin 3'ü soruya olumlu karşılık verirken 5 akademisyen katılımcının 2'sinin karşı çıktığı görülmektedir. Grafiğin özetlediği verilere göre, 50 katılımcının 20'si (%40) kararsız kalanlardan, yine 20'si (%40) sağlık hizmetlerinin etkin ve yeterli olduğunu düşünenlerden oluşmaktadır. Diğer yandan 10 katılımcı (%20) buna karşı çıkmaktadır. Ancak, atanmış yöneticilerin kentteki sağlık hizmetlerini etkin olarak değerlendirmesi normaldir; çünkü muhtemelen çoğu bu sonuca Kamerun'un diğer bölgeleriyle ya da Bamenda'ya gelmeden önce çalıştıkları yerlerle karşılaştırma yaparak bu sonuca varmışlardır. Ancak benim Kamerun'da yaptığım gözlemler ve aşağıda verilen istatistikler ile yurt dışındaki sağlık hizmetlerine dair deneyimlerim, Bamenda'daki sağlık hizmetlerinin tam olarak etkin ve yeterli olduğunu düşünmememe izin vermemekle birlikte, çok kötü olduğu sonucuna ulaşmamı da önlemektedir. Sonuç olarak kentte sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesiyle ilgili olarak yapılması gereken hala çok şey vardır.

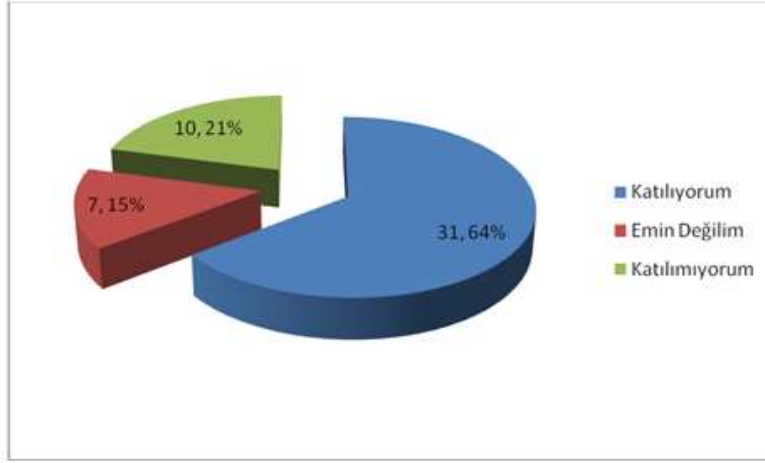
SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce Bamenda'da yeterli ve etkin bir sağlık hizmeti var mı?			
Akademik	1	2	2
Ruhban	4	1	0
Öğrenci	2	2	1
Güvenlik memuru	1	0	0
Atanmış Yönetici	3	0	1
Avukat	4	2	1
İş İnsanı	0	4	1
Geleneksel yönetici	2	1	1
Ruhani sınıftan olmayan	2	2	0
Seçilmiş Yönetici	1	3	1
Sivil toplum	0	3	2

Figür 30: Yeterli Ve Etkin Sağlık Hizmetleri

Bu çalışmada anlaşılmaya çalışılan meselelerden bir diğeri, kentin iyi kullanıldığı sürece tüm sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayacak imkanlara sahip olup olmadığıdır. Bu konuyla ilgili olarak, suyun ciddi oranda boşa kullanıldığını ve kentin uygun atık yönetim tekniklerinden mahrum olduğunu gözlemledim. Ayrıca verimli topraklara ve kentte şu an söz konusu olan su krizinin çözülmesini sağlayacak nehirlere de sahiptir. Ancak kent sakinlerinin çoğu, bu temel kaynaklar konusunda ciddi derecede bilinçsizdir. Kentte önceliklerin ciddi şekilde yanlış belirlendiğini ve yapıların inşası ile ilgili doğru düzgün bir yönetmeliğin olmadığını ve bunun da toprağın büyük oranda israf edilmesiyle sonuçlandığını fark ettim. Aşağıdaki tabloya göre, hiçbir gruba ait olmayan katılımcıların tamamı, hem akademisyenlerin hem de sivil toplum çalışanlarının %80'i ve hem seçilmiş hem de atanmış yöneticilerin %75'i, kitlelerin taleplerinin karşılanması için düzgün bir şekilde değerlendirilmesi gereken harika imkanların olduğunu düşünmektedir. Aşağıdaki grafikte sunulan kapsamlı sonuçlar, 48 katılımcının büyük bir çoğunluğunu oluşturan 31 kişinin (%64) soruya olumlu yanıt verdiğini göstermektedir. Diğer yandan 48 katılımcıdan 10 kişi kentin kaynaklarından uygun bir şekilde yararlanıldığı takdirde toplumun tamamının ihtiyaçlarını gidermenin mümkün olmadığını düşünürken, 7 kişi kararsız kalmıştır. Ben de kentin kendi sakinlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kaynaklara sahip olduğunu ve şu anki durumun kentteki kötü yönetimden kaynaklandığını düşünüyorum. Kentteki iki ana akım yönetici grubunun çoğunluğu da bu çıkarıma katılmaktadır ve bu da çıkarımın doğru olma ihtimalini güçlendirmektedir.

SORU/ GRUP	KATILILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Sizce Bamenda'nın, iyi bir düzenleme ile tüm şehirlileri ihtiyaçlarıyla buluşturacak potansiyeli var mı?			
Akademik	4	1	0
Ruhban	2	1	2
Öğrenci	2	1	2
Güvenlik memuru	1	0	0
Atanmış Yönetici	3	0	1
Avukat	4	1	2
İş İnsanı	2	1	1
Geleneksel yönetici	2	1	1
Ruhani sınıftan olmayan	4	0	0
Seçilmiş Yönetici	3	0	1
Sivil toplum	4	1	0

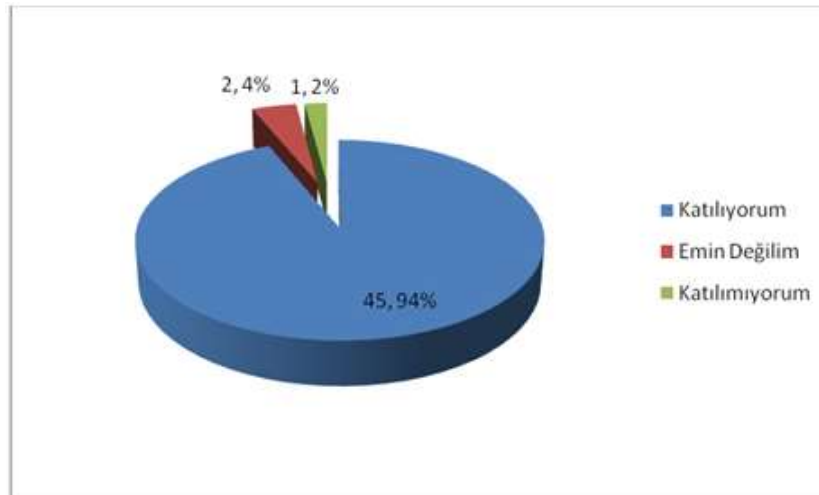

Figür 31: Şehrin İmkanlarının Yeterli Olup Olmadığı

Katılımcıların, kentin son yıllardaki büyümesinin kişisel gelirlerin bir düşüşe ve arsa ve kira fiyatlarında bir artışa neden olduğunu düşünüp düşünmediğini anlamak da önemlidir. Bu mesele, aklıma nüfus artışının kişi başına düşen gelir üzerinde olumsuz bir etkiye neden olduğunu, çünkü toprağın esnek olmayan bir şekilde arz edildiğini ve toprak/işgücü oranının azaldığını iddia eden Malthusian kentsel büyüme modelini getirdi. Bamenda'nın 8 yıl önceki nüfusu 302.749 iken bugünkü nüfusu 500,000'dir. Bu da nüfusun yaklaşık olarak %40'lık bir artış gösterdiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, Bamenda'da arsa fiyatlarının çok yüksek olduğunu ve yaşam maliyetinin de benim Bamenda'da okuduğum 2006'ya kıyasla yüksek olduğunu gözlemledim. Mile 2 Nkwen bölgesindeki oda ücretleri 2006'da 4000 frs (8 dolar) civarında seyrederken, bugün 10000 frs (20 dolar)'a çıkmıştır. Ancak maaşlarda böyle bir artış olmamıştır – bu da kentte kişi başına düşen gelir miktarında hızlı bir düşüş olduğunu ve bunun sonucunda kentte yoksullukta artış olduğunu göstermektedir. Aşağıdaki tablodaki istatistikler de durumu net bir şekilde ortaya koymaktadır. Kentteki toprakların ve

aktivitelerin düzenlenmesinden sorumlu olan tüm geleneksel, atanmış ve seçilmiş yöneticiler, soruya olumlu karşılık vermişlerdir. Ayrıca aşağıdaki grafik de, 48 katılımcıdan 1'nin olumsuz karşılık vermesine ve 2 katılımcının kararsız kalmasına karşın, 45 kişinin olumlu karşılık verdiğini göstermektedir. Bu durumda, kira ücretlerine ve toprakların dağılımına ve satımına dair düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Tarımsal toprakların çoğu yerleşim amacıyla kullanılmak üzere elden çıkarıldığı için, kentte gıda malzemelerinin arzında bir düşüş yaşanmış, bu düşüş de temel ihtiyaçların fiyatlarında bir artışı tetiklemiştir. Bir kez bu durum ortaya çıktığında da, kişi başına düşen gelirde bir azalma yaşanması kaçınılmazdır.

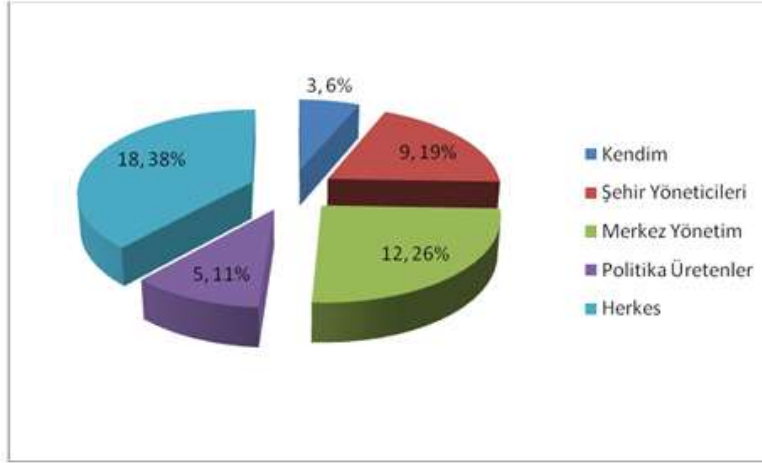
SORU/ GRUP	KATILIYORUM	EMİN DEĞİLİM	KATILMIYORUM
Geçmiş yıllarda Bamenda nüfusundaki artışın kişisel gelirde azalmaya ve arazi ve kira değerlerinde artışa yol açtığını düşünüyor musunuz?			
Akademik	4	0	0
Ruhban	5	0	0
Öğrenci	4	0	1
Güvenlik memuru	1	0	0
Atanmış Yönetici	4	0	0
Avukat	6	1	0
İş İnsanı	4	0	0
Geleneksel yönetici	4	0	0
Ruhani sınıftan olmayan	4	0	0
Seçilmiş Yönetici	5	0	0
Sivil toplum	4	1	0

Figür 32: Şehrin Büyümesinin Kişi Başı Gelire Etkisi

Kentle ilgili olarak bu meseleler ele alındıktan sonra çalışma, kentin problemlerinin çözülmesinde kimin sorumluğu olduğuna dair katılımcıların ne düşündüğünü anlamaya yönelmiştir. Bu nokta önem arz etmektedir, çünkü katılımcılarla yaptığım saha çalışmasında, hemen hemen herkesin kentteki çeşitli sektörlerdeki başarısızlıkla ilgili olarak suçlayacak birilerini bulduğunu gördüm. Ancak bu soruyu sorduğum anda, katılımcıların çoğu kimi suçlayacaklarını şaşırdılar. Aşağıdaki tabloya bakıldığında, kent yönetiminin bir parçası olan katılımcıların hiçbirinin kendini sorumlu tutmadığı görülmektedir; suçun kendilerine ait olduğunu kabul eden 1 geleneksel yönetici ve 1 atanmış yönetici hariç. Akademisyen ve ruhban gruplarının çoğunluğunu oluşturanlar, merkezi hükümeti suçlamaktadır. Ancak ilginç olan şudur ki, 1 sivil toplum çalışanı, 1 avukat ve 1 öğrenci, sorumluluğu kendilerinde görmüşlerdir. Aşağıdaki grafik, 47 katılımcının bu soruya karşılık verdiğini ve bunlardan 3'ünün (%6) kendilerini, 5'inin (%11) politika üretenleri, 9'unun (%19) kent yöneticilerini, 12'sinin (%26) merkezi hükümeti suçladığını ve 18'inin (%38) bütüncül bir bakışla herkesi suçladığını göstermektedir. Bu istatistiklerden yola çıkarak, merkezi hükümeti suçlayanların çoğunun bunu yetkilerin dağılımı sorununa bağlayarak yaptıklarını fark ettim. Kent yönetimini suçlayanlar ise, kişisel çıkarları için kenti kötü yönettiklerini ve kötü planlama yaptıklarını düşünmektedir. Politika üretenleri suçlayanlar, arazinin tahsisi, çevrenin korunumu ve temel ihtiyaçların ücretleri gibi meselelerin hala yasal boşluklar olduğunu düşünmektedir. Kendilerini suçlayanlar ise, kendilerinin motorlu araç kullanmak, sokaklara çöp atmak, çöpleri yakmak gibi alışkanlıkları olduğunu ve bir başkasını suçlamadan önce bu alışkanlıklarından kurtulmaları gerektiğini ifade etmektedir. Son olarak, herkesin sorumlu olduğunu düşünenler, kentin gelişimine toplumun ortak bir sorumluluğu olarak bakmakta ve kent sakinlerinin tamamının işin için olması gerektiğini düşünmektedirler.

SORU/ GRUP	KENDİM	ŞEHİR YÖNETİCİLERİ	MERKEZ YÖNETİM	POLİTİKA ÜRETENLER	HERKES
Bamenda şehrinin sorunlarından sizce kim sorumludur?					
Akademik	0	1	2	1	0
Ruhban	0	0	3	0	1
Öğrenci	1	1	1	1	1
Güvenlik memuru	0	0	0	0	1
Atanmış Yönetici	0	1	0	1	2
Avukat	1	1	1	2	2
İş İnsanı	0	2	2	0	1
Geleneksel yönetici	0	1	1	0	2
Ruhani sınıftan olmayan	0	2	1	0	1
Seçilmiş Yönetici	0	0	0	0	4
Sivil toplum	1	0	1	0	3

Figür 33: Bamenda'nın Sorunlarından Sorumlu Tutulan Kişiler

Kişisel gözlemlerden yola çıkarak, Bamenda şehrindeki kaliteli ancak düzensiz su temininin bir sorun olduğu söylenebilir. Bu durumun ciddiyetle ele alınması gerekmektedir ve katılımcıların figür 29'da ifade edilen görüşlerinin nedenini oluşturmaktadır. Sağlık hizmetleri ele alındığında, şehirde yeterince hastane bulunmaktadır ancak etkinliği konusunda şüpheler vardır ve bunun nedeni düşük maaşlardan kaynaklı yetersiz personel sayısıdır. Nüfustaki artış ise, figür 30 ve 31'de gösterildiği üzere kişi başı geliri düşürdüğü ve hastanelere aşırı yüklenmeye neden olduğu için bir başka problemi teşkil etmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların figür 32 ve 33'te yansıtılan görüşleri, iyi bir şekilde idare edildikleri sürece şehrin kaynaklarının herkesin ihtiyaçlarını karşılamaya yeteceği yönündedir. Bu durumun bütüncül bir çabayı gerektirdiğini düşünmektedirler. Yani, şehrin problemlerinin çözülmesi noktasında herkesin işbirliği yapması gerekmektedir. Bu konuyla ilgili olarak, Patrick (E) son derece etkileyici sözler sarf etmiştir:

“Bamenda, Mezam Nehri ve diğerleri gibi, su krizini çözmeye yardımcı olacak kaliteli su kaynaklarına sahiptir. Su ve sağlık meselelerindeki bu sorunlar, şehrin nüfusundaki hızlı artıştan kaynaklanmaktadır, öyle ki hastaların başvurabileceği sağlık personelinin sayısı çok yetersiz durumda ve ambulans hizmetleri de yeterli değil. Ancak bu problemlerin hepsi, hem bizim hem de yönetimdeki insanların ihmallerinden kaynaklanmaktadır. Nüfustaki bu artış yüzünden arazi fiyatları ve kiralar ciddi bir artış gösterdi. En kötüsü de, toprakla ilgili problemlerde de bir artış söz konusu. Çünkü artık yerliler çok çalışmak yerine topraklarını satmaya odaklanmış durumda. Birçok mirasçı aile topraklarını devralıyor ve kardeşlerine dahi sormadan toprakları satıyorlar. Ayrıca merkezi hükümetin yerel liderlerin söz hakkını da ellerinden aldığını düşünüyorum, çünkü söyledikleri her şey atanmış yetkililer tarafından

hazırlanmış oluyor. Ama bence Bamenda'nın Quarry, Timber ve diğerleri gibi tarımsal kaynakları var ve yolsuzluk yapılmaz ve ilgisiz bırakılmazsa, bu kaynakların doğru düzgün bir idare ile en azından şehir nüfusunun büyük bir kısmının ihtiyaçlarını karşılayacaktır. Sonuç olarak, Bamenda'nın büyümesi için hepimizin birlikte çaba göstermesi gerektiğini düşünüyorum.”

Yukarıdaki analizler göz önünde bulundurulduğunda, Bamenda şehrinin sürdürülebilirlik açısından hala gidilecek çok yolunun olduğu söylenebilir. Şehrin tarihinin korunması ile ilgili aşama kaydedilmeli, eşit haklar ve olanakların, hassasiyetin ve çevresel korumanın sağlandığı bir ortam yaratılmalı ve ayrıca yoksulluk seviyesini düşürmek için çaba gösterilmelidir. Çünkü şehir giderek büyümekte ve her şey üzerinden para kazanılan bir şehre dönüşmektedir. Bu koşullar altında sürdürülebilirliğin sağlanamaması normaldir çünkü ileride burjuva sınıfı ile alt tabaka arasında çok büyük bir boşluk oluşacak ve orta sınıfta çok az kişi bulunacaktır.

Ayrıca, üzerine eğilmemiz gerektiğini düşündüğüm ve kentin sorunlarından birini teşkil ettiğine inandığım bir diğer mesele, kentin bağışlara fazlasıyla bağımlı olduğu gerçeğidir. Gerçekleştirilmesi planlanan projelerin yaklaşık olarak %75'i, bağışçılardan gelecek olan finansal desteğe bağımlıdır. Belediye meclisindeki görevliler araştırmalara çok az önem vermektedir ve bu yalnızca Bamenda'ya has değildir; tüm Kamerun'da geçerli olan bir sorundur. Bu çalışmanın okulların sayısı, nüfus dinamikleri, kentteki hastaneler vs. gibi bazı konularda tam ve iyi tanımlanmış istatistiklere yer verememesinin nedeni de budur. Sahada çalıştığım dönemde, bu çalışmanın örneklem kitlesini genişletebilmek amacıyla belediyeden bana bir araç tahsis etmelerini ve maddi olarak destekte bulunmalarını istedim; karşılığında aldığım yanıt şok ediciydi:

“Bu tür işler için ayrılmış bir para söz konusu değil ve ayrıca, biz de bağışçılarımızdan gelecek olan desteği beklediğimiz için belediyenin araçlarından bazılarına bile yakıt sağlayamıyoruz.”

Bu durum, bağışçıların beklenen desteği vermemesi durumunda, ilerlemek adına hiçbir şeyin yapılamayacağını göstermektedir. Çevresel çözünme söz konusu olduğunda, belediye meclis binasının kendisi tek başına her şeyi ortaya koymaktadır. Örneğin, ana binanın arkasındaki alan atılan çöplerle dolu ve bir köşesi de çöplerin yakıldığı alan olarak kullanılmaktadır. Bir başka seferinde, kentin seçilmiş belediye meclis üyelerinden birini çalışmaya katılmasını teklif etmek üzere rastgele seçtim ve karşılığında şu cevabı duyduğumda inanmadım:

“Bu soruları cevaplamam için bana ne kadar ödeyeceksin?”

En sonunda anketimi yanıtlamayı reddetti. Bu durumun kendisi ve benim gözlemlerim, kentteki yönetimin ortak çıkarlardan ya da kitlelerin çıkarlarından ziyade kişisel çıkarlar tarafından yönlendirildiğini göstermektedir. Bu da, kentteki sosyokültürel, ekonomik ve ekolojik bozulmanın temel nedeni olarak görülebilir.

Kısacası, bu analizin amacı, gittikçe büyüyen kapitalist doğasıyla karşılaştırma yaparak kentin sürdürülebilirlik düzeyini belirlemek ve sürdürülebilir bir kent yaratmakla ilgili teori ve pratiğe dair görüşleri ortaya koymaktır. Yukarıda yaptığım analiz sonrasında, bu çalışmanın hipotezlerinden çoğunun Bamenda kentinin içinde olduğu kısıtlılıklarla uyumlu olmadığını gördüm: yıllar geçtikçe kişi başına düşen gelirdeki azalma nedeniyle yoksullukta artış; yönetimdeki insanların kent sakinlerinin ihtiyaçlarına yönelik çalışmamaları; yetkilerin belirli ellerde toplanmış olması ki bu, yetkilerin etkin bir şekilde dağıtılmasının önünde engel teşkil etmektedir; kentteki çeşitli grupların, kentin sürdürülebilirliğini büyük ölçüde etkileyen bazı alışkanlıklara ve meselelere karşı umursamaz tavrı; bir dereceye kadar görülen cinsiyet ayrımcılığı ve kentteki çeşitli mahalleler ve insanlar arasında görülen eşitsizlik meselesinin yaygınlığı. Ancak, Bamenda kentinin sürdürülebilirlik düzeyi belirlenirken, kentin maruz kaldığı kısıtlayıcı faktörler ile benim ve diğer yazarların görüşleri de dikkate alınmalıdır:

“Kapsayıcı olan, cinsiyet ayrımcılığına alan tanımayan; sakinlerinin ekonomik, toplumsal ve ekolojik refahlarını sağlamak için kaynaklarını etkin ve verimli bir şekilde kullanan; tüm alanlarda sonsuza kadar refahın sağlanması düşüncesi üzerine kurulu ve kişilerin hem birbirilerine, hem de çevrelerine karşı barış, sevgi ve saygıyla muamele ettikleri bir kent.”

Sonuç olarak, Bamenda'nın çok düşük bir sürdürülebilirlik düzeyine sahip olduğu ve sosyokültürel, ekonomik ve ekolojik durumunu iyileştirebilmek için herkesin birlikte çaba göstermesi gerektiği söylenebilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Bu bölüm, sonuncu bölüm olmakla birlikte, bu akademik çalışmanın en önemli kısımlarından birini oluşturmaktadır. Daha önceki bölümlerde ortaya konan tüm görüşleri harmanlamakta ve ayrıca bu araştırma boyunca karşılaşılan engelleri açıklamaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın sonunda ortaya çıkan, Bamenda şehrinin ve dünyadaki diğer şehirlerin sürdürülebilir kılınabilmesi için uygulanmaya değer önermeler ve tavsiyeler sunmaktadır.

Araştırma boyunca, dikkat çeken bir nokta şudur ki, az gelişmiş dünyanın ya da toplumların çoğu, varlığını sürdürebilmek için büyük oranda gelişmiş toplumların fikirlerine, yeniliklerine ve maddi desteğine bel bağlamaktadır. Kitaplarda yer alan bu tespit, veri toplama çalışmaları esnasında sahada görülenlerden farklı değildir. Bu nedenle, sürdürülebilir şehir meselesi söz konusu olduğunda aşağıdaki önerilerde bulunmaktadır.

- Araştırmaların Geliştirilmesi:

Araştırmaların sahip olunan bilgiyi geliştirdiği gerçeğine karşın, dünyadaki az gelişmiş toplumların çoğunluğu çok az araştırma yürütmektedir. Sürdürülebilirlik meselesi, her toplumun kendi koşullarının özellikleriyle ilgili kendi araştırmalarını yürütmesi gerektiği bir alandır. A toplumunda işe yarayan bir plan, B toplumunda işe yaramayabilir çünkü her iki toplum da kendine has özelliklere sahip olacaktır. Bu nedenle, Bamenda şehrinin araştırmalara yatırım yapmasını gereklidir. Şehir koşulları kolaylıkla iyileştirilebilir, ancak şehir yöneticileri bunu nasıl yapacaklarını bilmemektedir çünkü bu konuda bir araştırma yürütülmemiştir. Şehir konseyinin şehir planlama biriminden doğru bir Bamenda Şehir Haritası istediğim zaman böyle bir haritanın henüz hazırlanmadığını öğrenmek benim için utanç verici olmuştur. Bu araştırma mevzuu yalnızca Bamenda şehrine özgü bir durum değildir ve dünyadaki tüm toplumların büyümesi noktasında bir ihtiyaç olarak durmaktadır.

- Müşterek Çabaların Teşvik Edilmesi:

Büyüme süreci, toplumdaki tüm bireylerin çaba göstermesini gerektirmektedir. Bu nedenle, birlikte yapılan işler meyve verecektir. Şehir konseyinin alt konseylerine, şehrin çeşitli mahallelerine bu konseyler adına konuşacak temsilciler göndererek şehir sakinlerine vatanseverlik ve öz yönetimle ilgili konuşmalar düzenleme komutu vermesi gerekmektedir. Bu konuşmalar, şehir sakinlerinin şehrin

büyümesinde kendi sahip oldukları rollere dair gözlerinin açılmasını sağlayacaktır. Ayrıca şehre bağlılığı da arttıracaktır, çünkü sakinler kendilerini ihmal edilmiş hissetmeyeceklerdir. Ancak şu anda şehir sakinlerinin çoğu, şehrin büyümesine ve bu konuda kendilerinden istenen şeylere dair çok az şey bilmektedir.

Ayrıca, insanlar kendileri çaba gösterecek ve her konuda şehir yönetimine bağımlılıklarını azaltacaklardır. Daha yenilikçi ve yaratıcı olacaklar, bu da işsizlik düzeyinde bir azalmaya neden olacaktır.

- **Yerel Yatırımcıların Desteklenmesi:**

Günümüzde, Afrika kıtasının ya da gelişmekte olan ülkelerin hükümetleri, şehirlerin yönetimi ya da altyapılarının geliştirilmesi noktasında, büyük oranda yabancı ortaklara ve bağışçılara bağımlıdır. Bu bağlamda, yabancı partnerlerin bazıları ülke içerisinde yatırım yapmakta ve yatırımlarının sonucunda da kar elde etmeyi beklemektedirler; bu da yöneticilerin şehirde bazı sektörler üzerinde kontrollerinin zayıflamasıyla sonuçlanmaktadır. Bu noktada araştırmacı, yöneticilerin şehir ihalelerinde önceliği yerel iş insanlarına ya da yatırımcılara vermesini ve bu şekilde paranın şehir içerisinde harcanmasını salık vermektedir. İş anlaşmalarının yabancı iş insanları ya da yatırımcılarla yapılması durumunda, para şehir dışına çıkarılacaktır.

- **Tarihi ve Kültürel Muhafazanın Teşvik Edilmesi:**

Bir bölgenin ya da kişinin tarihi ve kültürü, o bölgenin ya da kişinin kimliğini oluşturur. Bu da şu anlama gelmektedir ki, bu iki unsur korunmadan oluşturulan bir şehir, sürdürülebilir bir şehir değildir. Bu konuyla ilgili olarak aşağıdaki önerileri getirebilir;

Öncelikle, şehrin belli bölgelerinin tarihini temsil eden anıt ve heykeller, bu bölgelerin önemli yerlerine dikilmelidir. Bu anıt ve heykellerin altına, hikayeleri ya da tarihlerini anlatan açıklayıcı metinler yazılmalıdır. Böylece, yoldan geçenler ya da şehre gelen diğer ziyaretçiler durup bu bilgileri okuyabilirler. Örnek olarak Fon Sokağı ele alınabilir. Şehirde bu sokağın neden bu şekilde isimlendirildiğini bilen az sayıda insan vardır. Diğer yandan, eğer eskinin bambu ya da ottan yapılan evlerini yansıtan bir anıt dikilir ve altına da tarihi yazılırsa, yoldan geçen pek çok insan durup okuyacaktır.

İkinci olarak, şehrin geçmişiyle ilgili yazılı çalışmaların yapılması teşvik edilmeli ve yerel STK'lar, şehrin tarih ve kültürünü yayacak projeler gerçekleştirmek üzere teşvik edilmelidir. Örneğin, okullarda, kilise gruplarında ve diğer sosyal toplantılarda konuşmalar organize edilmelidir.

Üçüncü olarak, şehri oluşturan çeşitli köyler arasında kültürel hafta faaliyetleri düzenlenmeli ve teşvik edilmelidir. Ve bu haftalarda geçmişte uygulanan kültürel aktiviteler özendirilmelidir; örneğin, çocuklara geleneksel danslar, şarkılar vb. öğretilmelidir.

Dördüncü olarak, şehirdeki tüm köyler, toplumun kalkınması sürecinde Mankon Fon Sarayı'nda olduğu gibi kendi yerel müzelerini kurmaları için işbirliği yapmak üzere teşvik edilmelidir.

Beşinci olarak, kent konseyi ve geleneksel yöneticiler bir araya gelip kentin yedi kabilesini ve hatta Bororos'u bir araya getirecek yıllık kültürel bir festival düzenlemelidir. Bu tür etkinlikler Bamenda kent stadyumunda yapılabilir ve aynı zamanda bu etkinlikler birçok insanı bir araya getirip kentteki huzur ve refahı artırabilir.

Son olarak, mil 6 ve tüm miller gibi bazı belli bölgeler ele alınmalıdır. Bu bölgelere geçmişteki büyük savaşçıların isimlerinin verilmesini önermektedir. Şu anki miller büyük oranda İngiliz kültürüyle ilgili isimlere sahiptir. Ve kültürün düzgün bir şekilde muhafaza edilmesi, şehre bol miktarda turist çekecek, bu turistlerin şehirde harcayacakları para ise şehrin büyümesine katkıda bulunacaktır.

- **Düzgün Atık Yönetimi**

Doğal çevre, insan hayatının bir parçasını teşkil etmektedir ve bu çevrenin korunmaması, insan ırkının ve diğer türlerin tehdit altında kalmasına neden olmaktadır. Bamenda şehri ele alındığında, insanların çöplerini yakması son derece yaygın bir vakadır ve hatta şehir konseyi bile aynı şeyi yapmaktadır. Şehir merkezinde atıkların nehirlerle atılması da sık görülen bir uygulamadır. Konuyla ilgili olarak şu öneriler getirebilir:

Öncelikli olarak, şehir sakinleri atıklarından nasıl kurtulmaları gerektiği konusunda ve zayıf bir atık yönetimi sisteminin kendilerine ve toplumlarına nasıl zarar vereceği ile ilgili olarak eğitilmelidir. Bu görev, şehrin meclis üyeleri ya da diğer yerel liderler tarafından üstlenebilir.

İkinci olarak, yolları temizlemekle görevli olanları denetlemek için gerekli personel tutulmalı, çöp toplama araçları satın alınmalı ve şehirdeki çöp sistemiyle ilgili diğer eksiklikler giderilmeli ve yönlendirilmelidir. İstihdam edilen personeller, sokaklarda çalışanların görevlerini düzgün ve etkili bir şekilde yerine getirmesini sağlayacak ve toplanan atıkların da uygun bir şekilde yok edilmesini sağlayacaktır.

Üçüncü olarak, atıklarından kurtulmak için nehre çöp dökerken yakalanan herkese ağır cezalar verilmelidir. Ayrıca bu suçu işleyen birini gördüklerinde insanların bildirmelerini sağlayacak bir ihbar hattı da kurulabilir. Çöplerini yakan kişilere de aynı cezalar uygulanmalıdır.

Dördüncü olarak, şehir genelinde çöp kutuları yaygınlaştırılmalı, en azından 30 metrede bir çöp konteynırı yerleştirilmelidir. Eğer şehir konseyinin bunu karşılayabilecek bir bütçesi yok ise, çeşitli toplumsal meclislerle ve şehirdeki STK'larla bu konu görüşülmeli ve işbirliği yapılmalıdır.

Beşinci olarak, kent konseyi sivil toplum örgütleriyle sırt sırta verip kentin kıral kesimlerinde yaşayan insanları, insan ve ev atıklarını nasıl tarımda kullanılabilecek gübreye dönüştürebilecekleri hakkında eğitmelidir. Bu, onları organick gübre ve kalıcı tarım (doğal ekosistemlerde gözlemlenen örnekleri ve özellikleri taklit etme ya da doğrudan bunları kullanma çevresinde şekillenen tarımsal ve toplumsal tasarım ilkeleri sistemi) üzerine eğitmek ile başarılabilir.

Son olarak, yol kenarlarına daha fazla umumi tuvaletler kurulmalıdır; bazı devlet dairelerinde bile, ciddi bir tuvalet eksikliği söz konusudur. Örneğin Old Town'daki D.O. dairesinde bir tuvalet olmadığı için, insanlar çalılıkları kullanmaktadır.

- **Şehrin Genişlemesinin Yavaşlatılması ve Bisiklet Kültürünün Teşvik Edilmesi**

Şehrin boyutlarında bir artış oldukça, ulaşım amacıyla araba ve motosiklet kullanımına yönelik talepte de artış olmaktadır. Ve bu araçların düzenli olarak kullanılması, şehirdeki hava kirliliğini arttırmaktadır, çünkü atmosfere şu an ozon tabakasına zarar veren gazların salınmasına neden olmaktadır. Bu nedenle, şöyle öneriler getirebilir;

Öncelikli olarak, şehir bölgelere ayrılmalı ve sanayi tesisleri kendilerine ayrılmış bir bölgede kurulmalıdır. Ayrıca yeni yerleşim alanlarının oluşturulmasından kaynaklanan çarpık kentleşme de azaltılmalıdır.

İkinci olarak, şehrin daha kapsayıcı olması sağlanmalı ve şehir içince en fazla beş kattan oluşan apartmanların inşası teşvik edilmelidir. Bu şekilde, banliyö bölgesi olarak kullanılması amaçlanan bölgeler tarım arazileri olarak kullanılmaya devam ederken, ormanlar da korunabilir. Ve insanlar birlikte yaşarken insan ilişkileri de devam ettirilecek ve ulaşım için daha az petrol kullanılmasına da önayak olunacaktır. Ayrıca yaşam maliyeti de azalacaktır, çünkü gıda fiyatları daha düşük olacaktır.

Üçüncü olarak, apartmanların inşası sürecinde, beşten fazla katlı apartmanların inşası teşvik edilmemelidir. Çünkü bu durum insan ilişkilerinin zayıflamasına neden olacak ve şehir içindeki serbest hava akımının önünü kesecektir. Diğer bir mesele de, şehirde sürekli olarak elektrik kesintilerinin yaşanması, ihtiyaç duyulduğu zamanlarda asansörlerin yaşlılar ve engelliler tarafından kullanılmasının önünde bir engel olacaktır.

Bisiklet kültürünün teşvik edilmesi, insanların araba ve motosiklet kullanımının oranını azaltacak ve bu da atmosfer kirliliğinin azalmasını sağlayacaktır. Bu da caddelerde bisiklet parklarının ve yollarının kurulması ile sağlanabilir.

- **Kooperatif Grupların Desteklenmesi**

Bamenda şehri, büyük oranda sanayi değil tarım odaklı bir şehir olduğu için, insanların bir araya gelerek yeni fikirler geliştirebilecekleri ve kısıtlı kaynaklarını birleştirerek tarım ürünlerini yarı mamul ya da mamul mallara dönüştürebilecekleri yeni yollar bulabileceği gruplar oluşturmaları teşvik edilmelidir. Bu gerçekleştirildiği zaman, insanların sürekli olarak şehir merkezine göç etmeleri önlenmiş olacak ve bu da gecekondü mahallelerinin ve kentsel yoksulluğun azalmasına katkıda bulunacaktır. Ayrıca bu malların diğer şehirlerde ve ülkelerde satılması gibi bir olanağın da yaratılmasını sağlayacaktır.

- **Yol Kenarlarında Bahçelerin ve Parkların Kurulması**

Bir şehrin ya da bölgenin yeşil olması, oranın güzelleşmesine katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, şehir konseyi insanların dinlenebileceği ve hatta arkadaşlarıyla güzel vakitler geçirebileceği daha fazla kamusal bahçe ve yol kenarlarında park inşa etmelidir. Bu bahçeler ve parklar, şehrin mahallelerinin en azından yarısında bulunmalıdır. Bu aynı zamanda şehre daha fazla turistini çekilmesini sağlayacak ve şehrin büyümesine katkıda bulunacaktır.

- **Eşit Hakların ve Olanakların Sağlanması:**

Şehirdeki herkese eşit bir şekilde muamele edilmelidir, çünkü tüm şehir sakinleri, toplumlarının büyümesi üzerinde bir söz hakkına sahiptir. Kadınlar, çocuklar, engelliler ve diğer azınlıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Yani, kadın haklarına riayet edilmesi; engelliler için daha fazla merkezin, çocuklar için oyun parklarının ve yaşlılar için merkezlerin inşa edilmesi gerekmektedir. Ayrıca tekerlekli sandalyeler için park alanları ve merdivenler oluşturulmalıdır.

Şehirdeki tüm mahallelere temel hizmetlerin eksiksiz bir şekilde verilmesi sağlanmalıdır; çünkü şehirdeki mahaller arasında sürekli bir eşitsizliğin bulunması, ihmal edildiğini hisseden bazı mahalle sakinlerinin şehre bağlılığını azaltacaktır.

- **Yaratıcılığın Teşvik Edilmesi:**

Kent Konseyi, okullardaki genç insanlar için ödüllü programlar düzenleyebilir. Hem lise hem de üniversite öğrencilerinin katılması gereken türden bir program olabilir. Bu tür yarışmalarda, toplumsal bütünleşme, çevreyi koruma, ekonomi ve kültür benzeri konular teşvik edilebilir. Öğrencilerden, Bamenda kenti için işlevli sirküler bir ekonomi modeli oluşturmaları istenebilir. Bu sayede kent,

gelişimini sürdürmeye yardımcı olacak zengin fikirlere erişebilir. Ve en iyi fikre sahip olan grup, bu fikri hayata geçirme sürecinde kent konseyinin yanında çalışabilir. Yetkililer, ayrıca, gönüllülük fikrini de teşvik edip geliştirebilir ve kentteki gençler arasından bir beyin takımı oluşturabilir. Bu tür bir uygulama, çok fazla kaynak israf edilmeden harika fikirlerin oluşmasını ve kentin sürdürülebilirliğinin devam ettirilmesini sağlar. Bu süreçte, engelli insanlar ve diğer azınlıklar da dahil olmalıdırlar ki nasıl düşündükleri konusunda mantıklı fikirler öne sürebilip topluma sosyal olarak dahil olabilsinler.

SONUÇ

Sürdürülebilir şehirlerin ve toplumların oluşturulması mevzusu, günümüzde dünya genelinde büyük bir ilgi görmektedir. Gelişmiş ülkelerin çoğunda, çevresel bozulmayla ilgili ciddi bir endişe söz konusudur, çünkü şehirler zaten çevresel, kültürel ve tarihi muhafaza sağlanmadan kurulmuştur. Bu nedenle, henüz gelişmekte olan ülkelerin, gelişmiş olan ülkelerin şehirlerinden daha sürdürülebilir şehirler yaratmak noktasında büyük bir avantajları vardır. Çünkü gelişmekte olan ülkelerdeki şehirlerin çoğu hala genç ve şekillendirilmeye müsaittir. Yapılması gereken tek şey, kentsel dönüşüm ve yeniden yapılandırma projelerinin geliştirilmesi ve ekonomik, sosyokültürel ve ekolojik açılardan elverişli şehirler yaratmak amacıyla yeni fikirlerin geliştirilebilmesi için zaman ayrılmasıdır.

Bu, gökdelenler inşa edilerek yapılabilecek bir şey değildir; daha ziyade şehrin ne kadar organize, huzurlu, sıcak ve elverişli olduğuyla ilgilidir. Bu da, başka yerlerden borç alarak ya da bağış bekleyerek değil, yerel kaynakların doğru bir şekilde dağıtılması ve kullanılmasıyla başarılabilir. Çünkü, fon sağlayan organizasyon ya da partner, o parayla ne yapılacağını da belirleyecek makam olacaktır.

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunluğunda, batılı sanayi şehirlerine duyulan hayranlıktan dolayı, daha fazla gecekondu mahallelerinin ve kapitalist şehirlerin kurulması gibi bir tehdit söz konusudur. Bu da, kendi şehirlerini inşa etmek için uygun bir model geliştirmek noktasında yeterli araştırmaların yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Geliştirilecek modelin şehir sakinlerinin yaşam tarzlarıyla ve çevreyle uyumlu olması gerekmektedir. Bu bağlamda, Kamerun'daki Bamenda şehrinin sürdürülebilir bir hale gelme potansiyeline sahip olduğu; ancak, cehalet ve ihmal, sorumluluk alınmaması, kendi kendine yetememe, verimli ve etkili olmama gibi problemlerin söz konusu olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Yine de, sürdürülebilir bir şehrin ya da toplumun oluşturulması, her ülke için büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü bir ülke, içindeki şehirlerin toplamından oluşmaktadır ve eğer bu şehirler ve halkları müreffeh olursa, tüm ülke de öyle olacaktır. Ancak bu hedefin gerçekleştirilmesi için herkesin işbirliği içerisinde çalışması gerekmektedir, çünkü bu mesele toplumdaki herkesi ilgilendirmektedir.

Bununla beraber, her toplum, kendisini diğer toplumlardan ayıran özgün özelliklerin ne olduğunu bulmalıdır. Çünkü bir toplum, bu tür bulguları gerçekleştirmede başarısız olursa, o toplum "ölü" kentler doğurur. Bu kentler, başlangıcından beri yalnızca gökdelen dikmek amacıyla büyük bankalardan alınan borçlarla kurulan ve bu borçların kira enflasyonuna yol açtığı ve böylelikle en çarpıcı sonucu çevresel gerileme olan yoksulluğun ve gecekonduların artmış olduğu şehirlerdir. Her toplum, ilk olarak

kaynaklarına ve insanların gereksinimlerini göz önünde bulundurarak çalışmalıdır. Gelişim hızlarını belirledikten sonra yerel işletmeleri kullanarak konut ve altyapısal gelişim sektörlerine yatırım yapmalıdırlar. Dış borçlar yüzünden kent yöneticileri, kentin faaliyetleri üzerindeki kontrollerini kaybederler. En önemlisi, çevresel etkilerin dikkate alındığı düzgün bir kent planlaması yapılmalıdır. Bu bağlamda, "Kent Planlaması ve Kent Ekolojisi" üzerinde daha çok araştırma yapılması gereklidir. Çünkü, çevresel endişelerden yoksun bir kent, çoktan başarısız olmuş bir kenttir.

Özetle, bu çalışma boyunca farklı bölgeleri ziyaret ederken, sürdürülebilirlik konusu göz önüne alındığında farklı kentlerde imrenmeye değen ve değmeyen birçok özelliğe rastladım. Aşağıdaki fotoğraflar, tavsiye edilen ve edilmeyen olarak iki grupta toplanmıştır:

TAVSİYE EDİLENLER:

Bu fotoğraflar, yerlere çöğ atılmasından nasıl kaçınıldığını ve çöplerin nasıl ayrıştırıldığını konusunda ipuçları vermektedir. Soldaki fotoğrafta, Almanya'da bulunan Aachen şehrinin caddelerinin elektrik direklerine sabitlenmiş çöp kutularını görmekteyiz (çöp kutuları birbirlerinden 20 metre arayla yerleştirilmiştir). Ortadaki resimde ise İngiltere'nin Manchester şehrinde bulunan Beckey New Lane caddesindeki tuğla ve çakıllardan yapılmış (var olan kaynaklar kullanılarak) çöp kutularını görmekteyiz. Son resimde ise Almanya'daki çöp ayrıştırma sisteminin bir örneğini görmekteyiz; mavi kutu kağıt atıklar, kırmızı kutu plastik atıklar ve yeşil kutu da mutfak atıkları içindir.

Yukarıdaki fotoğraflar, çevre dostu bir şehir olarak örnek teşkil eden Hollanda'nın Amsterdam şehrindeki bisiklet kültürünü göstermektedir. Soldaki fotoğraf Amsterdam'daki trafiğin en yoğun olduğu saatleri göstermektedir. İkinci resim ise, bisiklet yolu ve kenarında bisiklet park etme alanlarının bulunduğu yol tasarımını göstermektedir. Ve son resimde, bir Hollanda caddesindeki bisiklet park alanını görmekteyiz.

Soldaki resimde, Avustralya'nın Melbourne şehrinde bulunan Princes Köprüsü'ndeki yaya, bisiklet, taşıt ve otobüs yollarının birleştiği kentsel ulaşım yolunu görmekteyiz. Ortada, Almanya'nın Mannheim şehrinde tüm insani ve ekolojik hususlar düşünülerek kurulmuş yeni bir mahalle görmekteyiz. Bu hususlar, çok yüksek binaların inşa edilmemesi, alışveriş merkezlerine yakın olması, dinlenme tesislerinin bulunması, egzersizler için açık ücretsiz kamu alanlarının bulunması, caddelerin ve binaların etrafına ağaçların ve çiçeklerin dikilmesidir. Son olarak, Fransa'nın Paris şehrindeki "Bibliothèque Nationale de France"nin çevresinde bulunan bir caddeyi görmekteyiz. Bu caddeye baktığımızda, binalar çok uzun değildir. Yolun sol kenarında bisikletler için park alanı mevcuttur ve bu bölgenin havasını taze ve temiz tutulmasını sağlayan ekolojik bir endişe mevcuttur.

Yukarıdaki fotoğraflarda, bir bölgenin kültürel ve tarihi değerlerinin nasıl korunduğunu görüyoruz. Bu çok önemli bir husustur. Çünkü o bölgeyi güzelleştirir, turist çeker ve ayrıca topluluğun ya da şehrin kültürünü ve tarihini canlı tutar. Soldaki resimde, Kuzeybatı Kamerun'da bulunan Chomba Köyü'nün antik yapılarından birini görmekteyiz. Ortadaki resimde, Kuzeybatı Kamerun'daki Nso-gwa sarayının önünde bulunan bir Fon (kral) heykelini görmekteyiz. Son fotoğrafta ise, Belçika İmparatorluğu'nun eski hükümdarlarından birinin heykeli vardır ve bu heykel Brüksel, Belçika'da bulunur.

Şehirler ve topluluklar kurulurken, engelli ve yaşlı insanları da göz önünde bulundurmak gerekir. Çünkü bir şehri yaşanılabilir yapan bu tür özelliklerdir. İlk fotoğraf, Londra'da, tekerlekli sandalye için bir alan bulunan engelli dostu bir taksiyi göstermektedir. İkincisi ise, yürüyebilen insanlar için merdiveni, engelli insanlar için ise düz bir yolu olan bir binayı göstermektedir. Son fotoğrafta, engelliler için ayrı bir girişi ve yaşlı insanlar için üzerinde "65 yaşından büyükler için ücretsizdir" yazan ayrı bir giriş bulunan Ankara, Türkiye'deki metro durağını görmekteyiz.

Şehirlerimizin ve toplumlarımızın güzelleştirilmesi, onları yaşanabilir ve sürdürülebilir yapan en önemli unsurdur. Bazı bölgelerde, yol kenarlarına çiçek ekmek yerine kente besin sağlamak adına domates ve çeşitli tahıllar ekilmektedir. Tabi ki, kamusal alanlara çiçekler ekilmesi ve heykeller yapılması da kentin sürdürülebilmesine fayda sağlar. Çünkü, karşılığında kentte para harcayacak ziyaretçileri çeker. Fakat bu durumda, ilk resimde Türkiye'nin İstanbul kentindeki yol kenarının nasıl çiçeklerle süslendiğini görüyoruz. İkincisinde ise, insanların arkadaşları ile buluştuğu, hatta bazılarının orada toplantılar düzenlediği bir kamusal alan olan İstanbul Gülhane Parkı'nı görmekteyiz. Son resimde ise, önceki parkın gördüğü işlevi gören, heykeller ve çiçeklerle süslenmiş Brüksel'de bulunan kamusal bir alanı görmekteyiz.

İlk resimde oynayan çocuklara baktığımızda, bunun şehrin ve toplumun sürdürülebilirliği açısından ne kadar önemli olduğunu görebiliyoruz. Çocukların oyun ya da dinlenme alanlarına sahip oldukları bir kent ya da topluluk yaratmak sürdürülebilirlik açısından oldukça önemlidir. Bunu inşa edebilmek için çok sofistike araçlar kullanmaya gerek yoktur. Mevcut bulunan materyaller ile çocuklar için oyun alanları kurulabilir. İstanbul'da bulunan Kumkapı'da çekilen ilk resimde, yaşlı bir insan tarafından

manüel bir şekilde kontrol edilen seyyar yuvarlak bir salıncak görüyoruz. İkinci resimde ise, Almanya Manheim'de bulunan ve tahtadan yapılmış bir oyun alanı vardır.

TAVSİYE EDİLMEYENLER:

En az gelişmiş ülkelerdeki insanların en büyük hayali gökdelenli bir kente sahip olmaktır. Fakat anlamakta başarısız oldukları şey ise o tür kentlerin "Ölü Kent" olduğudur. Bu tür kentler kullanılan alanı en aza indirgeseler bile çevre ve insan ekolojisi hakkında çok az kaygıya sahiptirler. Yukarıdaki iki resme baktığımızda, birkaç tane ya da hiç ağacın olmadığını ve ağaçların yerini uzun binaların aldığını görüyoruz. Bu tür bölgelerdeki oksijen, arabalardan çıkan karbonmonoksitin yüksek yayılımı ve yoğunlaşması yüzünden oldukça kirlenmektedir. İlk resimde ABD'de bulunan New York City'i görürken ikinci resimde Türkiye'nin İstanbul şehrinin dışında bulunan bir kentsel dönüşüm projesini görmekteyiz.

Her kentin ve topluluğun temizliği sürdürülebilirliğini artırır. Çünkü, harcamalarının kentin ve topluluğun ekonomisini sürdürmeye büyük katkıları olan ziyaretçileri kente çeker ve onları teşvik eder.

Fakat bu, kentlerimizdeki atıklarımızın yok edilmesine ilişkin alışkanlıklar edinerek sağlanabilir. İlk resimde Belçika'nın Brüksel kentinde caddenin kenarına atılmış atıkları görüyoruz. İkincisinde ise, Birleşik Krallık'taki Manchester kentinde kaldırım kenarına atılmış atıkları görüyoruz.

Ayrıca, kentin şu anki doğasına baktığımızda, kentin altüst olduğundan şüphe edemeyiz. Her şey kötü yöne doğru gidiyormuş gibi görünüyor ki 12 Haziran 2016'da, kent konseyinin sahip olduğu dükkanların fiyatları ve kiralardaki büyük artış yüzünden, iş adamları barışçıl bir grev yapmak zorunda kalmışlardır. Kentin kaynaklarının kötü yönetiminin yanında diğer bir sorun ise atık yönetimi ve çevre korumasına dair bilgisizliktir. Fakat bu araştırma, sürdürülebilirliğe engel olan boşlukları göstererek sürdürülebilirliği değerlendirmek ile sınırlıdır. Bu bağlamda, Bamenda kenti hakkında araştırma yapacak araştırmacıların şu konular üzerine yoğunlaşmalar iyi olabilir: Etkili Kent Genişlemesi ve Çevrenin Korunması ya da Nüfus Artışı ve Ekonomik Büyüme ya da Kapsamlı Şehirler ve Onların Ekonomik Etkileri.

Solcu ideolojiye çok bağlı olaran Bamenda kenti, "Kamerun'un unutulmuş şehri" unvanını da yine bu bağlılığına borçludur. Çünkü artık, mahallelerdeki iyi yolları, düzgün su borusu kaynakları ya da iyi elektrik kaynağı ile övünemeyecek duruma gelmiştir. Kamerun'un ulusal sınırları göz önüne alındığında bu problemin sadece Bamenda'ya özgü olmamasına rağmen kent şu an bakımsızlıktan harap olmuş durumdadır. Bu bağlamda, Bamenda halkının, yine kendileri tarafından devlet müdahalesi olmadan denetlenecek toplumsal kalkınma ve imcece projeleri oluşturması gerekmektedir. Çünkü, merkezi hükümet halkın taleplerine kulaklarını tıkamış gibi görünmektedir. Bu tür projeler ile, kenti tertipli ve temiz bir hale getirme görevine herkes dahil olacaktır. Araştırmacı, yurt içindeki ve dışındaki tüm Bamenda halkının bu tür projelere katılmak için çok istekli olduğunu gözlemlemiştir. Fakat bunu engelleyen faktör koordinasyon eksikliğidir. Örneğin, kentteki insanlar gruplar oluşturup ikincil dönüşüm ve çevredeki toplulukların çiftlik ürünlerini pazarlama ile ilgilenecek işbirlikçi toplumlar yaratabilirler. Bu faaliyet köyden kente akını azaltacaktır. Çünkü bu topluluklardaki insanların kent yaşamının stresiyle yüzleşmek yerine kendi topluluklarında kalacak sebepleri olacaktır. Ayrıca ortak fon oluşturup kente sürekli su teminini sağlayacak su tutma kuyuları inşa edebilirler.

KAYNAKLAR

- A.I. Mahbub Uddin Ahmed: Weber's Perspective on the City and Culture, Contemporary Urbanization and Bangladesh; Bangladesh e-Journal of Sociology. Vol. 1. No. 1. 2004.
- Adams, W. M. and Jeanrenaud, S. J: Transition to Sustainability Towards a Human and Diverse world. Gland, İsviçre: IUCN. 108. . 2008.
- Alan AtKisson: "The Compass of Sustainability," 1998
- Alexandra M. Curley: Theories of Urban Poverty and Implications for Public Housing Policy. 2008.
- Alphonsus Fongang Ndenge,
John Paul Notue – Bianca Trianca: Mankon (Arts, Heritage and Culture from the Mankon Kingdom (Western Cameroon) July, 2005.
- Andrew Robinson: Global Cities: the rise and rise of Capitalism's behemoths (online) 2011. <https://ceasefiremagazine.co.uk/in-theory-global-cities-1/>(Reached; October 7th, 2015)
- Andrzej Zieleniec: Space and Social Theory, London p. 60–97, 2007.
- Anthony D. Cortese and Debra Rowe: "Higher Education and Sustainability Overview" ABD. 2008.
- Batty, Michael,
Besussi, Elena; Chin, Nancy: "Traffic, Ueban Growth and Suburban Sprawl" (PDF). UCL Centre for Advanced Spatial Analysis Working Papers Series **70**. ISSN 1467-1298. 17 Mayıs 2015 tarihinde alınmıştır. Kasım, 2003.
- Benjamin Grant: Urban gentrification is associated with movement "PBS Documentaries with a point of view: What is Gentrification?" Public Broadcasting Service. 11 Kasım 2015 tarihinde alınmıştır. June 17, 2003.
- Brundtland Commission: (United Nations)U.S. National Research Council, Policy Division, Board on Sustainable evelopment, Our Common Journey: A Transition Toward Sustainability Washington, DC:National Academy Press. 1987.
- Castells, Manuel: The Urban Question: A Marxist Approach. (London: Edward Arnold)1983 The City and the Grass Roots:A Cross-cultural Theory of Urban Social Movements. (London: Edward

- Arnold). 1977.
- Catley, R.: “The development of Southeast Asia”. Journal of contemporary Asia 6. (1): 59-60. 1976.
- Central Intelligence Agency (CIA): The World Fact Book, https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/print_2116.html. (Reached; October 21, 2015).
- Central Intelligence Agency (CIA): The World Fact Book <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/cm.html> (Reached; October 22, 2015).
- Clough, G. Wayne, Chameau Jean-Lou, and Carmichael Carol: “Sustainability and the University.” The Presidency, 2006.
- Chaunctj D. Harris and Edward L. Ullman: THE NATURE OF CITIES, The American Journal of Sociology, Cilt 46 (Mayıs 1941), ss. 853-64,. (Copyright, 1941, by The American Journal of Sociology. May 1941.
- Che Mfombong, W.: Bamenda Division under British Administration, 1916-1961. From Administration to Local Government, Unpublished Maters Degree thesis, University of Yaounde. 1980.
- Chen, X. and W. Parish: “Urbanization in China: Reassessing an evolving Model”, In: J. Gugler (ed), The Urban Transformation of the Developing World, Oxford University Press, New York. (1996)
- Chilver, E.M.: *Zintgraff ’s explorations in Bamenda, Adamawa and Benue lands 1889–1892*. Buea, Government Printer. 1966
- David Drakakis-Smith: Urbanisation in the Developing World, Vol. 66. Routledge Library ed: Development. 1986.
- David Harvey: Paris the capital of Modernity. Routledge New York and London, 2003.
- David Satterthwaite: “The Role of Cities in Sustainable Development” The Frederick S. Parde Centre for the Study of the Longer-Range Future; Boston University. ABD 2010.
- Davis K.: The population and the further spread of industrial society; Proceedings of the American Philosophical society xcv:10-13 [kentleşme teorisi üzerine klasik makale]; Urbanization of the human Population (1965); Scientific

- American, 213(4) 40-53. (Nüfus artışının kentleşmeyle ilgili sorunların temelini oluşturduğunu öne sürmektedir); world Urbanization 1950-1970 (1969, 1972); Institute of International Studies, University of California at Berkeley. California [1950 ve 1970 yılları arasında dünyadaki kentleşme eğilimini özetlemektedir] 1951, 1965, 1969, 1972.
- DeLancey, Mark W.
and DeLancey, Mark Dike: Historical Dictionary of the Republic of Cameroon (3rd ed.). Lanham, Maryland: The Scarecrow Press. 2000.
- Eade, J.: *Living the Global City: Globalization as a Local Process*. Routledge, London 1996.
- Expert Group
On the Urban Environment: EUROPEAN SUSTAINABLE CITIES Report; European Commission, Directorate General XI, Environment, Nuclear Safety and Civil Protection, BRUSSELS. March 1996.
- Ericsson: What is a sustainable city? PRESS BACKGROUNDER. MARCH, 2013.
- Findley, S.E.: “The Third World City: Development Theory and Issues’, In: Kasarda, J.D. and A.M. Parnell (eds.), Third World Cities: Problems, Policies and Prospects, Sage, Newbury Park, California. 1993.
- Fombe Lawrence F.: The Bamenda Urban Space, Evolution and Organisation. University of Yaounde. 1983.
- Frank, A. G.: ‘Latin America: Underdevelopment or Revolution?’ Monthly Review, New York, 1969.
- Friedmann, J.: “The World City Hypothesis”. Development and Change, 17(1): 69-83. 1986.
- Friedmann, J. and G. Woff: “World City Formation: An Agenda for Research’. International Journal of Urban and Regional Research, 6(3): 309-344. 1982.
- Fredrick Engels: The Condition of the Working class in England and the Housing Problem BookRix, 2014, 1983.
- Goldfrank, W.L.: The World System of Capitalism Past and Present, Beverley Hills, Sage Cambridge. 1979.

- Green, RH: *"The Economy of Cameroon Federal Republic"*. In Robson, Peter, and DA Lury (eds). *The Economies of Africa*, p. 239. Allen and Unwin. 1969.
- Harris, John R. & Todaro, Michael P.: "Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis", *American Economic Review* **60** (1): 126–142 1970.
- Harvey David: *Social Justice and the City* (Oxford: Basil Blackwell/Baltimore: Johns Hopkins University Press) 1982. *The Limits to Capital*. (Oxford: Basil Blackwell/Chicago: University of Chicago Press) 1973.
- Hawley, A.: *Urban Society: an ecological Approach*, Ronald, New York. 1981.
- Henderson, J. Vernon: *"Urbanization in Developing Countries"*. *The World Bank Research Observer* 17(1): 89–112. 2002.
- Hill et al: *Education for Sustainability; Looking to the future* s. 237. 2003.
- Hill, R. & Kim, J. "Global Cities and Developmental States: New York, Tokyo and Seoul", in *Urban Studies*. 37 (12), pp. 2167-2195. 2000. Sage Publications, Thousand Oaks
- Hunt, W.E. (DO): *An assessment report on the Bali clan in the Bamenda Division of the Cameroons Province*. File No. Ab 5, 1925. Buea, National Archives. 1924.
- Internatinal Poverty Centre: *Poverty in Focus*. United Nations Development Programme (UNDP) SBS – Ed. BNDES, 10º andar 70076-900 Brasilia DF Brazil.
- Istanbul + 5: *The United Nations Special Session of the General Assembly for an Overall Review and Appraisal of the Implementation of the Habitat Agenda*, New York, 6-8 Haziran 2001.
- Jane Jacobs: *"Cities and the Wealth of nations"* Vintage Reprint edition. USA. 1985.
- John B. Cobb Jr.: "Sustainability and the Liberal Arts" konferansı, 1998.

- John Conn: *“Americans against the city”*. Oxford University Press, New York, USA. 2014..
- John R. Logan and Harvey Lusk Molotch: *“Urban Fortunes: The Political Economy of Place”* University of California Press. USA. 1987
- Kasarda, J.D and E. M. Crenshaw: Third World Urbanization Dimensions, Theories, and Determinants, *Annual Reviews* 17:467-501. [gelişmekte olan ülkelerde görülen kentleşmenin eğilimleri ve boyutlarıyla ve kent çalışmalarını yönlendirebilecek başlıca teorilerle ilgili disiplinlerarası bir inceleme] pdf. 1991.
- Lampard, E. E: Historical aspects of urbanization. Pg519-54 in P.M Hauser and LF. Schore eds. *The study of Urbanization*. Wiley New York. 1965
- Linn, J.F.: *The Costs of Urbanization in Developing Countries, Economic Development and Cultural Change* 30: 625-648. 1982.
- Louis, Wm. Roger: *Ends of British Imperialism: The Scramble for Empire, Suez, and Decolonization*. I.B. Tauris, May, 2007.
- Luc CHRISTIAENSENa, Marina GINDELSKYb and Rémi JEDWABc : *The Speed of Urbanization and Economic Development: A Comparison of Industrial Europe and Contemporary Africa; a) The World Bank b) Department of Economics, George Washington University c) Department of Economics, George Washington University*
- Luke Smith: *Anthropological Critiques of Sustainable Development Cross-sections | Cilt VII* 2011.
- Malthus T.: *An Essay on the Principle of Population: Library of Economics*", Liberty Fund, Inc. 2000.
- Mario Polèse: *The Wealth and Poverty of Regions: Why Cities Matter*. Chicago: The University of Chicago Press. 2009.
- Maria E. Freire, Somik Lall and Danny Leipziger: *“Africa’s Urbanization Challenges and Opportunities”*. *The Growth Dialogue*. Institute for International Economic Policy. George Washington University. USA. 2014.

- Neba, Aaron: *Modern Geography of the Republic of Cameroon* (3rd ed.). Bamenda: Neba Publishers. 1999
- Ngende, F. E.: *Geography of West Cameroon*. Basel Mission. p. 45 1966
- Niemela, J.: *Ecology and urban planning. Biodiversity and Conservation*. 1999. 8: 119-131. Philip Cooke, 1990; *Modern Urban theory in question*. Department of City and Regional Planning, University of Wales Cardiff, Cardiff CF1 3YN
- Orum, A. and X. Chen : *The World Cities: Places in Comparative and Historical Perspective*, Blackwell, Londra. 2003.
- Pearce, T. & Wyly, E.: *Globalization and World Cities* (online document). 2005 pg3. University of British Colombia.
- Philip Cooke,: *Modern urban theory in question*. Department of City and Regional Planning, University of Wales Cardiff, Cardiff CF1 3YN. 1990.
- Pred, A.R.: *City Systems in Advanced Economies*, Hutchinson, London. 1977.
- Saegert, S.: *Masculine Cities and Feminine Suburbs: Polarized Ideas, contradictory Realities*. In. (eds.) Cilt. 5, No. 3, Supplement. *Women and the American City* (spring, 1980), ss. S96- S111. University of Chicago Press. 1980.
- Sassen, S.: *"Global Financial Centers"*, in *Foreign Affairs* (online). January-February 1999. The Council on Foreign Relations. (Reached; October 7th, 2015) <https://www.foreignaffairs.com/articles/1999-01-01/global-financial-centers>
- Sassen, S.: *The Global City: New York, London, Tokyo*, Princeton University Press, New Jersey. [New York, Londra ve Tokyo'nun bugünkü küresel ekonomi için bir komut merkezi olarak bugünkü konumlarına ulaşmalarına dek yaşadıkları büyüme ve büyük değişimlerle ilgili arkaplan bilgisi sağlar] 2001.
- Sassen, S.: *"The Global City: Introducing a Concept"*, in *Brown Journal of World Affairs*. 11 (2), pp. 27-43. 2005. Brown University, Rhode Island. 2005.

Sherilyn MacGregor,:	INTRODUCTION TO SUSTAINABLE DEVELOPMENT – Feminist Perspectives on Sustainability Lancaster University UK
Simmel George:	“Metropolis and mental life” K. H. Wolff (ed.) Sociology of George Simmel (Chicago, Free Press, 1950)’de. 1903.
Smith, D.A.,:	Third World Cities in Global Perspective: The Political Economy of Uneven Urbanization, Westview, Boulder, Colorado, 1996.
Smith, D.A. and B.E. London:	Convergence in World Urbanization? A Quantitative Assessment, Urban Affairs Quarterly 25: 574-590. 1990.
Soja, E. and M. Kanai:	“The Urbanization of the World”, In: R. Burdett and D. Sudjic (eds.), The Endless City, Phaidon, London. [Dünyanın altı uluslararası şehrinin büyümesi üzerine karşılıklı ilişkileri inceleyen bir çalışma] 2007.
Solow, Robert M.:	"A contribution to the theory of economic growth". Quarterly Journal of Economics (Oxford Journals) 70 (1): 65–94. February 1956.
Spencer M., P. Annez, and R. Buckley:	“Urbanization and Growth.” Background paper for the Commission on Growth and Development, Washington DC. 2009.
SUSTAINABLE CITY DEVELOPMENT:	16 International Sweco Examples. SKL International ve Sida tarafından 2011’de yayınlanmıştır.
Sustainable Human Development:	United Nations Economic Commission for, Africa 1995 http://www.unesco.org/iau/sd/sd_definitions.html . 28 Haziran 2006
Taylor, J.:	“Poverty and Vulnerability.” In Shahid Yusuf and Tony Saich, eds., <i>China Urbanizes</i> . Washington, DC: World Bank. 2008.
The Great Debate Schools Programme:	Sustainability is bad for the developing world Eylül 2011. Newcastle University, UK. www.thegreatdebate.org.uk/SustainableDev

Timberlake, M.:	“World System Theory and the Study of Comparative Urbanization”, In: Smith M.P. and Feagin, J.R. (eds.) The Capitalist City, Blackwell, Oxford, 1987.
Todaro, M.P.:	Economic Development in the Third World, Longman, New York. 1981.
Tom Kuhlman and John Farrington:	“what is sustainability” Agricultural Economics Research Institute, Wageningen University, P.O. Box 29703, 2502LS, The Hague, The Netherlands 2 Institute for Rural Research, Geography and Environment, University of Aberdeen, Elphinstone Road, Aberdeen AB24 3UF, Scotland, UK, 2010.
UN-HABITAT:	The Challenge of Slums. London and Sterling, VA: Earthscan Publications Ltd. 2003b.
UN-HABITAT:	Press Release on its report, "The Challenge of Slums: Global Report on Human Settlements 2003". 2007.
UN-Habitat, Kenya:	What are slums and why do they exist? UN-Habitat, Kenya. Nisan 2007.
UN-HABITAT:	Urban Planning: Key role to Sustainable Urban Development. PLANNING SUSTAINABLE CITIES. UN-HABITAT PRACTICES AND PERSPECTIVES. United Nations Human Settlements Programme. Nairobi Kenya. 2010.
UN Habitat:	The State of African Cities. Nairobi-Kenya: UN Habitat. 2010.
United Nations:	World Urbanization Prospects: The 2014 Revision, Population Division of UN DESA. 2014.
UN Habitat:	Report on World Habitat Day: Voices from Slums. October 6, 2014.
Ursula Grant:	Spatial inequality and urban poverty traps. 2010.
Vere Gordon Childe:	The Urban revolution: The Town Planning review 21 (1950).1, Harvey David, 1973; Social Justice and the City (Oxford: Basil Blackwell/Baltimore: Johns Hopkins University Press. 1950

Wallerstein, I.:	The Capitalist World Economy, Cambridge University Press, New York. [Kapitalizmin bir dünya sistemi olarak işleyişi üzerine yazılan makalelerin toplaması, burjuva ve proleteryanın özü ve çevresi üzerine dökünür]. 1979.
Wheatley, P.:	The Pivot of the four quarters, Chicago University Press, Chicago. 1971.
William Julius Wilson:	The Truly Disadvantaged: the Inner City, the Underclass and Public Policy. Chicago: University of Chicago Press. 1987.
World Bank:	World Development Report 2008: Agriculture for Development. Washington, DC. 2008.
World Development Indicators:	World Bank, Washington DC. Pdf. 2013c.
World Economic and Social Survey:	<i>“Towards Sustainable cities”</i> Chapter 3 pg54. 2013.
Websiteler:	http://www.sociology.ohio-state.edu/people/emc/THIRD WORLDURB1991.pdf http://environment.nationalgeographic.com/environment/global-warming/pollution-overview/ http://www.businessdictionary.com/definition/zoning.html#ixzz3oAsgMmMC www.bamendacity.com (Reached; September 30, 2015)
Sözlü Kaynak:	Majesteleri FON Angwafor III; Mankon Fondom’u Fon’u. 2 Aralık, 2015. Majesteleri Fon Azeahfor II; Nkwen Fondom’u Fon’u. 8 Aralık, 2015 Majesteleri FON FONGWA II; Mendakwe Fondom’u Fon’u. 6 Aralık, 2015. Majesteleri Fon Ngwade III, NsongwaFondom’u Fon’u. 28 kasim, 2015.